તત્ત્વત્રયીમીમાંસાના સારરૂપ

તત્ત્વત્રયી—પ્રવેશિકા.

લેખક—

જૈનાચાર્ય ન્યાયાંભોનિધિ શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી
(અપરનામ શ્રીઆત્મારામજી) મહારાજના
શિષ્યરત્ન-દક્ષિણવિહારી મુનિરાજ
શ્રીઅમરવિજયજી મહારાજ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર—

શાહ વ્રજલાલ રાયજીના ટ્રસ્ટીઓ
શાહ મૂળજીભાઈ સવઈચંદ
તથા શાહ ત્રિભોવનદાસ હરગોવન
શ્રીમાળી વાગા—ડભોઈ

વીર સંવત્ ૨૪૫૯] પ્રથમાવૃત્તિ ૧૦૦૦ [આત્મસંવત્ ૩૭
વિક્રમ સંવત્ ૧૯૮૯] કિંમત રૂ ૦-૧૨-૦ [સને ૧૯૩૩

પ્રકાશકો

શાહ મૂળજીભાઈ સવાઇચંદ
શાહ નીભાવનદાસ હરગોવન
શાહ મગનલાલ રાયજીના
ટ્રસ્ટીઓ

શ્રીમાળી વાગા—ડભોઇ

પ્રકાશન સ્થળ

ડભોઇ

૧૦ ૧-૧૯૩૩

મુદ્રક

શાહ લાલચંદ નંદલાલ

વકીલ બ્રધર્સ પ્રી પ્રેસ

વડોદરા

નિવેદન

સુજ્ઞ વાચકો !

અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થએલ રોયલ આઠ પેજી ફારમ ૧૫૦ ના આશરે (પૃષ્ઠ ૧૨૦૦ લગભગ) દળદાર **તત્ત્વત્રયી મીમાંસા** નામના પુસ્તકની પ્રસ્તાવનારૂપ આ ગ્રંથ હોવાને લીધે ફરીથી આની પ્રસ્તાવનાની જરૂર હોય નહી

સામાન્ય જનતા સ્હેલાઇથી ટુંક સમયમાં સમજી લાભ ઉઠાવી શકે તેવા ઈરાદાથી તેની પ્રવેશિકા રૂપ આ ગ્રંથ જુદા પુસ્તક તરીકે પ્રગટ કરવામાં આવે છે આમાં ચર્ચેલી દરેક બાબતોમાં વિશેષ ઉંડા ઉતરવા ઇચ્છા ધરાવનારાઓએ ઉપરોક્ત ગ્રંથ વાંચવા ભલામણ છે

તત્ત્વત્રયી મીમાંસા ગ્રંથ અમારી દશબાર વર્ષની મહેનતનું ફળ છે અને લગભગ ૧૧૨ પુસ્તકોના દોહન (માખણ) સમાન છે

આ ગ્રંથ તૈયાર કરવામાં શ્રી સયાજીરાવ શ્વેતોત્સવ લાયબ્રેરી (શિનોર) ની સારી સહાયતા મળી છે તેના માટે તેના કાર્યવાહકોને ધન્યવાદ આપીયે છીયે અને પુસ્તકાલયની ઉત્તરોત્તર અભિવૃદ્ધિ ઇચ્છિએ છીયે

લી૦ કર્તા

॥ તત્ત્વત્રયી મીમાંસા ॥

રોયલ આઠપેજી ફારમ દોઢસો, પૃ. ૧૨૦૦ ની પ્રવેશિકા તેના વિષયોની ટુંક નોંધ.

પૃષ્ઠ

जैनाचार्य-चर्याशालि-श्रीमद् विजयानन्दसूरीश्वरजीना लघुशिष्य-
दक्षिणविहारी-श्री **अमरविजयजी महाराज**

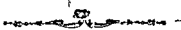
ॐ जन्म संवत १९१४ ना फागुण सुदि १५ ॐ

ॐ दीक्षा संवत १९३६ ना वैशाख सुदि २ ॐ

શિહોરવાસી શા ગુલાબચંદ [illegible]
સંઘમાણિની [illegible]
ફોટો [illegible]

॥ તત્ત્વત્રયી મીમાંસા ॥

રેયલ આઠપેજી ફારમ દોઢસો, પૃ. ૧૨૦૦ ની પ્રવેશિકા તેના વિષયોની ટુંક નોધ.

(૫) જૈનોમા અનાદિની સૃષ્ટિ, વૈદિકોમા સૃષ્ટિના ઉત્પાદક જુદા જુદા અનેક દેવો

(૬) જૈન-બૌદ્ધના અનુકરણ રૂપે-વૈદિકોમા ૨૪-૧૯ માત્ર દિક અવતારો

(૭) જૈનોમા-મરૂદેવીની સાથે જન્મેલા નાભિરાજા, પુત્ર ઋષભદેવ, પહેલા તીર્થંકર

(૮) વૈદિકોમા-મેરૂ પર્વતની દીકરી મેરૂ દેવી સાથે પરણેલા નાભિરાજા, ત્યા વિષ્ણુ પોતે ઋષભદેવ ૮ મા અવતાર રૂપે જન્મ્યા

જૈનોમા સાઠ હજાર પુત્રના પિતા સગર, બીજા ચક્રવર્તી

સાઠે હજાર નાગેંદ્રના કોપથી ભસ્મ જન્હુપુત્રે ગંગા સમુદ્રમા મેળવી તેથી જાન્હવી

વૈદિકોમા-સગર રાજા તેમા ત્રણ પ્રકાર-વાલ્મીકે જન્હુ ગંગા પી ગયા ભગીરથે બહાર કઢાવ્યા તેથી જાહ્નવી

નીતિશિક્ષણમા-શિવના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, કપિલની નેત્રાગ્નિથી ભસ્મ તે ચોથી પેઢીના ભગીરથે સ્વર્ગે પહોચાડ્યા ૪

તુલસી રામાયણે-ભૃગુના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, ઘીના ઘડામા વધ્યા કપિલનેત્રાગ્નિથી ભસ્મ ભગીરથના હજાર વર્ષ તપના અતે બ્રહ્મા પ્રસન્ન, પછી ચોથી પેઢીએ સ્વર્ગે

જૈનોમા-૧૧ મા તીર્થંકરના વખતે એક મહાન્ રાજા, મૃગાવતી પુત્રીના સબધથી પ્રજાપતિ ૪

(૧) વૈદિકોમા-પ્રજાપતિ બ્રહ્મા-હરિણીરૂપ પુત્રીની પછાડ હરણ રૂપધરીને દોડ્યા (ભાગવતે) ૪

૧૯મા થયા પછી ૨૦ મા તીર્થંકર, સાથમા ૯ મા ચક્રવર્તી, તેમના મોટાભાઈ દીક્ષિત લબ્ધિધારી વિષ્ણુકુમાર રાજર્ષિએ-દુષ્ટને શિક્ષા દેતા ધરતીમા ઓસ્મી ઘાલ્યો છે વદિકોમા-તે કથા બલિ પ્રતિવાસુદેવ સાથે જોડાઇ છે ૮૭

૨૦મા પછી-રામાદિકનુ આઠમુ ત્રિક પડી ૨૧ મા તીર્થંકર, સાથમા ૧૦ મા ચક્રી. પછી ૧૧ મા ચક્રી પછી ૨૨ મા તીર્થંકર, સાથમા કૃષ્ણાદિકનુ ૯ મુ ત્રિક આ બે ત્રિકો જૈન-વૈદિકોમા પ્રસિદ્ધ છે પડી ૧૨ મા ચક્રી પછી ૨૩ મા અને ૨૪ મા તીર્થંકરો થતા ૬૩ શલાકા પુરૂષો થયા ,,

આ ત્રેસઠ (૬૩) શલાકાના સંકેતની ગાથાથી-વૈદિક પંડિત તે જૈનાચાર્ય હરિભદ્ર ૮૮

વૈદિકના પંડિતો પ્રતિ-ખેદ-કરૂણાજનક હેમાચાર્યના ઉદ્ગારો ૯૧

અનુભવ વિનાનુ ઘણુ બોલ્યા પણ તે શા કામનુ ? ૯૩

સર્વજ્ઞોમા-ઋષભદેવથી જુદા જુદા થતા આવેના ૧૧-રૂદ્રો ૯૫

વૈદિક ૨૬૬ પુ૦ મા-૧૧ બ્રાહ્મણોના નામથી ૧૧ રૂદ્રો ,,

શતપથમા-૧૦ પ્રાણ ૧ આત્મા, તે ૧૧ રૂદ્રો યજ્ઞ અને પશુઓ તે પ્રજાપતિ પછી જુઓ વિચિત્રતા સર્વજ્ઞ મહાવીરના વખતે-કામાશક્ત વિદ્યાધરે-કુમારિકાઓને,

(૪૦) મહાદેવને હજાર કમળ ચઢાવવાનો વિષ્ણુનો સંકલ્પ, શંકરે એક ઉઠાવ્યું વિષ્ણુએ આંખ કાઢીને આપી આ વાત પંચતંત્ર જેવી વૈદિક પંડિત જણાવે છે

॥ ખંડ બીજાના વિષયોની ટુંક નોંધ ॥

ગાયોના વધ, મનુષ્યોના વધ યજુર્વેદમા કેટલાક મત્રો તદ્દન નિર્લજ્જતાના પણ લખાયા છે એ શુ જ્ઞાન ધર્મ ? ૧૨૭

વીગ્સ્તુતિમા-હેમચદ્ર કહે છે કે-સ્વાર્થી લોકોથી પ્રવૃત્ત, હિસા યુક્ત વેદો, મતોને પ્રમાણ નથી

જૈનાગમ-જીવોના હિતવાણુ, વિરોધ વિનાનુ, મતોને પ્રમાણ રૂપનુજ થએલુ છે ૧૨૮

---

(૩૩) શકર દિગ્ વિજય, સર્ગ ૧૬ ની ટુક નોધ—

સર્ગ ૧લા માં-વેદના શરણથી-ભટ્ટ ઉચેથી પડયા ને બૌદ્ધોને જીત્યા ફરીથી-સર્પના ઠેકાને શેષશાયી વિષ્ણુ બનાવીને જીત્યા બૌધ્ધ-જૈનનો નાશ કરાવ્યો ૧૨૯

સર્ગ ૨ જા મા—શકરે શકર પ્રગટ થઇ ગયા ,,

સર્ગ ૩ જા મા—બ્રહ્માદિદેવોજ સ્વર્ગથી નીચે જન્મી પડયા ,,

સર્ગ ૪ મા-લક્ષ્મીને બોલાવી, સોનાના આમળાથી, બ્રાહ્મણીનુ ઘર ભરાવી દીધુ ૧૩૦

સર્ગ ૫ મા—શકરે નદીને આગણામા વહાવી માતાને સતોષી રાજાને પુત્ર આપ્યો અગસ્ત્યાદિ આવ્યા સન્યાસી થવા ગયા ત્યા ચિદાનદ કહેવા લાગ્યા નદીના પૂરને કમડલુમા સમાવી દીધુ એવા ચમત્કારો બતાવ્યા ,,

સર્ગ છ સાતમા—શિષ્ય કર્યો કુતન્ત્રાથિ ચડાવે

શિવ મૂર્ત્તિરૂપે દર્શન આપ્યુ ગગામા કમલો પગ
શિષ્ય આવ્યા ,
"બીજા દેહમા જતા જીવને પાચ ભૂત વીંટાઈને
જાય છે" એ અપૂર્ણ અર્થ સાભળના વ્યાસે ૧૬ વર્ષ
વધાર્યા ,,
સર્ગ ૮ થી ૧૦ મા—જૈમિનિના કર્મકાડનુ ખડન
જ્ઞાનકાડનુ સ્થાપન વ્યાસ જમિનિએ શકર મત-
માનો કહી મડનનો ખેદ દૂર કરાવ્યો મડન સ્ત્રી
સાથે ૧૭ દિવસનો વાદ, કામકેલીનુ પ્રશ્ન થતા માસની
મુદત માગી શિખવા ગયા ત્યાથી શિષ્યો છોડાવી લાવ્યા ૧૩૧
સર્ગ ૧૧ મા—કાપાલિકે શ્રર માટે મસ્તક માગ્યુ,
એકાતના વાયદે તે ગયો પદ્મપાદે નૃસિહ રૂપે ચીરી
નાખ્યો ,,
સર્ગ ૧૨ મા—પુત્રના મરણથી દુખી બ્રાહ્મણપર
દયા, આકાશવાણી થઈ, તેની પાસે જીવનો કરાવ્યો ,,
સર્ગ ૧૪ મા—માતાના મદવડમા—શકર સ્મર્યા,
વિમાન લઈ દૂતો આવ્યા ના થતા પછા ગયા તે પ્રમાણે
વિષ્ણુના દૂતો આવ્યા, વિમાનથી વિષ્ણુધામમા પધાર્યા ૧૩૨
સર્ગ ૧૫ મા—હજારો શિષ્યો અને રાજ્યના લશ્કર
સાથે જય કરવા નીકળ્યા ઝગડા થયા પણ અદ્વૈત મત ઘણા-
ઓને કબૂલ કરાવ્યો જૈનોને પિશાચાદિ કહી તેમના
તત્ત્વોનુ ખડન કર્યુ, સપ્તભગીનુ પણ ખડન કર્યુ મત્યના
કેટલી છે તે જોશો ,,

(૩૪) સાધારણ વિચારો— ,,

સર્વજ્ઞોના અપરિચિત પ્રદેશમા યજ્ઞ યાગાદિકોજ ૫ડી ,,

સર્વજ્ઞોમાથી લઇને ગડી કરીને મૂક્યો ,,

વેદોજ ઘણા લાખા લાગા કાળે લખ્યા છે, છતા પ્રજાપતિથી પ્રાપ્ત થયા બનાવ્યા ૧૩૩

સર્વજ્ઞોમા-ધર્મના પ્રવર્ત્તકો ૨૪ તીર્થ કરો થતા આવ્યા

વેદિકોમા-વિષ્ણુ-મત્સ્ય,કૂર્માદિ ૨૪ અવતારો લેતા આવ્યા૧૩૪

સર્વજ્ઞોમા—હાથા ઘોડાદિક નહાપનાકરી ૧૪ રત્નો જેને મળે તેજ ચક્રવર્તી થાય ,,

વૈદિકોમા-બ્રહ્માદિકના સમુદ્રમથનથી ૧૪ રત્નો ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે ,,

સર્વજ્ઞોમા પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ,નહાનૂ રાજા લખાયા છે

વૈદિકોમા-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ બ્રહ્મા લખાયા છે ૧૩૫

સર્વજ્ઞોમા—ને પ્રજાપતિથી વાસુદેવાદિકની પ્રવૃત્તિ થતા રામ, કૃષ્ણ સુધીમા,નવ ત્રિકોજ થએલા બનાવ્યા છે

વૈદિકોમા-તે નવ ત્રિકોમા મોટો ફેરફાર કરીને અજાણ પ્રજાને મોટી મુજવણમા નાખી દીધેલી છે ,,

(૩૫) જૈનોના-અનેકાતવાદનુ-સ્યાદ્વાદનુ સ્વરૂપ ૧૩૮

પદાર્થો-ઉત્પન્ન થતા અને નાશ થતા, સદા જોવામા આવે છે પણ મૂળ પદાર્થોના નાશ થતોજ નથી અર્થાત્ સોનાનો કે માટીનો નાશ થતોજ નથી તેથી પદાર્થો અનેક ધર્મવાળાજ છે એ જૈનોનો સિદ્ધાત મુખ્ય છે ૧૩૯

શકર સ્વામીએ-અદ્વૈતવાદ ઉભો કર્યો, અનેકાતવાદનુ

વિષ્ણુ વ્યાપીને રહેલા માનીએ ત્યારે યજ્ઞમા ઘાત થતો કોનો માનવો ? ૧૪૮

,, વેદોના વિષયોને ગમે તેટલા પ્રાચીન કલ્પો પણ સત્ય-ધર્મ પ્રિયને તો, ઘૃણા ઉત્પન્ન કરે તેવાજ હતા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો ફેલાતાની સાથે-બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા યજ્ઞ યાગાદિકની સિદ્ધિ કરવા મડી પડયા, પણ સોનાની આગળ પિત્તળની કિમત કેટલી ? પછી ઉપનિષદોમા સર્વજ્ઞોમાથી લઈને ઉધુ છતુ કરવા માડયુ, એ સહેજે સમજાય છે ૧૫૩

(૧) સર્વજ્ઞોથી-અનાદિની સૃષ્ટિ પ્રસિદ્ધ થતા, વૈદિકોએ સૃષ્ટિના કર્તા કલ્પિત પ્રજાપતિ આદિ અનેક દેવોને વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા ખોસી ઘાલ્યા ૧૫૪

(૨) આ અવસર્પિણીમા ઋષભદેવે ધર્મની પ્રવૃત્તિ ચલાવી વૈદિકોએ તેમને વિષ્ણુના ૮ મા અવતાર કલ્પ્યા ,,

(૩) સર્વજ્ઞોમા-ભરત-સગર એ બન્ને ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોમા-તે બન્ને રાજારૂપે વિચિત્રરૂપના લખાયા છે ૧૫૫

(૪) સેનાપતિ આદિ મહા પરાક્રમી ૧૪ રત્નો વાળા **ચક્રવર્તી**, તે ૧૨ અને ૭ રત્નો વાળા તે **વાસુદેવ** (વિષ્ણુ), તેના ત્રિકો નવ (૨૭) સર્વજ્ઞોમા છે વૈદિકોમા—તે નવ ત્રિકો ઘણાજ વિકૃત સ્વરૂપના લખાયા છે અને તે ૧૪ રત્નો, બ્રહ્માદિકના સમુદ્ર મથનથી પેદા કરેલા લખીને બતાવ્યા છે ,,

(૫) સર્વજ્ઞોમા-૧૧ મા ના સમયમા-મૃગાવતી પુત્રીના

પતિ મહાન રાજા, તે પ્રજાપતિ, તેના પુત્ર પહેલા વિષ્ણુ, તેના શત્રુ તે અશ્વગ્રીવ

વેદિકોમા-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા, ઘણાજ વિચિત્ર સ્વરૂપના લખાયા છે અને જે અશ્વગ્રીવ તે માથુ કપાયા પછી ઘોડાના માથાવાળા હયગ્રીવ વિષ્ણુ લખાયા છે ૧૫૬

" સર્વજ્ઞોમા-અનેક વિદ્યાઓ વાળા તે રૂદ્ર, ઋષભદેવથી તે મહાવીર સુધીમા ૧૧ જુદા જુદા થતા આવ્યા છે વૈદિકોમા-તે રૂદ્રના સબધે પણ વિચિત્ર પ્રકારની વાતો લખાઇ છે ૧૫૭

" હજારો ઋષિઓએ કરેલી સ્વાર્થની પ્રાર્થના, તેનો સગ્રહ તે વેદો, ઉદાત્તાદિક સ્વરોની યોજના કરી આડબરવાળા કર્યા અને ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા બતાવ્યા આગળ સર્વજ્ઞોમાથી પુરાણોમા ઉંધુ છત્તુ કર્યુ તે વ્યાસના નામે ચઢાવી દીધા વેદ, પુરાણે નો કોઇ નિયતા તો દેખાતો નથી છતા તેમા સત્ય વસ્તુની શોધ કરવા મડી પડવુ તે તો અધારામા ફાફા મારવા જેવુ થાય ૧૬૧

" ખરો નીતિ ધર્મ તો બધી દુનિયાનો એકજ છે એમ ભર્તૃહરિ પણ કહે છે તેથી નીતિથી વિરૂદ્ધ યોગ્ય ન ગણાય ૧૬૩

" જૈનોના સ્યાદ્વાદમા આજક લના પડિતો પણ સત્ય કાર અર્પી રહ્યા છે તેમા પણ વિપરીત બતાવનારાઓની

॥ ફિલસુફી (તત્ત્વ) ના વિચારો ॥

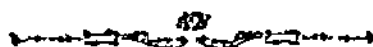
શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરીશ્વરેભ્યો નમ

તત્ત્વત્રયીમીમાંસાના સારાંશરૂપ

તત્ત્વત્રયી-પ્રવેશિકા.

ખંડ પહેલો

॥ સજ્જનો પ્રતિ મારી નમ્ર પ્રાર્થના ॥

॥ આજ કાલના ઘણાખરા પંડિતોમાં અને લોકોમાં એવી હવા પસરેલી છે કે આ જમાનો સ્વતંત્રતાનો છે એમ કહીને કેટલાકો સિદ્ધાંતોને બાજુ પર રાખીને પોતાની સ્વતંત્રના લેખો લખી કુદકાને ભૂસકા મારે છે પણ તેવી હવા હજુ મારામાં પસરેલી નથી અને તે પ્રમાણે સ્વતંત્ર પણે લેખ લખવાની બુદ્ધિ મેં મારી ચલાવેલી પણ નથી મેં મારી "તત્ત્વત્રયી મીમાંસામાં" જે કાંઇ લખ્યું છે તે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાં જે પ્રમાણે લખાયું છે તેમાંનું તેમના અભિપ્રાયને

મુખ્ય રાખીને તેમાથી લઈ ને યત્કિંચિત્ લખીને બતાવેલુ છે બાકી વધારાનુ છોડી દીધુ છે પણ ફેરફાર કરવાની બુદ્ધિ જરાપણ થવાનેથી નથી

વૈદિકોમા-અસર્વજ્ઞોના ઇતિહાસને મળતા જે લેખો લખાયા છે અને દૂરદૂરમા જઇને નબધ વિનાના પડેલા છે તેમાથી પણ લઇને તેમનાજ અભિપ્રાય પ્રમાણે ટુક ટુક જૈનોના લેખોની સાથે જોડીને બતાવ્યા છે બાકી વધારાના વિચારો તેમના તેવાને તેવા સ્વરૂપના છોડી દીધા છે પણ આ જમાનાની ધાધલ જોઇને તે બન્ને પ્રકારના લેખોમા મે મારા સ્વત ત્રતાના વિચારો પણ લખીને બતાવેલા છે અને તેમા બીજા લેખકોની સહાયતા પણ મેળવી છે બીજાના હિસાબે ભૂલ ન થએલી હોય એમ કદાચ ન પણ બન્યુ હોય ? બતા સજ્જનોને મારી નમ્ર વિનતી છે કે હુ મ ચ ચુ ન્યાયે ખીરનીરનો ભેદ સમજીને સાર સાર ગ્રહણ કરશો અને મારામા થએલી ભૂલોની ઉપેક્ષા કરશો સર્વજ્ઞો વિના બીજા ગમે તેટલા અક્ષરોના પંડિતો હોય તો પણ તેમનામા ભૂલ થવાનો સભવ તો રહે ? તેથીજ આ બધી દુનીયામા વિચિત્ર પ્રકારની બાજી પસરેલી જોવામા આવે છે તો પછી મારા જેવા અલ્પજ્ઞમા ભૂલ થવા પામી હોય તો તેમા શી નવાઇ ? સર્વજ્ઞ વિના માણસ માત્રજ ભૂલના પાત્ર ગણાય છે માટે હુ સ ચચુનો ન્યાય હૃદયમા ધારણ કરી સાર સાર ગ્રહણ કરશો એવી મારી અતિમ પ્રાર્થના છે આજ કાલના ઘણાખરા પડિતોએ તો સ્વતંત્ર પણાથી લેખો લખીને બનાવ્યા છે પરતુ મે તો પરત ત્રપણે રહીનેજ લખીને બતાવેલુ

છે આપ સજ્જનો બી ત સ્વત ત્ર લેખકોની ભૂલોની ઉપેક્ષા કરતા રહ્યા છો, તો પછી માગ જેવા પરત ત્રના લેખકોની ભૂલોની ઉપેક્ષા કરો તે તો તમારા જેવા સજ્જનોનો ધર્મજ છે સુરેષુ કિમધિકેન ?

આ તત્વત્રયી મીમાંસાગ્રંથની ઉત્પત્તિ થવામા મુખ્ય કારણ.

રેવાકાઠાના શહેર સીનોરમા સવત્ ૧૯૭૯ ના અમારા પહેલા ચોમાસાના અ તે કાર્તિક પૂર્ણિમાના દિવસે ગામના બહાર બગીચામા સિદ્ધાચલજીના પટના દર્શન કર્યા પછી શેઠ ફુલચ દ શિવલાલના ઘરમા ચોમાસુ બદલ્યું હતુ, ત્યા પ્રતિક્રમણ (સ ધ્યાક્રિયા) થઈ ગઈ એટલે મોટા પર્વનો દિવસ જાણી આસપાસ ગામડાઓના શ્રાવકો પણ પટના દર્શન માટે આવેલા હતા, તેમાના કેટલાએક વ દના કરીને અમારી પાસે બેઠા ધર્મચર્ચા કેટલીક સામાન્ય થયા પછી જરાક ત્રટકીને બોલ્યા શાહેબ ! આપ તો શહેરોમા બેસીને મોટી મોટી વાતો કરો છો પણ અમારી દશા કેવા પ્રકારની થઈ રહી છે તેના ખબર આપ જેવાને કયાથી હોય ? પછી અમોએ પુછ્યુ ભાઈ એવુ શુ છે ? શાહેબ ? બીજુ તો શુ હોય અમો ગામડાના અભણ ધર્મના સ બ ધે કાઇ પણ જાણીએ નહી. તેથી લોકો જે કાઇ કહે તેમા હાજી હાજી કર્યા કરીએ આપણા સાધુ મહારાજ રસ્તો કાપતા કોઇકજ દિને આવી ચઢે અને

(૨) જે બ્રાહ્મણોને પોતાના ઘરની પણ પૂરી ખબર હોતી નથી, તેમજ જૈનધર્મવાળાઓનો પૂરો પરિચય પણ હોતો નથી, તેઓ એમ કહી દેતા હશે કે જૈનો જગતના કર્તા-એવા ઇશ્વર ને માનતા નથી એ કથન તેમનુ તદ્દન વિચાર વિનાનુ, લોક રૂઢી પ્રમાણે બોલવા પુરતુ જ હોય છે જો કદાચ આ દુનિયાનો કોઇ કર્તા હોય તો તે એકજ હોય, પણ બધા જુદા જુદા ઇશ્વરો ન હોય, અગર જો બધા જુદા જુદા ઇશ્વરો આ દુનિયાના માલીક બની જગતની રચના કરવાનો દાવો ધરાવતા હોય તો, તેમાનો કયો ઇશ્વર સાચો તારવી કાઢવો ?

બીજી વાત એ છે કે-ખ્રિસ્તીના ઇશ્વરે કહ્યુ કે-ફલાણી વસ્તુ બનજો, બની ગઇ

વેદોમા-બ્રહ્માએ એકદમ જગત્ બનાવી દીધુ-તે એવી રીને કે જેમ સૂર્યની કિરણો નીકળી પડે તેમ કોઇને કાઇ ખબરજ ન પડી આ વાતો શુ એક બાળકના ખ્યાલ જેવી નથી ? કુભાર માટી આદિની સામગ્રી મેળવ્યા પછીથી જ ઘડો બનાવે છે તે પણ પોતાના સ્વાર્થના માટેજ આ બધુ જગત્ બનાવવાના મશાલા ઇશ્વરે કયાથી મેળવ્યા ? અને તેણે પોતાના કયા સ્વાર્થના માટે બનાવ્યુ ? આ બધુ શુ વિચારવા જેવુ નથી? માટે આ બધુ જગત્ કોઇએ બનાવેલુ જ નથી પણ પ્રવાહથી અનાદિના કાળથી ચાલતુજ આવેલુ છે, એમ જે સર્વજ્ઞોએ બતાવેલુ છે તેજ સિદ્ધ રૂપનુ છે વિચાર કરશે તે અવશ્ય સારી રીતે સમજી શકશે

(૩) જે સત્ય જ્ઞાન છે તેજ ખરા વેદો છે તેવા સત્ય-જ્ઞાનના પુરેપુરા હિમાયતી એવા જેનો જગજાહેર થએલા છે, છતા કહેવુ કે જેનો વેદોને માન આપતા નથી, તેથી તે નાસ્તિક છે આ કથન તેમનુ કેટલુ સભ્યતાવાળુ, અને કેટલી વિવેકતાવાળુ છે? પોતે પુરાણોમાના અનેક ગપ્પ ગોળાઓમા આખ મીચામણા કરી લોકોના આગળ જેમ તેમ ગોઠવી દેટયા કરવા અને પોતાનામા આસ્તિકતા બતાવવાનો ડોળ કરવો, આવા પુરૂષોમા સત્યપ્રિયતા કેટલી આકવી ?

(૪) જૈનોના તીર્થંકરો સ્વપરનુ કલ્યાણ કરવાના માટે પોતાની રાજ્ય ઋદ્ધિનો ત્યાગ કરી પરમ યોગીઓ થયા છે, પછી સર્વજ્ઞપણુ મેળવીને જગતના જીવોને સત્ય તત્ત્વજ્ઞાનનો ઉપદેશ કરતા રહ્યા, તેમને નાગા દેવ તરીકે ઓળખાવનારા, પોતાના દેવોને સ્ત્રીઓમા આશક્ત રૂપે સ્થાપન કરી, નીતિથી વિરૂદ્ધ, લોક વિરૂદ્ધ, અજાણ લોકો પાસે પુજન કરાવનારા, કેટલા બધા સત્યપ્રિય હશે ? થોડો પણ વિચાર કરી બોલનાર છે ?

વળી જૈનોના સાધુઓ તદ્દન નિસ્પૃહતાને ધારણ કરનારા અને સર્વજ્ઞોના બતાવેલા સત્ય માર્ગે ચાલનારા અને તેમના જ સત્ય તત્ત્વોનો ઉપદેશ કરનારા, તેવા સતોને ગદા તરીકે ઓળખાવનારા, અને જેઓ બધી વાતોથી લોભ લાલચમા ફસેલા, તેવા પોતાના માનેલા ગુરૂઓને સ્વરૂપ તરીકે મનાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહેલાઓ, કેટલા ઉંચા દરજાનો વિચાર કરવાવાળા માનવા ? તેનુ માપ તો કોઇ સત્યપ્રિય હોય તેજ

આંકી શકે ? આંકી દૃષ્ટિ રાગના કે પક્ષપાતના ચશ્મા ચઢાવી બેઠેલા હોય તેમનાથી કિંમત કેવી રીતે આંકી શકાય ?

(૫) જે ગૌતમ ઋષિને દર્ભો દ્વેષથી બ્રાહ્મણોએ પોતાની જાતિમાંથી બહાર કાઢી મૂકયા તે ગૌતમે જૈનધર્મ ચલાવ્યો નથી પરંતુ ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર ભગવાનને જ્યારે કેવલજ્ઞાન થયું ત્યારે, ગૌતમ ગોત્રીયના ઇન્દ્રભૂતિ આદિ મોટા અગીયાર વિદ્વાન બ્રાહ્મણો, પોતાના ચુમાલીસો (૪૪૦૦) શિષ્યોના પરિવાર સાથે, શ્રીમહાવીર તીર્થંકરની પાસે આવી, પોતાની શંકાઓ દૂર કરી બધાએ તેમના શિષ્યો થઇને રહ્યા હતા, પરંતુ તેઓ સ્વતંત્ર પણાથી રહેતા નથી છતાં કહેવું કે અમારામાંથી કાઢી મૂકેલા ગૌતમે તમારો જૈન ધર્મ ચલાવ્યો એવા પ્રકારની વાતો કરનારા કે પોતાના ગ્રંથોમાં લેખો લખીને બતાવનારા, બ્રહ્મજ્ઞાનીઓને કેટલા દરજાના સત્યવાદીઓ માનવા ? આવી રીતના સેંકડો લેખો લખીને ઉંધુંચતું કરીને ગયા છે, તે અમારા આ ગ્રંથથી આપ સજ્જનો જોઇ શકશો અને વિચારી પણ શકશો

(૬) તમારા જૈનોને શિક્ષા કરવાને માટે-વિષ્ણુ ભગવાને માયાવી પુરૂષ પેદા કરીને મોકલ્યો અને તમારા જૈનોને વેદ ધર્મથી ભ્રષ્ટ કર્યા આ વાતમાં કેટલી બધી સત્યતા ? અને કેટલી બધી વિચિત્રતા ? વિષ્ણુ ભગવાનનું જૈનોએ એવું શું બગાડયું હતું કે જેથી આટલો બધો જૂઠો પ્રપંચ કરવો પડયો ? ગીતામાં વિષ્ણુ ભગવાન પોતેજ કહી ગયા છે કે-સજ્જનોનો ઉદ્ધાર કરવા અને દુષ્ટોનો નાશ કરવા હું યુગ યુગમાં અવતાર લેતો રહું છું

અહી દૃષ્ટિ નો વિચાર કરી જોતા—જે જીવોના ઘાતક હોય, જૂઠ બોલનાર કે જૂઠ લખનારા અને અધર્મના પોષક હોય તેવાઓના માટે યુગ યુગમા અવતાર લેવાનુ કહી ગયા હોય તો તે કદાચ વિચારી શકાય, આપણા આર્યો પર અનાર્યોના અનેક હુમલા થએલા છે, તેવા સમયમા વિષ્ણુ ભગવાને કાઇ 'ચુ' કે 'ચા' કરેલુ હોય તેમ તો જાણવામા આવ્યુ નથી તો પછી સર્વ પ્રકારથી શુદ્ધ એવા જૈનોના માટે માયાવી પુરૂષને ધકકેલી મૂકયો, એવુ લખનારા કેટલા બધા પ્રપચના કરનારા સમજવા ?

(૭) જૈનો શ્રાદ્ધ નથી કરતા, તેથી શુ તેમને બાપ દાદા ઓના વૈરી માની લેવા ? અને બ્રાહ્મણો બધી દુનિયાનુ હિત કરવાવાળા માની લેવા ?

આવા આવા પ્રકારની બધી વાતો કે જે પેટના દુખે માથુ કુટવા જેવી, અને અભણુ માનવોને અફાણી મારવા જેવી છે, તેવી વાતો કરવાથી શો ફાયદો ? હા સાધુઓને અને બ્રાહ્મણોને જોઇતી વસ્તુ માગવાનો અને ગૃહસ્થોને આપવાનો ધર્મ છે પરતુ સ્વાર્થના માટે ઉંધુ ચતુ લખતા કે બોલતા તેનુ સારૂ પરિણામ ખોળવા જતા વિપરીત જ આવે તેથી ન તો સાધી શકાય સ્વાર્થ અને ન તો સાધી શકાય ધર્મ છતા આ દુનિયાની કોઇ એવી વિચિત્ર ગતિ છે કે આડે રસ્તે ચાલવામા જ પોતાનુ હિત માની બેઠી છે એવી અજ્ઞાન દશાનો ઉપાય જ શો ?

ઉપર બતાવેલા ક્રમથી અમે સાતે પ્રશ્નોનુ યતકિંચિત્ સમાધાન તો કરીને આપ્યુ, પણ તે આવેલા શ્રાવકોના મનનું

ખરૂ સમાધાન ન થતા બોલી ઉઠયા કે–શાહેબ ! વળી બીજી વાતો સાભળીએ એટલે અમો તો તેવાને તેવા, એમા તે અમારૂ શુ વળે ? એમ કહીને ચાલતા થયા વળી બી ન બેઠેલા હતા તે પણ ચાલતા થયા, પર તુ ભરૂચના શાહ મગનલાલ મેલાપચદ કે જે મારા અભ્યાગી હતા, તે કાઇક વિચારીને બોલ્યા કે શાહેબ ! આ ગામડાઓના શ્રાવકોની ફરીયાદ ખરી છે કારણ કે–આ બધા દશાશ્રીમાલીઓ છે અને મૂલથી તેઓ જૈન મૂર્તિપૂજક હોવા છતા આજે કેટલાક હુઢીયામા, કેટલાક સ્વામીનારાયણમા, કેટલાક વૈષ્ણવાદિક સ પ્રદાયોમા સપડાએલા છે કહેવત પણ છે કે "દશામા દશ ધમ" છતા–એ બધાઓમા ભાણા વ્યવહાર, કન્યા વ્યવહાર, એક સરખો ચાલુ રહેલો છે તેથી અવસરે ભેગા થતા તેમણે પુછેલી વાતો તેમનામા ચર્ચાતી હોવી જોઇએ કારણ બીજા બીજા ધર્મના ગુરૂઓ તો ગામડાઓમા પ્રાયે પડયાને પાથર્યા રહેતાજ હોય, માત્ર જૈનસાધુઓ તેમને મળવા દુર્લભ થઇ પડે, તેથી આ ગામડાઓના શ્રાવકોની ફરીયાદ હુ ઘણા વખતથી સાભળુ છુ, પણ આવી વાતો લક્ષમા કોણ લે ? પછી અમે ઉત્તર આપ્યો કે એનો ઉપાય વાચન અને મનન એ શિવાય બીજો શો હોઇ શકે ? ભરૂચી–શાહેબ ! આપે કહ્યુ તેતો ખરૂ છે પણ આતો ગામડાઓના અભણ માનવીઓને સમજવાની બુદ્ધિ હોત તો તેઓ આવી ફરીયાદજ શુ કરવાને કરતા ? માટે આ લોકો કાઇક સમજે તેવુ શુધ્ધુ અને સરલ થવુ જોઇએ

અનેક વાર અમારા કાન પણ ગુન્હેગાર થએલાજ હતા, તેમજ ભરૂચના શ્રાવકની પણ રોજને રોજ પ્રેરણા થવા લાગી એટલે અમે નવીન નવીન વૈદિક મતના ગ્રંથોનો પણ કાઇક અભ્યાસ કરવાનુ શરૂ કરી દીધુ કહેવત છે કે-" અતિમ થનથી કાઇ ને કાઇ તો મળેજ " બધા દેવોએ મળીને સમુદ્રનુ મથન કર્યું તો શુ તેમણે અમૂલ્ય એવા ચઉદ (૧૪) રત્નો મેળવ્યા ન હતા? મેળવ્યાજ હતા અને એ વાત પુરાણોથી પ્રસિદ્ધ પણ થઇ ગઇ છે તે પ્રમાણે ગ્રંથ સમુદ્રનું મથન કરતા અમારા હાથમા યતકિંચિત્ જે કાઇ આવ્યુ તેમાનુ કાઇક ઉપર બતાવેલા પ્રશ્નોત્તરમા ગર્ભિત પણે રહેલુ જૈન-વૈદિક માન્યતા પ્રમાણે સૃષ્ટિનુ સ્વરૂપ, તેમજ બન્નેના દેવોનુ સ્વરૂપ, તેમના ગુરૂઓનુ સ્વરૂપ, તથા તેમના ધર્મનુ સ્વરૂપ જૈન-વૈદિકની તુલના રૂપે લખીને બતાવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે ભાષા પ્રાયે સરલ ગામડી આઓ પણ સમજી શકે તેવી વાપરેલી છે

॥ ઇતિ ગ્રંથની ઉત્પત્તિમા નિમિત્તભૂત ગામડાઓના શ્રાવકોનો ને બ્રાહ્મણોનો વિચાર ॥

જે ખરા પરમાત્માને ઓળખશે તેજ સત્ય તત્ત્વને મેળવશે ?

આ મારો ગ્રંથ હાથમા લેતાની સાથે કેટલાક તત્ત્વાતત્ત્વના વિચાર વિનાના અથવા પોતાના મતના દૃષ્ટિ રાગથી રંગિત હશે તેઓ જરૂર કહેશે કે-આ લેખકે કાળી બાજુ

ચીરીને શી ચતુરાઇ કરી ? એમ કહી અવજ્ઞા કરવા વાળાની ભૂલ થશે કારણ કે અમે જેનો વિચાર કરીને બતાવ્યો છે, તે કોઇ પ્રાકૃત માણસોનો કરીને બતાવ્યો નથી, પણ પરમાત્માઓનો–પરમેશ્વરોનો, તેમજ સર્વજ્ઞ પણું મેળવી જીવ અજીવાદિક તત્ત્વાતત્ત્વના સ્વરૂપના બતાવનારા જગત્ જંતુઓના ઉદ્ધારકોનો, વિચાર કરીને બતા યો છે તો પછી તેવા પરમાત્માઓમા કાળી બાજુનો અવકાશજ કયાથી હોય ? અગર જો કોઇ પરમાત્મા પણાનો સ્વીકાર કરીને તેઓમા કાળી બાજુ માનતો હોય તો તે પિત્તલને સોનુ માનવાવાળો, અધકારને પ્રકાશ માનવાવાળો, અને ધતૂરાનુ પાન કરી સર્વત્ર પીળુ પીળુ જોવાવાળો છે એમ કેમ નહી સમજવુ ? જુવો કે—

(૧) જે કામદેવને વશ થએલા હોય તેવાઓને, પરમાત્મા તરીકે અગીકાર કરવા તે શુ યોગ્ય છે ખરા ?

(૨) અથવા ક્રોધથી ધમધમાય રહેતા હોય તેવાઓને–પરમાત્મા તરીક અગીકાર કરવા તે શુ યોગ્ય ગણાશે ખરૂ ?

(૩) અથવા જે લોભ સાગરમા ડુબેલા હોય તેવાઓને, પરમાત્મા ઠરાવવાનો પ્રયત્ન કરી શકાશે ?

(૪) અથવા જે અજ્ઞાન પણાથી જગો જગો પર ગોથા ખાઇ રહ્યા હોય તેવાઓને, આપણે પરમાત્મા તરીકે કયા ગુણથી સ્વીકારી લઇશુ ?

(૫) અથવા અજ્ઞાન પણાથી ડુબેલી આ દુનિયાને પોતાની પ્રપચી માયાથી ફસાવવા વાળાને, આપણાથી પરમાત્મા તરીકે કેવી રીતે અગીકાર કરી શકશે ?

હે સજ્જનો ! ઉપર બતાવેલા અવગુણોથી ભરેલાઓને જ્યારે, તમો પરમાત્મા તરીકે માનવાને માગતા ન હોય છતા તેવા અવગુણ રૂપના પરમાત્મા જેમણે લખીને બતાવ્યા હોય તો શુ તેના સબધે આપણે વિચાર નહી કરવો ? તમો કહેશો કે વિચાર કરવો જો તમો વિચાર કરવાનુ કહેતા હોય ત્યારે તો પરમાત્માના સત્ય સ્વરૂપનો વિચાર કરીને બતાવનારને કાળી બાજુનો ચિતરવાવાળો કહી, તેની અવજ્ઞા કરવામા આપણી ચતુરાઇ શી ? માટે સત્યાસત્યનો વિચાર કરવો તેમજ આપણો પુરૂષાર્થ છે અને તેમાજ આપણું કલ્યાણ સમાયલુ છે નહી કે સ્વાર્થી લોકોના ધકકે ચઢવામા સ્વાર્થી લોકોએ કરેલા ગોટાળાની ખબર પૂર્વ કાલમા પડતી ન હતી પણ આજ કાલ છાપાઓના સાધનથી, તેમજ લાયબ્રેરીઓના સાધનથી, પોતાનો નિર્ણય પોતાની મેળેજ કરી શકાય છે અને તેટલાજ માટે આ અમારો પ્રયત્ન છે નહી કે કોઇને ઉતારી પાડવાનો ઇતિ અલ વિસ્તરેણ ॥

॥ ઇતિ પરમેશ્વર તરીકેના પરમાત્માના કાળી બાજુનો વિચાર જ ન કલ્પી શકાય તેનો વિચાર કરીને બતાવ્યો ॥

અનાદિની આ સૃષ્ટિનો કર્તા કયો સાચો ?

આ સૃષ્ટિ ઉર્ધ્વ, અધો અને મધ્ય રૂપની પ્રત્યક્ષમા દેખાતી છે, અને તે અનતા અનત, નાના મોટા જીવોથી વ્યાપીને રહેલી છે.

અને તે જીવો પોતાના કરેલા કર્મના વશમાં પડેલા ચોરાશી (૮૪) લાખ જીવોની યોનિયોમાં ભટકયા કરે છે કોઈ અદ્વૈત મતવાદી કહેતો હોય કે આતો બધું જગત્ ઇશ્વરેજ બનાવ્યું છે અથવા ઇશ્વરની માયાથીજ બને છે તો તે કેવલ કલ્પિતજ છે, કારણ કે તે ઇશ્વરે જે પ્રથમ જીવો બનાવ્યા તે કેવી વસ્તુના ? અને તે જીવો કર્મ રહિત શુદ્ધ સ્વરૂપના બનાવ્યા કે અશુદ્ધ સ્વરૂપના ? જો શુદ્ધ સ્વરૂપના બનાવ્યા માનીએ તો તે જીવોની પાછળ આ બધો કર્મનો પ્રપંચ કયાથી લાગુ પડયો ? અને તે કોણે લગાડયો ? અને તે કર્મનો પ્રપંચ લાગુ પડયા પછી આ ચોરાશી લાખ જીવોની યોનિમાં ભટકવા કોણે કર્યા ?

જો કદાચ કહેવામાં આવે-કે ઇશ્વરે જે પ્રથમ જીવોને બનાવ્યા તે માયા સહિતજ બનાવ્યા અને જે માયા છે તેજ કર્મ છે, જે ઇશ્વરે અમારી સાથે માયા મૂકીને અમોને ચોરાશી લાખ જીવોની યોનિમાં ભટકતા કર્યા, તે અમારો ઇશ્વરજ નથી પણ તેણે અમારી સાથે દુશ્મનનીજ ગરજ સારી છે માટે તેવા ઇશ્વરને તો હન્તગે લાખો બનકન કરોડો યોજનના દૂરથી જ નમસ્કાર કરવો તેમાજ અમારૂ શ્રેય છે પણ તે ઇશ્વ થી અમારૂ કાંઈ પણ શ્રેય થવાનુંજ નથી એમ ચોક્કસ માની લેવાનુ છે

જે પ્રજાપતિને વૈદિકોએ બ્રહ્મા રૂપે કલ્પ્યા છે તેની ખબર નતો પડી છે મોટા મોટા પ્રાચીન ઋષિઓને, તેમજ નતો પડેલી છે વિષ્ણુના સાતમાવતાર રૂપ રામચંદ્રને, તે પ્રજાપતિના નામથી આ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ લખાઈ, વેદોથી તે ઉપનિષદના ગ્રંથો સુધી આગળ વના પુરાણોમા સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન

કરવાવાળા લખાયા બ્રહ્માદિક અનેક દેવો, તેના સબધે લખાયા હજારો શ્લોકો, પછી તે ગ્રથો મોટા મોટા દેખાય તેમા શી નવાઇ? માન આગળ આગળના લેખોથી આપ સજ્જનો પણ સારી રીતે વિચારી શકશો

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસના વિકાર રૂપનાજ પુરાણો

વેદોના વિષયોને આપ ગમે તેટલા પ્રાચીન કપો પણ તે યજ્ઞ યાગાદિના વિધાનથી દ્રવિત થએલા આજ કાલના પડિતોને તો બાલખ્યાલ જેવાજ જણાયા છે

જૈનોના સર્વજ્ઞ પાર્શ્વનાથ ઈસ ન પૂર્વે એક હજારની લગભગમા થયા છે તે સર્વજ્ઞોના તત્ત્વ વિચારો નવીન રૂપના તાત્ત બહાર પડતાની સાથે વૈદિકોમા મોટી ગડમથલ થવા લાગી પ્રથમ મોટા જોશમા આવી યજ્ઞ યાગાદિકની પુષ્ટિના માટે બ્રાહ્મણ ગ્રથો લખવા માડયા, પણ સર્વજ્ઞોના સત્ય તત્ત્વો જેમ જેમ વધારે ફેલાતા ગયા તેમ તેમ તે બ્રાહ્મણ ગ્રથોની કિમત પણ નહી જેવીજ થઇ પડી પરતુ તે વખતના કેટલાક ચતુર પડિતોએ સર્વજ્ઞતત્ત્વોના આશયને પકડીને અને યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનોને અનાદરની દૃષ્ટિથી જોઇને ઉપનિષદોના ગ્રથોની સરૂઆત કરી દીધી તેથી તે ગ્રથો કાઇક લોકોમા ચોભા રૂપના ગણાવવા લાગ્યા પણ ભિન્ન ભિન્ન લેખકોના કારણે તેઓ આપસ આપસના વિરોધને ટાળી શકયા નહીં

આગળ જતા સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થતા ચાલેલા—પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના પણ વૈદિકના પડિતોએ તેવાજ હાલ

બેડાલ કરીને મુકેલા છે પરંતુ આ પ્રકાશના સમયમાં આજ કાલના કેટલાક ચતુર પંડિતો પોતાના વૈદિકમતમાં અનેક પ્રકારની ન્યૂનતાઓ જોતાહુવા અને પોતાના મતની પ્રાચીનતા બતાવતા હુવા એટલું તો જરૂર લખતા ગયા કે જૈન-બૌદ્ધના પંડિતોએ સુધારો વધારો કર્યો પરંતુ કેટલાક સત્ય પ્રિય પંડિતો તો જૈન-બૌદ્ધ તત્ત્વના લાંબા અભ્યાસથી બંને મતના તત્ત્વની ખરી સ્થિતિ સમજીને, જ્યાં સુધી જેઓ પહોંચ્યા ત્યાં સુધીના તેઓ પોતાના સત્ય ઉદ્ગારો કહાડતા ગયા છે તે મહા પુરૂષોની સહાયતાથીજ મેં આ લેખ લખવાનો ઉદ્યમ કરેલો છે, તેથી તેની ટુંકમાં નોંધ કરીને બતાવી છે અને ફરી પણ બે વાતો લખીને બતાવું છું

(૧) સર્વજ્ઞોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિ અનંત સ્વરૂપની પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી બતાવી છે, અને છે પણ તેવાજ સ્વરૂપની, છતાં વૈદિકના પંડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમાં આવીને બ્રાહ્મણ ગ્રંથોથી તે ઠેઠ પુરાણો સુધીમાં સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના સંબંધે એક બીજાથી વિરૂદ્ધ સ્વરૂપના બ્રહ્માદિક અનેક દેવો કલ્પીને બતાવ્યા અને તે કલ્પના વેદ મૂલક ઠરાવવા પાછળથી પ્રજાપતિ બ્રહ્માના નામની નવીન અનેક શ્રુતિઓની રચના કરીને ઋગ્વેદથી તે ચોથા અથર્વવેદ સુધીમાં દાખલ કરીને બતાવેલી છે જો કદાચ આ સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિ સંબંધના બધા કલ્પિત લેખોનો સંગ્રહ કરવામાં આવે તો અઢાર પુરાણના ઠેકાણે એક નવું મોટું ઓગણીશમું પુરાણ રૂપેજ થઇ જાય, એટલા બધા કલ્પિત લેખો લખાયા હશે? કલ્પિત લેખો લખવાવાળાને

ખાટી કોતર નડે તેવુ કયા હોય છે? જૈનમાન્યતા પ્રમાણે અનાદિની સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ તત્ત્વત્રયી પૃ ૪ થી ૧૧, વૈદિકના અનેક દેવોથી ઉત્પન્ન થએલી આ સૃષ્ટિનુ સ્વરૂપ પૃ ૧૩ થી ૬૩ સુધી

હેલ્મુત સાહેબની કેટલીક શકાઓનુ સમાધાન

હેલ્મુત સાહેબનુ (જેનિઝમ) જૈનધર્મનુ પુસ્તક ગુજરાતી ભાષામા બહાર પડેલુ છે તેમાની કેટલીક તેમની મોટી મોટી શકાઓનુ સમાધાન આપી તેમને વિચારવાની સલામણ કરૂ છુ

(૧) પૃ ૧૪૧ મા તેમણે જણાવ્યુ છે કે-" જૈનધર્મના સિદ્ધાતો સર્વ કાળે એકના એકજ રહ્યા છે "

આ વિચારો તેમના ઘણા ઉડાણમાથી નીકળેલા હોય તેમ જણાય છે પરન્તુ-પૃ ૨૨૯મા તેમણે જણાવ્યુ છે કે-" ભારત વર્ષના બીજા ધર્મોની પેઠે જૈનધર્મ પણ માને છે કે જીવની ૮૪ લાખ યોનિઓ છે "

આ વિષયમા તેઓ ખરો નિર્ણય કરી શક્યા નથી તેથી જણાવવાનુ કે-બીજામતવાળાઓએ-જૈનોના સિદ્ધાતમાથી લઇને જૈનોના અનુકરણ રૂપે ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓ કલ્પિત રૂપે ઉભી કરેલી છે કારણ કે તેઓમા સપૂર્ણ જીવોનો વિષયજ આવી શકેલો નથી અને તેઓમા એક બીજાથી વિરૂદ્ધ કલ્પનાઓ થએલી છે સાથે એ પણ નિશ્ચય છે કે સર્વજ્ઞો

વિના એ વાત બીજા બતાવી શકેજ નહી (આના માટે જુવો આ ગ્રંથનું પૃ ૪૫૮ થી ૪૬૧)

(૨) પૃ ૧૪૩ મા તેમણે લખ્યુ છે કે-" જૈનધર્મના આ નિશ્ચલ ભાવને કારણે તેનામા બીજો એક ગુણ આવ્યો છે કે, બધા સિદ્ધાંતોમા તમે એની એવી છાપ લાવી શકશો કે જે છબી સર્વ રીતે પ્રાચીન તેમજ અર્વાચીન જૈનધર્મને મળતી આવે "

(૩) પૃ ૧૪૬ મા-"જૈન તત્ત્વ જ્ઞાનના આ મતને કારણે એ તો માનવુ જ પડે કે સર્વજ્ઞ પુરુષો થઇ ગયા છે "

(૪) પૃ ૪૫૩ મા-હિંદુ, બૌદ્ધ અને જૈન એ ત્રણે ધર્મ એકજ મૂળમાથી નીકળ્યા છે, સૈકાઓ સુધી સાથેજ ખીલ્યા છે, અને એમણે એક બીજા ઉપર તીવ્ર છાપ પાડી છે "

આ બધા ઉપ ના ફકરાઓથી વિચારવાનુ કે-જે મતમા આજ સુધી ચારો બાજુથી એક સરખી મળતી વાતો લખાની આવેલી હોય, તેજ ધર્મ સર્વજ્ઞોના મૂળ રૂપનો કાયમ રહેલો છે એમ માનવામા કોઇ જાતની હરકત આવે તમ જણાતુ નથી

પરંતુ દુનિયામા હમેશા અજ્ઞાનપ્રવૃતનુ પ્રાબલ્ય વધારે જ હોય છે ઇતર ધર્મના પ્રવર્તકોમા સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર થએલો છે બાકી અક્ષરોના પંડિતો તો ઢગલાબંધ તે વખતમા હાજર હતા, અને તેજ પ્રમાણે હમેશા ઢગલાબંધ થતા આવેલા છે અને આજે પણ તેટલાજ મળી આવશે તેથી સર્વજ્ઞોના તત્ત્વ કથનમાથી કે તેમના ઇતિહાસમાથી લઇને પોતાનામા ઉભુ કરવામા તેઓ પાછળ પડે તેમ ન હતા, માટે વિચારવાનુ કે

પ્રત્યક્ષની બાબતોમા કુદરતના નિયમોથી પણ વિરૂદ્ધ, જેમનામા લખાયુ હોય તેમણે બી તમાથી લઈને પોતાનામા ફેર ફાર કરેલો છે તેટલો સામાન્ય વિચાર કરવાથી સત્યાસત્યનો વિચાર કરવાને શક્તિમાન થઇ શકીશુ બાકી ડાળા પાખડાનો જુદો વિચાર કરતાં સત્ય માર્ગ ને મેળવી શકીશુ નહી ફલાણામા આમ છે અને ફલાણામા તેમ છે, અને તે વાત ખગ મુદ્દા સરની છે, અને તે અસર્વજ્ઞોના સિદ્ધાતમા લખાઇ, જેમકે-૮૪ લાખ જીવયોનિનો વિચાર હેમ્પુત શાહેબથી થયો છે તે ભૂલ ભરેલો થયો છે માટે પ્રથમ સર્વજ્ઞોના વચન ઉપર ધ્યાન દીધા પછીથી બીજો વિચાર કરવામા આવે તો ભૂલ થવા પામે નહી કારણ કે ઘણા લાબા સમયની વાતોમા બીજો કોઇ ઉપાય જડી શકે તેવો જણાતો નથી

આપણે જે વિચાર કરવાનો છે તે-જૈન-બૌદ્ધ સમયના ઉપનિષદાદિક ગ્રથોથી છે કારણ કે-યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળા ૧૬ના પ્રધાન વેદોના ગ્રથો અસર્વજ્ઞોથી પ્રવર્તેલા હતા, અને તેની પુષ્ટિના માટે લખાયલા બ્રાહ્મણ ગ્રથો પણ તેવાજ સ્વરૂપના હતા, પણ તે ગ્રથો આપણુ ઉચુ મત પ્રેરે તેવા ન હુતા તે પહેલાના સમયમા ન તો કોઇ અધ્યાત્મિક વિષયના ગ્રથો, તેમજ ન તે ઇતિહાસ વિષયના ગ્રથો, વૈદિકોમાના આપણા જોવામા આવેલા છે, તેમજ ન તો સાભળવામા પણ આવેલા છે તો પછી અસર્વજ્ઞોથી લખાયલા પાછળના ગ્રથોથી સર્વજ્ઞોએ લીધુ એવો વિચાર કરવામા આવે તે શુ ભ્રમમૂલક ન ગણાય ? વિચારી શુ તો ભ્રમમૂલકજ ગણાશે

જુવો કે મુત શાહેબના જ લેખો-જૈનધર્મ ગ્રંથના પૃ ૧૫ મા-તેમણે જ લખ્યુ છે કે-"પ્રાચીન ઉપનિષદોના કવિઓએ-આત્મતત્વ અને અનાત્મ વચ્ચે ભેદ પાડયો નથી, અને આત્મ તત્વ સ બ ધે તેમણે બહુ વિચાર કર્યો નથી" પૃ ૧૬ મા-"સૌથી પ્રાચીન (બૃહદારણ્યક, છાંદોગ્ય, તૈત્તિરીય, કૌષીતકી) ઉપનિષદોમા પણ વેળુ આત્મ તત્વનુ સ્વરૂપ, એક નવીન ભાવનાને કારણે પછીના કાળના (કાઠકઆદિ) ઉપનિષદોના જણાય છે એ ભાવના તે આત્મતત્વના વ્યક્તિત્વની ભાવના આત્મતત્વ અને અનાત્મતત્વ હવે સ્પષ્ટ રીતે ભિન્ન થયા પૃ ૧૮મા-"પ્રાચીન ઉપનિષદોમા-આત્મા દેખાતો નથી'

"જૈન સપ્રદાય પોતાના તત્વ દર્શનમા-જીવ અને પુદ્ગલ વચ્ચે ભેદ માને છે, અને જીવને શાશ્વત સ્વત ત્ર માને છે તેથી આત્માના નવીન સિદ્ધાતની સ્થાપનાના સમયમા એના પ્રથમ ઉત્પત્તિ હોવી જોઈએ પ્રાચીન અને નવીન ઉપનિષદોમા આત્મતત્વ વિષેના ભેદ મ ળ પના જે મત હતા તે ક્રાઈસ્ટ પૂર્વેની સહસ્રાબ્દિની શરૂઆતના સૈકામા સ્થિર થવા લા , એટલ જૈન દર્શનની ઉત્પત્તિ પણ તેવામાજ થઈ મ ત"

આ જગો પર હેલ્મુત શાહેબને હુ જણા ક સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થતા આત્મતત્વના વિચારો જે ી વી ધીરે ઉલટ પાલટ પણાથી ઉપનિષદકારો લેતા ગયા ન પોતાના ગ્રંથોમા ગોઠવતા ગયા, તેવીજ રીતે સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થતા ૬૩ શલાકા પુરૂષોમાની વાતો, જે ટુ ક રૂપથી ચાલતી આવી હતી તેમાથી વૈદિકના પ ડિતો ધીરે ધીરે લેતા ગયા, અને તેમા ઉધી સ્રી

કલ્પનાઓ કરીને પોતના ગ્રથોમા લાળી લહરક કરીનેજ ગોઠવતા ગયા છે તેથીજ તે ગ્રથો મોટા મોટા દેખાવવા લાગ્યા છે પરતુ તે યથાર્થ સ્વરૂપથી લખાયલા નથી બાકી અસર્વ-જ્ઞોના લેખોમાથી લઇને, સર્વજ્ઞોએ પોતાના મતના અનુકૂલ રૂપે સુધારીને ઇતિહાસ લખ્યો, એવો જે આપણુને ભ્રમ થયો છે, તે આ મારો ગ્રથ દેખતાની સાથેજ ફેરવનો પડશે, અને ત્યારબાદજ આપનો ગ્રથ (જૈનિઝમ) સર્વ માન્ય થશે, એ ખાસ ધ્યાનમા લેવાનુ છે

જૈન ઇતિહાસના વિષયમા આપણુને ભ્રમ થવાનુ જે કારણુ છે તેમા મારૂ અનુમાન એ છે કે–બિહાર પ્રાતમા શકર સ્વામીએ બૌદ્ધોની સાથે જે અત્યાચાર કર્યો હતો તે વખતે ત્યાના જૈનોપર પણુ અત્યાચાર કરેલો છે અને તેમના જૂના જૂના પુસ્તકો લઇને તેના પરથી પુરાણો ઉભા કરીને તે જુના પુસ્તકોનો પણુ નાશ કરાવેલો છે પરતુ ગુજરાત આદિ પ્રદેશોમા જે સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થએલો ઇતિહાસ છુટક છુટક રહેલો હશે તેનો સગ્રહ કરી હેમચદ્રસૂરિએ ફરીથી લખ્યો, તેથી તેને નવીન રૂપનો માનીને આપે તેવુ અનુમાન કર્યુ હશે, પણુ તે ભ્રમમૂળકજ છે કારણુ કે આજે બે હજાર વર્ષથી જુદા પડેલા શ્વેતાબર–દિગબરમા તે સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થએલો પ્રાચીન ઇતિહાસ એક સરખોજ લખાયલો, તેથી તે આધુનિક પુરાણોમાથી લઇને સુધારીને જૈનોએ પોતાની અનુકુલતા પ્રમાણે લખ્યો એવો જે વિચાર છે તે કેવળ ભ્રમમૂળકજ ગણાશે મારૂ આ બધુ પુસ્તકજ વાચીને આપણુને પણુ મારા વિચાર સાથે મળતા થવુજ પડશે

કેટલાક હેમ્મુત શાહેબના લેખમાના અને કેટલાક મા
લેખમાના ફકરા અહી ટાકી બતાવીને વિચાર કરવાની સુગમત
કરીને આપુ છુ

જુવો કે-હેમ્મુતશાહેબ અનાદિની સૃષ્ટિના નિયમ રૂ
સર્વજ્ઞોની માન્યતાને-પાતાના ગ્રથના પૃ ૨૧૮ થી ૨૭૬ સુધી
પુરપુરી પુષ્ટિ બતાવી રહ્યા છે તેનો કિચિત્ સારાશ

ભારતના અને બી ૧ દેશના મતવાદીઓ પોત પોતાન
માનેલા ઈશ્વરને જગતના કર્તા હર્તા બતાવે છે તો તે બધ
જુદા જુદા ઈશ્વરોમાનો જગતનો કર્તા હર્તા કયો ઈશ્વર સાચો

બીજી વાત એ છ કે-કમ ફળના નિત્ય નિયમને તો
બધાએ મતના ઈશ્વરવાદીઓએ સ્વીકારેલો છે અને તેઓ કાં
છે કે-ઈશ્વર એ નિયમને ફેરવી શકતો નથી જ્યારે એ કર્મને
નિયમ નિર્વિઘ્ને પ્રવર્તે છે ત્યારે ઈશ્વરને વચ્ચે લાવવાની જરૂ
શી છે? ઈત્યાદિ

અહી ટુક વિચારવાનુ કે-આ જગત્ કર્તાની માન્યતામ
અસર્વજ્ઞોના ઈશ્વરો સત્ય રૂપના ન ઠરે તો બીજી પણ અને
શ્રેષ્ઠ વાતો છે તે સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થઇ ને પ્રસીદ્ધીમા બીજામ
પ્રસરેલી છે એવા વિચાર ઉપર પણ આવવુ જ પડશે

જૈનોમા ૨૪ તીર્થ કરોનો ઈતિહાસ ઠામ ઠેકાણા સાથે
ટુક ટુક સ્વરૂપથી લખાયો છે

વૈદિકોમા-મોટા મોટા પુરાણોમા ઠામ ઠેકાણા વિનાન
મત્સ્ય, કૂર્મ વગેરાદિ એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અવતારો લખાય

છે અહી વૈદિકોનુ અનુકરણ, જૈનોએ કરેલુ માનવુ કે જૈનોનું અનુકરણ વૈદિકોએ કરેલુ માનવુ ? બન્ને તરફના સ્વરૂપ ટુક રૂપે લખીને બતાવ્યા છે તે સિવાય બીજો પુરાવો આપવાને હુ સમર્થ નથી આનાથી વધારાના પુરાવા કોઇ બતાવશે તો વિચાર કરવાનો અવકાશ લઇશુ

જૈનોના ૬૩ માના ૨૪ તીર્થંકરો મુખ્ય છે વૈદિકોએ પણ મત્સ્ય, કૂર્માદિક ૨૪ જ કલ્પ્યા છે, તેમનું અનુકરણ જૈનોએ કર્યું હોય તેવો સભવ જણાય છે ખરો ? વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

આગળ જૈનોમા ૧૨ ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોમા તેમાના બે ત્રણ નામ જુદા પાડી શકાય છે બીજાઓની મને ખબર પડી નથી જુવો કે-જૈનો ઋષભદેવના પુત્ર ભરતને ચક્રવર્તી બતાવે છે વૈદિકો તેજ ભરતને જડભરત કહીને અને ઋષભ દેવને પર્તોમા ભટકી રહેલા બતાવે છે તેના મધ્યમા મનુષ્ય, પશુ, પખી આદિ નાના મોટા જીવોને, આપણે પ્રત્યક્ષ રૂપે દેખી પણ રહેલા છિએ, અને તે જ્યોતિષ ચક્ર આપણા મનુષ્યોના પુણ્ય પાપને જણાવનારા પણ છે માત્ર અધો ભાગમા રહેલો નરકાદિકના સ્થાન આપણી દૃષ્ટિ ગોચર થતા નથી, પરતુ કોઇ અતીન્દ્રિય જ્ઞાનીઓએ (સર્વજ્ઞ પુરૂષોએ) તે સ્થાન પોતાના દિવ્યજ્ઞાનથી જોયા હશે, એમ બલાત્કારથી પણ માનવુ પડે છે કારણ કે સર્વ મતોમા પ્રાયે નરકાદિકના સ્થાન મનાયલા છે જૈન સર્વજ્ઞોના તરફથી અધો ભાગમા રહેલી વસ્તુઓના સબધે ઘણુ વિસ્તારથી લખાયલુ છે.

બીજી વાત એ પણ વિચારવાની છે-કે અનાદિકાલના પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ સર્વ વસ્તુઓમા સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મ રૂપે પરિવર્તન થતુ હોવા છતા પ્રસિદ્ધમા તેવીને તેવી પણ કેટલીક વસ્તુઓ મનાતી આવેલી છે

જુવો કે-ઉર્ધ્વ લોકમા, તેમજ અધો લોકમા, તેવી અનાદિ કાલની વસ્તુઓ ત્યા તેવાને તેવા સ્વરૂપની પણ ઘણી રહેલી છે ઉદાહરણ તરીક જુવો કે ઉર્ધ્વ લોકમા-સૂર્ય, ચન્દ્ર આદિકના વિમાનો સદાકાળથી ફરી રહેલા આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈ રહેલા છિએ, તેથી તે સર્વજ્ઞ પુરૂષોથી શાશ્વત રૂપથી જાહેરમા મૂકાયલા છે અને તે પ્રમાણે માન્યા વગર બીજી ગતિ પણ નથી તેજ પ્રમાણે અધોભાગમા નરકાદિના સ્થાન પણ શાશ્વત રૂપનાજ હોવા જોઈએ જો તે નરકના સ્થાન સદા કાલના ન માનીએ તો ૮૪ લાખ યોનિમા ભટકતા જીવો પોતાના કરેલા હલકામા હલકા કર્મ કયે ઠેકાણે જઈને ભોગવશે ? માટે તે સ્થાનો પણ શાશ્વત રૂપના ખરોજ એમ પણ માનવુ જ પડશે

આપણા મધ્યભાગમા-આપણી દૃષ્ટિથી અગોચર આયે બધાએ મતમા એક સરખો મનાયલો મેરૂ પર્વત પણ છે તે આખી દુનિયાનુ મધ્યપણુ બતાવનારો સર્વજ્ઞોએ પ્રાયે શાશ્વત રૂપનોજ બતાવેલો છે તેમા ફેરફાર થએલો કે થવાનો આજ સુધી કોઈએ પણ લખીને બતાવેલુ નથી

તેવી અનેક અનાદિકાલની વસ્તુઓ સિવાય બીજી વસ્તુઓમા ઉતરતા ચઢતા કાળના પરિવર્તન સાથે મોટા મોટા ફેરફારો થતા આવેલા છે તેવા પ્રકારની કેટલીક વાતો સર્વજ્ઞોથી

પ્રગટ થએલી તો અમો પણ બતાવી ગયા છે વૈદિક પુરાણોમા તેમાનીજ કેટલીક વાતો ક્રમ વિનાનીજ લખાયલી છે, જેમ કે-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણ મોટાજ દેવો કૃત, ત્રેતા અને દ્વાપર યુગના ક્રમથી લખીને બતાવ્યા છે તો કોઇ જગો પર વિષ્ણુની નાભિમાથી બ્રહ્મા, તો કોઇ જગોપર મહાદેવથીજ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આદિ પેદા થએલા બતાવ્યા છે કોઇ જગોપર ત્રણે દેવો ભેગા થઇ ગએલા તો કોઇ જગોપર વિખુટા પડેલા ઇત્યાદિક સેંકડો વાતો ગપડ સપડ રૂપની લખાયલી છે તેમાની કેટલીક વાતો તો મારા ગ્રંથથી પણ આપ સજ્જનો વિચારશો તો સારી રીતે જોઇ શકશો જુવો કે સાતમોથી નવમો સુધીમા ઉભા કરેલા પ્રાયે ઘણા પુરાણોમા ઘણી જગોપર લડાઇઓ તો થતી બતાવેલી છે દેવ-દાનવોની, પણ તેમા સપડાયલા કોઇ વખત બ્રહ્મા નાશ ભાગ કરી-વિષ્ણુનુ શરણુ ખોળતા રહેલા બતાવ્યા છે અને વિષ્ણુ પોતે તેમનો પક્ષ કરીને તે દાનવોની સાથે હજારો વર્ષના યુદ્ધથી છેવટે નાશ ભાગ કરતાજ બતાવ્યા છે એવી કથાઓ પણ કેટલીક મારા ગ્રંથથી જોવાને મળશે

અહી વિચાર થાય છે કે જગતની આદિ કરવા વાળા, જગતને વીટલાઇ જગતથી પણ *દશાંગુલ વધીને રહેવા

---

* ચારે વેદોમા એક સૂક્ત એવુ છે કે-વિરાટનુ સ્વરૂપ ધારણ કર્તા પ્રજાપતિએ બધા બ્રહ્માંડને વીંટી લીધુ પછી પોતે બ્રહ્માંડથી પણ બહાર દશાંગુલ વધીને રહ્યા વિચાર થાય છે કે-બ્રહ્માંડની બહાર દશાંગુલ જગ્યા કયી રોકી ? અને તેની પછીના વધારાની બાકી કેટલી રહેવી ? અને તેનુ નામ શુ ? તે જાણુવાની જરૂર છે

વાળા, સૃષ્ટિની આદિમા ચાર ઋષિઓને ઉત્પન્ન કરી તેમના હૃદયમા ચારો વેદોનો પ્રકાશ કરવાવાળા, અને તે ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા જગતના સ્રષ્ટા બ્રહ્મા તે પેલા દૈત્યોથી નાશ ભાગ કરતા કેમ બતાવ્યા છે ?

અને યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરી, ભક્તોને રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને ગએના, એવા વિષ્ણુ ભગવાન પણ તે દૈત્યોથી નાશ ભાગજ કરતા લખીને બતાવ્યા છે

ત્યારે તે કાલના તે અસુરો જગતની રચના કરનારા બ્રહ્માથી અને ભક્તોના રક્ષક એવા વિષ્ણુ ભગવાનથી, કેટલા બધા જબરા હશે ? અને કયા બીજા દેવથી ઘડાયા હશે ? આમા સત્ય શુ છે તેનો વિચાર કોઇ સજ્જન કરીને બતાવશે ખરો કે ?

સૃષ્ટિની ઉત્પતિ કરવા વાળા ખ્રિસ્તીના ઇશ્વરે-કહી દીધુ કે ફલાની વસ્તુની ઉત્પત્તિ થઇ જાવો, એમ કહેતાની સાથે બધી વસ્તુઓ ક્રમવાર ઉત્પ ન થતી ચાલી આ વાત વાદીગરના તમાસા જેવી નથી કે ?

ઋગ્વેદના-પ્રલયદશાના સૂક્તમા-પ્રજાપતિ-બ્રહ્માએ “આ બધી સૃષ્ટિ એકદમ એવી બનાવી દીધી કે જેમ સૂર્યની કિરણો ઉત્પન્ન થઈ જાય તેથી પાછલથી ઉત્પન્ન થએલા કોઇ પણ પંડિતને એ ખબર ન પડી કે આ સૃષ્ટિ કયા ક્રમથી ઉત્પન્ન થઈ ગઇ ” એવા પ્રકારના ત્રણ ચાર સૂક્તો ઋગ્વેદમાજ જૈન-બૌદ્ધની જાગૃતિના પછીથીજ કોઇ કોઇ પંડિતમાનીઓથીજ દાખલ

કરવામા આવેલા જણાય છે આના સબધે-દ્વિવેદી મણિલાલ નભુભાઈ લખી જણાવે છે કે-'યજ્ઞ પુરુષ નવોજ દેવ કલ્પાયો, પ્રજાપતિ બધાના મોખરે આવી બ્રહ્મા રૂપે પૂજાતો થયો ' આ પ્રજાપતિના સબધવાળાજ આ ત્રણ ચાર સૂક્તો નવીન કલ્પનાજ દાખલ થએલા છે, એ ચોક્કસ છે, વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ અહીં વિશેષ વિચારવાનુ કે કૂર્મપુરાણનો લેખ જોતા તેમા જણાવ્યુ છે કે પ્રથમ જબૂદ્વીપ તેના મધ્યમા મેરૂ પર્વત છે તેના પછીથી સમુદ્ર છે, એમ સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો એક એકથી વીટલાઇને રહેલા છે તે બધાને આ એકલા પ્રજાપતિએ મસાલા વગર કયી વસ્તુથી બનાવી દીધા ? અથવા તે બધી વસ્તુઓ કયા બ્રહ્માડમાથી લાવીને અહીં ગોઠવી ?

તે સિવાય ઉર્ધ્વ લોકમા રહેલા સૂર્ય-ચદ્રાદિકના વિમાનો, અને અધોલોકમા રહેલા નરકાદિકના સ્થાનો, મસાલા વગર કયી વસ્તુના બનાવી દીધા ? અથવા કયા બ્રહ્માડમાથી લાવીને ગોઠવી દીધા ? શુ આ બધુ વિચારવા જેવુ નથી ? આ બધી સૃષ્ટિની રચના ઇશ્વરે કરી દીધી, પણ તેની રચના કરવા વાળા એક નહી પણ બધાએ મતના ઈશ્વરો સૃષ્ટિની રચના કરીને ચાલતા થયા, પણ તેમાના એક પણ ઇશ્વરનો ખરો પત્તો મેળવી શકયો નહી આ બધી વાતો શુ વાદીગરના ખેલ જેવી માનવી કે બાલકોના ખ્યાલ જેવી માનવી ? જ્યારે ઈશ્વરે આ બધી સૃષ્ટિ રચી ત્યારે પ્રથમ જીવો કેવા સ્વરૂપના બનાવ્યા ? જો શુદ્ધ સ્વરૂપના બનાવ્યા હતા તો, તેમની પાછળ આ બધો કર્મનો પ્રપચ કોણે જોડીને આપ્યો ? અને પછી તે જીવો

કર્મના વશમા પડીને ચોરાશી લાખ જીવયોનિમા જે ભટકના થયા તે કયા કર્યાકે ભટકના કર્યા? માટે આ જગતની સૃષ્ટિના રચનાર ઈશ્વરની વાતજ કલ્પિત છે અને તે કોઇ ખાસ જ્ઞાનીઓના વિરોધમા આવીને કલ્પિત કિસ્સોજ ઉભો કરેલા છે તે સિવાય આ વાતમા સત્ય કાંઈજ નથી એમ ખાસ કહી શકુ છુ જો કદાચ જગતનો કર્તા કોઇ હશે એમ માની લઈએ તો તેના ઉપર અનેક પ્રકારના દોષોની જાળ આવી પડવાની, તેથી આ વાત કોઇ પણ રીતે સિદ્ધરૂપની નથી એમ ખાસ વિચારવાનુ છે

અહી સુધી ૨૪ અને ૧૨-૩૬ જૈન-વૈદિકના ઇતિહાસના ફેરફારનો વિચાર થયો પણ વાસુદેવાદિકના નવનિકોનો (૨૭) નો કરવાનો છે તે ૧૧ મા તીર્થ કરના સમયથી ક્રમવાર સર્વેના ઇતિહાસમા તદ્દન ટુકપણાથી સૂત્રરૂપે લખાયા છે વૈદિકોના પડિતોએ તે નવનિકાન મોટા ફેરફારની સાથે ઉલટ પાલટ પણાથી મોટા મોટા લેખો લખી ૧ પૂર્ણ વૈદિક ઇતિહાસમા દાખલ કરી દીધા છે તે માના તુલનાત્મક લેખોથી વિશેષ સમજવામા આવશે, તો પણ અહી ટુકરૂપથી સૂચવુ છુ

ઉત્તમત શાલેઓ-પૃ ૨૮૧ મા અગીયારમા તીર્થંકરના સમયમા થએલા ત્રિપુપ્રતિ શત્રુ (જિત-શત્રુ) રાજા બતાવ્યા છે અને તેમણે પોતાની પુત્રી મૃગાવતી સાથે સબધ કર્યો તેથી તે પ્રજાપતિ કહેવાયો

આની ટીપમા ત્યા જણાવ્યુ છે કે-" પ્રજાપતિ શબ્દના બે અર્થ છે-પ્રજાનો પતિ એટલે રાજા અને પ્રજા એટલે સૃષ્ટિનો પતિ-એટલે બ્રહ્મા હિંદુ કથાપ્રમાણે બ્રહ્માએ પોતાની પુત્રી સરસ્વતી સાથે લગ્ન કર્યું હતું "

આ વિષયમા સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચાર કરતા અને પુરાણોમા લખાયલા અનેક વિકૃતિના સ્વરૂપના લેખો જોતા એજ માલમ પડશે કે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા લખાયલા જે આ રિપુપ્રતિ શત્રુ ગણ્ત છે અને પોતાની પુત્રીની સાથે સબધ કરવાવાળા છે તેજ વૈદિકોમા બ્રહ્મા તરીકે કલ્પાયા છે

તે પ્રજાપતિને અદ્વૈતવાદિઓએ બ્રહ્મારૂપે કલ્પીને લોકોને ભ્રમ તળમા નાખવાને અને વેદ મૂલક ઠગવવા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના સબધના નવીન રૂપના પાઠલથી ત્રણ ચાર સૂક્તો જુદા જુદા પડિતોએ બનાવીને ઋગ્વેદના છેલ્લા દશમા મડળમા દાખલ કરી દઈને તે પ્રજાપતિના સબધનુ મોટુ સૂક્ત કે જે વિરાટ્-પુરૂષવાળુ યજ્ઞ પુરૂષના નામથી રચેલુ છે તે તો પાછલથી ચારે વેદોમાજ દાખલ કરી દીધુ છે તેથી ન તો આ પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા રૂપના સત્ય છે, તેમજ ન તો આ સૃષ્ટિ પણ કોઇની રચેલી છે જો કે પુરાણોમા આ સૃષ્ટિના કર્તા બ્રહ્માદિક અનેક દેવો કલ્પાયા છે તે બધા સાચા ઠરે તોજ આ પ્રજાપતિ બ્રહ્મા સત્યરૂપના ઠરે, નહિં તો આ બધો કલ્પનાના કુસુમોજ વિખેરેલા છે એમ આપ ચતુર સજ્જનો સારી રીતે સમજી શકો તેમ છો

આ પ્રજાપતિની બાબતમા-બારીક દૃષ્ટિથી જોનાવાળા વૈદિક-

મતના એ ચાર મોટા પંડિતો પણ શંકાશીલ થઇને પોતાના લેખોમાં સૂચન માત્રથી ઉદ્દગારો પણ કાઢતા ગયા છે જુવો માગ ગ્રંથનું પૃ ૪૪૧–આર્યોના તહેવારોના લેખકે પોતાના ગ્રંથના પૃ ૧૫૩ માં લખ્યું છે કે-" ઇંદ્ર અને વિષ્ણુ એમના કૃત્યોનો વિચાર કરીએ તો તે કાલ્પનિક પુરૂષો ન હોતા એમ દેખાય છે ?"

આ લેખથી તેમણે એજ સૂચવ્યું છે કે-બ્રહ્માના, રૂદ્રોના કૃત્યોનો વિચાર કરતાં એ બે વ્યક્તિઓ તેમને ઇતિહાસ સ્વરૂપની લાગેલી નથી

વળી અતિ સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિવાળા-મણિલાલ નભુભાઈ દ્વિવેદી પોતાના સિધ્ધાતસારના પૃ ૪૪ મા લખે છે કે-" યજ્ઞ પુરૂષ નરોજ દેવ કલ્પાયો, પ્રજાપતિ બધાના મોખરે આવી સૃષ્ટિનો કર્તા, નિયંતા થઇ બ્રહ્મા તરીકે પૂજાયો "

આ બધી વાતોથી વિચારવાનું કે—

ઇ સ પૂર્વે મહસ્રાબ્દિના લગભગમા-જૈનોના સર્વજ્ઞ ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથના તરફથી-પ્રકાશિત ઉત્પાદિક અધ્યાત્મિક તત્ત્વના વિષયો જાહેરમા આવવાથી, અને વૈદિકના પંડિતોને નવીન રૂપના લાગવાથી, અને વૈદિક યજ્ઞ યાગાદિકની મહત્વતા નહી જેવી થતાં-તે વિષયોની જમાવટ કરવા બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા અનેક યુક્તિ પ્રયુક્તિઓ કરીને જોઇ, પણ તે મહત્વરૂપની ન ગણાતા, તે સમયના ચતુર પંડિતોએ-સર્વજ્ઞોના

તરફથી બહાર પડતા અધ્યાત્મિક વિષયનો આશ્રય પકડીને, ઉપનિષદાદિક ગ્રંથોની શરૂઆત કરી દીધી તેથી તેમને કાઇક પગ ટેકવા જેવુ થયુ હોય? પરંતુ સર્વજ્ઞોના તરફથી અનાદિની સૃષ્ટિનો વિષય ફેલાતા, તે વિષયમા ઓ વો કાઇ વિશેષ જણાવી ગયા હોય તેમ જાણવામા આવ્યુ નથી

પરંતુ વૈદિકો પોતાના મોટા જત્થાના અભિમાનવાળા આ અનાદિની સૃષ્ટિના વિષયને અગમ્ય અને અત્યંત પરોક્ષ જાણીને, તદ્દન જુદા પડવાના વિચારથી, આ પ્રજાપતિને–બ્રહ્મા રૂપે કલ્પીને તેને જગતના કર્તા રૂપે લખી દીધા હોય? એવુ મારૂ ખાસ અનુમાન છે બાકી ગજમાથી તજ ખોળી કાઢવાવાળા એવા મોટા મોટા પંડિતોથી ભૂલમા લખાયુ હોય એમ હુ કલ્પી શકતો નથી કારણ કે–બ્રહ્મસૂત્રના શાકર ભાષ્યનો અ ૧ પા ૧ સૂ ૧૧ ના અર્થમા જણાવ્યુ છે કે–

'બ્રહ્મા બે સ્વરૂપના જણાય છે તેમાના પહેલા નામવાળા, રૂપવાળા, વિકારવાળા, ભેદોની ઉપાધિવાળા છે તેનાથી વિપરીત બીજા સર્વ ઉપાધિથી વર્જિત છે તેમાના પહેલા ઉપાસના કરવાને યોગ્ય છે અને બીજા છે તે જ્ઞાન કરવાને યોગ્ય છે, એવો વેદાતમા ઉપદેશ આપેલો છે ”

વળી–બૃહત્ ઉપનિષદ્ શાકરભાષ્યના–૧–૪–૬ ના સૂત્રની વ્યાખ્યામા

"હિરણ્યગર્ભ–પ્રજાપતિને ઉપાધિવશથી સંસારીપણુ છે, પણ પરમાર્થથી ન સંસારીપણુ નથી પોતે તો અસંસારીજ છે

એજ પ્રમાણે-એકપણ અને અનેકપણ હિ વ્ય ાભ પ્ર તપતિનુ છે તેજ પ્રમાણે-એકપણું અને અનેકપણું સવ જીવોનું પણ છે"

ઉપરના બે ફકરાથી વિચારવાનુ કે-

બ્રહ્મસૂત્રના બ્રહ્માને-ઉપાધિવાળા, અને અનઉપાધિવાળા લખીને અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા બ્રહ્મજ બે છે તો પછી અદ્વૈત કયુ ?

ઉપનિષદ્‌ના બ્રહ્માને ઉપાધિવશથી સમાની પણું, અને અસમારીપણું લખીને એક અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા, તેજ પ્રમાણે બધા જીવોને પણ એક અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા અનેક રૂપના બ્રહ્મ અને જીવો છે, તો પછી અદ્વૈત ક્વા પ્રકારનું ?

પણ એજ બ્રહ્મ સૂત્રના નૈकस्मिन्नसंभव ના સૂત્રની વ્યાખ્યા કરતા એક વસ્તુમા બે ધર્મ રહી શકે નહી એમ લખ્યુ હતું ત્યારે આ એક બ્રહ્મમા, અને એક એક જીવમા, અનેક ધર્મો કેવી રીતે લખીને બતાવ્યા ?

બીજી વાત એ છે કે-ઉપાધિવાળા ઉપાસનાને યોગ્ય છે ?

ઋગવેદમા-સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરવાની ઉપાધિમા પડેલા-બ્રહ્માના ત્રણ મોટા સૂક્તો છે પણ તે બ્રહ્મા આજ સુધી કોઇના જોવામા કે જાણવામા આવેલા નથી અને પુરાણોમા લખાયલા ઉપાધિવાળા બ્રહ્મા, ઉપાસનાને યોગ્ય જણાતા નથી ત્યારે કયા ઉપાધિવાળા બ્રહ્માની ઉપાસના ? મણિલાલભાઇને આ પ્રજાપતિ નવીન રૂપના લાગ્યા છે અને વિચાર કરતા લાગે પણ તેમજ છે માટે આ બ્રહ્માના સબધવાળા બધા લેખોમા ધ્યાન દેવાની જરૂર છે

પ્રાચીન ગણાતા વૈદિકોએ—કોરી કલ્પના કરીને જગતના કર્તા અનેક દેવોને લખીને બતાવ્યા, અને કલ્પિત બ્રહ્માને—વેદમૂળક ઠરાવવા ચારે વેદો સુધીમા દાખલ કરી દીધા ત્યારે બીજા મતવાળાઓએ પણ પોત પોતાના ઇશ્વરોને આ સૃષ્ટિના કર્તા લખી જણાવ્યા પરંતુ—અનાદિની આ સૃષ્ટિ, નાના મોટા અનંતાનંત જીવોથી ભરેલી, અને પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી, પ્રત્યક્ષ દેખાઇ રહી છે તેના કર્તા બીજા દેવો તો દૂર રહ્યા પણ પ્રથમ બ્રહ્માજ કે જે ચારે વેદમા દાખલ થયા છે, અને શંકરસ્વામીએ જેને સંસારી પણ બતાવ્યા છે, અને જે પુરાણોમા અનેક સ્વરૂપથી લખાયા છે, તેજ પોતાના કર્મના પન્નગમા પડેલા, મોટી મોટી આફતોથીજ પમાર થએલા છે એમ જોગો, તો પછી તે બ્રહ્મા આ જગતની રચના શું કરી શકવાના હતા? વિચાર કરશો તો દીવા જેવું જ દેખાશે

જ્યારે આ જગતના કર્તા બ્રહ્માદિદેવો વેદોથી તે પુરાણો સુધીના કલ્પિતજ ઠરે ત્યારે સંપૂર્ણ વૈદિકમતના બધાએ તત્ત્વોની કિંમતજ શી? અને તે કયા સર્વજ્ઞોથી કલ્પાયા?

સંસ્કૃત સાહિત્યના લેખક—મૅકડોનલ સાહેબ—પૃ ૧૭૬ મા જણાવે છે કે—"ઋગવેદના ૭ કે ૮ સાત સૃષ્ટિ વિષયક સૂકતોમા, જે ફિલસુફી ભરેલી કવિતાઓ આવે છે, તે ઘણો ગાઢો સંબંધ ધરાવે છે, સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે થઇ એ પ્રશ્ન આ સ્થલે ચર્ચવામા આવ્યો છે તેમા દંતકથાના અને ધર્મ શાસ્ત્રના વિચારોની—પુષ્કળ ભેળંભેળા થઇ ગઈ હોય, એ તો સ્વાભા-

વિકન્જ છે એ કવિતાઓમા વિચારો અસ્તવ્યસ્ત સ્થિતિમા
મૂકાયલા આપણા જેવામા આવે છે ”

આ મૅકડૉનલ શાહેબના લેખથી પણ વિચારવાનુ કે —

પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઋગ્વેદને—ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલે
માનીએ તો તેમા લખાયલા સૃષ્ટિના કર્તાની સાથે પાછળની
દંત કથાઓના વિચારો અને પાછળથી લખાયલા ધર્મ શાસ્ત્રોના
વિચારોની ભેળસેળ કયા કાળમા થવા પામી ? અને તે
વિચારો અસ્ત વ્યસ્ત પણાથી શા કારણથી લખાયા ? મણિલાલ
ભાઈને આ પ્રજાપતિ બધાને મોખરે આવેલો જણાયો તેમ
અયોગ્ય શુ છે ? કારણ કે શંકરસ્વામીએ—જે પ્રજાપતિ
મ સારી બતાવ્યા છે, અને પુરાણોમા લખાયા છે, તે અને
આકૃતોથી પમાર થએલા નજરે પડે છે, તે જગત્ રચવાને
સમર્થ કેવી રીતે માનવા? બીજી વાત એ છે કે—આ પ્રજાપતિની
પુત્રીને—કોઈએ—સરસ્વતી, કોઇએ—સાવિત્રી, કોઇએ શતરૂપા
લખી છે ખરી પણ ભાગવતવાળાએ હરિણી રૂપે લખી મૃગા
વતીનોજ અથ બધ બેસતો કરી આ પ્રજાપતિનેજ હરણ
રૂપે ઠરાવ્યા છે એવી રીતના અનેક લેખો જોતા બીજા કોઇ
નજરે નથી પડતા પણ આ મૃગાવતી પુત્રીના પતિ રિપુપતિ
શત્રુ રાજાજ પ્રજાપતિ સિદ્ધ થાય છે,

આ વાતમા મારી ભૂલ થએલી કોઇ બતાવશે તો તેને
મારા પર મોટો ઉપકાર થશે ઇત્યલ વિસ્તરેણ

અહીં સુધી ૨૪ને ૧૨-૩૬ અને પ્રમ ગમા આવેલ
પ્રજાપતિ ને હેતુત શાહેમને ઉદ્દેશીને લખી બતાવ્યુ

હવે ફકરમાના જે વાસુદેવાદિકના નવ વિકો છે તે તો આ ગ્રંથની પ્રસ્તાવનામા પ્રસગે પ્રસગે જણાવતા જઈશુ

અતિ પ્રાચીન જૈન ધર્મમાના શ્વેતાબર અને દિગબર એ બે સપ્રદાયો જુદા પડયાને પણ આજે બે હજાર વર્ષ થવાને આવ્યા પરતુ ખાસ મુદ્દાની બાબતોમા તેઓ એક સરખાજ ચાલ્યા આવેલા છે

વૈદિકો પણ—તેમના વેદોના વિષયને બાદ કરીને વિચાર કરીએ તો તેઓ પણ જૈન ધર્મવાળાઓની સાથે મૂળમાથીજ ભીડાતા આવેલા છે છતા વૈદિકોમા જૈનોમાની તેની તેજ બાબતો અનેક સ્વરૂપવાળી, અને અનેક વિકારોથી ભરેલી અસ્તવ્યસ્ત પણાથી શાથી લખાઇ ? શોધકોને વિચાર કરવાની ખાતર કેટલીક સૂચન માત્રથી લખીને બતાવુ છુ —

(૧) જૈનોમા અનેક સર્વજ્ઞોથી નિર્ણીત, અવસર્પિણી-ઉત્સર્પિણીકાળના સ્વરૂપવાળી, પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી, આ સૃષ્ટિ અનાદિકાળની, અનતાનત નાના મોટા જીવોથી ભરેલી, એકજ પ્રકારથી મનાઇ છે એટલુજ નહી પણ શ્વેતાબર દિગબર બન્ને સપ્રદાયોની પણ એકજ માન્યતા કાયમજ રહેલી છે

(૨) વૈદિકોમા—એકજ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિમા અનેક વિચારો થએલા છે અને અનેક દેવો સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાનો દાવો કરતા જણાવ્યા છે તેમાનો કયો દેવ સાચો તારવી કાઢવો ? તેમાની ટુક સૂચના

(૧) કૂર્મ પુરાણમા—નારાયણ દેવથી બ્રહ્મા, પછી બધી સૃષ્ટિ

(૨) બ્રહ્મ વૈવર્ત પુ મા કૃષ્ણથી બધા જગતની ઉત્પત્તિ

(૩) શિવ પુ મા—બ્રહ્માડમાથી પછી સૃષ્ટિ

(૪) દેવી ભાગવતે-આદ્યશક્તિ કાલીદેવી પછી સૃષ્ટિ

(૫) મ ડૂક ઉપનિષદ્‌મા—અવિનાશી પુરૂષથી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈને પાછી તેમા સમાઇ જાય

(૬) મનુસ્મૃતિમા—સ્વયભૂ ભગવાને અ ધકારનો નાશ કરીને જલ ઉત્પન્ન કર્યું તેમા બીજ નાખ્યુ, તેથી સોનાનુ ઇ ડુ, તેમા બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયા પછી બધી સૃષ્ટિ થઇ

(૭ ૮) ગોપથ-શતપથ બ્રાહ્મણ ગ્ર થમા પ્ર જાપતિ પ્રથમ તપ તપ્યા પછીથી આ બધી સૃષ્ટિ

(૯) તૈત્તિરીય સ -પૃથ્વી જલમા હતી પ્રજાપતિ વરાહના રૂપથી બહાર ખે ચી લાવ્યા

(૧૦) ઋગવેદમા—એક આત્મા હતો તેનાથી આ બધી સૃષ્ટિ

એમ પ્રથમ ઋગવેદમા ચોકકસ નિર્ણ ય થયા વગર ૯ સાત સૂક્તોથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ શાથી લખાઇ ? વળી બીજા ત્રણ વેદોમા તેમજ બ્રાહ્મણાદિક ગ્ર થોથી તે ઠેઠ પુરાણો સુધી બ્રહ્માદિક અનેક દેવોથી આ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થયાનુ લખાણ, તેમા સત્યસ્વરૂપથી લખાએલી વાત કઇ અ ગીકાર કરવી ?

(૩) જૈનોમા—ઋષભદેવથી તે મહાવીર પર્યંત ૨૪ તીર્થંકરો ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિના, જુદા જુદા કાળમા ઘણા લાબા લાબા સમયના છેટે થએલા બતાવેલા છે, તેઓનો ઇતિહાસ ક્રમવાર ઠામ ઠેકાણા સાથે ચોક્કસ પણાથી લખાયલો છે

(૪) વૈદિકોમા—વેદોમા અવતારના સબધે કઇ સૂચન માત્ર પણ નથી કદાચ તેમાની કોઇ વાત લખાઇ હશે તો તે વેદમૂળક ઠરાવવા પાછળથીજ લખાઇ હશે એ નિર્વિવાદજ સમજવુ

પરતુ પુરાણોમા એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અવતારો તે પણ મત્સ્ય, કચ્છપાદિક ઠામ ઠેકાણા વિનાના લખાયા તે કોના અનુકરણથી લખાયા ? *

વળી ૨૪ માથી કરીને મત્સ્ય, કચ્છપાદિક ૧૦ અવતારો કલ્પાયા તે કોના અનુકરણથી ? અને તેમા સત્યતા કેટલી ? તે વાતની સર્વ સજ્જનોને પણ પુક્ત પણાથી વિચારવાની ભલામણ છે

(૫) જૈનોમા ૬૩ શલાકાપુરૂષો ગણાય છે કયા કયા તીર્થંકરના સમયમા કયો ચક્રવર્તી અને કયુ વાસુદેવાદિકનુ ત્રિક, તેમના નામ, ઠામ, માતા, પિતાદિક અને તેઓના

* જૈનોમા—શુદ્ધ સ્વરૂપના ૨૪ તીર્થંકરો છે અને બૌદ્ધમા દશ બોધિસત્વ પણ લખાયલા છે પૌરાણિકોએ-મત્સ્યાદિ ૨૪ અને ૧૦ એમ બે વખતે જાહેર કર્યા ત્યારે આજ કાલના પડિતોએ-એક સૂર્યની સાથેજ કલ્પીને બતાવ્યા તો કોઇએ ઉત્ક્રાંતિ વાદ જાહેર કર્યો તપાસીને જુવો

આયુષ્ય વિગેરેની સમજુતી જુદા જુદા કોઠાથી કરીને બતાવી છે

(૬) તેનીજ સાથમા જૈન-બૌદ્ધના અનુકરણરૂપે કલ્પાયલા વૈદિક મતના એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અને ૧૦ મત્સ્યાદિક અવતારોનો વિચાર કરતા પણ સમજુતીની સાથે અનેક પ્રમાણો પણ લખીને બતાવેલા છે

(૭) જૈનોમા-નાભિરાજા અને મરૂદેવી સાતમા યુગલ રૂપ કુલકરમાના હતા તેમનાથી શ્રી ઋષભદેવ આ અવસર્પિણીમા પ્રથમ તીર્થંકર રૂપે ઉત્પન્ન થયા તેમનાથી યુગલ ધર્મ બધ થયો પોતે ઉત્તમોત્તમ દેવમાના ઉત્તમ ત્રણ જ્ઞાનયુક્ત જન્મેલા હોવાથી ઋષભદેવે પ્રથમ બધાએ પ્રકારના વ્યવહાર જ્ઞાનનું મૂળ લોકોને શિખવ્યુ ત્યાર બાદ સાધુપણું અગીકાર કરી કેવલ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું, ધર્માધર્મનો માર્ગ બતાવી મોક્ષમા ચાલ્યા ગયા

(૮) વૈદિકોમા-" નાભિરાજાએ મેરૂપર્વતની દીકરી મેરૂ **દેવીની** સાથે લગ્ન કર્યું, યજ્ઞનો આરભ કર્યો વિષ્ણુ હાજર થયા પુત્રની યાચના કરનાર, બ્રાહ્મણોનું વચન પાળવા, વિષ્ણુ આઠમા અવતારરૂપે ઋષભદેવપણે જન્મ્યા તેમનાથી અર્હંનનો નાસ્તિક ધર્મ પ્રવર્ત્યો "

અહી થોડુક વિચારવાનું કે-પર્વતને દીકરી કોના સયોગથી ? દીકરી ! -દેવી કોણ કહે છે ? વ્યવહારની અને ધર્મની પ્રવૃત્તિજ ઋષભદેવના પછીથીજ થઇ છે તો પછી નાભિરાજાનુ

લગ્ન કેવુ ? તે વખતે યજ્ઞ ધર્મજ કેવો ? અને યજ્ઞ કરવાવાળા બ્રાહ્મણો પણ કયાથી ? આ બધા લેખકોની ચાતુરીનુ મૂલ્ય પણ કેટલુ ?

હેલ્મુત શાહેબે–પોતાના જૈનિઝમના પૃ ૪૫૮ મા જણાવ્યુ છે કે–જિન–વિષ્ણુનો અવતાર મનાય છે વિષ્ણુએ–ઋષભ –રૂપે અર્હત્ શાસ્ત્ર પ્રગટ કર્યું એમ પદ્મત ત્ર ૧–૧–૪૪ થી લખ્યુ છે ભાગવત પુરાણ ૫–૩ થી અને ૧૧–ર મા તેમજ વૈષ્ણવોના બીજા ગ્રથોમા તેવીજ રીતે ઋષભને વિષ્ણુના અવતાર માન્યા છે તેમા ઋષભના ચરિત વિષે જે કથા આપી છે તે જૈન કથા સાથે થોડેજ અશે મળતી આવે છે પણ ઋષભની કથા વૈષ્ણવ ધર્મગ્રથમા આવે એજ હકીકત મહત્વની ગણાય ”

આ ઋષભદેવનું સ્વરૂપ નામ માત્રથી ઉપર બતાવ્યુ છે બન્ને તરફનું વિશેષ પ્રકરણ ૯ મા, પૃ ૧૧૫ થી ૨૨૬ સુધી જુવો તેથી વિશેષ–પદ્મપુરાણાદિકનું પૃ ૩૪૫ થી ૩૫૦ સુધીમા જુવો અને યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર કરો

અહી વિશેષ વિચારવાનુ એ છે કે–વેદ સમયના પછીથી વૈદિકોમા જે ઇતિહાસ લખાયો છે ને પ્રાયે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસની હરિફાઈનોજ છે જેમ કે તીર્થંકરોની હરિફાઇથી વૈદિકોમા મત્સ્ય, કૂર્માદિક એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અવતારો અને કુદરતથી ઉત્પન્ન થએલા ૧૪ રત્નો જેને આવી મળે તે ચક્રવર્તી થાય તેવા ૧૨ જૈનોમા બતાવેલા છે વૈદિકોમા તેમાના બે ચાર નામ

રાજા તરીકે પ્રસિદ્ધ કરીને તેમના મ ળ ઘના ૧૪ રત્નોને બ્રહ્મા દિક દેવોના સમુદ્ર મ થનથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવવાની હરિફાઇ કરેલી હોય એમ સહજથી સમજાય છે હવે વાસુદેવાદિકના નવ ત્રિકોમા જેવી રીતે હરિફાઈ થએલી છે તે ક્રમવાર પ્રસ ગે જણાવનો જઈશ અને વિશેષ મારા ગ્ર થથી જોવાની ભલા મણ કરીશ

(૯) ઋષભદેવજી તીર્થ કર કે વિષ્ણુનો અવતાર ? એ મથાલાથી જટાશ કર જયચ દ્ર આદિલશાહે-ગુજરાતી પત્રમા પ્રગટ કરાવેલા પ્રશ્નનો લેખ તેમજ આ ગ્ર થકારે આપેલા ઉત્તરનો લેખ વાચવાને માટે મુકેલો છે પૃ ૧૦૨ થી

જૈનોમાના સગર ચક્રવર્તી (પૃ ૧૨૭)

(૧૦) ઋષભદેવના પછી ઘણા લાબા કાળે બીજા તીર્થ કર થયા છે તેમના ઓરમાનભાઇ સાઠ હજાર પુત્રના પિતા સગર તેમને આવીને મળેલા ૧૪ રત્નો તેમના નામ અને ઉત્પ ત્તિના સ્થાન બતાવ્યા છે તેથી તે ચક્રવર્તી થયા છે તેમના પુત્રો સાઠ હજાર ગ ગાને અષ્ટાપદની પાસે લાવતા નાગે દ્ર દેવના કોપથી ભસ્મ થયા જન્હુપુત્ર ભગીરથે તે ગ ગાને સમુદ્રમા મેળવી દીધી તેથી તે જાન્હવી અને ભાગીરથી એમ બે નામથી પ્રસિદ્ધ થઇ

વૈદિકોમા આ સગરને રાજા કહ્યા છે તેમા ત્રણ પ્રકાર છે

(૧) વાલ્મીકીમા-"જન્હુની યજ્ઞની સામગ્રી ગ ગાજી તાણી

ગયા તેથી જન્હુ ગ ગાજીને પી ગયા ભગીરથની પ્રાર્થનાથી પાછા બહાર કાઢયા ”

જૈનોના અને આ લેખથી ગ ગા પૂર્વ પર પરાના સિદ્ધ થાય છે ફરક પી ગયાનો અને બહાર કાઢયાનો છે

આન દશ કરભાઈના નીતિશિક્ષણમા પૃ ૧૨૯ થી—

(૨) સગરને શિવજીના વરદાનથી એક રાણીને સાઠ હજાર, બીજીને એક પુત્ર સગરના યજ્ઞનો ઘોડો પાછો ન આવતા, સાઠ હજાર લેવાને ગયા ત્યા કપિલના નેત્રાગ્નિથી બળી ભસ્મ થયા અ શુમાન્ ઘોડો છોડીને લાવ્યો, અને વરદાન મેળવ્યુ કે તારો પૌત્ર ભગીરથ સ્વર્ગ ગા ઉતરાવશે, તેના જલથી પવિત્ર તારા સાઠ હજાર કાકાઓ સ્વર્ગમા જશે ઇત્યાદિ બળીને ગખ થએલાઓ ચોથી પેઢીના પ્રયાસથી લાખો વર્ષે સ્વર્ગે જાય એ સિદ્ધાત કયુ ?

(૩) તુલસી રામાયણમા—

વિશ્વામિત્ર સાથે રામાદિક ગ ગા પર ગયા વિશ્વામિત્રે કહ્યુ કે—તમારા કુળમાના **સગર** બે રાણીઓ સાથે વનમા ગયા, ત્યા ભૃગુમુનિએ કેશીને એક પુત્રનુ, સુમતિને સાઠ હજાર પુત્રનુ વરદાન આપ્યુ ધીના ઘડામા મોટા થયા તે યજ્ઞના ઘોડાને લેવા ખાડો ખોદીને પાતાળમા પેઠા ત્યા રહેલા કપિલ મુનિએ બાળીને ભસ્મ કર્યા અ શુમાન્ કાકાઓની શોધે નીકળ્યા, સાઠ હજારના મામા ગરૂડજીથી ખબર મળતા જલાજલી મૂકી ગ ગાજીના જળથી ઉદ્ધાર થવાનુ પણ ગરૂડ

છુએજ બતાવ્યુ સગરની ગાદીએ અશુમાન્, પછી દિલીપ, તેમણે ઘણા વર્ષ તપ કર્યો પણ ગ ગાજીનો પત્તો લાગ્યો નહી તેમના પછી ભગીરથે એક હજાર વર્ષ તપ કરી બ્રહ્માજીને પ્રસન્ન કર્યા પણ તેમણે શિવની સાહાય્ય માગી, ફરી દેવ તાઓના વર્ષ તપ કરી શિવને પ્રસન્ન કર્યા શિવે બ્રમ્હાનુ ધ્યાન ધરીને ગ ગાજીને છોડાવ્યા, પણ એક વર્ષ તો જટામાજ રાખ્યા ભગીરથની પ્રાર્થનાથી છોડતા ત્રણ ધારાથી ત્રણ લોકમા પસરતા, સાઠ હજારના દાહના ઠેકાણે પસરી તેઓને સ્વર્ગમા પહોચતા કર્યા ”

વિચારવાનું કે–હજાર વર્ષ બ્રમ્હા નિમિત્તે, દેવતાઓના વર્ષ શિવનિમિત્તે તપ તપ્યા ત્યારે ભગીરથનું આયુષ્ય કેટલુ ? વેદોમા તેનું પ્રમાણ કયા સુધી ? આ બધી વાતોમા સત્ય શુ ?

જો કે સર્વજ્ઞોથી પ્રકાશિત ૬૩ શલાકામાના ૨૪–૧૨–બન્ને મળીને ૩૬ નો મેળ તો જૈન–વૈદિકમા થયો તે ટુકમા બતાવ્યો તેની સાથે પ્રજાપતિ અને સગર પણ બતાવ્યા

હવે પ્રજાપતિની કલ્પનામા જે વૈદિકોમા વિકાર થયો છે તે ટુકમા બતાવ્યા પછી તે પ્રજાપતિથી શરૂ થતા નવ ત્રિકો વૈદિકોમા ઘણાજ દૂર દૂરમા વિખેરી નાખવામા આવેલા છે તે ક્રમવાર પ્રમ ગે જોડીને આપતો જઇશ

જૈનોમા–પ્રજાપતિનો સ બ ધ—પૃ ૧૭૨ થી

સિહપુરમા વિષ્ણુ રાજા—તેમના પુત્ર શ્રીશ્રેયાસનાથ–અગીયારમા તીર્થ કર થયા

તેમના સમયમા–પોતનપુરમા–જિતશત્રુ (રિપુપ્રતિ શત્રુ) મહાન્ રાજા થયા તેમને પ્રથમ અચલ પુત્ર, બીજી વખતે મૃગાવતી પુત્રી, ઉમર લાયક થતા રાજાએ અંતેઉરમા રાખી પુત્રીનો પતિ જાણી લોકોએ–**પ્રજાપતિ** બીજુ નામ પાડયુ આ પ્રજાપતિ વૈદિકોમા બ્રહ્માના નામથી પ્રસિદ્ધિમા આવ્યા

તેમના સંબંધે પુરાણોમા અનેક પ્રકારની કલ્પિત કથાઓ ગોઠવાઇ હોય એમ સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસથી જણાય છે

આ વાતોનો પુરાવો વૈદિકોમા પ્રચલિત કથાઓ પણ બતવી આપે છે

પ્રજાપતિ—બ્રહ્મા તેમના સંબંધે વૈદિકોમા લખાયલા અનેક પ્રકારના ઉંધા છત્તા લેખો તેની ટુંક નોધ—

(૧) **ભાગવતે**—પુત્રીના મોહથી **બ્રહ્મા** ઋષ્યનું રૂપ ધરીને દોડયા એજ પ્રસંગનો બીજા પંડિતે હરણ–હરિણીનો અર્થ પણ કરીન બતાવેલો છે

(૨) **મત્સ્યપુરાણે**—શતરૂપા સાથે **બ્રહ્મા** દેવતાઓના સો સો વર્ષ સુધી ક્રીડા કરતા રહ્યા

(૩) **પદ્મપુરાણે**—બ્રહ્માએ બીજી સ્ત્રી કરી પહેલી સાવિત્રીની ક્ષમા યાચતા શાપના વશ થયા

(૪) **દેવી ભાગવતમા**—દેવીના હાથ ઘસવાથી–બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ ઉત્પન્ન થઇ ગયા પણ દેવી બે ખાઇ ગઇ પણ શિવના કહેવાથી જીવતા કર્યા

(૫) વિષ્ણુપુરાણમા–મેરૂ પર્વત જેટલા ઇંડામા બધી દુનિયાને લઇને બ્રહ્મા દૈવવર્ષ સુધી રહ્યા પછી બહાર નીકળ્યા ત્યાર બાદ સૃષ્ટિ રચવાનુ કામ શરૂ કર્યું

(૬) મહાભાગ્તાદિકમા–વિષ્ણુની નાભિ કમળમાથી બ્રહ્માદ નીકળ્યા

(૭) શિવપુરાણે–સૂતેલા કૃષ્ણને જગાડી બ્રહ્માએ કહ્યુ કે હુ તારો નાથ આવ્યો છુ સત્કાર કર, ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યુ હુ તારો નાથ, એમ હું ને તુ કરતા એવા તો લડયા કે દેવતાઓ પણ ભયભીત થઇ ગયા

(૮) વરાહપુરાણે–વિષ્ણુ કહી રહ્યા છે કે માયાબળથી હુ જળમા રહુ છુ પ્રજાપતિને અને મહાદેવને હું ઉત્પન્ન કરૂ છુ અને હુંજ ધારણ કરૂ છુ તેઓ મારી માયામા મોહિત થએલા મારી માયાને જાણી શક્તા નથી

અહીં જરા વિચારવાનું કે—

એક વખત દેવીના હાથ ઘસવાથી બ્રહ્મા, વળી વિષ્ણુની નાભિથી બ્રહ્મા, વળી મેરૂ પર્વત જેટલા ઇંડામાથી બ્રહ્મા, બ્રહ્મા વિષ્ણુના બાપ થના જ્તા બન્ને ખુબ લડયા વિષ્ણુએ મને ઉત્પન્ન કર્યા તે તો બ્રહ્માને ખબરજ ન પડી

એવા અનેક પ્રકારથી ઉત્પન્ન થએલા બ્રહ્મા તે ચારે વેદોથી જગતની ઉત્પત્તિ કરવા વાળા લખાયા ! આ બધો પ્રપચ કયાથી ખેલાયો ?

(૯) શિવપુરાણમા–બ્રમ્હા શિવની જાનમા ગયા પાર્વતીના અગુઠાનુ રૂપ દેખતા કામના વશ થયા વીર્ય નીકળી પડતા અઠ્ઠાસી (૮૮) હજાર ઋષિઓ ઉત્પન્ન થઇ ગયા

આગળ ફરીથી જણાવ્યુ છે કે–વીર્ય ખોળામા ગોપવ્યુ તેથી અસખ્ય બટુકો પેદા થઇ ગયા તેમા કરડાવાળા હજારો દડધારીઓ હતા આ અયોગ્ય વર્તન જોઈ શિવજી વધ કરવાને તૈયાર થયા બ્રમ્હાદિકોને પગમા પડી શિવજીને પ્રસન્ન કરવા પડયા કૃતયુગના બ્રમ્હા દ્વાપરના શિવની જાનમા કેવી રીતે ભળ્યા જેથી આ બનાવ બન્યો ?

(૧૦) મત્સ્યપુરાણમા–બ્રમ્હા વિષ્ણુ આદિ દેવોએ મળીને સમુદ્રનુ મથન કરતા હાથી આદિ હજારો જાનવરોનો નાશ કર્યો વિચારવાનુ કે–અદ્વૈત મતમા–તેમજ ચારે વેદોમા બ્રમ્હાએજ બધી સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી, ત્યારે શુ સમુદ્ર ઉત્પન્ન નહી કર્યો હોય ? જો કર્યો કહો તો આ પ્રપચ શાથી ? અને કયાથી ?

(૧૧) ભાગવતે—તમો મોહના વશમા નહી પડો એમ કહીને વિષ્ણુએ બ્રમ્હાને ચાર શ્લોકનો ઉપદેશ કર્યો, છતા બ્રમ્હા મોહના વશ થયા

આમા વિચારવાનુ કે–બૌધમતે ૧૦ પારામતાના અભ્યાસ વખતે સત્યપારમિતાનો અભ્યાસ–રાજપુત્ર સુતસોમ થઇને કરતા એક બ્રાહ્મણના મુખથી ચાર શ્લોક સાભળી નરભક્ષક બ્રમ્હદત્તને સમજાવ્યા છે તેનો સબધ ત્રેતાના વિષ્ણુ અને

કૃતયુગના બ્રમ્હા સાથે જોડીને બતાવ્યો હોય નહી તો બધા જગતનીજ આદિ કરવા વાળા બ્રમ્હા ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિમા આવેલા ત્રેતાના વિષ્ણુ પાને કયા કાળમા ઉપદેશ લેવાને ગયા ? અને કયા ઠેકાણે મોહના વશમા પડયા ?

(૧૨) અત્રિની સ્ત્રી અનસૂયાને એકલી જાણી બ્રમ્હા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ-એ ત્રણે વૃદ્ધરૂપે કહેવા લાગ્યા કે તૂ નગ્ન થઈને અન્નદાન આપ તે પ્રમાણે તે આવી ત્યારે બાળકરૂપે થયા ખરૂ સ્વરૂપ બતાવી ત્રણ બાળકો અર્પણ કર્યા સોમ, દત્ત અને દુર્વાસ નામ સ્થાપ્યા દુર્વાસ તપ કરવા, ચન્દ્ર મંડલમા સોમ ગયા માત્ર દત્ત રહેવામા, દત્તાત્રેયથી પ્રસિદ્ધ

જરા વિચારવાનું કે-ત્રણ યુગના ત્રણ જ્ઞાની દેવોએ આ સ્ત્રીને નગ્ન પણે બોલાવવાનો સંકેત કયા કાળમા કયે ઠેકાણે ? શા હેતુથી કરેલો ?

(૧૩) સ્કંદ પુરાણમા- બ્રમ્હાને પુત્રીની સાથે રમવાની ઇચ્છા થતા-હરિણી અને હરણરૂપ ધરીને ચાલતા-બ્રામ્હણોએ અને દેવતાઓએ ખૂબ નિંદા પણ મહાદેવે વ્યાધરૂપ ધરીને બાણ છોડીને હરણને વીંધ્યો તે પ્રકાશરૂપે થઇ મૃગ નક્ષત્રરૂપે થયો મહાદેવે આર્દ્રા નક્ષત્રરૂપે થઇ ત્યા પણ ખુબ પીડયા, અને અયોગ્યાચરણનુ ફળ આપ્યુ

અહી વિચાર થાય છે કે-જગત્ કર્તા બ્રમ્હાને અયોગ્યા ચરણનુ ફળ મહાદેવે આપ્યુ કૃષ્ણે પણ ગોપીઓ સાથે અયોગ્યાચરણ કરેલુ સાભળીએ છિએ મહાદેવે ઋષિપત્નીઓ

સાથે અયોગ્ય આચરણ કરી ઋષિઓથી લિંગ તોડાવી ફળ મેળવ્યું હતું, પણ મંત્રબળથી અનેક સારી સ્ત્રીઓ સાથે અયોગ્યાચરણ કરેલું તેનું ફળ કોણે આપ્યુ હશે? તે સિવાય આ બધી દુનીયાના જીવોને અયોગ્યાચરણનું ફળ કોણ આપતુ હશે? સર્વ સજ્જનોને એકાંતમા બેસીને વિચારવાની ભલામણ કરૂં છું

(૧૪) હિંદુ૦ દેવોમાંથી—બ્રમ્હાએ મનુષ્ય રૂપ ધારણ કર્યું અર્ધ ઉત્પન્ન થતા શતરૂપા બનાવી, મોહ પામી નિશ્ચલ થઇ જોવા લાગ્યા શતરૂપા સમજીને દૂર ચાલી ગઇ બ્રમ્હાથી હાલી શકાતુ ન હતુ? તેથી જોવાને બીજુ મુખ ઉત્પન્ન કર્યું તે દિશાઓ બદલતી તેથી ચાર મુખ કરવા પડયા મૂળની સાથે પાંચ થયા એક કપાઇ ગયું ચાર મુખથી ચાર વેદો પણ ઉત્પન્ન કર્યા એમ પણ જણાવ્યુ છે

અહીં જરા વિચારવાનુ કે—સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કર્યા પછી—હરિણી રૂપ પુત્રીની પાછળ હરણ રૂપે બ્રમ્હા કયા કાળમા દોડેલા? અને આ શતરૂપાને જોવા પાંચ મુખ કયા કાળમા અને કયા ઠેકાણે કરેલા? એ જરા વિચારવાનુ ખરૂં કે નહી? દેવ બ્રાહ્મણોથી નિંદાઇને શિવજીના બાણથી વીંધાવવુ પડયુ તે કયા કાળમા?

(૧૫) પાંચમુ મુખ કપાયાની વાત—એક દિવસે વિષ્ણુની સમક્ષ દેવ ઋષિઓએ પુછ્યુ કે—ત્રણ દેવોમા મોટામા મોટા કોણ? બ્રમ્હાએ કહ્યુ કે હું મોટો, (હું મોટો બોલતા સાધારણ વિવેકી પણ વિચાર કરે, તો પછી આ જગતના સૃષ્ટા દેવી

શીને ઓવી ઉઠયા ?) બ્રમ્હા વિષ્ણુમાં મોટી તકરાર થતા વેદ વચન ઉપર આધાર રખાયો તે જોતા એ સન્માન શિવજીને મળ્યુ એટલે તે બન્ને દેવો શિવના સામા થયા અને યદા તદા બોલવા લાગ્યા એટલે શિવજી મનુષ્ય રૂપે તેમના આગળ ઉભા થઈ ગયા બ્રમ્હા ફરીથી પણ યદા તદા બોલવા લાગ્યા એટલે શિવનો ક્રોધ ભૈરવ રૂપે નિકળ્યો, તેણે બ્રમ્હાનુ પાચમુ માથુ કાપી નાખ્યુ

વિચારવાનુ કે—પોતાના ચારે મુખથી પ્રગટ થએલા વેદોમાથી શિવજી મોટા નીકળતા બ્રમ્હાજ પોતાનુ માથુ કપાવીને બેઠા આ બધી વૈદિક રચના કયા મોટા જ્ઞાનીઓથી થએલી ?

(૧૬) હિંદુ૦ દેવોમાથી—સરસ્વતીને તજીને બ્રહ્મા ગાય શીને કેવી રીતે પરણ્યા ?

બ્રમ્હા યજ્ઞ કરવા પરિવાર નાને પુષ્કરજી પધાર્યા, તૈયારી થઇ ગયા પછી ઋત્વિજ સરસ્વતીને તેડવા ગયા કારણ વશથી જલદી આવી શકયા નહી પત્ની વગર ક્રિયાનુ ફળ નહીં એમ જાણી ઇદ્રને આજ્ઞા કરી ગોપકન્યા મગાવી લીધી બધાઓની સમ્મતિ મેળવીને પરણ્યા પરિવાર સાથે સરસ્વતીજી પણ આવી ચઢયા ગાય ત્રીને બેઠેલી જોઇ બ્રમ્હાદિક દેવોને અને ઋત્વિજોને શાપ દઇને ચાલવા માડયુ બ્રમ્હાની પ્રેરણાથી વિ ષ્ણુ અને લક્ષ્મીજી મનાવીને પાછા લાવ્યા ઇત્યાદિ

અહી વિચારવાનુ કે—સૃષ્ટિના કર્તા બ્રમ્હાએ સમુદ્રોના, પહાડોના અને આ ત્રણે લોકની પૃથ્વીના મસાલા કયાથી મેળવ્યા ? ખોળ કરતા વેદોમાથી પોતે ન નીકળતા શિવજી નીકળ્યા ઇંદ્રપદ મેળવવા પ્રાયે યજ્ઞો થતા, બ્રમ્હાએ કયુ પદ મેળવવા યજ્ઞનો આરંભ કરેલો ? પ્રત્યક્ષમા તો આ યજ્ઞનું ફળ સરસ્વતીના શાપનુ દેખાયુ છે એક ગોપકન્યા પરણુતા બધાઓની સમ્મતિ મેળવવી પડી, ત્યારે આ બધી આટલી મોટી સૃષ્ટિની રચના કરતા કયા કયા જ્ઞાનીઓની સમ્મતિ મેળવી હશે ? તે કાઇ જાણવામા આવેલુ નથી

(૧૭) સ્કદ પુ૦ ખ ૬ ઠ્ઠો પ્રાયે શ્લોક ૮૦૦ સુધી—સરસ્વતી અને ગાયત્રીના સબધવાળો છે તેમાથી ઇસારો—

બ્રહ્માએ મૃત્યુલોકમા યજ્ઞ કરવા શાથી માડયો ?

નારદ બ્રમ્હલોકમા જઈ ચઢયા બ્રમ્હાએ મૃત્યુ લોકની ખબર પુછી નારદે કલિ આવ્યાની વાત જણાવી, બ્રમ્હા ખૂબ ગભરાયા અને મારૂ પુષ્કર તીર્થ કલિ ન હોય ત્યા સ્થાપુ એવો વિચાર કરીને ભૂતલમા કમલ ફેકયુ તે હાટકેશ્વરમા પડતા ત્રણ ખાડા થયા, ત્યા યજ્ઞ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો પણ ત્યાના બ્રામ્હણલોકોએ ઉત્પાત મચાવ્યો એટલે બ્રમ્હાએ નમસ્કાર કરીને બંદોબસ્ત કરી દીધો નારદ સાવિત્રીને તેડવા ગયા જલદી આવી શકયા નહી ફરીથી ઇદ્ર તેડવા ગયા તો પણ આવી શકયા નહી એટલે બ્રમ્હાએ બીજી કન્યા લેવા ઇદ્રને મોકલ્યા તે ગોપ કન્યાને ગાયના મુખમા પ્રવેશ કરાવી

યોનિથી બહાર કઢાવી પવિત્ર થએલી બધાઓની સમ્મતિથી પરણ્યા નામ ગાયત્રી રાખવામા આવ્યુ આ યજ્ઞમા બ્રમ્હાને અને સાવિત્રીને એટલા બધા ઉત્પાતો થએલા બતાવ્યા છે કે તેની ગણત્રી કરતા પાર આવે નહી એ બધા વિઘ્નોની સાથેજ યજ્ઞની સમાપ્તિ થએલી બતાવેલી છે જિજ્ઞાસુઓએ સ્કદ પુરાણ જોઇ લેવુ

આમા જરાક વિચારવાનુ કે—જગતના નાના મોટા બધાએ જીવોના ઘાટ ઘડી, ત્રણે લોકની વ્યવસ્થા કરી, તેમા યથા યોગ્યપણે તે જીવોને સ્થાપન કરવાવાળા, અને તે ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા મહાજ્ઞાની બ્રમ્હાને મૃત્યુલોકમા કલિયુગ આવ્યાની ખબર નારદજીના કહેવાથી પડી આ તે કેટલુ બધુ આશ્ચર્ય ? (બ્રમ્હજ્ઞાનમા અધારૂ ?), આ યજ્ઞનો આરભ કરતા મારે બ્રામ્હણોને પણ નમસ્કાર કરવા પડશે, એટલુજ નહિ પણ મને સેંકડો ઉત્પાતો થશે તેની પણ ખબર ન પડી, આ બધુ નવીન પ્રકારનુ જ્ઞાન લેખકે કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યુ હશે ? આમા કયો કયો વિચાર કરવો તેમા મારી નજર તો પહોચતી નથી, પણ કોઇ સુન સજ્જન બતાવે તો કાઇ યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર કરી શકાય ? બાકી આમા શો વિચાર કરવો અને શુ શુ લખવુ તેના સબધે કાઈ પણ સમજી શકતો નથી તેથી આટલામાજ પતાવી દીધુ છે

(૧૮) ઋષિઓથી મોટામા મોટા ઠરેલા વિષ્ણુ હિંદુસ્થાનના દેવોમાથી કેનેડી શાહેબે ભાગવતમાથી લીધેલુ—તેનો કિંચિત્ સાર—" સરસ્વતીના કિનારે યજ્ઞ કરતા ઋષિ

આમા તકરાર થઇ કે–ત્રણ દેવમા મોટામા મોટા દેવ કયા ? બ્રમ્હપુત્ર ભૃગુને તપાસ કરવાને મોકલ્યા તે પ્રથમ બ્રમ્હલોકમા અયોગ્યપણે સભામા દાખલ થયા બ્રમ્હાને ક્રોધ થયો પણ પુત્ર જાણીને સમાવી લીધો પછી કૈલાશમા શિવના સ્થાનમા ગયા શિવને આલિંગન ન કરવા દીધુ તેથી શિવે મારવાને ત્રિશૂલ લીધુ ત્યા પાર્વતીએ બચાવ્યા પછી વૈકુંઠમા ગયા, ત્યા સુતેલા વિષ્ણુને લાત મારીને જગાડયા તો પણ વિષ્ણુએ ભૃગુને નમસ્કાર કરી અવિનયની ક્ષમા યાચી ભૃગુએ આ હકીકત ઋષિઓને જણાવી, ઋષિઓ કૃષ્ણની ક્ષમાની પ્રશંસા કરતા તેમને મોટામા મોટા દેવ તરીકે સ્થાપ્યા

આમા પણ થોડુંક વિચારવાનુ કે—વેદોથી પ્રસિદ્ધ યજ્ઞ ધર્મ, તેના જાણ ઋષિઓ યજ્ઞ કરવાને બેઠા જગતના કર્તા અનાદિના બ્રમ્હા ચારે વેદોમા લખાયલા, તે સ્વભાવિક રીતેજ મોટા હતા તેમની ખબર શુ ઋષિઓને ન પડી ? કે જેથી વિવાદ પર ચડી ગયા ? એટલુજ નહી પણ વિષ્ણુના કર્તવ્યો વેદોમા જણાતા નથી, છતા વિષ્ણુને મોટામા મોટા બનાવી દીધા ત્યારે શુ તેઓએ પોતે મોટા બનવાની ઇચ્છાથી તો આ કાર્ય નહી કર્યુ હોય ? કારણ કે વિષ્ણુ ભગવાનને લાત ખાઇને પણ ભૃગુ ઋષિને ક્ષમાવવા પડયા ? તેથી તેઓએ મળીને મોટા ઠરાવ્યા

(૧૯) સ્કંદ પુ ખ ૧ લો અધ્યાય ૮ થી ૧૫ સુધી માનો ઇસારો

"કલ્પના આદ્યમા મહાદેવે—ડાબા જમણા અંગથી બ્રહ્મા વિષ્ણુ ઉત્પન્ન કરી સત્ત્વાદિક ત્રણ ગુણ મુકી દીધ એટલે સામર્થ્યવાળા થઈ મરીચિ આદિ બ્રાહ્મણોને મનથી, દક્ષિણ અંગુઠાથી દક્ષને, મુખાદિકથી બ્રાહ્મણાદિક ચાર વર્ણને ઉત્પન્ન કર્યા પછી બધી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી દીધી

અ ૯–૧૦ મા—સૃષ્ટિ થઈ ગયા પછી બ્રહ્મા-વિષ્ણુમા મોટાઈપણાનો ઝગડો પેઠો બન્ને દેવો પોતપોતાની મોટ ઈના અનેક પ્રમાણો આપી રહ્યા હતા તેટલામા તેજોમય લિંગ ઉત્પન્ન થયુ, આ શુ ? એવો વિચાર કરીને પત્તો મેળવવાના ઉદ્યમવાળા થયા

અ ૧૧–૧૨—મા બ્રહ્માએ હંસનું રૂપ ધરીને આકાશમા તપાસવા માંડયુ વિષ્ણુ વરાહનું રૂપ ધરીને પાતાળ ખોની સાતમા પાતાળ સુધી પહોંચ્યા

અ ૧૩–૧૪ મા—એક હજારવર્ષ ભટકીને વિષ્ણુ પાછા આવ્યા બ્રહ્મા એક લાખ વર્ષ સુધી ભટકયા રસ્તામા કેતકીનું પત્ર મળતા પુછ્યુ, તેણે જણાવ્યુ કે લિંગ ઉપરથી પડતા મને ચાર યુગ અયુત વર્ષ લાગ્યા બન્ને દેવોએ લિંગની સત્તાજ મોટામા મોટી માની લીધી શ્લોક ૨૧૫ સુધીમા છે

આ લેખ માટે વિચારવાનું કે—

બ્રહ્મા પુરાણોમા અનેક સ્વરૂપથી લખાયલા જોવામા આવેલા છે

(૧) પુત્રીના મોહમા ફસેલા (૨) દેવીના હાથ ઘસવાથી ઉત્પન્ન થએલા (૩) મેરૂ પર્વત જેટલા મોટા ઇંડામાથી દેવ વર્ષ ૫ડી બહાર આવેલા (૪)વિષ્ણુના બાપ થવા જતા વિષ્ણુની સાથે લડી પડેલા (૫) વિષ્ણુએ કહ્યુ કે હું ઉત્પન્ન કરૂ છુ પણ મારી માયામા ફસેલા મને જાણી શકતા નથી (૬) શિવની જાનમા અસખ્યાત બટુકોના પિતા થઇ પડેલા (૭) શતરૂપાને જોવા પાચ મુખ કર્યા પણ શિવના ક્રોધ રૂપ ભૈરવથી પાચમા મુખથી રહિત થએલા (૮) લાભના માટે યજ્ઞ કરવા જતા બ્રાહ્મણોને નમવુ પડયુ, સૈંકડો ઉત્પાતો સહન કરવા પડયા, અને સરસ્વતીથી શાપિત થઈ પડેલા (૯) આ ઉપરના લેખમા તો મહાદેવજીના ડાબા હાથથી ઉત્પન્ન થએલા, અને જમણા હાથથી વિષ્ણુ આ બન્ને દેવો સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી મોટા થવા જતા તે સમયમા લાબુલહરક એક લિંગ જોઈ ચકિત થએલા, તેની પાછળ પડયા વિષ્ણુ સાતમા પાતાળ સુધી જઈ હજાર વર્ષે પાછા આવ્યા અને બ્રહ્મા આકાશમા એક લાખ વર્ષ સુધી ભટકીને પાછા આવ્યા

ઇત્યાદિક અનેક બાબતોના લેખો જોતા વિચાર થાય છે કે–

આ બધી વાતો કેવલ કલ્પિત હશે ? કે આમા કઇ પણ સત્યતા રહી હશે ? અને આ બધી વાતો કયા કયા કાળમા બની હશે ? મને તો જેવો જેવો પત્તો લાગ્યો છે તેવો તેવો લખીને બતાવ્યો છે વળી આ બધી વાતોનો યોગ્ય ખુલાશો મળશે તો ફરીથી પણ વિચાર કરવાનો અવકાશ લઈશ

(૨૦) બ્રહ્માનું વીર્ય નીકળી પડતા હજારો વાલીખિલ્યો–

સ્કંદ પુ ખ ૧ અ ૨૬ મો શ્લો ૫૩ માનો ઇસારો—

" પર્વતોની સલાહથી હિમાલય પર્વતે શિવને પાર્વતી આપી હવન વખતે વેદપાઠીઓમા વિવાદ, નારદે કહ્યુ કે-જેનાથી તમો અને આ બધુ જગત્ પેદા થયુ છે તે બ્રહ્મા તમારી પાસે બેઠા છે એટલે વિવાદ છોડીને યજ્ઞ શરૂ કર્યો પાર્વતીના ચરણ દેખતા બ્રહ્માનુ વીર્ય નીકળી પડતા, તેમાથી હજારો વાલીખિલ્યો પેદા થઇ ગયા અને તાત ! તાત ! પોકારવા લાગ્યા નારદે હાકી કાઢી લજ્જિત બ્રહ્માને આશ્વાસન આપ્યુ

આમા વિચારવાનું કે-પહાડોએ કયા મુખથી સલાહ આપી ? હિમાલયે કયા કાનથી સાભળી ? બ્રાહ્મણોને અને જગતને પેદા કરવાવાળા બ્રહ્મા,કે જે ચારે વેદોથી પ્રસિધ્ધ છે, તે કયા ઠેકાણેથી કેવા સ્વરૂપથી આવ્યા, કે જે સ્ખલિત થતા હજારો વાલિખિલ્યો પેદા થઇ ગયા? આમાનો એક અક્ષર પણ સાચો હશે ખરો ? સજ્જનોને વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૨૧) સ્કંદ પુ ખ ૫ મો–બ્રહ્માના શિર છેદનની વાત–

" પૂર્વે એકાર્ણવ થતા ભૂતાદિક કાઇંજ ન હતુ માત્ર આકાશમા એક મહાકાલજ રહ્યો હતો પાણીમા પરપોટો થતા તે સોનાનો થયો મહાકાલના ફોડવાથી–આકાશ–પૃથ્વી બે થયા મધ્યમા બ્રહ્માદિક ત્રણ દેવો હતા 'સૃષ્ટિ કરો' કહીને

મહાકાલ અંતર્ધાન થયો સમજ્યા વિના બ્રહ્મા તપ કરવા લાગ્યા મહાદેવે ૮ અંગ માથે વેદો આપ્યા તો પણ બ્રહ્મા સમજ્યા નહી ફરીથી તપમા જોડાયા અંતમા સૂચના થઇ કે–તુ મને ગર્વથી પુત્ર વિચારે છે તેથી તારૂ માથુ કાપીને અને મારા અંશથી રૂદ્ર થશે તે તારી પ્રજાનો નાશ કરશે, તો પણ તૂ પિતામહના નામથી પ્રસિધ્ધ થઈશ હોમ કરતા પરસેવો લૂસીને નાખતા રૂદ્ર થયો છેવટે શિવના તેજમા બ્રહ્માનું તેજ દબાઇ ગયુ અને બ્રહ્માના પાચમા મુખને કાપી નાખ્યુ શ્લો ૭૯ નો બીજો અધ્યાય જોવાની ભલામણ કરૂ છુ અને ત્રીજા અધ્યાયમાથી કાઇ લખુ છુ—

(૨૭) શિવને મારવા સ્વેદજ પ્રેર્યો તેનુ બ્રહ્માને પ્રાયશ્ચિત્ત

"બ્રહ્માનુ માથુ કપાતા ક્રોધથી પરસેવો, લૂસીને પૃથ્વી પર નાખ્યો તેમાથી ધનુષ બાણ સાથે વીર નીકળ્યો, તેને રૂદ્રના તરફ પ્રેર્યો રૂદ્રે સ્તંભિત કર્યો રૂદ્ર પોતે વિષ્ણુના આશ્રમે જઇ ભિક્ષા માગવાને લાગ્યા વિષ્ણુએ હાથ પસાર્યો ત્રિશૂલથી ભેદતા લોહીનો પ્રવાહ છુટયો, તે કપાળમા ઝીલવા માડયો તે ત્યાથી નીકળી–પચ્ચાસ યોજન લાબો અને દશ યોજન પહોળો નદી રૂપે વહ્યો તે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી ધારણ કર્યો તમારૂ પાત્ર ભરાયુ ? એમ કહીને વિષ્ણુએ બંધ કર્યો પછી દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી મહાદેવે મંથન કર્યુ તેમાથી હજાર હાથવાળો ધનુષ્ બાણ સાથે પુરૂષ નીકળ્યો વિષ્ણુએ શિવને પુછ્યુ કે આ કોણ ? શિવે કહ્યુ કે આપણા ત્રણના તેજથી પેદા થએલો એ 'નર' છે શત્રુઓને જીતવાવાળો થશે તે નરે શિવની અને વિષ્ણુની

સ્તુતિ કરી કપાળમાંથી બહાર કાઢયો તે " નર અને વિષ્ણુ " નરનારાયણના નામથી પ્રસિધ્ધ થયા રક્તજ અને સ્વેદજ એ બેનુ દિવ્ય ત્રણ વર્ષ ન્યૂન ત્રણસો વર્ષ સુધી યુદ્ધ થયુ છેવટે રક્તજે સ્વેદજને ભેદ્યો વિષ્ણુએ છોડાવીને મહેશ્વરને અને સુરેશ્વરને પાલન કરવાને સોપ્યો વિષ્ણુએ-બ્રહ્માને કહ્યુ કે મહાદેવને મારવા તમે સ્વેદજને પ્રેર્યો તેનું પ્રાયશ્ચિત કર્યો વિષ્ણુનુ વચન માન્ય રાખીને બ્રહ્માએ પ્રાયશ્ચિત લીધુ "

આ જગો પર-૨૦-૨૧-૨૨ આ ત્રણ કલમો વિચારવાની- ૨૦ મા-પહાડને પુત્રી કોના સયોગથી ? પહાડોની મહાહુથી શિવજીને કેવી રીતે મળી ? યજ્ઞવિધિમા વિવાદી વેદપાઠીઓને નારદે કહ્યુ કે-જેનાથી તમો અને આ બધુ જગત ઉત્પન્ન થયુ તે બ્રહ્મા તમારી પાસે છે, એટલે ચૂપ થયા અગુઠો દેખતા બ્રમ્હા સ્ખલિત થયા હજારો વાલિખિલ્યો ઉત્પન્ન થઇ ગયા જરા વિચારવાનુ—પર્વતની પુત્રીને મહાદેવ કયા કાળમા પરણ્યા ? આ વાત સાચી કે કલ્પિત ? વેદપાઠીઓને અને જગતને ઉત્પન્ન કરનારા બ્રમ્હા ક્યાથી આવી ચઢયા ? પણ સ્ખલિત થઇ ગયા કેટલી બધી ધીરજવાળા જગતના કર્તા ? આમાની કઈ વાત સાચી ?

૨૧ મા-એકાર્ણવ વર્તતા મહાકાળજ રહ્યો ઇંડુ ફોડતા આકાશ પૃથ્વી થયો તેણે કયા રહીને ફોડયુ ? તેમાથી બ્રમ્હાદિક ત્રણ દેવો નીકળ્યા, ક્યાથી આવીને ભગયા હતા ? કઈ વાત સાચી ?

૭૨ મા–જગતના કર્તા બ્રમ્હાને ક્રોધ થતા પરસેવો, તેમાથી ધનુષ બાણ સાથે વીર નીકળ્યો બ્રહ્માએ શિવને મારવા તે વીરને પ્રેર્યો પણ સ્તભિત થઈ ગયો બ્રહ્મશક્તિ કયા નષ્ટ થઈ ગઈ હતી ? શિવે વિષ્ણુનો હાથ ભેદી લોહીની નદી બનાવી દીધી તે આજ કાલ કયા વહે છે ? તેનો પ્રવાહ–પચ્ચાસ અને દશ યોજન લાબો પહોળો બતાવ્યો છે, આમા સાચુ કયુ છે ?

આ પ્રજાપતિના સબધમા એક દરે વિચારવાનુ કે—

જૈન ઇતિહાસમા ૧૧ મા તીર્થંકરના સમયે જિતશત્રુ મહાન્ રાજા પુત્રીના સબધે લોકોમા પ્રજાપતિ કહેવાયો,વૈદિકોએ બ્રમ્હા તરીકે ઠરાવી સપૂર્ણ વૈદિકધર્મમાજ દાખલ કરી દીધા છે તેથી એવુ સમજાય છે કે પાર્શ્વનાથ તીર્થંકરના વખતે થએલા અનેક સર્વજ્ઞોના પહેલા વેદોની સ્થિતિ કેવલ યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાન વાળીજ હશે, તે વેદોની સ્થિતિ આજે તેવીને તેવી રહી નથી, પણ તેમા મોટો ફેરફાર થએલો છે કારણ કે–જેવી રીતે બ્રામ્હણ,ઉપનિષદાદિકમા, સર્વજ્ઞોના જીવાદિક તત્ત્વોનો મોટો ફેરફાર કરતા ગયા, તેવી રીતે વેદોમા પણ નવીન નવીન અનેક શ્રુતિઓ દાખલ કરતા ગયા છે જુવો કે–ઋગ્વેદના દશમા (છેલ્લા) જ મડળમા સૃષ્ટિના કર્તા પ્રજાપતિને ઠરાવવા એકજ વિષયની ત્રણ ચાર શ્રુતિઓ, ત્રણ ચાર જણના તરફથીજ લખાઇલી, તેની સાબીતી બતાવી રહી છે કોઇ સુજ્ઞ ચતુર વિચારશે તો તેને તેવી સૈંકડો શ્રુતિઓ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વાદિકનો પ્રચાર થયા પછીજ વેદોમા ઘુસી

ગએલી નજરે પડશે, એ નિર્વિવાદ છે આ વાતની સામાન્ય સૂચના તો મૅકડોનલ સાહેબે સંસ્કૃત સાહિત્યમાં કરેલી છે મણિલાલભાઈએ તો ચોખ્ખું લખીને જણાવ્યું છે કે-પ્રજાપતિ તો બધાના મોખરે આવીને બ્રહ્મા તરીકે પૂજાયો આના સંબંધના વિચારો મંત્ર ગ્રંથમાં જોવામાં આવશે

(૨૩) માયોના તહેવારો પૃ ૫૦૩ થી ૫૦૫ સુધી જુઓ–

"વેદમાળની ત્રિમૂર્તિની કલ્પનાનો ધીમે ધીમે એટલો બધો વિસ્તાર થયો કે-પુરાણોમાં તેનું સ્વરૂપ તદ્દન બદલાઈ ગયું વેદના ગાયકોએ અનેક દેવોની સ્તુતિ કરી છે પણ અગ્રસ્થાન તો અગ્નિ, મરુત અને સૂર્ય એ ત્રણ દેવોનેજ મળ્યું છે" (પૃ ૫૦૪) "પુરાણકારોએ ત્રિમૂર્તિની કલ્પના નક્કી કરતી વખતે બુદ્ધ ધર્મની ત્રયીની મદદ લીધી હોય એ સંભવિત છે" (૫૦૫) "આ જગત્ રજ, સત્ત્વ અને તમ એ ત્રિગુણોથી બન્યું હોવાથી પરમેશ્વર ત્રિગુણાત્મક છે એવું ઉપનિષદ્કારોનું મત બન્યું, પાછળ કહ્યા પ્રમાણે વેદમાળમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ત્રણ ગુણ ધારણ કરનાર બ્રહ્મણસ્પતિ, સૂર્ય અને રૂદ્રને અનુક્રમે-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ એમ પુરાણકારોએ ઠરાવ્યા તે પછી અસ્તિત્વમાં આવેલા ઉશાનસ, કાત્યાયન, પરાશર અને વ્યાસના ગ્રંથોમાં ત્રિમૂર્તિનો ઉલ્લેખ મળી આવે છે"

"ખ્રિસ્તી શકના બીજા સૈકામાં શૂદ્રક કવિએ રચેલા મૃચ્છકટિક નાટક (અંક ૬) માં પણ ત્રિમૂર્તિનો ઉલ્લેખ કરેલો છે"

"એ ઉપરથી એટલુ સ્પષ્ટ થાય છે કે આસરે એક હજાર વર્ષથી બ્રમ્હા, વિષ્ણુ અને શિવની ત્રિમૂર્ત્તિ વિષેનો મત ચોક્કસ થતો ગયો"

આમા થોડુક વિચારવાનુ કે—

ચારે વેદો ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા બતાવ્યા છે તે કલ્પના કેવળ જૂઠી કરેલી માનીએ તો પણ તે શ્રુતિઓના લખવાવાળા ઋષિઓને તો પ્રાચીનમા પ્રાચીન માનવા પડશે કે નહી ? તેઓને તો અગ્નિ, મરૂત અને સૂર્ય આ ત્રણ દેવોજ મોટા જણાયલા છે આ ત્રણ દેવોની મહત્ત્વતા જૈન બૌદ્ધની વિશેષ જાગૃતિમા નહી જેવી થઇ પડેલી હોવાથી, ત્યાર બાદ કોઇ લાબા કાળે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણ દેવો કલ્પવા પડ્યા, એમ તો માનવુ જ પડશે તો વિચારવાનુ કે આ ત્રણ દેવોને કયા ગુણ વિશેષથી મોટામા મોટી સત્તાવાળા પુરાણોથી તે વેદો સુધીમા દાખલ કરી દીધા ? અને તે કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યા ? આ ત્રણ દેવોમાના બ્રહ્મા કે જે ચારે વેદોથી જગત્ના કર્તા હર્તા લખાયા છે તે પાછળથી કલ્પિત રૂપે ઘુસાડેલા ખરા કે નહી ? કલ્પિત રૂપેજ ઘુસાડેલા છે એમ માનવુજ પડશે જુવો પુરાણોમા લખાયલા બ્રહ્માના ગુણો- પુત્રીની સાથે અનીતિ કરવા વાળા, લિંગનો પત્તો નહી મળવા છતા આવીને જૂઠ બોલવાવાળા, ગોપકન્યા પરણીને સાવિત્રીના અપરાધી બનેલા, પુત્રીની પાછળ જતા બ્રાહ્મણોથી અને દેવતા- ઓથી પણ નિંદાયલા, એટલુજ નહી પણ વ્યાધ રૂપ શિવના બાણથી વીંધાઇને મૃગ નક્ષત્ર રૂપે બનેલા ઇત્યાદિક અનેક

વિકારવાળા બ્રહ્મા કયા ગુણ વિશેષથી જગતના કર્તા હર્તા થઈ ચારો વદોમા ધુસ્યા ? એ વેદોની મહત્વતા કેટલી ? અને એ બધા લેખકો સત્યવાદી પણ કેટલા ? અને આ બધુ ધાધલ કયાથી ઉઠ્યુ ? મને તો એમજ લાગે છે કે સર્વજ્ઞોના સત્યત ત્વોના વિરોધમાથીજ ઉઠ્યુ છે ! પ્રથમ બ્રહ્માનુંજ સ્વરૂપ ટુક રૂપે જણાવ્યુ છે હવે વિષ્ણુમા વિકાર કયાથી થયો ? કેવી રીતનો થયો? જેવી રીતે થયો છે તેવી રીતનો ટુક રૂપથી જણાવીએ છિએ

જૈન–વૈદિકમાના વાસુદેવાદિક ત્રિકની ટુકમા નોધ

વાસુદેવ કહો,વિષ્ણુ કહો એ બધા આ લોકમા (ભારત લોકમા) ત્રણ ખડ રાજ્યના ભોક્તા મહાન્ રાજાઓજ થયા છે અનાદિકાળના નિયમને અનુસરીને આ ચાલતી અવસર્પિણીમા નવ ત્રિકોજ થએલા છે તેમનો ઇતિહાસ ક્રમવાર જૈન ગ્રથોમા તદ્દન ટુકરૂપે લખાયલો છે તેમાનુ પહેલુ ત્રિકનીચે પ્રમાણે—

અગીયારમા તીર્થંકરના સમયમા જે પોતનપુરના રાજા જિતશત્રુ હતા, તે પુત્રીના સબધથી પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હતા તેમને જે પ્રથમ અચલ નામનો પુત્ર તે બલદેવ, બીજી વખતે મૃગાવતી પુત્રી, તેના સબધથી જે પુત્ર તે ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ થયા હતા

તેજ સમયમા રતનપુરના રાજા મયૂરગ્રીવના પુત્ર અશ્વગ્રી તે પ્રતિવાસુદેવની પદવીના ધારક થયા છે

આ અવસર્પિણીમા નવ ત્રિકોમાનુ' આ બલદેવાદિકનુ' પહેલુજ ત્રિક થયુ છે અનાદિના નિયમ પ્રમાણે ત્રિપૃષ્ઠવાસુદેવના હાથે અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનું મરણ થયુ છે પ્રતિવાસુદેવ લડાઇઓ કરીને ત્રણે ખડના રાજાઓને તાબે કરે છે પછી બલદેવ ભાઇની સાથે રહીને વાસુદેવ-પ્રતિવાસુદેવનો નાશ કરી પોતે નિર્વિઘ્ન પણે ત્રણે ખડના રાજ્યનો ભોગ કરે છે તેથી તે બન્ને (વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવ) સદ્ગતિના તો ભાગી થતાજ નથી પણ નરક ગતિનાજ અધિકારી બતાવેલા છે, એમ જૈન ઇતિહાસમા સર્વજ્ઞોએ જણાવેલુ છે —

(૧) વૈદિકોમા-દૈવીભાગવતે બળદેવના, અને વાસુદેવ સબધને સવથા ઉડાવી દઇને અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનેજ વિષ્ણુ ભગવાન્ ઠરાવી તેમનુ માથુ વાસુદેવથી કપાયા પછી ઘોડાના માથાવાળા હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધિમા મુકયા છે

(૨) સ્કદ પુ૦ ના ત્રીજા ખડમા—દેવતાઓએ યજ્ઞનો આરભ કર્યો, ત્યા માત્ર વિષ્ણુજ આવ્યા નહી શોધ કરતા ધનુષ્ બાણ ચઢાવીને ધ્યાનમા બેઠેલા જોયા ઉધઇઓના પ્રયાનથી બાણુની દોરી કપાતા વિષ્ણુનું માથુ ઉડી ગયું, તે મળ્યુજ નહી તેથી વિશ્વકર્માએ સૂર્યના ઘોડાનુ માથુ કાપી બધ બેસતુ કરીને આપ્યુ ત્યાથી હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા

નવ ત્રિકોમાનુ આ પહેલવહેલુ ત્રિક ૧૧મા તીર્થંકરના સમયમા થએલુ છે જૈન-વૈદિકમા લખાયા પ્રમાણે ટુક નોધ કરીને બતાવી છે

વિચારવાનું કે—એક વખતે ઇંદ્ર દેવતાઓ સાથે અશ્વમેધ કરતા પશુઓને બાધ્યા, ઋષિઓએ આ યજ્ઞ અયોગ્ય ઠરાવ્યો ઇંદ્રના પક્ષમા વસુરાજા ભળતા નરકમા ગયો આ યજ્ઞ કરાવનાર ઇંદ્રની કયી ગતિ થઇ? તે કાઇ જણાવ્યુ નથી (જુઓ પ્ર ૧૮ મુ પૃ ૧૫૫ થી ૫૭)

આ દેવતાઓના યજ્ઞમા પણ બ્રહ્માદિક તો ભળેલાજ છે, માત્ર વિષ્ણુ આવ્યા નથી તો પણ દૂર બેઠા છતા માથા વિનાના તો થયાજ આ યજ્ઞની વાતો વિચિત્ર પ્રકારની કેવી? આ બધા લેખકોની સત્યનિષ્ઠા પણ કેટલી?

બારમા તીર્થંકરના વખતે–વાસુદેવાદિકનુ બીજુ ત્રિક થયુ છે— જય નામા બલદેવ, દ્વિપૃષ્ઠ વાસુદેવ અને તારક પ્રતિવાસુદેવ છે વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવની લડાઇ થતા પ્રતિવાસુદેવ મરાણો છે

(૧) વૈદિકોમા–વિષ્ણુના મત્સ્યાવતારપુરાણે–તારક પ્રતિ વાસુદેવને મોટા દૈત્ય ઠરાવી, દેવતાઓની સાથે યુદ્ધ કરવાવાળો બતાવ્યો છે આ દૈત્યે ક્રોડો દેવતાઓને માર્યા છે યુદ્ધમા બળેના ઇંદ્રો, લોકપાલો અને વિષ્ણુ આદિને પકડીને એ દૈત્યે બાધ્યા છે જેમ વાઘ મનુષ્ય–પશુઓને પકડે તેમ પકડી લીધા અને એ તારક દૈત્ય ત્રણ લોકની સંપદાવાળો થઇ બેઠો

ટુંકમા વિચારવાનુ કે—કલ્પિત મત્સ્યાવતારનુ લખાણ કલ્પિત ઠરે કે નહી? યુગ યુગમા રક્ષા કરવાવાળા વિષ્ણુ તે આ

એક દૈત્યના સપાટામા કેમ સપડાયા ? એટલુજ વિચારશો તો પણ બસ છે

(૨) સ્કદ પુ૦ ખ. ડ ૧ લો–વજાગ અસુરે–બ્રહ્માના વરદાનથી પુત્ર મેળવ્યો તેની સ્ત્રીએ હજાર વર્ષ ગર્ભમા રાખ્યો પછી તારક નામ રાખ્યુ તેણે દેવતાઓને જીતવા દશ હજાર વર્ષ આહાર વિનાનો તપ કર્યો બ્રહ્મા તેને વરદાન આપવાને ગયા અને જણાવ્યુ કે તૂ તરતના જન્મેલા બાળક વિના બીજાથી મરીશ નહી પછી તારક દૈત્યે–યમપુરીનો અને દેવતાઓના સૈન્યનો નાશ કર્યો વિષ્ણુએ બધા દેવતાઓને ભાગી જવાની આજ્ઞા કરી તારક ખ ભાતના સિહાસન પર જઈને બેઠો પણ તરતના જ મેલા કાર્તિકેય સ્વામિના હાથથી મરાયો

આમા જરા વિચારવાનુ કે—હજાર વર્ષ ગર્ભમા રહે, એ સિદ્ધાત કયુ ? મોટો થયા પછી દશ હજાર વર્ષ તપ કર્યો ત્યારે તેનુ આયુષ્ય કેટલુ હશે ? અનેક આફતોવાળા બ્રહ્મા વરદાન આપવા ક્યાથી આવ્યા ? યમપુરી નીચે છે કે ઉપર ? કયા જઈને તેનો નાશ કર્યો ? દેવતાઓ સાથે લડાઈ કરી, તો તે સ્વર્ગમા જઈને કે ભૂતલમા ? લેખકે આ બધુ જ્ઞાન કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યુ માનવુ ?

(૩) તુલસીરામાયણ બાલકાડના તારકાસુર.

શિવજી રામચદ્રનુ ધ્યાન કરવા બેઠા, તે વખતે તારકાસુર ઉત્પન્ન થયો તેણે લોકોને અને દેવતાઓને સપત્તિથી

રહિત કર્યાં દેવતાઓ બ્રહ્માની પાસે ગયા બ્રહ્માએ કહ્યુ કે–શિવજીના વીર્યથી ઉત્પન્ન થએલો પુત્રજ એ દૈત્યને જીતે દેવતાઓએ સ્તુતિ કરીને કામદેવને પ્રગટ કર્યો, તેણે સર્વ દુનિયાને વ્યાકુળ કરી નાખી, પણ શિવજીએ તો બાળીને ભસ્મજ કરી નાખ્યો એટલે બ્રહ્માદિક દેવો વિષ્ણુ પાસે ગયા પછી સર્વે મળીને શિવને પ્રસન્ન કર્યા લગ્ન કરવાનું નક્કી ઠરાવી શિવને શણગાર્યાં નારદાદિક ઋષિઓએ પાર્વતીની માતાને સમજાવી લગ્ન કરાવી દીધા વિલાસ કરતા કૈલાસ પર છ મુખવાળા કાર્તિકેય જન્મ્યા તે બાળકે તારકાસુરને માર્યો પછી બધા નિર્ભય થયા

આ તારક પ્રતિવાસુદેવમા ટુકી વિચારવાનુ કે—

આ બીજુ નિત જૈનોના ૧૨મા તીર્થંકરના સમયમા થએલુ છે–તેને મત્સ્યપુરાણવાળાએ–તારકાસુર લખીને મોટો દૈત્ય ઠરાવ્યો છે તેણે જગતના ઉદ્ધારક વિષ્ણુના સમક્ષ કરોડો દેવતાઓને માર્યા અને વિષ્ણુને પણ કેદમા પૂર્યા આ વાત કયા સુધી સત્ય લખાઇ હશે ?

સ્કંદ પુ મા—તેના બાપે બ્રહ્માના વરદાનથી તારક પુત્ર મેળવ્યો કર્મના વશથી પરાધીન પણે આફ્લાતા બ્રહ્મા કયે ઠેકાણે વરદાન આપવાને ગયા અને કયા કાળમા ? તે તારક હજારવર્ષ ગર્ભમા પછી દસ હજાર વર્ષ તપ કરી કોઇથી મરૂ નહી એવો બ્રહ્માથી વર મેળવ્યો પછીયમપુરીનો અને દેવતાઓના સૈન્યનો નાશ કર્યો કયે ઠેકાણે રહીને આ અકાર્ય

ન્ર્યું ? કેમ કે ખભાતની ગાદીનો માલિક થઇ બેઠો છે આ વાત કયા કાળમા બનેની ? એ વિચારવાનુ

તે બીજા ત્રિકમાનો તારક, અબજોના અબજો વર્ષ પછી રામાદિકના આઠમા ત્રિક વખતે લોકોને અને દેવતાઓને સુખ સપત્તિથી રહિત કરતો ક્યાથી આવી ચઢયો કે જેણે બ્રહ્માદિકોને ભ્રમિષ્ટ કરી નાખ્યા ? આ બધી વૈદિક ઇતિહાસની બાજી ક્યાથી રચાઇ ?

॥ જૈનોના ૧૩ મા તીર્થંકરના સમયમા—વાસુદેવાદિકનું ત્રીજુ ત્રિક—

ભદ્ર બલદેવ, **સ્વયભૂ** વાસુદેવ અને **મેરક** પ્રતિવાસુદેવ મોટાભાઈ ભદ્રની સાહાય્યથી સ્વયભૂ વાસુદેવે મેરક પ્રતિવાસુદેવને ચક્રરત્નથી માર્યો મેરક લડાઇમા મરવાથી અને સ્વયભૂ રાજ્યના લોભથી તે ભવમા સદ્ગતિ મેળવી શકયા નથી

વૈદિકોમા બ્રહ્માડ પુરાણે માગસર સુદિ ૧૧ના સબધે એવો લેખ છે કે–મુરૂ દૈત્ય સાથે શ્રીકૃષ્ણે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી યુદ્ધ કર્યું છેવટે નાઠા તેનો સબધ એવો છે કે–અર્જુને શ્રીકૃષ્ણને પૂછ્યુ કે–માગસર સુદી ૧૧ ના વ્રતથી હજારો યજ્ઞનુ ફળ શાથી ? ઉત્તરમા શ્રીકૃષ્ણે જણાવ્યુ કે–પૂર્વે કૃતયુગમા મુરૂ નામના દૈત્યે બ્રહ્માદિક બધા દેવોને સ્વર્ગમાથી ભ્રષ્ટ કર્યા બ્રહ્માદિક દેવોએ શિવની પાસે પોતાનું રક્ષણ માગ્યુ પણ શિવે વિષ્ણુને બતાવ્યા બધા વિષ્ણુ પાસે ગયા વિષ્ણુએ બ્રહ્માદિકની વાત

આભળીને કહ્યુ કે–એવો દુષ્ટ દૈત્ય કોણ છે કે જેણે બ્રહ્માદિક દેવોને સ્વર્ગમાથી ભ્રષ્ટ કર્યા ? એમ કહીને વિષ્ણુ બ્રહ્માદિકને સાથમા લઈને તે દૈત્યનો નાશ કરવાને નીકળ્યા પણ તે દૈત્યની એક હાકલ માત્રથી બ્રહ્માદિક દેવો ભાગી ગયા માત્ર એકલા વિષ્ણુએજ દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી તેની સાથે બાહુયુદ્ધ કર્યું છેવટે વિષ્ણુ પણ નાશ અને એકજ દરવાજાની બાર યોજનની ગુફામા જઈને સુતા મુરદૈત્ય ત્યા જઈને પણ મારવાને તૈયાર થયો પણ મારા અગથી ઉત્પન્ન થએલી કન્યાથી તે દૈત્ય મરાયો નિદ્રામાથી ઉઠીને મે તે કન્યાને વર આપ્યો કે હે કન્યે ! તને આ એકાદશીના યોગથી દૈત્ય મારવાની શક્તિ થઈ છે તેથી તારા નામથી આ એકાદશીનુ વ્રત થશે, એવો વર આપ્યો તેથી હુ તુષ્ટ થઈ

આ મુર દૈત્યમા વિચારવાનુ કે—

'વિરાટ્‌નુ રૂપ ધરીને બ્રહ્માડને ઘેરો ઘાલતા પ્રજાપતિ દશાગુલ બહાર વધીને રહ્યા ' આ સૂત્ર જૈન બૌદ્ધની વિશેષ જાગૃતિના પછી ચારો વેદોમા દાખલ કરેલુ હોય એ સ્વાભાવિક જ છે પ્રજાપતિ આ બધી સૃષ્ટિના સ્વરૂપવાળો થયો તે વખતે આ બધા જીવો કર્મવાળા બનાવ્યા કે કર્મ વિનાના ? પોતે ચાર વર્ણરૂપના બન્યા ત્યારે તેમા આ મુર દૈત્ય હતો કે નહી ? અથવા બ્રહ્માડની બહાર દશાગુલ વધીને જે જગ્યા છોડી હતી તેમાથી આવીને કયે રસ્તેથી બ્રહ્મસ્થાનમા પહોચ્યો ? કે જે દૈત્યે બ્રહ્માદિકને સ્થાનથી ભ્રષ્ટ કર્યા ? દેવીના હાથ ઘસવાથી

અને શિવના હાથથી ઉત્પન્ન થએલા બ્રહ્માને શિવનું શરણ ન મળવાથી વિષ્ણુનુ શરણ ખોળવુ પડયુ વિષ્ણુ પણ તે દૈત્યથી ભાગીને બાર યોજનની ગુફામા જઇને સુતા આ દૈત્ય ત્રણે દેવોથી કેટલો બધો જબરો હશે? અને કોનાથી પેદા થએલો હશે? પ્રથમ બ્રહ્માનોજ ખરો પત્તો નથી તો પછી અદ્વૈત અને વિશિષ્ટાદ્વૈતની સિદ્ધિ તે તુષખ ડન જેવી ખરી કે નહી?

૧૪ મા તીર્થંકરના વખતે ચોથા વાસુદેવાદિકનુ ચોથુ ત્રિક

સુપ્રભ—બલદેવ, પુરૂષોત્તમ—વાસુદેવ, અને મધુ પ્રતિવાસુદેવ આ ત્રણે ખ ડના મોટા રાજાઓ થયા છે પ્રતિવાસુદેવ ત્રણે ખ ડના રાજાઓની સાથે લડાઇઓ કરીને પોતાની આજ્ઞા મનાવે પણ તેજ અરસામા થએલા વાસુદેવ પોતાના મોટાભાઇ બલદેવની સાહાય્યથી પ્રતિવાસુદેવને મારે છે પછી નિર્ભય પણે રાજ્યનો ભોગ કરે છે એક લડાઇઓના પાપથી, બીજે રાજ્યના લોભથી સદ્ગતિના ભાગી થતા નથી

મધુ પ્રતિવાસુદેવ છે અને કૈટભ તેનો ભાઇ છે

વૈદિકોમા—માર્ક ડેય પુરાણે જણાવ્યુ છે કે—મધુ અને કૈટભ એ બે દૈત્યો વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થયા અને બ્રમ્હાને મારવાને દોડયા બ્રહ્માએ નિદ્રાદેવીની સ્તુતિ કરવા માડી એટલે શ્રીકૃષ્ણજી જાગી ઉઠ્યા અને તે દૈત્યો સાથે પાચ હજાર વર્ષ સુધી બાહુયુદ્ધ કયુ છેવટે નાશી છુટયા

આમા જરા વિચારવાનુ કે—કાનના મેલના દૈત્યોથી જગત્‌ના કર્તા બ્રહ્મા કે જે ચારે વેદોથી પ્રસિદ્ધ છે, તે તો ભાગ્યા પણ

જગતના ઉદ્ધારક વિષ્ણુ ભગવાન્ પણ ભાગ્યા ! ! આમાની કયી વાત સાચી હશે ?

દુર્ગાપાઠ અ ૧ લો શ્લો ૬૭ થી-૬-પાને એકાણવ થતા વિષ્ણુ શેષનાગની શય્યામા સુતેલા, તેમના કાનના મેળથી ઉત્પન્ન થએલા મધુ અને કૈટભ નાભિકમલમાના બ્રહ્માને માર વાને દોડયા

આમા પણ વિચારવાનું કે-કલ્પાતોમા સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાની ગડમથલમા પડેલા બ્રહ્મા ચારે વેદોમા બતાવ્યા છે તે વખતે વિષ્ણુના કાનના મેલમા મધુ અને કૈટભ બે દૈત્યો કયાથી આવીને ભરાયા ? એકાર્ણવની વાત, વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા મધુ-કૈટભની વાત, અને તેમની નાભિમા આ ીને ભરાઇ બેઠેલા બ્રહ્માની વાત, આમાની કયી વાત સાચી લાગે છે ? આ બધ ઉધ ુનુ કયાથી લાવીને ગોઠવ્યુ છે ? જગ વિચારમા ઉતરીને જોશો ખરા કે ?

પ્રાચીનમા પ્રાચીન વાયુપુરાણના મધુ અને કૈટભ બે દૈત્યો–

વિષ્ણુએ અને બ્રહ્માએ સ્તવના કરી શિવને પ્ર સન્ન કર્યા બ્રહ્માએ શિવના જેવા પુત્રની યાચના કરી વિષ્ણુએ શિવની સેવા પસદ કરી એટલે મહાદેવે કહ્યુ કે-આ જગત્ રુદ્રમય અને નારાયણમયજ છે વિષ્ણુ જળમા પવેશ કરી ગયા બ્રહ્મા પોતાના આસન પર જઈને બેઠા પછી લાબા કાળે મધુ અને કૈટભે બ્રહ્માને કહ્યુ કે-તુ અમારો ભક્ષ્ય થઇશ એમ કહીને

અ તર્ધાન થઇ ગયા બ્રહ્મા ખૂબ ગભરાયા અને કમલના નાલ વડે રસાતલમા જઇ સુતેલા હરિને જગાડીને કહ્યુ કે મારૂ રક્ષણ કરો ! હરિએ કહ્યુ બીશો નહી એટલામા મધુ અને કૈટભ આવેલા જાણી પોતાના મુખથી વિષ્ણુ અને જિષ્ણુ ઉત્પન્ન કરી બ્રમ્હાના રક્ષણ માટે મુકયા પેલા બે દૈત્યો પણ–વિષ્ણુ અને જિષ્ણુના જેવુ રૂપ ધરી આવીને ઉભા બ્રમ્હાને સભ્ય ગણી પાણીને સ્થિર કરી દેવતાના સો વર્ષ સુધી લડયા બન્ને તરફના એકલક્ષણવાળા જોઇ બ્રમ્હા વ્યાકુલ થયા પણ દિવ્યનેત્રથી જોઇને પેલા દૈત્યોને કમલકેશરાના બખતરથી બાધી લીધા ત્યા એક કન્યા ઉત્પન્ન થએલી જોઇ પેલા બે દૈત્યો ગભરાયા કન્યાને બ્રમ્હાએ પૂછ્યુ કે તૂ કોણ છે ? તેણે કહ્યુ કે હુ વિષ્ણુનો સ દેશો લાવનારી મોહિની નામની માયા છુ પેલા બે દૈત્યોએ એવો વર માગ્યો કે અમારૂ મરણ થાય નહી અને અમે તારા પુત્ર થઇએ, તે કન્યા તેવો વર આપીને યમસદનમા લઇ ગઇ વિષ્ણુએ કૈટભને અને જિષ્ણુએ મધુને માર્યો એ પ્રમાણે બ્રમ્હાએ વિષ્ણુ અને જિષ્ણુના માથે રહીને તે બે દૈત્યોને માર્યા

આમા પણ જરા વિચારવાનુ કે—

જગતના સ્રષ્ટા, અનાદિના બ્રમ્હા, ચારે વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, પુત્રીમા મોહિત થતા દેવોથી અને બ્રામ્હણોથી નિ દાયલા, શિવે જેને વીધી નાખેલા, તે બ્રમ્હા શિવની પાસે પુન માગવાને ગયા, આ બધી વાતો કયા કયા કાળમા બનેલી ? મા બાપ વિના અચાનક ઉત્પન્ન થએલા મધુ અને કૈટભે બ્રમ્હાને

ભક્ષ્ય થવાનો ભય બતાવ્યો કના જ્ઞાનીઓથી આ ત ત્ર Cનુ કરવામા આવેલુ અને આ બધો પ્રપ ન્ચ શાથી ઉભો કરવામા આવેલો ? સર્વનોના ઇતિહાસ પર ધ્યાન દઇ વિચાર કરો સત્ય શુ છે તે સહજે માલમ પડશે

પ દરમા તીર્થ કરના સમયમા–વાસુદેવાદિકનુ પાચમુ ત્રિક થયુ છે સુદર્શન–બળદેવ, પુરૂષસિહ–વાસુદેવ, અને નિશુ ભ પ્રતિવાસુદેવ નિશુ ભ પ્રતિવાસુદેવે ત્રણે ખ ડના ગજાઓની સાથે મોટી લડાઇઓ કરીને તેઓને પોતાના તાબે કરેલા પણ પોતાના મોટાભાઇ બલદેવની સાહાય્યથી પુરૂષસિહ વાસુદેવે નિશુ ભ પ્રતિ વાસુદેવનો નાશ કરીને નિર્વિ ઘ્ન પણે ત્રણુ ખ ડના રાજ્યનો ભોગ કર્યો એક લડાઇઓના પાપથી અને બીજે રાજ્યના લોભથી સદ્ગતિના ભાગી થએલા નથી આ અવસર્પિણીમા નવે ત્રિકો મહાપુરૂષોની ગણત્રીમા ગણાવેલા છે બલદેવો તો સદ્ગતિનાજ ભાગી થએલા છે પણ વાસુદેવ અને પ્રતિ વાસુદેવ કેટલાક કાળ પછી કરેલા પાપને ભોગવ્યા પછી મોક્ષગતિ મેળવનાર થવાના તેથીજ ગણત્રીમા લીધેલા છે

વૈદિકોમા–મત્સ્યપુરાણે–શુ ભ અને નમિ એ બે દૈત્યો ઠરાવ્યા છે

વાત એવી છે કે–શુ ભ અને નમિ એ બે દૈત્યો સાથે વિષ્ણુજીની લડાઇ ખૂબ જામી પ્રથમ વિષ્ણુએ શુ ભને ઉસકેર્યો એટલે નમિ નામના દૈત્યે ગદા લઇને ગરૂડના માથામા મારી અને પરીઘ લઇને શુભ નામા દૈત્યે વિષ્ણુના માથામા મારી,

એટલે ગરૂડ અને વિષ્ણુ એ બન્ને મૂર્છિત થઈને પડયા, એટલે યુદ્ધમા ભૂમાન્ત થઈ પડયો તે બન્ને સચેતન થયા પછી યુદ્ધમાથી જીન લઈને નાઠા

આમા પણ જરા વિચારવાનુ કે—

સર્વજ્ઞોએ પુરૂષસિંહ વાસુદેવ બતાવેલા છે, નિશુંભ પ્રતિવાસુદેવ કહેલા છે અહીં વાસુદેવનુ નામ ઉડાવી દઈને વિષ્ણુની પદવી માત્રથી ઓળખાવ્યા છે વાસુદેવની જે જુદી જુદી વ્યક્તિઓ હતી તેમને એકજ રૂપથી બતાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે વાસુદેવોનો સદા જય થએલો છતા વૈદિકોના પંડિતોએ ઢગધડા વિનાના ચિત્રીને મૂકેલા છે જુઓ-૧૧ મા તીર્થંકરના સમયમા-પહેલા ત્રિકમા અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનેજ વિષ્ણુ ભગવાન્ ઠરાવી માથા વિનાના બતાવી ઘોડાના માથા વાળાજ લખીને બતાવ્યા અનાદિકાળના વિષ્ણુ ભગવાન્ માનીએ તો શુ પોતાના મસ્તકની રક્ષા કરવાની સત્તા તેમનામા ન હતી? આ બધી વિચિત્રતા શાથી લખાઈ? અને આ બધી વાતો કયાથી આવી? બીજા ત્રિકમા તારક પ્રતિવાસુદેવ છે તેને અસુર ઠગવી વિષ્ણુને તેના કેદી બનાવ્યા, ત્યારે બીજા લેખકોએ વિચિત્ર પ્રકારનુ લખીને બતાવ્યુ તે બધા લેખો વિચારવાને માટે પણ મૂકેલા છે ત્રીજા ત્રિકમા મેરક પ્રતિવાસુદેવ તેને અગીયારસની કથામા દૈત્ય ઠગવી તેનાથી બ્રહ્માદિકોને નષ્ટ ભ્રષ્ટ થએલા બતાવ્યા છે એટલુ જ નહીં પણ વિષ્ણુ ભગવાનને પણ નાશતા ભાગતા લખીને બતાવ્યા છે આ બધી વિચિત્ર બાજી કયાથી ચલાઈ?

ચોથા ત્રિકમા મધુ પ્રતિવાસુદેવ છે તેના ભાઇ કૈટભ છે વૈદિકોએ વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા કે વિષ્ણુના કાનમા એટલો બધો મેલ ભરાઇ ગયો કે તેમાથી ઉત્પન્ન થએના દૈત્યોએ બ્રહ્માના હાલ બે હાલ કરીને મુકયા એટલુ જ નહી પણ વિષ્ણુ પોતે પણ નાશી છુટયા જરા વિચા રવાની તસદી લઈ સત્યાસત્યનો વિચાર કરશો સુજ્ઞેષુ કિમધિકમ ?

૧૧ મા થી ૧૫ મા તીર્થ કરસુધીમા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવાદિકના પાચ ત્રિક થયા છે તે જૈન-વૈદિકના ઇતિહાસ પ્રમાણે લખીને બતાવ્યા પ્રથમ ઋષભદેવ અને બીજા અજિતનાથના વખતે-ભરત અને સગર આ બે ચક્રવતીઓ થયા છે તે પણ લખીને બતાવ્યા હતા હવે ક્રમવાર પાચ ચક્રવતીઓ થએલા છે તે નામ માત્રથી લખીને બતાવીએ છીએ-૧૫ મા અને ૧૬ મા તીર્થ કરના મધ્યમા ત્રીજા મઘવાન અને ચોથા સનત્કુમાર એ બે ચક્રવર્તીઓ થયા છે તેમના પછી-૫ મા, ૬ ઠા, અને ૭ મા ચક્રવતીઓનુ પદ ભોગવ્યા પછી-૧૬ મા, ૧૭ મા, અને ૧૮ મા તીર્થંકરો પણ એજ (શાતિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ) થયા છે એટલે ૧૫ મા થી તે ૧૮ તીર્થંકર સુધીમા ક્રમવાર પાચ ચક્રવર્તીઓ બતાવ્યા આ પાચોના સબધ જૈન-વૈદિકમા વિશેષ શુ છે તે મારા જાણવા પ્રમાણે ઇસારા માત્રથી જણાવ્યુ છે ત્રીજા મઘવાન્ ચક્રવર્તીના સબધે વૈદિકોએ શુ લખ્યુ છે અને કેવા સ્વરૂપથી લખ્યુ છે તેના સબધે હુ કાઇ પણ માહિતી મેળવી શકયો નથી અને ચોથા સનત્કુમાર ચક્રવર્તીના માટે વૈદિકોમા સનત્કુમાર-સહિતા ઘણા મોટા પ્રમા-

ણુમા લખાઇલી છે જેનોના સનત્કુમાર ચક્રવર્તીનો લેખ અમે અમાન ગ્રથમા કિંચિત્ માત્ર લખીને બનાવ્યો છે બન્ને લેખોની તુલના પંડિતોએ કરી લેવી

પાચમા ચક્રવર્તી અને સોળમા તીર્થકર—સમ્યકત્વની (બોધિબીજની) પ્રાપ્તિ થયા પછી ૧૨ ભવ કર્યા છે તેમા ૧૦ મા ભવે મેઘરથ રાજા અત્યત દયાવાળા ઇદ્રની પ્રશસાના પાત્ર થયા છે તેથી બે દેવો તેમની પરીક્ષા કરવાને આવ્યા છે એક કબુતરનું રૂપ ધરી મેઘરથનુ શરણ લીધુ છે બીજાએ બાજ પક્ષીનુ રૂપ ધરી પોતાનુ ભક્ષ્ય માગ્યુ છે માસ વિના બીજા ભક્ષ્યને લેતો નથી છેવટે મેઘરથે કબુતરના બરોબર પોતાની કાયાનુ માસ આપવા માડયુ, પણ કોઇ રીતે પુરૂ ન થતા રાજાએ પોતાનુ શરીર કાંટા ઉપર ચઢાવ્યુ રાજ્યમા હા હા કાર છેવટે દેવો પ્રશસા કરીને ચાલતા થયા

વૈદિકોના એકલા મહાભારતમાજ ત્રણ નામથી પ્રસિદ્ધ થએલી કથા—સસ્કૃત સાહિત્યના ઇતિહાસ પૃ ૮૭૫ મા— " શિબિરના પુત્ર ઉશીનરના સબધે, ફરીથી શિબિરનાજ સબધે, અને ત્રીજી વાર શિબિરના પુત્ર વૃષદર્ભના સબધે એમ ત્રણ ઠેકાણે ત્રણ નામથી મહાભારતમાજ લખાઇ છે " આ ગ્રથકારે એવુ અનુમાન કર્યું છે કે—આ વાર્તાની ઉત્પત્તિ બૌદ્ધ ધર્મથી થઇ હોય એમ એના સ્વરૂપથી સ્પષ્ટ જણાઇ આવે છે જૈનધર્મની માહિતીના અભાવે આ અનુમાન તેમનું અયોગ્ય ન ગણાય યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર વાચકોએ કરી લેવો

૧૮ મા અને ૧૯ મા તીર્થ કરના મધ્યમા એક કરોડ વર્ષનું અંતર પડેલુ છે તેમા પ્રથમ ૬ ઠ્ઠા વાસુદેવ, પછી ૮ મા ચક્રવર્તી અને તેમના પછી ૭ મા વાસુદેવ, એમ ક્રમવાર થયા છે એમા જે ભાઈ વિશેષ છે તે જૈન અને વૈદિક પ્રમાણે ઇશારા માત્રથી લખીને બતાવુ છુ —

જૈન પ્રમાણે પ્રથમ ૬ ઠ્ઠુ ત્રિક—આનંદ બલદેવ, પુરૂષ પુંડરીક વાસુદેવ અને બલિ નામના પ્રતિવાસુદેવ થયા છે વાસુદેવને જે કન્યા વરવાની હતી તે બલિ નામના પ્રતિવાસુદેવે હરણ કરી આનંદ અને પુરૂષપુંડરીક લડવાને ચઢયા, પણ એક વખતે પાછુ હઠવુ પડયુ, બીજી વખતની ચઢાઇમા બલિ પ્રતિવાસુદેવનુ માથુ કાપી નાખ્યુ અને વાસુદેવે નિર્વિઘ્નપણે ત્રણે ખંડનુ રાજ્ય ભોગવ્યુ બેમાના એક પણ સદ્ગતિના ભાગી થએલા નથી એવો અનાદિનોજ નિયમ બંધાઇ ગએલો છે

વૈદિકોમા આ એકજ કથા ચાર સ્વરૂપમા છે, તે જુવો—

(૧) બલિએ નો યજ્ઞો કરી ઇંદ્રપદ મેળવવાનો પ્રયત્ન કર્યો ૯૯ તું પુરા થતા શ્રીકૃષ્ણને ચિંતા થઇ કે—પ્રહ્લાદને મારૂ આપેલુ ઇંદ્ર પદ જાય નહી તેમ કરૂ એટલે વામન રૂપ ધરીને બલિની પાસે સાડા ત્રણ ડગલા જમીન માગી ત્રણ પગથી બધી જમીન માપીને અડધુ ડગલુ બલિના પીઠ ઉપર મૂકી પાતાળમા ખોસી ઘાલ્યો પણ બલિનું નામ રાખવા દીવાળીના ચાર દિવસ તેને રાજ્ય પર સ્થાપી પોતે દ્વારપાલ થવાનું કબૂલ્યુ

આના વિચારવાનુ કે—દ્વારિકાના દાહ વખતે શ્રીકૃષ્ણ પોતાના કુટુબને પણ મ ભાળી શકયા ન હતા, પોતે પણ જગલમાજ પ્રાણ ગુમાવી બેઠા હતા, તેમણે ઇદ્રપદ આપવાનો અધિકાર કયાથી મેળવેલો ?

(૨) રામાયણમા—શ્રીકૃષ્ણે વામન રૂપ ધરી બલિને છળવા તેની પાસે અર્પણ જલ માગ્યુ પણ બલિના નાલવામા શુક્રાચાર્ય પેઠા પાણી પડવા દીધુ નહી નાલવુ સાફ કરવા જતા શુક્રાચાર્યની આખ ફુટી આ બધા કલ્પનાના કુસુમો શા કારણથી ગુથાયા ?

(૩) સ્કદ પુ મા—પૂર્વ ભવના ધૂર્ત બલિએ ગણિકાને તાબૂલ આપવા માડયુ, ભૂમીપર પડતા શિવને અર્પણ કર્યુ પાપ દૂર થતા સાડાત્રણ ઘડી ઇદ્રપદ મળયુ અગસ્તિ આદિને હાથી આદિના દાન આપ્યા તે પાછુ મેળવવા પૂર્વના ઇદ્રે યમને પ્રાર્થના કરી અને નરકમા મોકળવા વીનવ્યા ચિત્રગુપ્તે તેમ કરવા ના પાડી અને તે બલિને પ્રહ્લાદની સ્રીના ગર્ભમા પ્રવેશ કરાવ્યો ઇદ્રે બલિના બાપનુ માથુ કાપ્યુ પછી બલિનો જન્મ થયો તેણે ફરીથી સ્વર્ગનુ રાજ્ય લીધુ શુક્રાચાર્યની સલાહથી ભૂમીપર સો યજ્ઞો કરવા માડયા ભગવાન્ છળવાને આવ્યા શુક્રાચાર્યે જમીન આપવા ના પાડી પણ બલિએ માન્યુ નહી, તેથી નિધન થવાનો શાપ આપ્યો ઇત્યાદિ

અહીં ટુકમા વિચારવાનુ કે—જે બલિરાજા હતા તે અહીં ધૂર્ત લખાયો અને સાડા ત્રણ ઘડીના ઇંદ્રપદવાળો

થયો એ કયા સિદ્ધાતથી ? પલ્યોપમ કે સાગરોપમથી ઓછા આયુષ્ય વાળા ઇંદ્ર હોતાજ નથી જુઓ જૈનસિદ્ધાતમાના લેખો

(૪) ભાદરવા સુદિ ૧૧ ના સબધે સ્કદપુ માની કથા—

"અર્જુનના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતા શ્રીકૃષ્ણે જણાવ્યુ કે–પૂર્વયુગમા મારો તથા બ્રાહ્મણાદિકોનો ભક્ત બલિ નામનો દાનવ હતો તેણે ઇંદ્રનો દ્વેષી થઈ મારા આપેલો લોક અને દેવોને જીતી લીધા દેવો મારી પાસે આવ્યા મે બ્રહ્માડનું રૂપ ધરીને તેનુ સર્વસ્વ લઈ લીધુ અને બલિ પણ ઇંદ્રને સોપી દીધો યુધિષ્ઠિરે ફરીથી પૂછ્યુ કે કેવી રીતે જીતી લીધો ? બાળકનુ રૂપ ધરી મે બલિની પાસેથી ત્રણ ડગલા જમીન માગી લીધી પછી હુ ત્રણ લોકના સ્વરૂપ વાળો થયો એક પગથી પૃથ્વી, અને બીજા પગથી ત્રણે લોક માપીને કહ્યુ કે ત્રીજો પગ કયા મૂકુ ? એમ કહીને તેના માથા પર પગ મૂકીને રસાતલમા ખોસી ઘાલ્યો " ઇત્યાદિ

એકદર આ બલિની કથામા વિચારવાનુ કે—

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા–ભારત ૭ ખડના ભોક્તા ચક્રવર્તીઓ હોય, તે આ અવસર્પિણીમા ૧૨ જ થયા છે ત્રણ ખડના ભોક્તા વાસુદેવો હોય આ છઠ્ઠા નિકમા–પુરૂષપુડરીક વાસુદેવ છે બલિ પ્રતિવાસુદેવને મારીને ત્રણ ખડના ભોક્તા થયા છે

વૈદિકોની પહેલી કથામા–બલિના સોમા યજ્ઞમા વિઘ્ન કરીને શ્રીકૃષ્ણ પક્ષપાતથી પ્રહ્લાદના ઇંદ્રપદને બચાવવા ગયા

બીજીમા–શ્રીકૃષ્ણ બલિ પાસે અર્ઘજળ લેવા ગયા, ત્યા શુક્રાચાર્યે આખ ફોડાવી ત્રીજીમા–ધર્ત બલિએ સાડા ત્રણ ઘડી ઈંદ્રપદ મેળવ્યુ ત્યાથી વિદાયગિરી મળતા ચિત્રગુપ્તને સોપાયા, તેમણે પ્રહ્લાદની સ્ત્રીના ગર્ભમા મૂક્યો ફરીથી સ્વર્ગનુ રાજ્ય મેળવ્યુ ભૂમિપર સો યજ્ઞો કરવા જતા બલિને છળવા ભગવાન્ આવ્યા શુક્રાચાર્યે જમીન આપવા ના પાડી ન માનતા તે પોતે નિર્ધનના શાપ વશ થયા છે આ ચોથી કથામા જણાવ્યુ છે કે–બલિ દાનને ઈંદ્રલોક અને દેવોને જીતી લીધા અર્જુનને શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે મે બ્રહ્માડનુ રૂપ ધરીને તેનુ સર્વસ્વ લઈ લીધુ અને બલિ ઈંદ્રને સોપી દીધો અને હુ ત્રણ લોકની સપદાવાળો થયો

વિચારવાનુ કે–સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલ એ ત્રણ લોક છે આ ત્રણ લોકનુ રાજ્ય આજ સુધી કોઈએ કરેલુ નથી, અને કોઈ કરવા વાળો દેખાતો પણ નથી તો પછી શ્રીકૃષ્ણ ત્રણ લોકના માલિક કેવી રીતે થયા ? શ્રીકૃષ્ણ દ્વારિકાના દાહ વખતે પોતાનુ પણ સભાળી રાકયા ન હતા, તો પછી ત્રણ લોકને કેવી રીતે સભાળી શકયા ? પ્રતિવાસુદેવને મારીને વાસુદેવ મૃત્યુ લોકના ત્રણ ખડના ભોક્તા બને છે તે તો યોગ્ય જણાય છે બાકી ઈંદ્રને જીતવા બલિ ગયો એ તો બધીએ બનાવટ છે આ ત્રેજ્ઞો સ્વગના લોકની સાથે મળવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, છતા સગી પણ સકતા નથી તો પછી બલિ ઈંદ્રને જીતવા સ્વર્ગમા કયે સ્તેથી ગયો ? અને કયા કાળમા આ બધા બનાવો બન્યા ? એ બધુ વિચારનાની ભલામણ કરૂ છુ

૧૮ મા અને ૧૯ માના મધ્યમા જે ત્હુ ત્રિક થયુ તે બતાવ્યુ પછી આઠમા (૮) સુભૂમ ચક્રવર્તી થયા છે, તેમની આથમા પરશુરામ થયા છે, તે ન તો વાસુદેવ છે કે ન તો પ્રતિવાસુદેવ છે, માત્ર એક તાપસના પુત્ર છે તેમનો સબધ ટુકમા લખીને બતાવુ છુ —

વસતપુરનો નિરાધાર અગ્નિ નામનો છોકરો તાપસાશ્રમે જઈ મોટે તાપસ થયો એ દેવતાઓ ધર્મની પરીક્ષા કરવાને નીકળ્યા છે તત્ત્વમા નિપુણ જૈનમુનિને અડગ જાણી પેલા જમદગ્નિના તરફ વળ્યા હ તરો વર્ષના તપથી વધી પડેલી દાઢીમા ચકલા ચકલી રૂપે થઇ માળો કર્યો ચકલાએ દૂર જવા રજા માગી, ચકલીએ કહ્યુ કે તમો બીજીમા ફસો ત્યારે મારી શી દશા ? ચકલાએ ગૌહત્યાદિ પાગનો લેવા માડયા, પણ ચકલીએ કહ્યુ કે જો તમો આ તાપસના પાપને અગીકાર કરો તો રજા આપુ તાપસે બન્નેને પકડીને પૂછ્યુ કે હુ પાપી શાથી ? ચકલીએ કહ્યુ તમારે પુત્ર છે ? નથી, તો શુ તમારી સારી ગતિ થશે ? શાસ્ત્રવચન યાદ કરી પરણવા તરફ દોરાયા એ કન્યાના પિતા એક રાજાને ત્યા જઈ તેમની પાસે કન્યાની માગણી કરી શાપના ભયથી કહ્યુ કે જે ઇચ્છે તેને ત્યો અતેઉરમા અનાદર થતા તપથી કન્યાઓને કુબડીઓ કરી બહાર નીકળ્યા ધુળમમા રમતી છોકરીને લીધી નામ રેણુકા રાખ્યુ સાળીઓનુ કુરૂપ દૂર કર્યું અને મોટી થએ રેણુકાને પરણ્યા પુત્રના માટે બ્રાહ્મણ અને ક્ષત્રિય બે ચરૂ સાધ્યા રેણુકાએ ક્ષત્રિય ચરૂ અને તેની

બેહને બ્રાહ્મણ ચરૂ ખાધો રેણુકાને રામ તે ની બેહનને અનત
વીર્યથી કૃતવીર્ય પુત્ર થયા વિદ્યાધરની સેવાથી રામે પરશુની
વિદ્યા મેળવી

એક વખત રેણુકા બેહનને મળવા હસ્તિનાપુરમા ગએલી ત્યા બન્નેવીનો સબધ થતા પુત્ર થયો નપુત્રા ઘેર આવી પરશુરામે બન્નેનુ માથુ કાપી નાખ્યુ અનતવીર્યે રામના આશ્રમને બાળી નાખ્યો પરશુરામે અનત વીર્યનો નાશ કર્યો કૃતવીર્યે હસ્તિનાપુરનો રાજા થઈ જમદગ્નિનો નાશ કર્યો પરશુરામે કૃતવીર્યનો નાશ કરી હસ્તિનાપુરનુ રાજ્ય લીધુ સગર્ભા કૃતવીર્યની રાણીએ તાપસોના ગુપ્ત ગૃહનો આશ્રય લીધો ત્યા પુત્રનો જન્મ થતા સુભૂમ નામ રાખ્યુ ક્ષત્રિય ઋષિઓને છોડી દઈને પરશુરામે સાત વાર નિ ક્ષત્રિયા પૃથ્વી કરી અને મુખ્ય ક્ષત્રિયોની દાઢાઓનો થાળ ભર્યો નિમિત્તિયાએ કહ્યુ કે જેની દષ્ટિ પડતા આ દાઢાઓની ખીર થશે અને જે ખાસે તેનાથી તમારો નાશ થશે આ તરફ સુભૂમ મોટો થતા વિદ્યાધરની પુત્રીને પરણ્યો પછી માતાની પાસેથી પોતાની રાજધાની સમજીને હસ્તિનાપુરમા આવ્યો સિહાસન પર જઈને બેઠો દાઢાઓ પર દષ્ટિ પડતા ખીર થઈ તે ખાવા મડી પડયો પ શુ લઈ રામ મારવાને આવ્યા પણ સુભૂમના પુણ્યના યોગથી વિદ્યા દેવી ભાગી ગઈ અને પરશુ નિસ્તેજ થઈ ગયો સુભૂમે થાળ ફેકયો, તે ચક્ર રૂપે થઈ રામનુ મસ્તક છેદી નાખ્યુ અને સુભૂમ આઠમો (૮) ચક્રવતી થયો

વૈદિકોમા—ભાગવત સ્કંધ ૯ માથી ટુંક સાર—

ઋચીક ઋષિ—વરુણ પાસેથી ઘોડાઓ લાવી ગાધી રાજાને આપી તેની પુત્રી સત્યવતીને પરણ્યા પુત્રના માટે બે ચરૂ ચઢાવી ઋષિ સ્નાનના માટે ગયા સત્યવતીનો ચરૂ માતાએ અને માતાનો ચરૂ સત્યવતીએ ખાધો ઋષિએ સત્યવતીને કહ્યુ કે તે નિંદિત કામ કર્યું તારો પુત્ર દંડધારી ઘોર સ્વરૂપનો થશે અને તારો ભાઈ બ્રહ્મજ્ઞાની થશે, સત્યવતી—એ તો ઠીક ન ગણાય? ઋષિ—તારો પુત્ર નહી તો પણ પૌત્ર તો દંડધારી થશેજ જમદગ્નિ પુત્ર થયો સત્યવતી—કૌશિકા નદીરૂપે થઈ જમદગ્નિ રેણુની પુત્રી રેણુકાને પરણ્યા અને છેલ્લા પરશુરામ વાસુદેવના અંશ રૂપે થયા તેમણે દુષ્ટ ક્ષત્રિયોનો એકવીશ (૨૧) વાર નાશ કર્યો

પ્રશ્ન—કયા અપરાધથી ક્ષત્રિયોનો નાશ કર્યો? ઉત્તર—હૈહયોનો રાજા દત્તાત્રેયની આરાધનાથી હજાર ભુજાઓ વાળો સહસ્રાર્જુન આહેડુ કરતો જમદગ્નિના આશ્રમે ગયો ઋષિએ કામધેનુના પ્રભાવથી આતિથ્યપણું કર્યું તેણે સવત્સા કામધેનુનુ હરણ કર્યુ રામ પરશુથી સૈન્ય સાથે તેનો નાશ કરી કામધેનુ લઈને આશ્રમે આવ્યા જમદગ્નિએ કહ્યુ કે—રાજાનો વધ તે તો બ્રહ્મહત્યાથી મહાપાપ, માટે એક વર્ષ તીર્થયાત્રા કરી પાપનો નાશ કર! રામ તે પ્રમાણે કરી પાછા ઘેર આવ્યા ગંગાપર ગએલી રેણુકા અપ્સરાઓ સાથે ક્રીડા કરતા રાજાને જોઈને સ્પૃહાવાળી થએલી તેમ સૂઝી, ઋષિના આગળ હાથ જોડીને ઉભી મનથી વ્યભિચારિણી જાણી ઋષિએ મારવાનો આદેશ કર્યો વાત કોઈએ કાને ધરી નહી રામને પ્રેરણા થતા માતાની

મ થે ભાઈઓને પણ મારી નાખ્યા ઋષિએ વર માગવાનું જણાવતા રામે કહ્યુ કે–મરેલા જીવે અને પાછલી વાત યાદ ન આવે તેમ કરો ? બધા ઉઠીને ઉભા થયા સહસ્રાર્જુનના દશ હજાર પુત્રો જમદગ્નિન માથુ કાપીને લઇ ગયા તેમની પાછળ રામે જઇ તે બધાના માથા કાપી રક્તથી નદી બનાવી દીધી પછી ૨૧ વાર નિ ક્ષત્રિય પૃથ્વી કરીને કુરૂક્ષેત્રમા લોહીના નવ કુંડા ભર્યા પિતાનું માથુ પિતાના શરીર સાથે જોડીને યજ્ઞ કર્યો અને બધી પૃથ્વી બ્રાહ્મણોને આપી પોતે પાપ રહિત થઇ ગયા

આમા જગ વિચારવાનુ કે—

વરૂણ દેવનુ સ્થાન સ્વર્ગ મા મનાયુ છે કે પાતાલમા ? ઋચીક ઋષિ તેમની પાસેથી ઘોડા લાવ્યા તે કયે રસ્તેથી ? ગાધી રા તને આપી સત્યવતીને પરણ્યા પછી તે નદી રૂપે શાથી થઇ ? આજે તેવા સ્વરૂપમા રહેલી છે ? કામધેનુ કોઇ સાક્ષાત્ રૂપે વસ્તુ જણાતી નથી કવિઓની રૂઢીમા સ ભળાય છે ચરૂ ખાધો સત્યવતીએ–તેનુ ફળ રેણુકાના છેલ્લા પુત્ર રામને શાથી ? જમદગ્નિએ રામ પાસે તેની માતાને અને તેમના ભાઇઓને મરાવી નાખ્યા અને પાછા જીવતા કરી દીધા એવા કર્ત્તવ્યો શું જ્ઞાનીના હોય ? લેખકની ચાતુરાઇ પણ કેટલી ? વરૂણ દેવની સત્તા જે વેદોમા હતી તે પાછળથી નષ્ટ શાથી થઇ ? આ બધી વૈદિકોમા વિચિત્રતા કયાથી પેઠી ? વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ હુ કયા સુધી લખીશ ?

પરશુરામ અને રામનો મેલાપ––તુલસી રામાયણથી

સીતાના સ્વયંવર મંડપમાં—રામ—શિવના ધનુષને ભાગીને વરમાળા વર્યા ત્યાં મુનિરૂપે આવેલા પરશુરામને જોઈ ભયથી રાજાઓ નમ્યા ધનુષના ટુકડા જોઈ પરશુરામ બોલ્યા કે- આ ધનુષ કોણે તોડયું ? રામ—નાથ ! એ તો આપનો દાસજ હશે **પરશુરામ**—ધનુષને તોડતાંરે સમાજમાંથી અલગ થવું **લક્ષ્મણ**— એવા તો ઘણાએ તોડી નાખ્યા **પરશુરામ**—તારો શું કાળ આવી પહોંચ્યો છે કે ? **લક્ષ્મણ**—રામના હાથનો સ્પર્શ થતા તુટયું, ક્રોધ શા માટે ? **પરશુરામ**—અરે શઠ ! સહસ્રાર્જુનના હજાર હાથનો છેદ કરનારો આ કુહાડો જો ? (આ જગો પર ઘણો લાંબો વિવાદ લખાયલો છે) છેવટે કુહાડો ઉગામીને મારવાને તૈયાર થયા રામે મીઠા વચનથી શાંત કર્યા પણ ક્રોધ શમ્યો નહીં રામે કહ્યું—એ તો બાળક છે, અપરાધી તો હું છું, મને જે કરવું હોય તે કરો ? **પરશુરામ**—અરે તું છળ છોડી દે ! નહી તો હું તને અને તારા ભાઈને મારીશ, એમ કહીને કુહાડો ઉગામ્યો, રામે માથું ધર્યું , **પરશુરામ**—અરે છલ છોડી દે ? મારા ક્રોધરૂપી યજ્ઞમાં હજારો રાજાઓને પશુ બનાવી હોમી દીધા છે **રામ**—અમે તો બ્રાહ્મણ જાણીને માથું નમાવ્યું અમારા આગળ તમો કોણ માત્ર છો ? એમ કોમલ અને ગૂઢ અર્થવાળા વચન સાંભળતા પરશુરામના પડલ ઉઘડયા અને વિસ્મય થયા પરશુરામનો ઈશ્વરાંશ રામને ચઢી ગયો સ્તુતિ કરીને તપ કરવા વનમાં ચાલ્યા ગયા

આમાં જરા વિચારવાનું કે-પરશુરામ નવ ત્રિક્રમાના નથી. મત્સ્ય, કૂર્મા દિક દશ અવતારોમાં—પરશુરામ છઠ્ઠા, રામ સાતમા

છે ખરા, પણ જો આ બન્ને વિષ્ણુનાજ અવતાર રૂપના માનીએ તો આટલી બધી ઝકા ઝકી શાથી કરી ? શુ પોતે પોતાનુંજ સ્વરૂપ સમજી શકયા નહી ? આ બધા અ ધારૂ કેટલુ ? ખરૂ જોતા સુભૂમ ૮ મા ચક્રવર્તીના સમયમા પરશુરામ થયા છે માત્ર એક તાપસના પુત્ર છે તેમના પછી વચમા—દત્ત વાસુદેવનું ૭મુ ત્રિક થયા પછી લક્ષ્મણાદિકનુ ૮ મુ ત્રિક ઘણા લાબા કાળે થએનુ છે તો પછી પરશુરામનો અને રામનો મેલાપજ કયાથી ? આ બધી બાજી કયાથી અને કેવા રૂપની ખેલાઈ ! તે માર પૂર્વના લેખોથી અને આગળના લેખોથી વિચાર કરશો તો સ્પષ્ટરૂપથી સમજાશે હુ કયાસુધી લખી શકવાનો હતો ?

૧૮–૧૯ માના મધ્યમાનુ છઠ્ઠુ ત્રિક અને સુભૂમ ૮ મા ચક્રવર્તીના સાથમાના પરશુરામ બતાવ્યા પણ દત્ત વાસુદેવાદિકનુ ૭ મુ ત્રિક રહેલુ છે તે બતાવીએ છિએ—

નદન—બલદેવ, દત્ત વાસુદેવ, અને પ્રલ્હાદ પ્રતિ વાસુદેવ, આ નવમાનું સાતમુ ત્રિક છે પ્રતિવાસુદેવ પ્રલ્હાદે દત્તની પાસે ઐરાવણ જેવો મોટો હાથી હતો તેની માગણી કરી પણ દત્ત આપવાની ના પાડી, તેથી મોટુ યુદ્ધ જામ્યુ છેવટે તેનાજ ચક્રથી દત્તે પ્રલ્હાદનુ માથુ કાપી નાખ્યુ પ્રલ્હાદે જે લડાઈઓ કરીને ત્રણે ખડના રાજાઓને આજ્ઞા મનાવી હતી તે બધાએ રાજાઓ દત્તના તાબામા થઆ અને વાસુદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધિને પામ્યા

વૈદિકોમા—નદન નામ, દત્ત નામો જોવામા આવે છે પણ ઘણી વિકૃતિવાળા ઇતિહાસનો નિર્ણય અમો કરી શકયા નથી

સત્ય શુ છે ? અને તે કયા છે ? તેનો વિચાર કરવાની ભલામણ કરૂછુ આ બધુ નવુ નવા ઋષિઓને કયાથી જડયું ? વિચાર કરશો કે ?

ઉપર બતાવેલા દત્ત વાસુદેવના ૭ મા ત્રિક પછી ૧૯ મા તીર્થંકર થયા છે, તેમના સમયમા કોઈ નવીન જાણવા જેવો બનાવ જણાયો નથી

તેમના પછી કોઈ લાબા કાળે ૨૦ મા તીર્થંકર થયા છે તેમના સમયમા હસ્તિનાપુરના રાજા પદ્મોત્તર તેમના પુત્રો બે મોટા વિષ્ણુકુમાર, નાના મહાપદ્મ તે ૯ મા ચક્રવર્તી થયા છે તેમના સબધમા જે વિશેષ છે તે જણાવીએ છીએ—

અવતીમા ધર્મરાજાના મત્રી નમુચિ બ્રાહ્મણ હતા, તેમનુ બીજુ નામ બલ પણ હતુ ૨૦ મા તીર્થંકરના શિષ્ય સુવ્રતાચાર્યની સાથે વાદમા નમુચિ હાર્યો તેથી આચાર્યને મારવાની કોશીસ કરવા લાગ્યો ધર્મરાજાના જાણવામા આવતા દેશમાથી કાઢી મૂકયો તે હસ્તિનાપુરમા મહાપદ્મની સેવામા રહ્યો તે નમુચિએ કોઇ કાર્યથી સતુષ્ટ કરી વર મેળવ્યો પદ્મોત્તરે અને વિષ્ણુકુમારે સુવ્રતાચાર્યની પાસે દીક્ષા લીધી રાજા મોક્ષમા ચાલ્યા ગયા, અને વિષ્ણુકુમાર મહાલબ્ધિપાત્ર થયા સુવ્રતાચાર્યને હસ્તિનાપુરમા આવેલા જાણી નમુચિને વૈર જાગ્યુ નમુચિએ યજ્ઞ કરવાના બહાને મહાપદ્મની પાસે અમુક દિવસ સર્વસત્તાયુક્ત રાજ્યનો વર માગ્યો ચક્રવતી વર આપીને અતપુરમા ચાલ્યા ગયા નમુચિ–યજ્ઞની દીક્ષા લઇ સન્યાસીઓથી પણ

ેટ લેવા બેઠા જૈન સાધુઓને પણ બોલાવીને કહ્યુ કે-મને નમસ્કાર કરીને ભેટણુ કરો ? અગર મારા રાજ્યથી નીકળી જાવો ? અને જો રહેશો તો મારી નાખતા મને પાપ નહી લાગે એજ મારો હુકમ છે ભએ ખડમા તેની સત્તા હતી જાવુ કયા ? મહાપદ્મના મોટાભાઈ વિષ્ણુકુમાર રાજર્ષિ, મહાલબ્ધિ પાત્ર તે વખતે મેરૂ પર્વત ઉપર હતા ત્યા જાવાની શક્તિવાળા સાધુ ગુરૂની આજ્ઞા લઈ તેમની પાસે પહોચ્યા, બધો વૃત્તાત સાભળી વિષ્ણુકુમારરાજર્ષિ તે સાધુને લઈ ગુરૂની પાસે આવ્યા પછી રાજર્ષિ સભામા ગયા નમુચિ (બલ) વિના સર્વ સભાએ તેમનુ સન્માન કર્યુ રાજર્ષિએ ઘણા પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ નમુચિ બલ એકનો બે ના થયો છેવટે એટલુ કહ્યુ કે તૂ માન્ય કરવાને યોગ્ય છે તેથી સાડા ત્રણ ડગલા જમીન તારા માટે આપુ છુ બાકીના જે રહેશો તેને તો હુ મારીશ રાજર્ષિએ પોતાની વૈક્રિય લબ્ધિથી એક લાખ યોજનનુ શરીર બનાવી બે ડગલાથીજ બધુ રાજ્ય માપી લઈ ત્રીજુ ડગનુ નમુચિના માથા ઉપર મૂકી-ધરતીમાજ ખોસી ઘાલ્યો અને તે મરણ પામી નરકમાજ ગયો, વિષ્ણુકુમાર રાજર્ષિ શરીરનો સકોચ કરી ગુરૂથી પ્રાયશ્ચિત્ત લઈ તપ જપાદિકથી મોક્ષમા ગયા

આ કથાનો પ્રસગ પુરાણકારોએ ઠામ ઠેકાણા વિના કોઈ વિચિત્ર પ્રકારનોજ લખી દીધો છે આ વાતમા ઢુ ઢક સાહેબના અનુમાનનો આપેલો ઉત્તર જુવો અને વિચાર કરો

૧૮-૧૯ મા તીર્થકરના મધ્યમા છઠ્ઠુ ત્રિક, ૮ મા ચક્રવર્તી ને પરશુરામ, ૭ મુ ત્રિક, તે પછી ૧૯ મા તીર્થકર, તેમના

પછી ૨૦ મા તીર્થંકર તેમના સમયમા મહાપદ્મ ૯ મા ચક્રવર્તી અને નમુચિ થયા ત બતાવ્યા હવે લક્ષ્મણાદિકનુ ૮ ત્રિક થયુ છે તે જુવો—

ગમ બલદેવ, લક્ષ્મણ (નાગયણ) વાસુદેવ, અને રાવણ પ્રતિવાસુદેવ આ ૮ મુ ત્રિક થએલુ છે મીતાના કારણથી લડાઇ થઇ, તે જૈન–વૈદિકમા પ્રસિદ્ધ છે જે તફાવત છે તે માગ લેખથી વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

સર્વજ્ઞોનો ઇતિહાસ જોતા–પરશુરામ અને ગમને હજાગે વર્ષનુ છેટુ છે તેમનો મેલાપ વૈદિકોએ કેવી રીતે કરીને બતાવ્યો ? એ બન્નેને ૬ ૭ મા અવતાર એકજ વિષ્ણુના બતાવી ભાન ભૂલેલાની પેઠે વાદ વિવાદમા કેવી રીતે ઉતાર્યા ? આ બધી ઉધી ગ ગા કયે ઠેકાણેથી વહી ? વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

રામાદિકનુ ૮ મુ ત્રિક થયા પછી ૨૧ મા તીર્થંકર થયા છે તેમના સમયમા–હરિષેણ ૧૦ મા ચક્રવર્તી થયા છે તે પછી કેટલાક કાળે–જય નામના ૧૧ મા ચક્રવર્તી થયા છે તેમના પછી ૨૨ મા તીર્થંકર થયા તેમના સમયમા બલભદ્ર બલદેવ, શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ, અને જરાસંધ પ્રતિવાસુદેવ, આ છેટ્નુ નવમુ ત્રિક વાસુદેવાદિકનું થયુ છે આ શ્રીકૃષ્ણનો ઇતિહાસ જૈન–વૈદિકમા લખાયલો છે આ બધા ઉત્તમ પુરૂષો ગણાયલા છે, આ ઉત્તમ પુરૂષોના વિષયમા તદ્દન નીતિવિરૂદ્ધ લખાયુ હોય તે જરૂર કોઇ વિકારી પુરૂષોના હાથથી વિકારજ પામેલુ હોય એમ મારૂ માનવુ છે

આજકાલના પડિતો તેવા પ્રકારના વિકારી લખાણોમા પોતાની ચાતુરી બતાવી ઉધ ુ ટતુ લખી લોકોમા બધ બેસતુ કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તેથી સત્ય શોધકોને સતોષ મળી શકે ખરો કે ?

૨૨ મા તીર્થંકરના સુધીમા–વાસુદેવાદિકના નવે ત્રિક પૂરા થઇ ગયા બાવીશમા અને ત્રેવીશમાના મધ્યમા **બ્રહ્મદત્ત** ચક્રવર્તી ૧૨ મા થતા, ચક્રવર્તીઓ પણ બારે પૂરા થઈ ગયા તેમના પછી ૨૩ મા તીર્થંકર, તેમના પછી ૨૪ તીર્થંકર થતા, ૬૩ શલાકા પુરૂષો પૂરા થઇ ગયા તે જૈન ઇતિહાસમા પ્રસિદ્ધ રૂપે લખાયલા છે

આ બધો વિષય અમારા ગ્રથમા પૂર્વે કિંચિત્ વિચાર સાથે લખીને બતાવ્યો છે અહીયા માત્ર એકજ ગાથાથી સૂચન માત્રથી લખીને બતાવીએ છીએ, તે ગાથા નીચે પ્રમાણે છે—

चक्किदुग, हरिपणग पणग चक्कीण केसवो चक्की।
केसवचक्की केसव दुचक्की, केसी अ चक्की अ ॥ -२१ ॥

ભાવાર્થ–આ એકજ ગાથામા ૧૨ ચક્રવતીઓ, અને નવ વાસુદેવાદિક, આ અવસર્પિણીમા જે થયા છે તેમાના કેટલાક તીર્થંકરોની સાથમા અને કેટલાક તેઓના મધ્યમા જે પ્રમાણે થએલા છે, તે પ્રમાણે બતાવવાનો સકેત જણાવેલો છે **चक्किदुग**–બે ચક્રવતીઓ–પહેલા અને બીજા તીર્થંકરની સાથમા **हरिपणग**–પાચ વાસુદેવો–૧૧ મા થી ૧૫ મા તીર્થંકરની સાથમા **पणग चक्कीण**–પાચ ચક્રવર્તીઓ–બે ૧૫ મા અને ૧૬

માની મધ્યમા, પછી જે ત્રણ થયા તેજ ક્રુવતીઓ થઇને ૧૬ ૧૭ । ૧૮ મા તીર્થંકરો થયા છે

केसरो चक्री केसर चक्री–૧૮–૧૯ ના મધ્યમા–ક્રમથી વાસુદેવ, પછી ચક્રવર્તી, તેમના પછી વાસુદેવ, એમ ત્રણ ક્રમવાર થયા પછી ૨૦ માની સાથમા ચક્રવર્તી केसव दुचक्का–અને તેમના પછી વાસુદેવ પછી ૨૧ માની સાથમા ચક્રવતી, અને તેમના પછી પણ ચક્રવર્તી केसी अ चक्की अ २२ મા તીર્થકરની સાથમા શ્રીકૃષ્ણ છેલ્લા નવમા વાસુદેવ થયા અને તેમના પછી બ્રહ્મદત્ત ૧૨ મા ચક્રવર્તી થયા તેમના પછી ૨૩–અને ૨૪ મા એ બે તીર્થંકરો થયા એકંદરે ૧૨ ચક્રવર્તીઓ, વાસુદેવાદિકના નવત્રિકો અને ૨૪ તીર્થંકરો, સર્વે મળી ૬૩ શલાકા પુરૂષો–તરીકે ગણાવ્યા છે આ ગાથાનો અર્થ અમો એ પૃ ૬૫–૬૬ મા જે ચ ત્ર કરીને ગોઠવ્યો છે ત્યાથી વિચારી લેવાની ભલામણ કરૂ છુ આ ગાથા જૈનોના ખાસ આવશ્યક સૂત્રની ૪૨૧ મી છે

આ મારા લેખનો ઉદ્દેશ એ છે કે–આ એકજ ગાથામા જૈન ધર્મના ઇતિહાસને સૂચન માત્રથી ગર્ભિત પણે બતાવવાનો પ્રયત્ન થએલો હોય એમ જણાય છે

જૈન ધર્મમા પ્રસિદ્ધિને પામેલા, શ્રી હરિભદ્રસૂરિને–આજ ગાથા મુખ્યપણે પ્રતિબોધ થવાના કારણ રૂપે થએલી છે કારણ કે હરિભદ્રસૂરિ પ્રથમ બ્રાહ્મણજ હતા, અને પોતે ચઉદે વિદ્યામા પૂર્ણપણે નિપુણતાજ ધરાવતા હતા એટલુજ નહી પણ વાદ

વિવાદમા ઉતરીને સૈંકડો પડિતોને પરાજિત કરીનેજ છોડતા હતા સાભળવામા આવ્યુ હતુ કે વાદવિવાદનો શોખ એટલો બધો હતો કે સ્વર્ગના દેવોની સાથે અને પાતાળનાગી દેવોની સાથે વાદ કરવાના ચિન્હ રૂપ એક નિસરણી પણ સાથમા લઇને ફરતા વાત ગમે તેમ હોય પણ આટલી વાત તો નિશ્ચય રૂપની જણાય છે કે તેઓ સહેરમા એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને ફરતા કે-જેના થી હુ હારી જાઉ કે જે શબ્દનો અર્થ હુ જાણી શકુ નહી તેનો તો મારે શિષ્યજ થવુ આ પ્રતિજ્ઞા તો તેમની સત્યરૂપનીજ હતી વાત એવી બની કે આ બ્રાહ્મણ સહેરમા ફરતા ફરતા જૈન સાધ્વીઓના ઉપાશ્રય આગળ આવી ચઢયા ઉપાશ્રયના અદરના ભાગમા એક વૃદ્ધા સાધ્વી ચ ક્કદુગ હરિપણગ આ ગાથાનુ પરાવત ન કરી રહ્યા હતા, તે સાભળીને આ બ્રાહ્મણ વિચાર કરવા લાગ્યો કે-ચક્કિદુગ કહેતા ઘટીના પડ એ, પણ સાથમા હરિપણગ તે શુ ? એમ અનેક તર્ક વિતર્કની સાથે આ ગાથાનો અર્થ બેસાડવા ઘણા વખત સુધી ગડમથલ કરતા રહ્યા પણ પોતાની પ્રતિજ્ઞાને યાદ કરતા ત્યાથી જગ પણ ખસ્યા નહી છેવટે કાઈ પણ રીતે પત્તો નહી લાગવાથી તે બ્રાહ્મણે તે વૃદ્ધા સાધ્વીને બોલાવીને કહ્યુ કે હે માત ! આ તમારા ચિક્ક ચિક્કાય માન શબ્દનો અર્થ શો છે ! તે વૃદ્ધાએ કહ્યુ કે હે પુત્ર ! અર્થ સમજાવવાનો અધિકાર અમારો નથી અમારા ગુરૂજી નજીકમા છે તેમની પાસે જઇને અર્થ સમજો પછી તેમના ગુરૂજીની પાસે જઇને ગાથાનો અર્થ સમજ્યા અને જૈન ધર્મની બીજી પણ અનેક ગૂઢ બાબતોને સમજી તેમના શિષ્ય રૂપે થઇને રહ્યા ત્યાર

બાદ સસ્કૃત-પ્રાકૃતાદિકના ૧૪૪૪ ગ્રંથોની રચના કરતા પ્રતિબોધના કારણ રૂપે થએલી તે સાધ્વીના ઉપકારને માન આપવા પોતાના ગ્રંથના અંતે-યાકિની મહત્તર સૂનુ શ્રી હરિભદ્રસૂરિ એ નામથીજ પોતાની પ્રસિદ્ધિ બતાવતા રહ્યા તેમના ગ્રંથના અંતમા-યાકિની મહત્તરાસૂનુ શ્રીહરિભદ્રસૂનુ અથવા વિરહ શબ્દ મુકેલો જોવામા આવશે તે પંડિતોને લક્ષ્યમા રાખવાની ભલામણ કરૂ છુ ॥

આ દુનીયા તો અજ્ઞાનથી ડુબેલીજ છે, પરંતુ પંડિતોની પણ તેવા પ્રકારની હાલત જોઇ કાઇક ખેદ અને કરૂણાવાળા થએલા શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય-શ્રીસર્વજ્ઞ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની શ્લોક ૩૨ થી સ્તુતિ કરતા શ્લો. ૨૩ મા કહે છે કે—

> अनाद्यविद्योपनिषन्निषण्णै ,
> विशृंखलैश्चापलमाचरद्भि ।
> अमूढलक्ष्योऽपि पराक्रिये यत
> त्वत्किकर किं करवाणि देव ! ॥ २३ ॥

સામાન્યાર્થ-હે દેવ ! હે વીતરાગ ! અનાદિની અવિદ્યાના કીચડમા ખુંપેલા, શ્રૃંખલા વિનાના (અર્થાત નાયક વિનાના) ચપલતાનુ આચરણ કરી રહેલ઼ ઓ, અમૂઢલક્ષવાળા એવા મને પરાજિત કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહેલાઓને હું તારો કિંકર સત્યતત્ત્વનુ સ્વરૂપ કેવી રીતે સમજાવી શકુ ? અર્થાત્ કેવી રીતે ઠેકાણે લાવી શકુ ?

વિશેષ વિચાર-આચાર્ય શ્રીહેમચંદ્રના ઉદ્‌ગારોનો મતલબ કદાચ એવો હોય કે-વૈદિકોના અનેક પંડિતોએ આમ તેમથી

લઈને, ચાર લાખ શ્લોક ના પ્રમાણ વાળા ૧૮ પુરાણો લખી, વેદ વ્યાસના નામે ચઢાવી દીધા તેમા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણે દેવોને મોટા મુખ્ય ઠરાવી, નીતિ વિનાની ચાન ચલકતવાળા લખીને બતાવ્યા એટલુંજ નહી પણ જુદા જુદા સ્વરૂપથી આ બધી દુનિયાના ઉત્પન્ન કરવાવાળા પણ લખીને બતાવ્યા આ પુરાણોના લેખકો સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળા અક્ષરોના તો મોટા પંડિતો જ થએલા જણાય છે અને તેમના પક્ષ કરવાવાળા પણ મોટા પંડિતોજ હશે આવા પ્રકારના અનુચિત લેખોના વિષયોને સત્ય રૂપે સમજવવા તે વખતના પંડિતો પોતાના પક્ષના આગ્રહથી બીજાના સત્ય પક્ષને પણ તોડી પાડવાના પ્રયત્નો કરતા જોઇ, કાઇક ખેદ અને કરૂણા હૃદયવાળા થઇ આ ઉદ્ગારો કાઢયા હોય એમ અનુમાન થાય છે

કલ્પિત પ્રજાપતિ-બ્રહ્માના વિચારવાનુ કે—

આ પ્રજાપતિના નામથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના સંબંધવાળી જે ત્રણ ચાર શ્રુતિઓ ઋગ્વેદમા લખાઇની છે તે જૈન અને બૌદ્ધની વિશેષ જાગૃતિના પછીથી કલ્પિત દાખલ કરવામા આવેલી છે એમ તે શ્રુતિઓનું સ્વરૂપજ બતાવી આપેછે જુવો કે-પ્રજાપતિના ચાર અંગથી ચાર વર્ણ ઉત્પન્ન થયા, અને તે યજ્ઞ પુરૂષમાથી ચારો વેદો ઉત્પન્ન થયા આ તેમાના મંત્રો જ પોતાનું કલ્પિત પણુ જાહેર કરી રહ્યા છે તેમા જે યજ્ઞ પુરૂષની શ્રુતિ કે વિરાટ્‌ના સ્વરૂપવાળી મોટી ૧૬ મંત્રોની છે તે તો ચાગેજ વેદોમા દાખલ કરી દેવામા આવી છે આ કલ્પિતપણુ વૈદિકના પંડિત-આર્યોના તર્હેનારોના લેખકને પણ

જણાયુ છે, તેથી ઇસાગે કરતા ગયા છે કે–ઇદ્ર અને શ્રીકૃષ્ણ આ બે વ્યક્તિઓ ઇતિહાસ રૂપની હોય એમ જણાય છે આથી એજ સૂચવ્યુ કે–બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ બે વ્યક્તિઓ કોઇ ઇતિહાસ રૂપની હોય તેમ જણાતુ નથી, એજ એનો તાત્પર્ય નીકળે છે મણિલાલ ભાઇએ તો સ્પષ્ટ રૂપથીજ લખીને બતાવ્યુ છે કે–યજ્ઞ પુરૂષ નરોજ દેવ કલ્પાયો અને પ્રજાપતિ બધાના મોખરે આવી બધાનો નિયતા થઇ બ્રહ્મા રૂપે પૂજાતો થયો આ બે લેખકોમાના એક લેખકે બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ બન્નેને જ કલ્પિત રૂપના જાહેર કર્યા મણિલાલ ભાઇએ તો ચારો વેદોમા ઘુસાડેલી પ્રજાપતિના નામની જે ત્રણ ચાર શ્રુતિઓ છે તેને જ કલ્પિત રૂપની બતાવી છે તો પછી શકરાચાર્યના અદ્વૈત મતની સ્થાપના છે તે અને વલ્લભાચાર્યના વિશિષ્ટાદ્વૈત મતની સ્થાપના છે તે, શુ કેવલ આકાશના કુસુમ જેવી નથી ? વિચારીને જુવો સુજ્ઞેષુ કિમધિકેન ?

કાશીમા આવેલા તિલગના પડિતોથી જય અપાવી, કાશીના પડિતોથી ન્યાયવિશારદની પદવી મેળવનાર, અને જૈન સપ્રદાયમા નવીન સો ગ્રથની રચના કરી ન્યાયાચાર્યની પદવી મેળવનાર, જૈનપડિત યશોવિજય અપૂર્ણ શ્રીપાલનો રાસ પૂર્ણ કરી આપતા ખડ ૪ થાની ઢાળ ૧૩ મીમા અનુભવના વિષયની કડી ૧૬ લખતા કડી છઠ્ઠીમા જણાવે છે કે—" પૂરવ લિખિત લિખે સવી લેઇ, મસી કાગળ ને કાઠો । ભાવ અપૂરવ કહે તે પડિત, બહુ બોલે તે બાઠો ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ–આ છઠ્ઠી કડીમા જણાવ્યુ છે કે–સ્યાઇ, કાગળ

અને કલમ લઈને પૂરે થઈ ગએલા સર્વજ્ઞોના લેખોના ઉતારા લઈને અક્ષરોના મોટ મોટા પંડિતો ઉધ્ધ્રુણુ કરતા આવ્યા પરંતુ સર્વજ્ઞોથી કયા આશયથી લખાયુ છે અને તેમા સત્યતા કેટલી છે અને તેમનું લખાપુ કેટલુ શુદ્ધ છે આ બધા પ્રકારથી સમજીને જે પંડિતો પ્રકાશ કરીને બતાવે તેજ પંડિતો ખરા ગણાય ? આવી રીતના વિચારો કરવાનો અવકાશ લઈને યૂરોપના પંડિતોએ કાંઈક સારો શ્રમ લીધો છે, એમ કહેવામા કાંઈ મોટો બાધો આવે તેમ જણાતો નથી તેઓનાજ વિચારોને લઈને કેટલાક આપણા દેશી પંડિતો પણ ઘણા સારા વિચારો કરી શકયા છે તેમા તેમની બુદ્ધિની નિર્મલતા,નિ પક્ષ પાતતા, અને છાપખાનાની આનુકુલ્યતા પણ નજરે પડે છે છતા કેટલાક પંડિતો વેદોની મહત્ત્વતા કેટલી છે તે સમજતા હુવા પણ, મોટી મુઝવણમા પડેલા સંકોચ ભાવથી એટલુ તા જરૂર જાહેર કરતા ગયા છે કે જૈનધર્મ વાળાઓએ કાંઈક સુધારો કર્યો પરંતુ પોતે પોતાનો ખરો નિર્ણય જાહેરમા મુકી શકયા નહી અને કેટલાક પંડિતો તો આટલો બધો પ્રકાશ થવા છતા પણ હાય ! બાપનો કુવો કેમ છોડાય ? એવા વિચારમાજ મશગુલ બની રહ્યા છે પણ સત્યાસત્યનો વિચાર કરવા થોડો પણ અવકાશ લઈ શકયા નથી વૈદિકોમા અક્ષરોના પંડિતો હોઈ હગવાળ ઘ હતા તેઓની આજીવિકા પણ તે પંડિતાઈ-નીજ હતી તેથી કેટલાક સ્વાર્થમા લુબ્ધ થએલા સત્યતાનો પ્રકાશ કરી શકયા નથી પણ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમાથી અને સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લઈને ઉધ્ધૃણુજ કરતા ગયા છે

તેથી તેઓ પૂર્વાપરનો વિરોધ ટાળી શક્યા નથી અને પોતાનામા એકવાક્યતા પણ કરી શક્યા નથી તેથીજ સત્યના ગવેષકો મુઝાઈ રહ્યા છે એવુ મારૂ ખાસ અનુમાન છે, યોગ્ય લાગે તો વિચારજો અને કેટલુક તો માન્ય ગ્રથથી પણ મેળવી શકશો

આપણે પ્રથમ જૈન-વૈદિકના બ્રહ્મા અને વિષ્ણુનો સબધ તુલનાત્મક સ્વરૂપથી થોડો થોડો વિચાર કરતા આવ્યા પરતુ રૂદ્રના સબધે સ્વતત્રપણાથી વિચાર કરેલો નથી તેથી તેમનો પણ થોડો વિચાર કરીને જોઈએ—

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા ૧૧ રૂદ્રોની જુદી જુદી વ્યક્તિઓ જે જે તીર્થંકરના સમયમા થતી આવેલી તે પ્રમાણે બતાવેલી છે તે ટુક રૂપે અમે પણ લખીને બતાવેલી છે

વૈદિકોમા તે ૧૧ રૂદ્રોના સબધે કોઇ વિચિત્ર પ્રકાર જોવામા આવે છે તેનું કારણ શુ હશે ?

સ્કદપુ૦ મા-રૂદ્ર તો એકજ છે પણ ૧૧ બ્રાહ્મણોની ભક્તિને લઇને તે ૧૧ બ્રાહ્મણોના નામથી ૧૧ રૂપે પ્રસિદ્ધ થયા એમ બતાવ્યુ છે

શતપથમા-ઇશ્વરનો મહિમા વ્યક્ત કરવા ૩૩ દેવતાઓ થયા તેમા ૮ વસુ, ૧૧ રૂદ્રો, ૧૨ આદિત્યો, ૧ ઇદ્ર, અને ૧ પ્રજાપતિ કુલ ૩૩ થયા

અહીં માત્ર ૧૧ રૂદ્રોના સંબંધે અને એક પ્રજાપતિના સબધેજ કાઇક વિચાર કરવામા ઉતરીશુ

આમા જે ૧૧ રૂદ્રો છે તે ૧૦ પ્રાણ અને ૧૧ મો આત્મા તેજ ૧૧ રૂદ્રો બતાવ્યા છે

આમા પ્રજાપતિના મ બ ધે અર્થ કરીને બતાવતા છેવટમા યજ્ઞ અને પશુઓ તે પ્રજાપતિ બતાવ્યો છે

પ્રથમ રૂદ્રના વિચારમા ૧૦ પ્રાણ અને ૧૧ મો આત્મા બતાવ્યો છે પણ પુરાણોમા રૂદ્રના જે વિચિત્ર પ્રકારે બતાવ્યા છે તે બધા કયાથી આવ્યા ? અને તેમા વિચિત્રતા શાથી લખાઇ ? તે જાણવાને માટે કાઇક સૂચનાઓ કરીને બતાવુ છુ

સર્વજ્ઞ શ્રીમહાવીરના સમયમા—વિદ્યાસિદ્ધ પેઢાલ પરિવ્રાજકે પોતાની વિદ્યાઓ આપવા એક સત્યકી નામે પુત્ર પેદા કરી, પોતાની બધી વિદ્યાઓ આપી પણ આ સત્યકી મહાકામાશક્ત હોવાથી તેણે અનેક કુમારી ક યાઓને અને રા તની રાણીઓને પણ શીલથી ભ્રષ્ટ કરી, પણ તેનુ કોઇથી નામ લેઇ શકાતુ ન હતુ છેવટે એક ઉમા વેશ્યાના સ બ ધમા આવ્યા પછી એક રાજાના પ્રપ ચથી બન્ને મરાયા તેના શિષ્યે લોકોને ડરાવી તે વેશ્યાના સ બ ધ સાથે ગુરૂની મૂર્ત્તિ લોકો પાસે પૂજાવી, એમ સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસથી જણાય છે પુરાણોના અનેક લેખો જોતા આ સર્વજ્ઞોના તરફનો ઇતિહાસ અયોગ્ય થએનો જણાતો નથી જુવો હુ ક રૂપે પુરાણોના વિચિત્ર પ્રકારના લેખો

(૧) સ્ક દ પુ મા—આ બધી દુનિયા શિવ રૂપે અને શક્તિ રૂપે બતાવતા પ્રથમ ચિન્હ લિ ગ રૂપનુ અને બીજુ ચિન્હ ભગરૂપનુ બતાવી બીજુ વિશેષ કાઇ પણ બતાવ્યુ નથી

આમા વિચારવાનુ કે—આ બે વસ્તુની પ્રવૃત્તિમા જીવોની નિવૃત્તિનો માર્ગ કયા ઉત્તમ સિદ્ધાતમા મનાયો છે ?

(૨) પદ્મ પુ મા—બ્રહ્માને ક્રોધ થતા તેના કપાલમાથી સૂર્યના જેવો અર્ધાંગના સહિત રૂદ્ર પેદા થયો

વિચારવાનુ કે—પડિતોને બ્રમ્હાની વ્યક્તિ કોઇ જણાઇ નથી તો પછી તેમનો ક્રોધ કેવો અને તેમાથી અર્ધાંગના સહિત રૂદ્ર કેવો ?

(૩) ગણેશ પુ મા—પાર્વતીના અનેક મસ્તકોની માળા પહેરવાવાળા શિવ બતાવ્યા છે આમા સત્ય કયુ હશે ?

(૪) અનાચાર વાળા રૂદ્રે ઋષિઓના શાપથી લિગ તે ડાવ્યુ, તે ધરતીમા પેઠુ તેની પાછળ રૂદ્ર પોતે પણ ગયા પૂજન કરવાનું કબૂલ કરી બ્રહ્માદિકે મનાવીને બહાર લાવ્યા તેની સાથે પાતાલ ગગા પણ બહાર આવી (સ્ક પુ મા) રૂદ્રને મનાવવા બ્રહ્માની સાથે વિષ્ણુ પણ છે આ બધો ઇતિહાસ લેખકે કયા વેદોમાથી મેળવ્યો હશે ?

(૫) સ્કદના—બીજી વાત એવી પણ છે કે—ઋષિઓના શાપથી લિગ ત્રુટી ત્રણ લોકમા પસર્યું દેવોની પ્રાર્થનાથી બ્રહ્મા સ્વર્ગમા અને વિષ્ણુ પાતાલમા શોધ કરવાને ગયા પણ બ્રહ્મા આવીને જુઠું બોલ્યા તેથી મહાદેવના શાપથી અપૂજ્ય થયા

જરા વિચારવાનુ કે—"સત્તાવાળા કોણ ? શાપ આપી લિગને તોડનાર કે તોડાવનાર ? જે લિંગ તોડાવનાર તે બ્રહ્માને અપૂજ્યતાનો શાપ આપનાર છતા એક દુનિયાનો સહારક અને એક સર્જક આમાનુ સત્ય કયુ ?

૭

(૬) મત્સ્ય પુ મા–"શુક્રાચાર્યે–માસના ભક્ષક શિવને નમસ્કાર કર્યો છે " વિચારવાનુ કે–શિવનો ખરો પત્તોજ નથી તો પણ માસ ભક્ષણ કરતા શુક્રાચાર્યે કયા જોયા હશે ?

(૭) સ્કદ પુ ખ પ મો–બ્રહ્મા–પાર્વતીને બેટી કહીને વર આપવાને આવ્યા ઇચ્છિત ન થતા ક્રોધ તે નિરૂ રૂપ ધરીને ઉભો, તેનુ નિર્દેશ્વર તીર્થ

વિચારવાનુ કે–જે બ્રહ્મા પાર્વતીને દેખીને ચ્યુત થએલા તે વર આપવાને આવ્યા આમાનુ કયુ સાચુ ? આ બનાવ કયા ઠેકાણે બનેલો ? બ્રહ્માનો ખરો પત્તો કયાથી મેળવવો ?

(૮) આર્યોના તહેવારોના લેખકે–જણાવ્યુ છે કે–"વિષ્ણુની પૂજાનો ઉદય તેના વિષયના પ્રેમને લીધે રૂદ્ર પૂજનો ઉદય તેના બીકના લીધે રૂદ્રની સ્તુતિ ઋગવેદના પહેલા મ ડલના ૧૨૪ મા સૂક્તમા ઘણી કરવામા આવી છે "

મારા વિચાર પ્રમાણે–આ રૂદ્રની સ્તુતિનુ સૂક્ત ઋગ્વેદમા જે ગોઠવાયલુ તે જૈન–બૌદ્ધની વિશેષ જાગૃતિના પછીથીજ ગોઠવાયલુ સિદ્ધ થશે

આ લેખકે–ઇશાન સ હિતાનો દાખલો મૂકી જણાવ્યુ છે કે–" બ્રહ્મા વિષ્ણુ લિ ગનો અ ત મેળવવા સામાસામી દિશામા ગયા અને એક વર્ષે નિરાસ થઇને પાછા આવ્યા અને આપણા કરતા શિવ શ્રેષ્ઠ છે એવી કબૂલાત કરી "

ખરૂ જોતા વિષ્ણુ ત્રણ ખ ડના એક મહાન્ રાજા છે પણ તે કોઇ દેવ સ્વરૂપના નથી બાકી બ્રહ્મા અને મહાદેવ ખાસ કોઇ તેવી વ્યક્તિજ નથી, છતા વૈદિકોના પ ડિતોએ ઘોડાને શીંગ

બતાવવા જેવુ અને લોકોને ભલેખામા નાખવાના માટે કેટલુ બધુ માહુમ ખેડયુ છે આમા તત્ત્વની વાત કયા દેખાય છે? કેવલ સ્વાર્થને લઇનેજ લોકોને ઉંધા દોર્યા હોય?

(૯) જગતના ઉત્પાદક બ્રહ્મા શિવના લગ્નમા આવ્યા પાર્વતીનો અ ગુહ્ય દેખના વીર્ય નીકળી પડયુ તેમાથી ૮૮ હજાર ઋષિઓ પેદા થઇ ગયા (જુવો શિવપુ જ્ઞાન સ અ ૧૬ થી ૧૮)

(૧૦) મત્સ્યપુ અ ૧૫૭ મો—અગ્નિ દ્વારા શિવનુ વીર્ય દેવોના પેટમા પેટ ફાડી નીકળતા તેનુ સરોવર, તેના પાનથી પાર્વતીને કાર્તિકેય પુત્ર આમાનુ કયુ સાચુ હશે?

(૧૧) સ્કદ પુ ખ ૧ લો શિવ પાર્વતીનો સભોગ તેના વીર્યથી જગત્ નષ્ટ થતા બ્રહ્મા અને દેવતાઓ ત્રાસ્યા, અગ્નિ દેવને મોકલીને શિવના વીર્યનુ ભક્ષણ કરાવ્યુ તે દેવતાઓના પેટમા પેઠતા બધાએ ગર્ભવાળા થઇ ગયા પછી બ્રહ્મા–વિષ્ણુ આદિ મહાદેવ પાસે આવ્યા મહાદેવે વમન કરાવી મોટા પર્વત જેટલો ઢગલો કરાવી નિર્ભય કર્યા અગ્નિ દેવે તાપના રૂપે થઇ તે વીર્ય ઋષિ પત્નીઓના શરીરમા પ્રવેશ કરાવ્યો તે પતિના સ્રાપવાળી થતા તે વીર્ય બહાર કાઢી વાસડાઓમા ગુડાળી ગગામા નાખ્યુ તેથી કાર્તિકેય થયા "

વિચારવાનું કે—પ્રથમ આ દેવોનોજ પત્તો નથી તો પછી ક્યા કાળમા ભેગા થઇને આ બધો પ્રપચ રચ્યો? આમાની કયી વાત સાચી હશે? આવા કલ્પિત લેખો કયા ધર્મના માટે લખાયા હશે?

(૧૨) શિવ પુ જ્ઞાન સ અ ૩૨ I ૩૩ મા—હાથના મેલથી ગણેશ ઉત્પન્ન કરી પાર્વતી સ્નાન કરવાને બેસ મદદ જતા શિવને તેણે ધક્કા મારીને કાઢયા છેવટમા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આદિ લઇને ચઢયા, ત્યારે પોતાની કમર તોડાવીને આવ્યા

જરા વિચારવાનું— મા મોટો દેવો જગતના કર્તા હર્તા છે તે એક મેલના પુતળાથી નાશ ભાગ કર્યા ફર્યા? આમા સાચુ કયુ હશે ? અને કયા ધર્મના બોધ માટે લખાયુ હશે ?

(૧૩) ઉત્તર ભવિષ્ય પુ અ ૧૨૪ મા—મહાદેવ-પાર્વતીની દિવ્ય હજાર વર્ષ ક્રીડા થયા પછી પાર્વતીને છોકરી અને મહાદેવને છોકરો થયો આમાની કયી વાત સાચી વિચારશો ?

(૧૪) વરાહ પુ મા—“ પરમેષ્ઠિના મુખની ગણેશની ઉત્પત્તિ બનાવી છે ”

જૈનોમા જે મુખ્ય નમસ્કાર મત્ર છે તે પરમેષ્ઠિના નામથીજ ઓળખાય છે ત્યાથી આ કલ્પના કરી હોય એમ સમજાય છે

(૧૫) શિવ પુ ના ૨ અ ૪ થી ૬ મા—“ શિવના નેત્ર ઢાકતા પાર્વતીના હાથથી અધક પુત્ર થયો તે ગણેશનો નાશ કરવાવાળો જાણી શિવે પાર્વતીને કહ્યુ કે-ભાર્યે ! મારા નેત્ર ઢાકીને તે આ અકાર્ય શુ કર્યુ ? આ અધક સાથે મહાદેવનુ યુદ્ધ થતા તેમા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આદિ બધાએ દેવો કુટાયલા બતાવ્યા છે ” આમાની કયી વાત સાચી મનાય તેવી છે ? જરા સોચશો કે ?

(૧૬) પદ્મ પુ ખ ૧ લો અ ૪ મા–" મોહિનીનુ રૂપ ધરી વિષ્ણુએ દૈત્યોને કહ્યુ કે હુ તમાને વરમા ન્હીશ લોભથી તેમને અમૃત આપ્યુ તે દેવતાઓને આપી મોહિની ચાલતી થઈ "

આમાની કયી વાત સાચી છે? તે બતાવી શકશો ખરા કે?

(૧૭) મત્સ્યપુ અ ૧૫૪ મા–" પાર્વતીને કૃષ્ણા કહેતા જવા લાગ્યા મહાદેવે નમસ્કાર કરી ઘણી ખુશામત કરી તો પણ નીકરી પડયા "

જરા વિચારવાનુ કે–સ્કંદપુ મા–સૃષ્ટિની આદિમા મહાદેવે બ્રહ્મા–વિષ્ણુને ઉત્પન્ન કરી તેમને સૃષ્ટિ રચવાનો આદેશ કરેલો છે ત્યારે આ પાર્વતી કયી સૃષ્ટિમાથી આવ્યા?

(૧૮) પદ્મપુ ખ ૧ લો અ ૫ મો–સ્રીનુ મરણ થતા મહાદેવ શોકાતુર થઈ 'હા' હા કરવા લાગ્યા નારદજીએ ઠેકાણુ બતાવ્યુ એટલે ચિત્ત ઠેકાણે આવ્યુ

આમા વિચારવાનુ કે–પહેલા તીર્થંકર ઋષભદેવ ૧૩ ભવ કરતા પાચમા ભવે લલિતાગદેવ થયા છે તે દેવીના ચ્યવનથી મૂઢ થતા તેના મિત્રદેવે તે દેવીનુ ઠેકાણુ બતાવી સ્થિર કર્યા છે તેનો સબધ અહી ઉંધો વત્તો ચિતર્યો હોય એવુ મારૂ ખાસ અનુમાન છે, તેથી વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૧૯) પદ્મપુ ખ ૧ લો અ ૪૪ મા–"તપ કરવાને જતા પાર્વતીએ મહાદેવને લપટ જાણી વીરભદ્રને રક્ષાના માટે મુકયા હતા પણ પાર્વતીનુ રૂપ ધરીને આવેલા દૈત્યને ભાન ભૂલીને ખૂબ ભેટયા અને ઘણા રાજી થઈ ગયા

આ મહાદેવને સૃષ્ટિ રચનાનુ જ્ઞાન હતુ એમ તેમના કયા કર્તવ્યથી સમજી લેવુ ?

(૭૦) પદ્મ પુ ખ ૧ લો અ ૫૬ મા–" મહાદેવે તપના બહાને ગામથી દૂર કુટીયા બનાવી–ગ ધર્વ–કિન્નરાદિકની સ્ત્રીઓને મ ત્ર બળથી ખે ચીને તેઓની સાથે ભોગ કર્તા હતા "

જગતની રચના કરતા તેમણે શુ સ્ત્રીયો નહી બનાવી હોય ? છતા આટલી બધી તૃષ્ણા શાથી ? અને આ બધુ ધાધલ કયાથી અને કયા કારણથી ઉભુ કરવામા આવ્યુ ? આ બધા વિષયોમા કોઇ સત્ય વસ્તુ હોય તેમ દેખવામા આવે છે ખરી ?

(૭૧) શિવપુ જ્ઞા સ અ ૧૩ થી પાર્વતીના તપના ઠેકાણે જટિલ રૂપ ધારી મહાદેવે પૂછયુ કે તુ શા માટે તપ કરે છે ? સખીથી ઉત્તર અપાવ્યો કે–મહાદેવને પતિ કરવા છતા પણ મહાદેવ સાચુ કે જુઠુ પૂછવાને રહ્યા ત્યાર તે કેટલા બધા જ્ઞાની માનવા ?

(૭૨) શિવ પુ અ ૪૧ મા–" કામથી વિકલ મહાદેવ ઋષિપત્નીઓની પાછળ દોડયા તેથી દેવતાઓ પણ મોટી આફતમા આવી પડયા તે બ્રહ્મા–વિષ્ણુની પાસે ગયા વિષ્ણુએ પાર્વતીની પાસે મોકલ્યા, ત્યાર બાદ બધા શાત થયા "

આ વિકલરૂપ મહાદેવને જગતના કર્તા હર્તા લખનાર કેટલા બધા સત્યવાદી હશે ? આ બધી વાતો કયા વેદમાથી મેળવી હશે ?

(૭૩) શિવ પુ જ્ઞા સ અ ૪૨ મા–" માત્ર ઋષિ

પત્નીઓને દેખીને મહાદેવ તદ્દન નિર્લજ્જ થયા આવેલા ઋષિઓના શાપથી લિંગ તોડાવીને બેઠા ”

ધન્ય છે એવા ધર્મના પ્રવર્તકોને ? બીજુ શુ કેહવુ ?

(૨૪) ભાગ સ્ક ૧૦ મો– “ મહાદેવે વૃકાસુરને વર આપ્યો કે તૂ જેના માથા પર હાથ મુકીશ તે બળીને ભસ્મ થશે તે દૈત્ય પાર્વતીની લાલચથી મહાદેવનીજ પાછળ પડયો સ્વર્ગ–પાતાલમા કોઇ પણ રક્ષક ન મળતા છેવટે વિષ્ણુના છળથી બચ્યા ”

જગતના સહારક મહાદેવનું જ્ઞાન કેટલુ અને બળ કેટલુ કે એક દૈત્યના ભયથી સ્વર્ગાદિકમા ભાગતા ફર્યા ? તો આમાનુ સાચુ કયુ ? અને લેખક સત્યવાદી કેટલો ?

(૨૫) વિષ્ણુ પુ અ ગ ૫ મા–“ કૃષ્ણ સાથે લડતા મહાદેવ હાર્યા બાણાસુર ચઢયો, પણ કૃષ્ણની સ્તુતિ કરી મહાદેવને છોડાવવો પડયો ”

ત્રેતાના કૃષ્ણ, દ્વાપરના મહાદેવ કયે ઠેકાણે લડયા ?

(૨૬) પદ્મ પુ ખ ૧ લો અ ૧૪ મા–“ બ્રહ્માનુ માથુ કપાતા પરસેવો તેમાથી હથીઆર બધ પુરૂષ, તે મહાદેવની પાછળ પડયો છેવટે વિષ્ણુના શરણથી મહાદેવ બચ્યા ”

જગતના સૃષ્ટાએ માથુ કપાવ્યુ પરસેવાના પુરૂષથી જગતના સહારક નાઠા પણ જગતના પાલક વિષ્ણુએ બચાવ્યા આમાની કયી વાત સત્યરૂપની બનેલી હશે ?

(૨૭) શિવ પુ ધર્મ સ અ ૮ મા—" દેવ દાનવોની લડાઇમા કૃષ્ણે ઘણા દૈત્યોને માર્યા નાઠેલાની પાછળ જતા અપ્સરાઓની સાથે ક્રીડા કરી પુત્ર પેદા કર્યો બ્રહ્માએ સ્વર્ગની રક્ષા માટે વિષ્ણુને બોલાવવા મહાદેવને મોકલ્યા પેલો પુત્ર સામે થતા મહાદેવે કાઢના માડયો કૃષ્ણે જગતના પતિ શિવને શમાવ્યા વિષય તિ છોડવાનુ કહેતા શ્રીકૃષ્ણ લજ્જિત થયા પડી ગએલા ચક્રને લેવા જતા અટકાવીને કહ્યુ કે—સુદર્શન અને કાલાનલ ચક્ર આપુ છુ તેનાથી દૈત્યોના ગળા કાપી નાખો "

વિચારવાનુ કે—દેવ દાનવોની લડાઇ સ્વર્ગમા થએલી કે ભૂતલમા ? અપ્સરાથી કૃષ્ણે પુત્ર પેદા કર્યો તે કયા ઠાગમા ? જગતના સૃષ્ટા કે સહારક બ્રહ્મા કે મહાદેવ સ્વર્ગની રક્ષા કરવા સમર્થ ન થયા કે જેથી વિષ્ણુને બોલાવવા પડયા ? વિષયના લપટી વિષ્ણુને લજ્જિત થવુ પડયુ આ ત્રણમાનો કયો દેવ મત્સરૂપનો લાયક થએલા છે ? સન્તોને જૈનમદિરમા જતા અટકાવ્યા તે શુ આભડછેટ માનીને કે બધ પાકળ છુપાવવા ? હાથી મારે તો પણ મરવુ આ લેખકો કેટલા બધા ધર્મના પોષક હશે ?

(૨૮) શિવ પુ " પાર્વતીના વિવાહમા બ્રહ્માનુ વીર્ય જમીન પર પડતા મહાદેવ મારવા ઉઠયા બ્રહ્મા—વિષ્ણુએ પગમા પડી પ્રસન્ન કર્યા "

જગતના સૃષ્ટાની નાડી છુટી, સહારક મારવાને ઉઠયા સૃષ્ટા અને પાલક પગમા પડયા આમાની કયી વાત સાચી છે ?

આ ત્રણ કલ્પિત દેવાને જ્યા ત્યા લખીને કેવા કેવા પ્રપચો રચ્યા છે ?

(૨૯) રામાયણે–" જટામાથી મુક્ત ગગાના ૭ પ્રવાહ, તેમાનો એક પવિત્ર " બીજા પવિત્ર કેમ નહી મનાયા ?

(૩૦) સ્કદ પુ ખ ૧ લો, અ ૩૩ મા–આહેડીથી અજાણ શિવ પૂજાયા તે મર્યા કે તુરત મહાદેવના દૂતો વિમાનમા બેસાડીને શિવલોકમા લઇ ગયા "

સાચો કોઇ શિવજી નથી તો પછી આ બધી વાતો ક્યાથી?

(૩૧) શિવ પુ સનત્કુમાર સ અ ૮ મા–ઋષિ બોલ્યા કે–શિવને પ્રસન્ન કેવી રીતે કરી શકાય ? બ્રમ્હા બોલ્યા કે–વિષ્ણુએ–એક કરોડ ને સાઠ હજાર વર્ષ સુધી આરાધન કરી અનેક વરો મેળવ્યા હતા "

આ લેખમા વિચારવાનુ કે–સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા આ અવસર્પિણીમા વાસુદેવોના નવ ત્રિકો થએલા છે તેમા પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવનુ આયુષ્ય ૮૪ લાખ પૂર્વ વર્ષનુ બતાવેલુ છે પછી ક્રમથી ઉતરતા નવમા કૃષ્ણવાસુદેવનુ આયુષ્ય એક ૧૦૦૦ વર્ષનુ બતાવેલુ છે, પહેલા વાસુદેવના પિતા વૈદિકોમા બ્રમ્હા કલ્પાયા છે તેમનુ આયુષ્ય પુત્રના અનુમાનથી કલ્પાય છતા ભાગવતમા–બ્રમ્હાનુ આયુષ્ય ૩૧ નીલ, ૧૦ ખર્વ, અને ૪૦ અબજ બતાવ્યુ છે તે કયા સર્વજ્ઞથી મેળવીને લખેલુ ? બ્રમ્હા વિષ્ણુ અને મહાદેવ વૈદિકોમા ત્રણ યુગના ક્રમથી ત્રણ બતાવેલા છે તેથી વિચારવાનુ કે–નવ ત્રિકોમાના કયા વિષ્ણુએ

એક કોડ અને બાસઠ હજાર વર્ષ સુધી મહાદેવનું આરાધન કર્યું ? એ આરાધક વિષ્ણુનું અને આરાધ્ય મહાદેવનું સપૂર્ણ આયુષ્ય કેટલું મનાયેલું છે એ જાણવાની ખાસ જરૂર છે જો એ વિચારો વૈદિકામા ન મળે તો આ બધી ગપ્પાગપ્પી કોનામાથી લઇને ચલાવી ? તેનો વિચાર કરવોજ પડશે

(૩૨) શિવ પુ વાયુ સ અ ૧૭ થી ૨૦ મા-દક્ષના યજ્ઞનો ભગ કરવા મહાદેવે વીરભદ્રાદિકોને મોકલ્યા વિષ્ણુ આદિ દેવો દક્ષના પક્ષમા ભળીને યુદ્ધ કરવાને લાગ્યા પરતુ વીરભદ્રાદિકોએ તેમને ઘણોજ બૂરો માર માર્યો

આમા વિચારવાનું કે-દક્ષ, વિષ્ણુ અને મહાદેવ, કયા કયા કાળમા થએલા ? અને કયા કાળમા ભેગા થઇને આ યુદ્ધ મચાવેલું ? મહાદેવના એક સેવક માત્રથી માર ખાઇને ભાગેલા ભગવાન્ ભક્તોનું રક્ષણ કેવી રીતે કરવાના ?

(૩૩) શિવ પુ ધર્મ સ અ ૩ મા-ત્રણ દૈત્યોએ બ્રહ્માને પ્રસન્ન કરીને ત્રણ કિલ્લાઓ કરાવી લીધા પછી દેવતાઓના બુરા હાલ કર્યા દેવતાઓ શિવના શરણે ગયા શિવે કિલ્લાઓ સાથે તેમનો સર્વથા નાશ કર્યો

આમા મારૂ અનુમાન-મહાવીરના સમયમા સત્યકી વિદ્યાધર તે પોતાના વૈરીની પાછળ પડેલો છે તેણે પોતાની રક્ષાના માટે વિદ્યાથી ત્રણ નગર બનાવ્યા હતા તે સત્યકિએ ભસ્મ કરેલા તે જૈન ઇતિહાસમા છે બાકી બ્રહ્માની કલ્પિત કલ્પનામા અનેક પ્રમાણો આપી ચુકયા છિએ

(૩૪) શિવ પુ ધર્મ સ અ ૭ મા–" શ્રીકૃષ્ણે ૧૬ માસ તપ કરી શિવને પ્રસન્ન કરી હાથ જોડીને આઠ વર માગ્યા "

ત્રેતાના વિષ્ણુએ દ્વાપરના શિવથી આઠ વર કયા કાળમા મેળવ્યા ?

(૩૫) શિવ પુ જ્ઞાન સ અ ૫૦ મા–કાશીમા પાપી, પશુ, પખી જે મરે તે મોક્ષમાજ જાય શ્લોક ૪૨ મા જણાવ્યુ છે કે—

विषयासक्तचित्तोऽपि त्यक्तधर्मरुचिनर ।
इह क्षेत्रे मृतो यो वे, ससार न पुनर्विशेत् ॥ ४२ ॥

ભાવાર્થ–વિષયમા આશક્ત ચિત્તવાળો અને ધર્મની રૂચિવિનાનો પુરૂષ હોય તો પણ આ ક્ષેત્રમા (કાશીક્ષેત્રમા) મરે તો તે ફરીથી આ સસારમા આવેજ નહી ॥ ૪૨ ॥

આ લેખનો વિચાર કરતા જણાય છે કે–કાશીમા જ્યારે કરવત મુકનાનું શરૂ થએલુ ત્યારે આવા શ્લોકો લખી વાળ્યા હોય ? લૂલા, લગડા, દુખિયા પોતાનો ધન માલ આપીને કરવત મુકાવતા કરવત મુકનારના હૃદય કેવા થતા હશે ?

(૩૬) ભાગ સ્ક ૮ અ ૧૨ મા–મહાદેવે વિષ્ણુ પાસે જઈ મોહિની રૂપ જોવાની માગણી કરી તે રૂપ જોતા એવા તો વિકલ થયા કે પરિવારથી પણ નિર્લજ્જ થઈ ગયા "

જરા વિચારવાનુ કે—બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણે જગતની આદિમા ઉત્પન્ન થએલા અને જગતના સ્રષ્ટા પણ બનાવેલા છે તે શુ વિષ્ણુના મોહિની રૂપને જાણી શકયા નહી ?

કે જેથી ભાન વિનાના નિર્લજ્જ થઈ બે ? આ વાત કયા કાળની અને આમાનુ પાનુ કયુ ?

(૩૭) શિવ પુ જ્ઞા સ અ ૬૫ થી—ગિવારાધક અર્જુન પાસે દુર્યોધને ગજાસુરને ભુંડરૂપે મોકલ્યો અર્જુન શસ્ત્ર લઈને તૈયાર થયો સામેથી શિવ પણ ભિલ્લ રૂપે આવ્યા બે બાણ સાથે છૂટતા એક મુખથી પુચ્છે, બીજુ પુચ્છાથી મુખે નીકળ્યુ એટલે ભુંડ તો મર્યોજ પછી અર્જુન-શિવ પણ લડયા આ વાતમા સત્યતા કયી અને કેટલી હશે ?

(૩૮) મત્સ્ય પુ અ ૧૮૭ મા—“ વેદના રથ ઉપર ચઢીને શિવ દૈત્યોને મારવા ચઢયા તેમા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ પણ હતા, શિવે દૈત્યો ઉપર અગ્નિ બાણ છોડીને તેમનુ સર્વકુળ બાળીને ભસ્મ કર્યું માત્ર એક ત્રિપુર દૈત્ય મહાદેવનુ લિંગ માથા પર મુકીને બહાર નીકળી પડયો ”

આમાની કયી વાત સાચી બનેલી લાગે છે ? વિચારીને જોશો

(૩૯) સ્કંદ પુ ખ ૧ લા—શિવ વિના જે સંસાર તરવાની ઈચ્છા રાખે છે તે મૂઢ છે દક્ષના યજ્ઞમા મહાદેવના અનાદરથી મોટો ઉત્પાત દક્ષે મહાદેવને વદબાહ્ય કહ્યા તેથી ઘણી ગરબડ ગરબડ થઈ દક્ષે યજ્ઞનો આરંભ કર્યો ઋષિઓ આવ્યા બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પણ બોલાવ્યા મહાદેવને બોલાવવાનું કહેતા દક્ષે કહ્યુ કે બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આવ્યા છે, મત્સરી શિવનું શુ કામ છે ? ચલાવો કામ તમોને કેમ બોલાવ્યા નથી એમ કહીને

પાવતી પિતા પાસે ગયા ત્યા ત્યા જઈ વતા દક્ષે કહ્યુ કે-તારો પતિ વેદબાહ્ય છે, કહીને ઘણો અનાદર કર્યો કોઇ પણ ગ્નતો ન જડતા ગણની નાચે બળી મર્યા શિવાજ્ઞાથી વીરભદ્ર ચઢયો. ઉ પાતો દેખી દક્ષ વિષ્ણુના ગણે ગયા ત્યતા દક્ષનું માથુ કાપીને હોમી દીધુ શિવાજ્ઞાથી બકરાનું માથુ ચોટાડીને દક્ષને ઉઠાડી મુકયા ”

આમા જગ વિચારવાનુ કે-બ્રહ્માદિક-દેવીના હાથ ઘમ-વાથી, ક્ષપાર ભમાથી, મહાદેવજીથી, અને ત્રણ યુગના ક્રમથી ઉત્પન્ન થએલા જુદા જુદા ઠેકાણે લખાયલા છે પાર્વતી પહાડની પુત્રી લખાઈ છે ત્યારે મહાદેવજી દક્ષ પ્રજાપતિના જમાઈ કયા કાળમા થયા અને આ બધો ઉત્પાત કયા કાળમા મચેલો માનવો ?

(૪૦) એક વૈદિકના પંડિતજી લખે છે કે-વૈકુંઠના વિષ્ણુએ કાશીના મહાદેવને હજાર કમળો ચઢાવવાનો સંકલ્પ કર્યો ત્યારે એક કમળ કોઈએ ચુરી લીધુ વિષ્ણુએ તેના બદલામા આખ કાઢીને આપી આ વાતાને પંચતંત્રના જેવી બતાવીને કહ્યુ છે કે-'પુરાણકારોએ શિવ વિષ્ણુની અનેક વાતો રચીને પોત પોતાના દેવોનુ મહત્ત્વ વધારવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે

આ લેખકે બીજે ઠેકાણે લખ્યુ છે કે-ઈંદ્ર અને વિષ્ણુના કર્તવ્યો જોતા કાલ્પનીક પુરૂપ ન હોતા આથી એ સૂચવ્યુ છે કે-બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ બે ઐતિહાસિક પુરૂષ તો નથી

ખંડ બીજો

॥ બીજા ખંડમા જે વિચારો લખાયા છે તેની પણ ટુંકમા સૂચના કરીને બતાવુ છુ—

(૧) પ્રથમ તો સામાન્ય ગુરૂનુ સ્વરૂપ માત્રજ બતાવ્યુ છે

(૨) વૈદિકોમા–ગુરૂ વ્યાસ વિચિત્ર પ્રકારથી લખાયા છે જેમ કે–" થાકે ૧૮ પુરાણો બનાવ્યા, વળી–જન્મતાની સાથે મનાવી વનમા ગયા વૃક્ષને ભેટયા પડી વ્યાસનો જન્મ, વ્યાસનુ વીર્ય અરણી પર પડયુ ત્યાથી શુકદેવનો જન્મ વ્યાસની માતા માછની તેની સાથે પારાસરે જબરજસ્તી કરી ઇશ્વરે વ્યાસનો અવતાર લઇને પુરાણો બનાવ્યા મહાદેવની સાથે લડીને વ્યાસ કાશી જુદી બનાવી બધા શાસ્ત્રો બનાવી મૂઢ થયા પછી ભાગવત બનાવ્યુ "

આવી રીતની અર્થાક્રમ અનેક વાતો લખાઇ તે શા કારણથી ? જરા વિચારવાની તસદી લેજો

(૩) આનંદગિરિએ–વેદમાની હિંસા વિનાનો બીજો અધર્મ બતાવ્યો બ્રામ્હણ પશુઓને યજ્ઞમા મારતા તે પશુઓ સ્વર્ગે જતા બ્રમ્હાએ યજ્ઞના માટે પશુઓ બનાવ્યા સો પુત્રની આશા બતાવી એક પુત્રને હોમાવનાર લોમશ ઋષિ (ભારત વનપર્વ) શ્રાદ્ધમા માસ ન જમે તો પશુરોમ જેટલા વર્ષ સુધી

નરક બ્રાહ્મણોના માટેનુ શ્રાદ્ધ તો અગન્તિ ખાઇ ગયા શ્રાદ્ધમા માસ ખાવામા દોષ નથી ”

આ બધા ઋષિઓ ધર્મ બતાવી પશુઓને સ્વર્ગે પુહુચાડવાને લખતા ગયા ? કે કોઇ પ્રકારની લાલચથી ? એટલુ તો જરૂર વિચારવાનુ

(૪) પૂજિત માસ ન ખાય તે પશુ થાય યજ્ઞના માટે કે પાલણ કરવા યોગ્ય માતપિતાદિકના માટે માસ મારા હરિણો અને પક્ષિઓને બ્રાહ્મણ મારે યત્ન-શ્રદ્ધાદિકમા ભળીને જે માસ ન ખાય તે બ્રાહ્મણજ નહીં માસાદિકથી દેવોની તૃપ્તિ કરતા પિતરોની તૃપ્તિ રતિદેવ બબે હજાર પશુઓનુ અને ગાયોનુ માસ અન્ન સાથે દાન આપતો ૫૦-૨૫ પાડા બકરાથી દેવીનુ તર્પણ બ્રાહ્મણાદિક અતિથિના માટે બળદ કે બકરો પકાવે મૃગાદિકના માસથી થએલુ દશરથનુ શ્રાદ્ધ મોટા-મોટા ઋષિઓ જમી ગયા કૌશિકના ૭ પુત્રો ગાયને ખાઇને વૈદિકબળથી નિર્ભય થયા ગેડાદિકના માસથી પિતરોને અક્ષયની પ્રાપ્તિ ઉપર લખાયલી અનેક પ્રકારની વાતો જો ખરા ધર્મનાજ માટે થએલી હોત તો આજે તેને તેવાને તેવા સ્વરૂપમા પુસ્તકોમા રહેવા દેવાની જરૂર ન પડતી, માટે બધી વાતો ધર્મના માટે તો કેવલ લખાયેલી નથીજ

(૫) શ્રાદ્ધાદિકમા-બ્રાહ્મણોએ જીવોને ભક્ષણ કરવા જેના માસથી જેટલો વખત પિતરોની તૃપ્તિ તે પણ બતાવી છે મનુની નાશિકાનો પુત્ર, તેનો પુત્ર શ્રાદ્ધના માટે મૃગાદિક

હ્રા યો યનના મને શ્ર દ્ધના માન ભક્ષણ ી પાપ પણ બતા વ્યુ છે જેનુ માસ આપણે ખાઈએ તે પરલોકમા આપણુ ખાય એમ પણ જણા વ્યુ છે

ક્રમા વિચારવાનુ કે–માસ ભક્ષણથી પાપ છે જેનુ માસ ખાઈએ તે પરલોકમા આપણુ ખાય કર્મના યોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકતા જીવો છે, ત્યારે કયી કયી યોનિમા ગએલા પિતરો બ્રાહ્મણના તે તે માસભક્ષણથી તેટલા તેટલા કાળ સુધી તૃપ્ત થાય ? આ બધા લેખકો મોટા મોટા પડિતો છે, તેથી વિચારવા નુ કે આ લખો કર્મ થી ભરપુરી રહેલ જીવોના ઉપકાર માટે ? કે ખાસ પિતરોની તૃપ્તિના માટે ? કે કાઈ સ્વાર્થના માટે ? એ નુ જ વિચાર નો તો બસ છે

(૬) નગ્ન વેશ્યાની પૂ ન કરનાર સ્ત્રીયોને પ્રિય થાય બ્રહ્મણાના માટ તપ કરનાર અપ્સરાઓ સાથે વિમાનમા બેસીને સ્વર્ગ જાય યજમાન સ્ત્રીનુ પણ દાન કરે વેશ્યાઓ આપણ કરે તે સૂર્યલોકમા જાય બ્રાહ્મણ ચારે વર્ણની સ્ત્રીયો સાથે ક્રીડા કરે

ઉપરની કલમોમા–જીભાદિકની લાલસાઓ મેળવી શકાય પરતુ આમા ધર્મને કલ્પનો તે તો ડાહ્યા માણસો બતાવે તે ખરો ?

(૭) જેટેનુ ધન બ્રાહ્મણ પોતે રાખે, રાજા અડધુ રાખે ૧૨ તોળા રોનાની સાથે ભાગવત આપે તે તો સવ બ ધનથી મુક્ત બ્રાહ્મણની આ આજીવિકા હરે તે ૬૦ હજાર વર્ષ

નગ્કકીટ બ્રાહ્મણને પરણાવનારનો શિવલોકમા વાસ મૃત્યુ નજીક જાણી ગજા દ ડનુ ધન બ્રાહ્મણોને આપે ગ્રહોની પ્રીતિ માટે બ્રાહ્મણોને ભોજન અને દાન યુદ્ધથી કે જમીનથી મેળવેલુ ધન ગજા બ્રાહ્મણોને આપે બ્રાહ્મણોને દાન આપે તે અપ્સરાઓ સાથે ક્રીડા કરે પ્રાયશ્ચિત આપે તે બ્રાહ્મણને વેશ્યા કામદેવ સમાન ગણે

આ બધા ઉપગ્ના લેખોમા પ્રાય સાર એવો છે કે–બ્રાહ્મણ સિવાય અનાથાદિક કોઇ દુ ખીયાઓને યાદ્જ કરેલા નથી બાધુ સ તોને અન્ન વસ્ત્રની ઉદારતા પણ બતાવેલી જણાશે નહી આટલુ જાણવાને માટે લખીને જણાવ્યુ છે બાકી આફતમા પડેલા ગમે તે માણસો પગ્ કે પશુઓ પર ઉપકાર કરવાથી મહાફળ થાય એમ મહાપુરૂષો બતાવી ગયા છે, પક્ષપાતને લીધે તે પગ્ ધ્યાન અપાયુ નથી

(૮) કુદ્રતની ઝાયોના તેની સાથે–શાકગ્ તિલાદિકની કલ્પિત ઝાયોની વિધિ, તેના દાન અને સ્વર્ગાદિક ફળ બતાવી લેવાના ઉપાયો યોજ્યા છે ”

(૯) બ્રહ્માદિકે નિર્માણ કરેલા ૧૮ હજાગ્ બ્રાહ્મણો સર્વ દેવોના દેવ બ્રાહ્મણ સર્વઋષિઓમા શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ બ્રામ્હણો ઉપર શ્રદ્ધા વગરનો દેહ અપવિત્ર ત્રણે લોકનો નાશ કરતા ઋગ્વેદીને પાપ ન લાગે ગમે તેવા પાપી બ્રામ્હણનો દ ડ ન કરવો બ્રામ્હણ ઉપગ્ દ્વેષ કરનારનો નાશ થાય છે પ ડિત કે મૂર્ખ બ્રામ્હણ વિના બીજો કોઇ પૂજ્યજ નથી શ્રુતિ સ્મૃતિથી બહાગ્ના વ્રતધારીઓને રાજા નગરથી બહાગ્ કાઢી મુકે ”

ટુંકામાં વિચારવાનું કે–પ્રથમ તો ત્રણ દેવોનો જ ખરો પત્તો જણાતો નથી તો કયા કાળમાં ભેગા થયા અને કયા મશાલાથી ૧૮ હજાર બ્રાહ્મણને ઉત્પન્ન કર્યાં ? કે જેથી સર્વ દેવોના દેવ થઇ પોતાની શ્રેષ્ઠતા મનાવવા લાગ્યા ? સત્ય ધર્મની શ્રદ્ધા કે પ્રકૃત્તિ વિનાનો દેશ અપવિત્ર કહેનાતો પક્ષપાત વિનાનું ગણાતું ક્રોધ કરનારની સિદ્ધિ થતી સાંભળી નથી બાકી સમતાવાળો સિદ્ધિ મેળવી શકે ? તે તો ગાંધી મહાત્મા પોતાનો અનુભવ લોકોને બતાવી ગયા છે પંડિત કે મૂર્ખ બ્રાહ્મણજ પૂજ્ય બતાવી વ્રતધારિયોને પણ તુચ્છ ગણવા તે તો સત્યતાથી દૂરનોજ લેખ છે

(૧૦) પુરાણના સાંભળનારને યમ રાજાએ પ્રથમ પૂજ્યો અને પછી બ્રહ્મલોકમાં પુહુચાડી આપ્યો આગળ પાછળની દશ પેઢીને તારનારો પૌરાણિક ગુરૂ હોય બ્રાહ્મણના મૃતક પુત્રને લઇ જનારો યમરાજ બ્રાહ્મણના શાપથી પુત્ર વિનાનો થઇ બેઠો બ્રાહ્મણોના નમસ્કારથી સૂર્ય પ્રકાશે છે અને બ્રાહ્મણના ક્રોધથી જગત્ ભસ્મ થાય છે

પુરાણના સાંભળનારની આટલી બધી કાળજી કરવી પડી ત્યારે સંભળાવનારની કાળજી યમરાજાને કેટલી બધી કરવી પડતી હશે ? સાંભળનારની પાછલી દશ પેઢીઓને પૌરાણિક ગુરૂ તારી દે ત્યારે પોતાની કેટલી બધી પેઢીઓને તારી દેતો હશે ? બ્રાહ્મણના એક પુત્રને લઇ જવાથી યમરાજા પુત્ર વિનાનો થઇ બેઠો ત્યારે આજસુધી અબજોના અબજો બ્રાહ્

ણોને અને તેમના કુટુબોને લઇ જતા યમરાજની કેવી દુર્દશા થઇ હશે ? બ્રામ્હણના નમસ્કારથી સૂર્ય પ્રકાશે અને ક્રોધથી જગત્ ભસ્મ થાય તો પછી આ બધુ જગત્ કેવી રીતે ચાલતુ આવ્યુ હશે ?

મહાત્મ્ય લખાયુ હોય તો પણ સત્યનો અ શ તો જરૂર રહેવો જોઇએ આમા સત્યનો અ શ કયો દેખાય છે ?

(૧૧) સૂર્યની સ્રી ઘોડી, સૂર્ય ઘોડા રૂપે મુખથી ત્રણ પુત્રો, તેમા એક ઘોડેશ્વાર સાથે નત્યપુનીનુ વીર્ય શર પર પડતા બે ભાગ તેથી કૃપ-કૃપી દ્રૌપદીએ એક વર માગ્યો મહાદેવે પાચ આપ્યા પુરૂષની સ્રી થઇને પાછો પુરૂષ કાકભુશુડે ગમના પેટમા પેશીને અનેક બ્રહ્માડ જોયા બ્રહ્માની કીતસ્મી પેઢીએ રામ માતાને મારનાર પરશુરામ તે વિષ્ણુના છઠ્ઠા અવતાર

આમા ટુ ક વિચારવાનુ કે-આ બધી વાતોમા પ્રતીતિ આવે તેવી કયી છે ? આટલી બધી ગપ્પા ગપ્પી શાથી ચલાવી ? અને ક્યારથી ચલાવી તે જરા વિચારવાનુ છે

(૧૨) ઇન્દ્રને મારવા પૃથુના પુત્રને અત્રિની આજ્ઞા સુખડીએ ૬૦ હજાર પુત્રો પેદા કર્યા કશ્યપની દીકરીઓએ ગાથી ઘોડાદિ પેદા કર્યા ગાયના દોહનમાથી હાથી ઘોડા મકાનાદિક નીકળ્યા અ જનીના કાનમા મહાદેવે વીર્ય ફુકયુ તેથી હનુમાન્ પેદા થયા પુત્રનું બલિદાન હરિશ્ચંદ્રે ન આપ્યુ તેથી ત જલોદર, આ વાત વેદમા પણ ગોઠવાયલી જણાય છે

જમીનના ઘડામાથી સીતાજી નીકળ્યા પાર્વતીજી પહાડમાથી પેદા થયા નારદે સ્ત્રી રૂપે થઇ ૬૦ પુત્રોનો જન્મ આપ્યો યમરાજાએ તિલ ઉત્પન્ન કર્યા પુરાણોની અસ્તિત્વમા ખરા ધર્મનો લોપ ”

આમા મારી સૂચના—આ બધા મોટા મોટા પંડિતો છે, દુનિયાની પાગનુ જ્ઞાન કયાથી લાવ્યા હશે ? અને શા કારણથી લખતા ગયા હશે ? પુરાણોના અસ્તિત્વમા ખરા ધર્મનો લોપ લખનાર વૈદિક પંડિતનુ લખાણ કેટલા બધા ઉંડાણમાથી નીકળ્યુ હશે ? એટલુ વિચારજો તો પણ થોડુ નથી વૈદિકોએ ગરબડ તો મોટીજ કરેલી છે

જુઓ કે—સમુદ્રનુ મંથન કરતા પાચમી વારે ચંદ્રમા નીકળ્યો રથના પંચાનો સમુદ્ર બની ગયો અને હનુમાન સૂર્યને ગળી ગયો કયી વાતો પર આસ્તા બેસાડી શકાય ?

(૧૩) વેદની આજ્ઞા તેજ ધર્મ, ને બાકી અધર્મ પુરાણો પણ ખરો ધર્મ બતાવી શકેલા નથી દેવોને પુરાણ કથાથી જેવો સંતોષ તેવો યજ્ઞોથી નથી ”

તે યજ્ઞાદિક વેદ ધર્મને માણસો પાસે મનાવવાનો પ્રયત્ન આ વિચિત્રતા શાથી ?

(૧૪) ભક્તિની સેવા કરવા નદીઓ આવતી ભાગવત ન સાભળે તે ચંડાળ ભક્તિ જ્ઞાનાદિક નાચતા પાપીઓ અને ક્રોધીઓ પણ સપ્તાહથી પવિત્ર ભાગવત કથાનો આરંભ કૃષ્ણ

ગયા પછી યવનોની ચઢાઇ પછીનુ તે કૃષ્ણ વખતે કયાથી ? પુરાણ પછીના વેદો તે પુરાણ કથામા ભાગવત સાભળવાને પહાડ અને નદીઓ પણ આવતી ”

આ બધા લેખોમા કોઇ પણ પ્રકારની મર્યાદા જળવાઇ છે ?

(૧૫-૧૬) કલિમા નામ માત્રથી સિદ્ધિ ઇ સ પૂર્વે-નવમો કે હજારમા સર્વજ્ઞોની જાગૃતિ પાચમોમા મહાભારતનુ મૂળ તે આજે લાખ શ્લોકવાળુ કયા સર્વજ્ઞોથી મેળવેલુ ?

(૧૭) દેવોએ સૃષ્ટિ વાર વાર રચી, સ્વર્ગની ખોટ વિશ્વામિત્રે પૂરી સ્વર્ગમા જતો નહુષ, ઋષિના શાપથી અજગર થઇને પડયો

વિચારવાનું-બ્રહ્માદિક દેવોનું જ નામ ઠેકાણુ નથી છતા પણ સૃષ્ટિના રચવાવાળા ? વિશ્વામિત્રે સ્વર્ગની રચના કયા કાળમા કરી ? આ વાતોમા સત્યતાનો અ શ પણ લાગતો નથી, છતા આવી પાયા વિનાની વાતો શાથી લખાઇ ?

(૧૮) સ્વાર્થ સાધવાને માટે બ્રાહ્મણો ગ્ર થોની રચના કરતા, એવો અ ગ્રેજ વિદ્વાનનો અભિપ્રાય

(૧૯) વૈદિક અને બૌદ્ધ સાહિત્યના કાળમા વધારે ફેર નથી સૂક્તોમા આત્માના જન્માતરનું સૂચન નથી એવો અ ગ્રેજોએ કરેલો નિર્ણય

કલમ ઓગણીશમા વિશેષ વિચારવાનુ કે-જીવાદિક તત્ત્વો તે જીવો કર્મના સ યોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકતા

જબૂદ્વીપાદિક, મેરૂ પર્વત, સ્વર્ગ, નરકાદિનુ સવિસ્તર વર્ણન અણીશુદ્ધ સર્વજ્ઞોના ગ્રથોમા આજેપણ તેવુ ને તેવુ વિદ્યમાન છે

વેદિકોમા–તેના તે સર્વજ્ઞોના વિષયો એક એકથી મેળાણ વિનાના ઉપર ચોટીયા, અધુરા અને ઉધા ચત્તા કલ્પાયલા બ્રાહ્મણ ગ્રથોથી તે પુરાણો સુધીમા જોઈ શકશો એટલુજ નહી પણ તેના સબધની કેટલીક શ્રુતિઓ વેદોમા પણ પાછળથી દાખલ કરી દેવામા આવી છે ઉદાહરણ તરીકે જુવો કે-પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા પાછળથી કલ્પાયલા છે તેના સબધની શ્રુતિઓ ચારો વેદોમા દાખલ થએલી છે, વિચારી પુરૂષોને તે શ્રુતિઓજ પોતાનુ સ્વરૂપ બતાવી દે છે તેવી બીજી પણ ઘણીજ નવીન શ્રુતિઓ દાખલ થએલી છે વિશેષ વિચારીશુ તો–ચોથો અથર્વ વેદજ નવીન રૂપે ઉભો કરેલો છે, કેમ કે મૂળમા તો વેદત્રયીજ મનાયલી છે

(૨૦) કદ્રુ અને વિનતા એ બેહુનો, કાશ્યપની સ્ત્રીયોથી સર્પોની અને ગરૂડોની વશાવળીનુ વિચિત્ર લખાણ, મોટા મોટા પડિતોથી લખાયુ છે તો પણ વિચારી પુરૂષોને શ્રદ્ધિત થઇ શકે તેવુ નથી માટે ધ્યાનમા લેવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૨૧) ગાલવ મુનિએ ગરૂડની સહાય્યતાથી ૬૦૦ ઘોડા અને એક કન્યા મેળવી, વિશ્વામિત્રને ગુરૂદક્ષિણામા આપ્યા એ વાત વિચારવા જેવી છે તેવી મુકી છે

યયાતિ–યજ્ઞોથી ઇંદ્રપદ મેળવી સ્વર્ગમા ગયો ઇદ્રે ઝડતી લઇને પાછો ધક્કેલી મુકયો

કર્મોના યોગથા જીવો ૮૪ લાખ યોનિઓમા ફર્યા કરે છે પણ કોઇએ કોઇની ઝડતી લીધેલી સાભળી નથી તો પછી આ નવીન રૂપનો સિદ્ધાત કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યો હશે ?

(૨૨) ત્રેતામા જે વાલ્મીકિ તે કલિમા તુલસીદાસ વા મીકિ પારધિમાથી થયા તેમણે દર્ભમાથી માણસ ઉત્પન્ન કર્યું વૈવસ્વતની દીકરીનો દીકરો વસિષ્ઠ બનાવી દીધો નારદ દાસીપુત્ર મટી બ્રહ્માના પુત્ર થયા આ બધા નવીન પ્રકારના લેખો વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૨૩) હાજર થઈ પ્રભુએ જુદથી હાથીને છોડાવ્યો આ કથાને મળતી કથા જૈનોમાની વિચારવાને મૂકી છે

(૨૪) “ માયાના સમુદ્રમા ડુબતા માર્કંડેય પ્રભુથી બચ્યા ધૌત નામનુ તીર્થ સ્થાપી મહાદેવ બ્રહ્માના શિરચ્છેદનના પાપથી મુક્ત થયા નરનારાયણના તપમા વિઘ્ન કરવા ઇદ્રે અપ્સરાઓ મોકલી રામચદ્રની પાસે શિવે પોતાનુ રક્ષણ માગ્યુ ”

ટુકમા વિચારવાન કે—માર્કંડેયને પ્રભુ બચાવવાને કયા કાળમા આવેલા ? બ્રહ્માના શિરનો છેદ કયા કાળમા અને પાપ મુક્ત કયા કાળમા ? નરનારાયણ કયુ વિશેષ પદ મેળવવાને તપ કરવાને લાગેલા ? જગત્ ઉત્પત્તિની સાથના મહાદેવ વિષ્ણુના ૭ મા અવતાર પાસે રક્ષણ માગવાને આવ્યા ? શુદ્ધ સ્યાદ્વાદના સિદ્ધાતમા દૂષણ જોવાવાળાને શુ આ બધા કલ્પિત લેખોમા દૂષણ કે ભૂષણ કાઇ દેખવામા નહી આવ્યા હોય ? ન જાણે હૃદયના કેટલા શુદ્ધ હશે ?

છેવટ પુત્ર બન્યો અને રોગ પણ ગયો તે વરૂણ પુરાણોમા માત્ર સમુદ્રનો દેવ બન્યો મહાભારતમા—ઉત્તથ્ય ઋષિની પુત્રીનુ હરણ કરનારો કહ્યો " મારા ગ્રથમા વિચારો કરીને બતાવ્યા છે, ત્યાથી વાચી લેવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૩૧) વેદોમા અગ્નિને પણ મોટો દેવ બતાવેલો છે તેના સ બધના વિચારો—

ઋગવેદના ૧૦૦૦ સૂકતોમા ૨૦૦ સૂકતો તો અગ્નિ દેવના જ હશે ઇદ્ર સિવાય બીજા દેવ કરતા અગ્નિ દેવના સ્તોત્રો વેદમા વધારે છે ઋગવેદમા પ્રથમજ અગ્નિના સ્તવ નમા મોટામા મોટો પુરોહિત, યજ્ઞનો ઋત્વિજ, અગ્રદૂત, અને પુષ્કળ દ્રવ્યનો આપનારો કહેવામા આવ્યો છે બ્રાહ્મણુ અને અગ્નિ એ બે દેવોના મુખ ગણાવ્યા છે અગ્નિને વેદમા આકાશ પૃથ્વિનો પુત્ર કહ્યો છે મૃતકને પિતરો પાસે મોકલી દેવાની અગ્નિને પ્રાર્થના કરવામા આવી છે કુમારિલ ભટ્ટ અને શ કરાચાર્ય ૮–૯ મા સૈકાના બતાવ્યા છે હિંદ તત્ત્વજ્ઞાનના ઇતિહાસના લેખકને સુધારો કરવાની સૂચના કરવામા આવી છે મારા વિચારો તો તે ગ્રથથી જોઇ શકાશે

(૩૨) પૂર્વ પુણ્યના યોગથી જેને હાથી ઘોડાદિક ૧૪ રત્નો મહા પરાક્રમી આવીને મળે તેજ છ ખ ડના ભોક્તા ચક્રવર્તી થાય એમ મવ જ્ઞોના ઇતિહાસમા બતાવ્યુ છે

વૈદિકોમા થોડા થોડા ફેરફારની સાથે તે જ ૧૪ રત્નો બ્રહ્માદિક દેવોના સમુદ્રમ થનથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા હોય

એનુ મારૂ માનવુ છે તેથી બન્ને તરફના વિચારો ટાકીને બતાવ્યા છે તે પણ મારા ગ્રથથી વિચારી લેવાની ભલામણ કરૂ છુ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરવાવાળા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવ આદિ દેવો, વેદના ઋષિઓ, વેદોમા અને પુરાણોના પડિતો પુરાણોમા મોટા મોટા લેખો લખી ગયા, પરતુ માર્કડેય ઋષિએ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરવાવાળી શક્તિ દેવી બતાવી છે, તે લખીને બતાવી છે હિંસામિશ્રિત વેદધર્મ જૈન-બૌદ્ધના પરિચય પછી પલટાતો ગયો વેદો એક વખતે રચાયા નથી, ચાર કલ્પમા વિભક્ત કરી શકાય છે ૧ છદોકલ્પ, ૨ મત્રકલ્પ, ૩ બ્રાહ્મણકલ્પ, ૪ સૂત્રકલ્પ, ॥ (૧) છદો કલ્પ—અતિ બાહ્યાવસ્થાવાળો, ધર્મપદ્ધતિ વિનાનો, પ્રાચીન ઋષિઓ સ્વભાવિક ધર્મ કહેતા

(૨) મત્ર કલ્પમાજ યજ્ઞ યાગાદિક થતા ત્રણ વેદ રચાયા (૩) બ્રાહ્મણ કલ્પમા—ધર્મ તત્ત્વ વિષયોનો વિચાર તથા ચર્ચા ઘણીજ ઉત્પન્ન થઇ હતી ને ઉપનિષદો રચાયા હતા (૪) સૂત્ર કલ્પમા—વેદ ઉપદ્નિષદ્ની ટીકા, શિક્ષાદિ છ વેદાગ લખાયા "

આ બધા લેખોના વિચારો મારા ગ્રંથમા કરીને બતાવેલા છે ત્યાથી વિચાર કરવાની ભલામણ કરૂ છુ.

ઈંદ્રાદિક દેવો જન્મા કે અજન્મા? તેનો ખરો ખુલાસો વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા મળી શકતો નથી, કેટલાક પ્રમાણો

જોતા બ્રાહ્મણોમા પણ સિદ્ધ થતા નથી જનોમા તો સમ્બન્ધ જ બતાવ્યા છે જુઓ કલમ ૨૯ થી

ઋગ્વેદમા લખાયલા અશ્વ સ્તોત્રનો તાત્પર્ય એવો છે કે અશ્વને-શોધવાની, તેની પૂજા કરવાની, તેને કાપવાની, તે માસ રાધ્યા પછી આહૂતિ આપવાની, અને પછી તે માસ ખાવાની વિધિ આ સ્તોત્રમાથી મળી આવે છે

આમાં ગુરૂદત્ત વિદ્યાર્થી-પિન્કોટનો ખુલાસો કરતા જણાવે છે કે અમથી બ્રાહ્મણો વ્હેમી-અધશ્રદ્ધાળુ, વેદને ઇશ્વર પ્રણીત માનતા, બુદ્ધનો પ્રચાર થતા દલીલોથી રક્ષણ માટે દર્શન સાહિત્ય ઉત્પન્ન કર્યુ આ તર્કો એવી જોડે છે કે ઇતિહાસથી અસત્ય છતા વિશ્વાસ મુકવા જેવુ છે મૅક્સમ્યુલર મંત્ર યુગના ત્રણ ધે કહે છે કે-વિધિઓની વિગતોથી ઉભરાતા અશ્વમેધનું સૂક્તજ બન છે

યજ્ઞરહસ્યવાળાએ અશ્વમેધ માટે બતાવેલા અનુમાનો યજ્ઞ કારકો ઘોડેસ્વાર થઇને આવ્યા હશે, સૂર્ય ઘોડા મારફતે મુસા ફરી કરે છે, છાયાની પાછળ જવા સૂર્યે અશ્વમૂર્ત્તિ ધારણ કરી હતી, ઘોડારૂપે થઇ યાજ્ઞવલ્ક્યને સૂર્યે નવો યજુર્વેદ આપ્યો હતો, તેથી ઘોડો સૂર્યનો પ્રતિનિધિ ગણાતો હોય એમ અનુમાનો કરીને બતાવેલા છે

યજ્ઞાનુષ્ઠાન એજ વિષય વેદોમા પ્રધાન છે અને એમાજ વેદપ થિની પ્રતિષ્ઠા થએલી જણાવેલી છે

ઋગ્વેદના ટીકાકારો પોતાના સમયના વિચારે લખી, એક બીજાથી વિરુદ્ધજ લખતા ગયા ઉદાહરણમા સ્વામી દયાનદજીનાજ લેખો જુવો

ઋગવેદાલોચનના લેખક એક બીજાથી વિરુદ્ધમા લખાયલા મોટા મોટા તેર (૧૩) આશ્ચર્ય લખીને બતાવ્યા છે તેનો કિચિત્ વિચાર અમે પણ કરીને બતાવેલો છે

ગાયના વધ સબધે—તત્તિરીયમા, બૃહદારણ્યકમા, કાત્યાયન સ્મૃતિમા અને ગોભીલગૃહ્યસૂત્રમા, વિવિધ પ્રકારના લેખો લખાયા છે તેઓના વિચારે મારા ગ્રથથી જોવાની ભળામણ કરૂ છુ.

મનુષ્યના વધ સબધે—કૃષ્ણ યજુર્વેદના તત્તરીયમા લખાયુ છે કે—વાગ્દેવતાના માટે પુરૂષનો વધ, તૃષ્ણાભિમાની દેવતાના માટે—ઋતુધર્મ નિવૃત્ત સ્રીનો વધ, પ્રતીક્ષાના માટે—કુમારી કન્યાનો વધ, અતરેય બ્રાહ્મણમા શુનશેપના વધ સબધીની કથા લખાઈ છે મહાભારતના વન પર્વમા નરમેધ યજ્ઞનુ વર્ણન કરવામા આવ્યુ છે, આ બધા લેખો માણસોના સહારના માટે લખાયા છે

યજુર્વેદના કટલાક મત્રોના અર્થો એવા લખાયાછે કે—યજમાનની સ્રીની સાથે ઘોડાનો સબધ કરાવવા ઋત્વિજો (યજ્ઞના કરાવવા વાળા) એવો ઉપહાસ કરી રહેના છે કે તદ્દન નિર્લજ્જ કે જેથી મારા માણસોને નીચુ ઘાલવુ પડે, આવા તદ્દન

અયોગ્ય પ્રકારના વિચારો વેદ જેવા પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથોમા લખીને લોકોમા પ્રસિદ્ધ કર્યું કે વેદો સૃષ્ટિની આદિમા ઈશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા છે આમા સત્યતા કેટલી ? મને પૂછો તો ન તો કોઈ સૃષ્ટિની આદિ કરવાવાળો દેખાય છે તેમજ ન તો સૃષ્ટિની આદિમા ઈશ્વરથી વેદો પ્રાપ્ત થએલા જણાય છે જો વિચાર કરશો તો આપ સજ્જનો મારા લેખોથી સારી રીતે સમજી શકશો કદાચ મારી ભૂલ સમજાય તો મને સૂચના કરી મારા ઉપર ઉપકાર કરશો " પોતાના સ્થાનથી ભ્રષ્ટ થતા સ્વર્ગંગા આગળ આગળ કાદવ કીચડવાળા થતા ગયા તેમ સત્ય ધર્મથી ભ્રષ્ટ થએલાઓની સ્થિતિ ભર્તૃહરિએ જણાવેલી છે તેમા મે મારા વિચારો પણ થોડા લખીને જણાવ્યા છે

વીર ભગવાનની સ્તુતિમા હેમચંદ્રાચાર્ય કહે છે કે—

વેદાદિક આગમ અપ્રમાણ શાથી ? અનર્વજ્ઞોથી પ્રવૃત્ત, હિંસામિશ્રિત, સ્વાર્થી લોકોએ વળગી પડેલા છે તેથી

જૈનાગમ પ્રમાણ શાથી ? જીવોના હિત માટે, પરસ્પર વિરોધ વિનાનું મોક્ષાભિલાષીઓથી ગ્રહણ થએલુ છે તેથી

અન્ય મત વાળાઓએ સરળપણે અયોગ્ય કહેલુ પણ તેમના શિષ્યોએ તદ્દન ઉલટાવી નાખેલુ એ ઉપદ્રવ જૈનાગમમા થએલો નથી એજ તેની મહત્ત્વતા છે

(૩૩) શંકર દિગ્વિજય સર્ગ ૧૬ માની એ ચાર વાતો ભટ્ટ અને શંકર ૮-૯ મા સૈકાના છે સર્ગ ૧ લામા–બ્રહ્માદિ દેવોની શંકર દેવને ફરીયાદ કે–વિષ્ણુએ બૌદ્ધશાસ્ત્ર રચીને વેદાદિકને હાનિ પુહચાવી શંકર દેવે કહ્યુ કે હુ મનુષ્ય દેહ ધરીને જ્ઞાનકાંડનો ઉદ્ધાર કરીશ તમો વેદ મર્યાદા સ્થાપો બ્રહ્મા મંડન નામે, ઇંદ્ર સુધન્વા નામે, કાર્તિકેય ભટ્ટપાદ નામે અવતર્યા સુધન્વાની સભામા ભટ્ટપાદે બૌદ્ધોને હરાવ્યા એવી રીતે કે–ભટ્ટપાદે કહ્યુ કે–"વેદો પ્રમાણભૂત હોય તો મને આચ આવશે નહીં" એમ કહી પર્વત ઉપરથી પડતા તાજાનાજા રહ્યા બૌદ્ધો હાર્યા ફરીથી ઘડામા સર્પ મગાવ્યો બૌદ્ધોએ સર્પ બતાવતા રાજાને મૂર્છા ભટ્ટે ધીરજ આપી રોપશાયી વિષ્ણુ બતાવ્યા રાજાએ બૌદ્ધોનો અને જૈનોનો નાશ કરાવ્યો બ્રહ્માદિકનો પત્તો ન મળે તો આ શંકરસ્વામીનો ઉત્પાત ગણાય કે નહી ?

સર્ગ ૨ જો–શંભુનો જન્મ–લિંગ રૂપે પ્રગટ થતા રાજાએ દેવલ બંધાવ્યુ, ફરી શિવ ગુરૂ નામે જન્મી શંકરનીજ સેવાથી શંકરસ્વામી પુત્ર મેળવ્યો આમા બધાએ શંકર દેવ છે

સર્ગ ૩ જામા–વિષ્ણુ, પવન, વાયુ, નંદીકેશ્વર, બ્રહ્મા, બૃહસ્પતિ, અરૂણ, વરૂણાદિ દેવો, દુનિયામા જંગ મચાવવાને, સ્વર્ગમાથી ઉતરી બ્રાહ્મણ રૂપે અવતર્યા આમાના બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવનુ સ્વરૂપ કિંચિત્ જાણવાથી બધા દેવોનુ સ્વરૂપ સહજે સમજાશે

સર્ગ ૪ મા—ત્રીજે વર્ષે મિત્રો સાથે શંકર ભિક્ષા માટે ગયા ત્યા લક્ષ્મીને બોલાવીને તે બ્રાહ્મણીનુ ઘર સોનાના આમળાથી ભરાવી દીધુ

સર્ગ ૫ મા મા સાતમે વર્ષે ભણીને ઘેર આવ્યા નદીની સ્તુતિ કરી, આગળે વહેતી કરી, માતાની અડચણ દૂર કરી રાજશેખર રાજાને પુત્ર આપી તેની ઈચ્છા પુરણ કરી અગસ્ત્ય આદિ દર્શનાર્થે આવ્યા માતાના પ્રશ્નોત્તરમા તમારો પુત્ર સાક્ષાત્ શિવ રૂપ છે, ૧૬ વર્ષનુ આયુષ્ય છે, પણ વ્યાસ ૧૬ વર્ષ વધારીને આપશે, એમ કહી અંતર્ધાન થયા માતાનો ખેદ ટાળવા શંકરે કહ્યુ કે કર્મ ભોગવવા જીવ સ્થૂલ દેહમા વિચર્યા કરે છે સંન્યાસ લેવા ગયા, ગુરુએ પૂછ્યુ, તુ કોણ? હુ લય થનાર સર્વોત્તમ ચિદાનંદ રૂપ છુ એમ કહી ચાર મહાવાક્યનો ઉપદેશ લીધો ચોમાસામા નદીના પૂરને કમંડલુમા સમાવી દીધુ શંકરે આ બધા ચમત્કાર બતાવ્યા તેનો વિચાર

સર્ગ ૬ ઠા ૭ મામા—કાશીમા સનંદન શિષ્ય કર્યો ચાર કુતરા વાળા ચંડાલને નમન કરતા જતા, તેમને ચાર વેદ સાથે શિવમૂર્તિ રૂપે દર્શન આપ્યુ ભણવા માટે સનંદન સામી પારથી આવતા ગંગામા પડ્યા, કમળોપર પગ મુકતા આવ્યા તેથી પદ્મપાદ નામ સ્થાપ્યુ

વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને બ્રહ્મ સૂત્રનો અર્થ કહ્યો કે—બીજા દેહમા જતા જીવને પાંચ ભૂતો વિંટલાઈને જાય છે, એ સાંભળી વ્યાસ રૂપે પ્રગટ થઈ ૧૬ વર્ષનુ આયુષ્ય વધારીને અંતર્ધાન થયા

સર્ગ ૮ મા થી ૧૦ મા મા—જૈમિનિ ઋષિએ સ્થાપેલો કર્મકાંડ, તેના પક્ષી મંડનમિશ્ર, તેનું ખંડન કરી જ્ઞાનકાંડ મનાવ્યો મંડનનો ખેદ દૂર કરવા જૈમિનિ પ્રગટ થઈ કહેવા લાગ્યા કે-શંકરના મતને સ્વીકારી, તરી જાવો, કહીને અંતર્ધાન થયા બ્રહ્મ રૂપ મંડન હાર્યા, પણ સરસ્વતી વાદ કરવા ઉભા થયા ના પાડતા શંકર સાથે ૧૭ દિવસના પછી કામ કેલીનું સ્વરૂપ પૂછ્યુ માસની મુદ્દત માગીને મૃતક રાજાના શરીરમાં પ્રવેશી રાણીઓ સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યા લુબ્ધ થએલા જાણી શિષ્યો છોડાવી લાવ્યા રાજ તરફથી અગ્નિસંસ્કાર થતા શરીરમા પ્રવેશી ગયા નૃસિંહે અગ્નિની શાતિ કરી પછી સરસ્વતીને પણ જીતી લીધા મંડનને तत्त्वमसि નો મંત્ર આપીને अद्वैतमत સ્થાપ્યો

સર્ગ ૧૧ મા—શૈલપર્વતે કાપાલિક શંકરને કહ્યુ કે-મને ભૈરવે કહ્યુ છે કે, તુ કોઈ સર્વજ્ઞનુ કે રાજાનુ મસ્તક હોમીશ તો સદેહ સ્વર્ગે જઈશ માટે મારૂ ઇષ્ટ થાય તેમ કરો શંકરે એમતનો વાયદો કર્યો એકાતમા ન ક્યા કરતા હતા ત્યા કાપાલિકે તરવાર ખેંચી પદ્મપાદને ભાસ થતા નૃસિંહ રૂપ ધરી ચીરી નાખ્યો બીજા શિષ્યોએ બન્નેને મરણ રૂપે જોયા, સમાધિ ઉતરતા શંકરે નૃસિંહ રૂપ છોડાવ્યુ

સર્ગ ૧૨ મા—મુકામ્બિકામા મરેલા પુત્ર માટે શોકાતુર બ્રાહ્મણના કુટુંબને જોઈ શંકરને દયા થતા—"આકાશવાણી થઈ કે અસમર્થ દયા બતાવે " આચાર્યે કહ્યુ કે-અસમર્થને

બોલવુ શોભે ? સમર્થ છો તો શોક દૂર કરો ! એમ કહી જીવતો કરાવ્યો વિચારવાનું કે કુટુબ જતા જોઈ રહ્યા, પોતે ગયા, બીજાને જીવતા કરાવ્યા, એવો કોઈ સમર્થ હોય ખરો કે ? આ તો ઇબજાળની ચતુરાઈ બતાવી ?

સર્ગ ૧૪મા—માતાનો મદવાડ જાણી સેવામા આવ્યા શકરની સ્તુતિ કરતા વિમાન લઈ દૂતો આવ્યા માતાની ના થતા પાછા ગયા પછી વિષ્ણુની સ્તુતિ કરતા તેમના દૂતો વિમાન લઈને આવ્યા તેમા બેસીને માતા વિષ્ણુના ધામમા પધાર્યા આમા સત્યતા કટલી હશે ?

સર્ગ ૧૫ મા—દિગ્વિજય કરવા હજારો શિષ્યોને અને લશ્કર સાથે રાજાને સાથમા લઇને નીકળ્યા પ્રથમજ કાપાલિકો સાથે જપા જપી થતા રાજાએ હટાવ્યા ગોકર્ણમા—દ્વૈતમતના શૈવ નીલકઠને અદ્વૈત મત મનાવ્યો C?યનમા—દ્વૈતમતના ભટ્ટ ભાસ્કરને અદ્વૈત મત મનાવ્યો જૈનને પિશાચ કહીને ખડન કરવા લાગ્યા જેમા એક પણ વાત સાચી નથી છેવટે સપ્ત ભગીના ખડનમા ઉતર્યા આ વાતનો ઉત્તર ટિપ્પનકાર જણાવ્યો છે કે—સપ્તભગીઓથી પ્રત્યેક પદાર્થમા ગમે તેવા બીજા પણ પરસ્પર વિરૂદ્ધ ધર્મોનો સમાવેશ થાય છે બીજા અનેક વૈદિક મતના પડિતોએ જ તેમની અયોગ્યતા બતાવેલી જગો જગો પર માન્ય ગ્રથથી જોઈ શકશો.

(૩૪) સાધારણ વિચારો—સર્વજ્ઞોના તત્વના વિકાર ૩૧/ હાલનો વૈદિક ધર્મ સર્વજ્ઞોના અપરિચિત પ્રદેશમા, યજ્ઞ

યાગાદિકના વિધાનવાળો, વેદધર્મ સ્વાથી લોકોથી ચાલી પડેલો ખરો પણ, સર્વજ્ઞોના વિશેષ પરિચયવાળા પ્રદેશમા તે નહી જેવો થઇ પડતા, સર્વજ્ઞોના તત્ત્વમિશ્રિત નવીન ગ્રંથોની રચના કરી, વેદધર્મ ટકાવવાના પ્રયત્નો કરતા ગયા એટલે દૂધમા કે છાસમા, પાણી કેટલુ તેનો અંદાજો ન કાઢી શકાય તેવા સ્વરૂપનો, વૈદિક ધર્મ કરીને મુકયો

વેદો એક એકથી ઘણા ઘણા છટે, ઋષિઓથી તૈયાર થએલા, અનેક પ્રમાણોથી સિદ્ધ છે છતા સૃષ્ટિની આદિમા ચાર-ઋષિઓના હૃદયમા પ્રજાપતિથી ચારો વેદ પ્રાપ્ત થયા, તે વાત ચારો વેદોથી લખાતી ચાલી તે પ્રમાણ વિનાની તદ્દન કલ્પિત છે તે શાથી ચાલી? અને કયારથી ચાલી? પ્રગટ દેખાય છે કે સર્વજ્ઞોથી વિરૂદ્ધમા લખી જાણી બૂજીને ચાલવા દીધી હોય એવુ મારૂ ખાસ અનુમાન છે આ મારા અનુમાનની પુષ્ટિમા આનંદશંકરભાઇ ધ્રુવના, આર્યોના તહેવારોના લેખકના, અને મણિલાલભાઇ દ્વિવેદીના, ફકરાઓ ધ્યાનમા લઇ વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ અને દક્ષિણના પંડિત લક્ષ્મણ રઘુનાથ ભિડે તો સ્પષ્ટ રૂપેજ લખીને બતાવ્યુ છે કે **"જૈન ધર્મ એ વિકૃત હિંદુ ધર્મ છે એમ કહેવામા આવે છે પરંતુ સનાતન અને પુરાતન એવા જૈન ધર્મનુ વિકૃત સ્વરૂપ એ હિંદુ ધર્મ છે "**

આવા આવા દેશી પરદેશી અનેક મહાન્ મહાન્ પંડિતોની, નિર્મલ બુદ્ધિનો પ્રકાશ મારા પર પડતા, મારૂ મન વૈદિક મત

જોવાને પ્રેરાયુ જોતા જોતા ઘણા ઘણા પ્રકારનો વિપર્યાસ થએલો જણાતા જૈન-વૈદિકની તુલનાત્મક રૂપે ગ્રથ લખવા માડયો, તેમા ઘણા ખરા પડિતોના વિચારો સત્ય રૂપે વએલા પણ લાગતા ગયા તે મે માત્ર ગ્રથમા જાહેર કર્યા છે તે જોવાની ભલામણ કરૂ છુ આ જગો પર તો નહી જેવી સૂચના માત્રજ કરીને બતાવુ છુ

સર્વજ્ઞોએ—નાના મોટા અનતાનત જીવોથી ભરેલી, અને કર્મના સયોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ભટકતી, અનાદિના કાળથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિ બતાવેલી છે

વૈદિકોમા—બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવાદિક એક એકથી વિરૂદ્ધ પણે આ સૃષ્ટિની રચના કરતા બતાવેલા છે

જૈનોમા આ અવસર્પિણીમા—ઋષભદેવાદિક ૨૪ મહાન્ તીર્થ કરો ધર્મના પવર્તકો (નાયકો) થતા આવ્યા છે

વૈદિકોમા—મત્સ્ય કૂર્માદિક ૨૪ એકજ વિષ્ણુના અવતારો થએલા બતાવ્યા છે તેમા ઋષભદેવને ૮ મા નબરે ગોઠવ્યા છે

સર્વજ્ઞોમા—હાથી, ઘોડાદિક અગાધ શક્તિવાળા ૧૪ રત્નો આવીને મળ્યા પછી, ૬ ખડના રાજ્ય કરતા—ભરત-સગર આદિ ૧૨ ચક્રવર્તીઓ થએલા બતાવ્યા છે

વૈદિકોમા—તેજ ભરતને જડભરત, સગર આદિ બે ચારને, રાજા તરીકે ઓળખાવી તેમના સબધના હાથી, ઘોડાદિ ૧૪ રત્નોમા, થોડા ફેરફાર સાથે બ્રહ્માદિ દેવોના સમુદ્રમથનથી

ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે સગર ચક્રવતીના ૬૦ હજાર પુત્રો સ્વાભાવિક હતા, તે મહાદેવથી પ્રાપ્ત થએલા બતાવ્યા છે

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા ૧૧મા તીર્થંકરના સમયમા પહેલા વાસુદેવના પિતા-પુત્રીના સબધથી લોકોમા પ્રજાપતિ તરીકે જાહેર થયા છે

વૈદિકોમા—તેજ પ્રજાપતિને ચારે વેદોમા બ્રહ્મા તરીકે લખીને-સૃષ્ટિની આદિ કરનાર, સૃષ્ટિની આદિમાજ ચાર ઋષિઓના હૃદયમા ચારે વેદોનો પ્રકાશ કરનાર, અને પોતાના ચાર અગથી ચાર વર્ણની ઉત્પત્તિ કરનાર, લખીને બતાવ્યા છે આ બ્રહ્મા એક રાજાને કલ્પેલા છે, તેના માટે વૈદિકોમા લખાયલા અનેક પ્રકારના વિચિત્ર લેખોથી જાણી શકાય તેમ છે

આ અવસર્પિણીના—સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા—બલદેવાદિક નવ ત્રિકો થયેલા લખાયા છે તેમાનુ પહેલુ ત્રિક ૧૧ મા તીર્થંકરથી સરૂ થતા—૨૦ મા તીર્થંકર થયા પછી ૮ મુ રામ, લક્ષ્મણ અને રાવણનુ થયુ છે અને ૨૨ મા તીર્થંકરના સમયમા-બલભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરાસધનુ થયુ છે વાસુદેવજ પ્રતિવાસુદેવને મારે એ નિયમ પ્રમાણે જૈનોમા લક્ષ્મણ વાસુદેવના હાથે રાવણ પ્રતિવાસુદેવ મરાયો છે વૈદિકોમા બલદેવ નામને બતાવ્યા તેટલો ફેર છે બાકી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવના હાથે જરાસધ પ્રતિવાસુદેવ મરાયો તેમા ફેર થએલો નથી આ બન્ને ત્રિકોમા મુખ્ય પાત્રોનો ફેર ઘણો નહી હોય, બાકી બીજા

વિષયોમા તો ઘણો જ ફેરફાર થએલો જણાય છે તે તો બન્ને તરફના મેળાપથી જાણી શકાશે

પરંતુ—નમાદિક ૮ મા ના, અને બળભદ્રાદિક ૯ મા ના, પૂર્વેના જે સાત ત્રિકો ૧૧ મા તીર્થંકરના સમયથી થતા આવ્યા, તેમા તો વૈદિકના પંડિતોએ સર્વ પ્રકારના ક્રમને તોડી નાખીને, એવુ તો ઉંધ છતુ કર્યુ છે કે મોટા મોટા પંડિતો પણ, તે શુ ચવી દીધેલુ ડોકડુ, ઉકેલી શકે નહી તે પૂર્વેના સાત ત્રિકોમા—બલદેવોના તો નામ નીશાન પણ દેખાતા નથી અને જે સાત નામના સાત વાસુદેવો થતા આવ્યા, તેમના નામ, ઠામ, ઠેકાણા, ઉડાવી દઇને એક જ વિષ્ણુ ભગવાનના નામથી જાહેર કર્યા પરંતુ તેમના પ્રતિપક્ષી રૂપ જે સાત પ્રતિવાસુદેવો હતા તેમના નામ તેવાને તેવા રૂપના મા ! જોવામા આવ્યા, પણ તેમનુ સ્વરૂપ તદ્દન ફેરવી નાખ્યુ અને જુદા જુદા કવિઓએ જુદી જુદી મનમાની કલ્પનાઓ કરીને બતાવી છે તે જુનો કે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા પ્રતિ વાસુદેવોના નામ—૧ અશ્વગ્રીવ, ૨ તારક, ૩ મેરક, ૪ મધુ અને કૈટભ, ૫ નિશુંભ, ૬ બલિ, ૭ પ્રલ્હાદ અને પૂર્વે બતાવેલા ૮ મા રાવણ અને ૮ મા જરાસંધ આ બેમાના એકને તો લક્ષ્મણે માર્યા અને બીજાને શ્રીકૃષ્ણે મારીને ત્રણ ખંડનું રાજ્ય અંત ર પણે ભોગવ્યુ હતુ તેવીજ રીતે પૂર્વેના સાત વાસુદેવોના શત્રુભૂત સાત પ્રતિવાસુદેવાજ છે તેઓનુ સ્વરૂપ વૈદિકોમા જેવી રીતે ગોઠવાયુ છે તેઓની અહીં સુચના કરીને બતાવુ છુ ૧ અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુ

દેવનેજ માથા વિનાના થયા પછી ઘોડાના માથાવાળા બતાવી–હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યા છે ૨ તારક પ્રતિવાસુદેવ છે તેમની લડાઈ–દ્વિપૃષ્ઠ વાસુદેવની સાથે થએલી તેને બદલે વદિકામા–તારકાસુર લખીને દેવ દાનવોની લડાઈ ગોઠવીને બીજામા વિષ્ણુને પણ તેના કેદી લખીને બતાવ્યા છે આમા બે ત્રણ કવિઓની કલ્પનાઓ જુદા જુદા રૂપે થએલી મારા લેખમા જોઇ લેશો ૩ જા મેરક પ્રતિવાસુદેવ છે તેને વેદિકામા મોટો દૈત્ય લખીને જણાવ્યુ છે કે–એ દૈત્યે બ્રહ્માદિકોને સ્થાનથી ભ્રષ્ટ કર્યા, તે વિષ્ણુનુ શરણ લેવા આવ્યા વિષ્ણુ તે દૈત્યની સાથે હજારો વર્ષના યુદ્ધથી થાકીને ભાગ્યા અને ૧૨ યોજનની ગુફામા જઈને સૂતા લખીને બતાવ્યા છે ૪ મધુ પ્રતિવાસુદેવ છે, કૈટભ તેના ભાઇ છે વૈદિકામા આ બેને વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈને, નાભિ કમલમા ભરાઇ બેઠેલા બ્રહ્માને મારવા દોડયા, એટલે વિષ્ણુ તે બે દૈત્યોની સાથે બાહુયુદ્ધમા પડયા, પણ પાચ હજાર વર્ષ પછી ત્યાથી નાશી છુટયા આમા પણ ઘણા વિચિત્ર પ્રકારો ચિતરાયા છે પાચમા નિશુભ પ્રતિવાસુદેવ છે તેના બદલે વૈદિકામા–નિશુભ અને નમિ બે દૈત્યો બતાવ્યા છે ગરૂડ સાથે વિષ્ણુ લડવા ચઢયા પણ, તે દૈત્યોના મારથી મૂર્છિત થયા પછી યુદ્ધમાથી નાસી છુટયા છઠ્ઠા બલિ પ્રતિવાસુદેવ છે તેમા અનેક કલ્પનાઓ થએલી છે, મુખ્યતાએ વિષ્ણુ ભગવાન્ ત્રિવિક્રમના સ્વરૂપથી છળી ગયા અને તેના ગુલામ થઈને પણ રહેલા બતાવ્યા છે ૭ મા પ્રહ્‌લાદ પ્રતિવાસુદેવ છે અને વિષ્ણુના શત્રુભૂત છે, છતા તેને પોતાનો

ભકત સ્વામી થાભલામાથી નીકળીને તેના ગાપન મારવા વાળા લખીને બના યા છે નવાનુ અને જગન્નાથ ૮ મા- મા પ્રસિદ્ધ છે, તેથી તેઓમા કંઈ સૂચના કરવી નથી

અહીં એક વિશેષ સૂચના એ છે કે—ગીના જેવા મહાન્ પ્રતિષ્ઠિત ગ્રથમા વિષ્ણુ ભગવાનના તરફથી બોધ અપાયલો ગણાય છે તેમા ભગવાન્ પોતેજ કહે છે કે—, ભક્તોની રક્ષા કરવા યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરીશ તે વિષ્ણુ માથુ કપાવી ઘોડાના માથા વાળા કેમ થયા ? અને નારકાસુરના કેદી કેમ બન્યા ? મેરક દૈત્યથી નાશીને બાર યોજનની ગુફામા જઈને કેમ સૂતા ? કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએના બે દૈત્યોના આગળ પણ પોતે ટકી ન શકયા અને નિશુભ—અને નમિ બે દૈત્યોથી પોતાના ગરૂડ વાહન સાથેજ માર ખાઈને ભાગ્યા, જે ભગવાન્ પોતાનુ રક્ષણ નથી કરી શકયા તે ભગવાન્ અમારૂ રક્ષણ કયે ઠેકાણેથી આવીને કરી શકવાના છે ? માટે જ અમો કહીએ છે કે ત્રાજના વદિક ધર્મ તે, મનુષ્યોના તરંગના વિકાર રૂપનો છે ભૂલચૂકની ક્ષમા આપશો અને સત્યની શોધ કરજો

(૩૫) જૈનોના—અનેકાતવાદનું અથવા સ્યાદ્વાદવાદનુ સ્વરૂપ—

દુનિયાના સર્વ પદાર્થો—ઉત્પન્ન અને નાશ થતા હોવા છતા પણ તેના મૂળ પદાર્થોનો નાશ થતોજ નથી એ નિર્વિવાદ છે જેમ કે સોનાના અનેક દાગીના બનતા અને તોડી નખાતા હોવા છતા પણ સોનાનો નાશ થતોજ નથી તેવીજ રીતે માટીના ઘડા આદિ ઉત્પન્ન અને નાશ થવા છતા પણ માટીનો

સર્વથા નાશ થતોજ નથી એવી રીતે બધાએ પદાર્થો અનેક ધમવાળાજ હોય છે આ માન્યતાને જૈનો અનેકાતવાદના નામથી અથવા સ્યાદ્વાદ વાદના નામથી જાહેરમા પ્રસિદ્ધ કરે છે

વૈદિકમતમા—પૂર્વકાળમા થએલા કેટલાક પડિતો તે પદાર્થોમા અને તેમના સ્વરૂપોમા જુદા જુદા પક્ષોને ઉભા કરીને જુદી જુદી માન્યતાઓ પ્રગટ કરે છે જ્યારે પોતાની માન્યતાઓમા વાધા આવી પડે છે ત્યારે તે જૈનોના અનેકાત-વાદનો આશ્રય લઇને સામા પક્ષોન તોડી પાડવાના પ્રયત્ન પણ કરે છે તેમા પણ વિશેષ ખુબી એ છે કે—તે મતવાદીઓ જૈનોના અનેકાતવાદનો તો આશ્રય લેતા જાય છે અને પોતાની માન્યતામા જુઠી કલ્પનાઓ કરીને તેજ અનેકાતવાદનુ ખડન કરવામા પોતાની ચાતુરી પણ પ્રગટ કરતા જોવામા આવે છે

આ અનેકાતવાદના પ્રકરણમા આવા પ્રકારની બધી વિચિત્રતાજ આપ સજ્જનોના જોવામા આવશે

પ્રથમ શકર સ્વામીએ જ શૈવ—નીલકઠનો અને ભાસ્કરાચાર્યનો દ્વૈતવાદ છોડાવી અદ્વૈતવાદ કબુલ કરાવ્યો એ શુ ન્યાય થએલો હતો ? મારા વિચાર પ્રમાણે તો દ્વૈતવાદજ સિદ્ધ રૂપનો છે, બાકી અદ્વૈતમત દુરાગ્રહમાજ દોરી જાય છે બીજાઓનુ ખડન કરતા સ્વામીજીએ જગો જગો પર અનેકાતવાદનોજ આશ્રય લીધેલો છે જેના આશ્રયથી જય મેળવીને આવ્યા, તેનુ પણ ખડન કરવામા જબરજસ્તી કરી, એ શુ સત્ય બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરેલો છે ખરો કે ?

રક્ષણ કરવાનુ વચન આપીને વૈકુંઠમા સિધ્ધાવી ગયા તે અને ગીતા જેવા મહાન્ ગ્રથથી પ્રતિષ્ઠાને પામેલા તેમને બૌદ્ધાદિકના શાસ્ત્રોની ચના કરીને વેદાદિકને હાનિ પુહ્ચાવનારા લખીને બતાવ્યા છે આ બધુ લખાયલુ કેટલુ સુસંગત સમજવુ ?

અહીં સ્ત્રીથી પણ બાલખ્યાલ જેવા બે બોલ વિચારમા મુકુ છુ યોગ્ય લાગે તો વિચારગો અને ભૂલ માલમ પડે તો ક્ષમા આપશો

અનાદિના કાળથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિની વારંવાર ભાગફોડ કરવાવાળા, મહાસા ાનિધિ એવા અનાદિકાળના બ્રહ્મા, ચારો વેદોથી પણ પ્રસિદ્ધિમા આવેલા છે બૌદ્ધાદિકોએ કરેલી ભૂલોનો નીકાળ કરવાનું તેમને ન સમજાયુ કે જેથી આ અઘોર કલિકાલમા પરિવાર લઈને શંકરદેવની પાસે ફરીયાદ કરવાને જવુ પડયુ ?

બીજી વાત એ છે કે—અનાદિકાળથી મોટામા મોટી સત્તા ધરાવનાર શ્રીકૃષ્ણ પણ મનાયા છે અને જેમની મહિમા ગીતા જેવા મહાન્ પ્રતિષ્ઠિત ગ્રથમા છવાઇ રહેલી છે શ્રીકૃષ્ણ પોતે જ પરમ ભક્ત અર્જુનના સ્હામને કહી રહયા છે કે-"પ્રકૃતિ મારૂ રૂપ છે" "જીવ મારો અંશ છે" "સંસારમા જેટલી શ્રીમાન્ વા વિભૂતિમાન્ મૂર્તિઓ છે તે સર્વ મારા અંશથી ઉત્પન્ન થએલીઓ છે" "અને સર્વ ભૂતોનો અંતર્યામી આત્મા પણ હુ છુ" ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારની તેમની

મહિમા જોતા તે મહાજ્ઞાની અને સર્વ સત્તા ધારીજ માલમ પડે છે છતા તેમણે બૌદ્ધાદિકોના શાસ્ત્રોની રચના કરીને દુનિયામા અજ્ઞાન ફેલાવ્યુ હોય તો શુ તેમની ભુલ થએલી ન મનાય ? કદાચ શ્રીકૃષ્ણે કે કોઈ બીજાએ ભુલ કરેલી માનીએ તો પણ તેનો નીકાળ બ્રહ્મા શુ ન કરી શક્તા હતા ? કરી શકતા હતા એમ માનીએ ત્યારે સર્વ સત્તા ધારી બ્રહ્માને શ્રીશંકરદેવ પાસે ફરીયાદ લઈ જવાનુ શુ કારણ ? વૈદિકોના ઘણા શાસ્ત્રોમા—બ્રહ્મા-વિષ્ણુ-મહેશ એ ક્રમથી ત્રણે દેવો મહાન્ લખાયલા હોવાથી મહેશને ત્રીજે દરજ્જેજ ગણનામા આવેલા હોય એમ સમજાય છે તો પણ તે મોટી સત્તાવાળા હોવાથી મોટા જ્ઞાની તો મનાતા જ હશે જ્યારે એમજ હોય તો પછી બ્રહ્માદિક દેવોની ફરીયાદ સાભળવાને જ શુ કરવાને બેસી રહ્યા ? પહેલેજ દુનિયામા આવીને સત્યાસત્યનો નીકાળ કરી જાતા તો પછી શકરસ્વામીને આટલો બધો પ્રપચ કરવાની શી જરૂર પડતી ?

બ્રહ્મા જગતના કર્તા ચારે વેદોથી તે સપૂર્ણ વૈદિકોના સિદ્ધાતોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા છે, શ્રીકૃષ્ણ પણ તેટલાજ દરજ્જાના મનાયલા છે તેથી પોતે કહી રહ્યા છે કે—" જીવ મારો અશ છે " " શ્રીમાન્, વિભૂતિમાન્, સર્વ મારા અશથી ઉત્પન્ન થએલા છે " અને સર્વ ભુતોનો અતર્યામી પણ હુ જ છુ "

આમા જરા વિચાર થાય છે કે—અનતા અનત જીવોને ખટકવારૂપ જે જીવોની ચોરાસી લાખ યોનિઓની સ્થાપના

થએલી પુરાણોમા પણ જણાવવામા આવી છે, તે શુ બ્રહ્માએ સ્થાપેલી કે શ્રીનૃપે ? અને તે શા કારણથી બનાયલી ? શુ તેવા રૂપો ધારણ કરીને તે તે યોનિયોના સુખ દુ ખ કેવા કેવા પ્રકારના છે તે જોવાને માટે પોતેજ ફરી રહેલા માનવા કે કોઈ બીજા પ્રકારના જીવો તેમા ભટકી રહેલા મા ના ? અથવા વૈદિ ોએ પોતાના સિદ્ધાતનો મેળ મેળવ્યા વિના બીજા કાકન સિદ્ધાતમાથી લઈને સમજ્યા ગોચર્યા વિના પોતાનામા લખી વાળેલા સમજવા ? આવા આવા પ્રકારના મે કડો લખાયલા લખોનો આપણી ટુ ક બુદ્ધિથી નિર્ણય કવી રીતે કરી લેવો ? જો કોઈ સત્ય બુદ્ધિથી લખીને બતાવે ત્યારે તો તેમનો પણ આપણા પર મોટો ઉપકાર થાય, બાકી ઉધ્ધતાઇના લેખકોએ તો દુનિયાનો દાટજ વાળ્યો છે તે જોવાની તો અમારી ઇચ્છા થતીજ નથી આજ કાલ થાબડા થાગડીના લેખો પણ ઘણાજ બહાર પડી રહ્યા છે તેથી સત્યના શોધકોને કાઇ સ તોષ ન થઇ શકે અને વિચાર વિનાઓના માટે તો સત્ય અને અસત્ય બન્નેએ એક સરખુજ છે માટે સત્ય વસ્તુના જ લેખો બહાર પાડવા જોઇએ, તેવા પ્રકારના સત્ય વિચારો તો કોઇ કોઇ મહાપુરૂષના જ જોવામા આવે છે બાકી થાબડા થાબડીના લેખો તો ઢગલા બ ધ જોતા કેવલ વખતજ ગમાવવા જેવુ થાય છે, પણ તેમાથી કાઇ સત્ય મળી શકતું નથી આ જમાનો સત્ય વસ્તુના શોધકોનો લાગે છે પર તુ થાગડા થાબડીનો મને લાગતો નથી બાકી તો વિચારો વિચારોના અનેક ભેદો છે નથી બધાનો નિવેડો લાવી શકાય નહી

સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતા વૈદિકોએ બાજી પલટાઈ

કોઈ પ્રાચીન કાળમા મુખ્યતાએ યજ્ઞ યાગાદિકના વિધિ વિધાનવાળુ વેદ જ્ઞાન ઈશ્વરની પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થએલુ લોકોને બતાવી તે કાર્ય ધમધોકારથી ચલાવ્યું પરતુ તે યજ્ઞ યાગાદિકનુ જ્ઞાન સાક્ષાત્ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વજ્ઞાનનો વિશેષ પ્રચાર થતા નહી જેવુ ભાસવા લાગ્યુ એટલે તેનો પ્રચાર નહી જેવો થઇ પડવાથી વૈદિકોના કેટલાક ચતુર પડિતોએ-બ્રાહ્મણાદિક ગ્રથોથી બાજી પલટાવવા માડી તે એવી રીતે કે—

(૧) સર્વજ્ઞોએ-પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિને અનાદિની બતાવી ત્યારે વૈદિકના પડિતોએ-સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા લખાયલા પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ નામના એક મહાન્ રાજાને બ્રહ્મા તરીકે કલ્પીને આ સૃષ્ટિની આદિ કરવાવાળા લખીને બતાવ્યા

(૨) સર્વજ્ઞોથી જાહેરમા આવેલા ઋષભદેવાદિક ૨૪ તીર્થકરોના અનુકરણરૂપે-વૈદિકોએ મત્સ્યાદિક ૨૪ અવતારો એકજ વિષ્ણુના કલ્પીને બતાવ્યા

(૩) સર્વજ્ઞોએ-ભરત-સગર આદિ ૧૨ ચક્રવર્તીઓ બતાવેલા છે વૈદિકોએ તે બારમાના બે ચાર નામ રાખીને તેમા ઉંધુ છતુ લખીને બતાવ્યુ છે અને તેમના સબધના જે ૧૪ રત્નો હતા તેમા ફેરફાર કરીને બ્રહ્માદિક દેવોના સમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે

નવર્જ્ઞોએ-વાસુદેવના નવ (૯) નિકો આ અવસર્પિ ણીમા થએલા બતાવેલા છે વૈદિકના પંડિતોએ તે બધાએ વાસુદેવોને એકજ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધિમા બતાવી તેમના પ્રતિપક્ષી જે નવ (૯) પ્રતિવાસુદેવો હતા તેમાના કોઈને વિષ્ણુ તો કોઈને અસુર-દાનવ-દૈત્યો ઠરાવી તેમને દેવતાઓની સાથે લડાવી માર્યા છે એટલુ જ નહી પણ સાથમા જગતની આદિ કરવાવાળા બ્રહ્માને અને યુગયુગમા ભક્તોનુ રક્ષણ કરવાવાળા વિષ્ણુ ભગવાન્‌ને તે દૈત્ય દાનવોથી નાશ ભાગ કરતા લખીને બતાવેલા છે તે ઘણુ ચમત્કાર પેદા કરે તેવુ છે એવી રીતે પરોક્ષના વિષયની સેંકડો નહી પણ હજારો વાતોમા ઉધુ ચત્તુ કરી પૂર્વાપરના વિરોધવાળા મોટા મોટા પુસ્તકો બનાવી મોટા મોટા પંડિતોને પણ મોટી મુંજવણમા નાખી દીધેલા છે 'નાક્ષરા' વિપરીત થએ 'રાક્ષસા' ની જે કહેવત છે તે આવા કારણથીજ પડેલી હોવી જોઈએ !

મહાભારતના શાંતિપર્વમા—હિંસાત્મક યજ્ઞનો નિષેધ કરી આત્મયજ્ઞ બતાવતા શ્રીકૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે—

> *यूप कृत्वा पशून् हत्वा, कृत्वा रुधिरकर्दम ।*
> *यद्येव गम्यते स्वर्ग, नरके केन गम्यते ? ॥ १ ॥*

સર્વજ્ઞોના સત્ય તત્ત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતા વૈદિકનાજ પંડિતો વેદવિહિત યજ્ઞોનો નિષેધ કરી આત્મયજ્ઞ બતાવતા કહે છે કે-યૂપને સ્થાપીને, પશુઓનો વધ કરીને અને તેમના

ઋષિઓથી કાદવ કરીને સ્વર્ગે જવાતુ હોય, ત્યારે નરકમા કયુ કર્મ કરવાથી જવાતુ હશે ?

ઉપરના શ્લોકથી સમજાય છે કે-સ્વર્ગની આશાવાળા યજ્ઞો કરતા પરતુ બધી દુનિયાના માલક નિત્ય મોક્ષરૂપ બ્રહ્મા પણ દુનિયામા યજ્ઞો કરવાને આવતા તે નવુ કયુ પદ મેળવવાને આવતા ? વિશેષ વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

વિષ્ણુપુરાણમા—

પૃથિવ્યામપ્યહ પાર્થ !, વાયા ગ્નઽગ્નૌ જલેઽપ્યહ ।
વનસ્પતિગતસ્યાહ, સર્વભૂતગતોઽપ્યહ ॥ ૧ ॥

પૃથ્વી આદિ સ્થાવરો જીવોવાળા છે એવુ સ્પષ્ટરૂપે વર્ણન વેદપુરાણોમા જોવામા આવેલુ નથી સવે સ્થાવરો પણ જીવો વાળા છે એ માન્યતા સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થએલી છે છતા વિષ્ણુપુરાણમા વિષ્ણુરૂપે દાખલ કરવામા આવી છે

એવા પ્રકારની માન્યતા ગીતામા પણ લખાઇ છે—જેમ કે-જીવ મારો અશ છે (૧૫-૭), સર્વભૂતોનો અતર્યામી આત્મા હુ છુ (૧૦-૨૦), સસારમા જેટલી શ્રીમાન્ વિભૂતિમાન્ મૂર્તિઓ છે તે સર્વ મારા અશથી ઉત્પન્ન થએલીઓ છે.

આમા વિચાર થાય છે કે-પોતપોતાના કર્મના વશમા પડેલા જીવો ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા અનતા કાળથી ભટકી રહેલા છે, વિષ્ણુ ભગવાન્ કહે છે કે બધાએ ઠેકાણે હુ છુ

ત્યારે શું તે તે યોનિયોમાં અનેક પ્રકારના સુખ દુઃખોનો અનુભવ કરતા વિષ્ણુ ભગવાન્ પોતે ભટકી રહેલા માનવા કે કોઈ બીજા જીવો ભટકી રહેના મનાયા છે ?

વળી વિશેષ વાત એ છે કે—મનુસ્મૃતિમાં લખાયુ છે કે—"બ્રહ્માએ યજ્ઞના માટે પશુઓ બનાવ્યા" તો તે કઈ વસ્તુના કયા કાળમા ? તેનો કાઈ પત્તો જણાવ્યો નથી જો અમો સર્વ ભૂતોમાં વિષ્ણુભગવાન્‌ને માનીએ ત્યારે તો યજ્ઞમા પણ પશુઓનો ઘાત કરતા વિષ્ણુભગવાન્‌નાજ અપરાધી ઠરીએ માટે વિચાર થાય છે કે—જીવોના સબંધે ખરો સિદ્ધાન્ત ગીતાનો કે સ્મૃતિનો ? બીજી બાજુ જોતા—બ્રહ્મા—વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણમાના એક પણ દેવનો ખરો પત્તો લાગેલોજ નથી માટે આ જીવોનો વિષય પણ સર્વજ્ઞોમાથી લઈને વૈદિકના પંડિતોએ ઉંધો છત્તો કલ્પી કાઢેલોજ હોય એજ અનુમાન પર આવીને અટકવુ પડે છે

વિશેષ વિચારવાનું કે—સર્વજ્ઞોના લેખો તરફ અને વૈદિકોના વિચારો તરફ મારા લેખમા આદિથી તે અંત સુધી નજર ફેરવીને જોશો તો આપ સજ્જનોને માલમ પડશે કે સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમાથી અને તેમના ઇતિહાસમાથી જેટલુ લેવાય તેટલુ ઉપર ચોટીયુ લઈને ઉંધુ છત્તુ કરીને પોતાના વૈદિક ધર્મમાં ગોઠવેલુ છે

વેદો ઇશ્વરીય પ્રેરણાથી પ્રાપ્ત થએલા છે એમ વૈદિકના પંડિતોએ જાહેર કર્યુ ખરૂ પણ તેમાની કેટલીક વાતો જીવ

ત્પન્ન કરે તેવી અને કેટલીક બાલખ્યાલ જેવી છે પ્રથમ
રૂનો મૃતક ઉત્પન્ન કરે તેવુ ઋગ્વેદનુ જ અશ્વમેધ, આગળ
રૂનો બાલખ્યાલ જેવા ઉદ્ગારો—હે પૃથ્વી ! તે મૃતક પર
નમ થા, હે અગ્નિ ! આ મૃતકને પિતૃઓની પાસે પહુ-
ાવ ઇત્યાદિક અનેક વિચારો વેદોમાના જોતા માલમ પડશે
—સર્વજ્ઞોના તત્ત્વાદિક વિરોધ પ્રચારમા આવ્યા પછી વેદોનો
ાઇ એક નેતા ન હોવાથી જાહેર કરવામા આવ્યુ કે—વેદો
શ્વરીય પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થયા છે જેમ કે—આધુનિક
પુરાણોમા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમાથી અને તેમના ઇતિહાસમાથી
પોતાની મરજી પ્રમાણે લઇને અને તેમા અનેક પ્રકારનો
ફેર ફાર કરી મોટા વિરોધ વાળા પુરાણો ઉભા કરીને વેદ
વ્યાસના નામ ઉપર ચઢાવી દીધા તે પ્રમાણે વેદોને ઇશ્વરીય
પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થએલા લખીને બતાવી દીધા છે
પૂર્વકાળમા થએલા કેટલાક અક્ષરોના પંડિતો સર્વજ્ઞોના મબ-
ધમા આવેલા સર્વજ્ઞકથિત અતીન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોને જાણી
શક્યા હશે ખરા પરંતુ કેવલ સ્વાર્થની બુદ્ધિવાળા પક્ષપાતમા
તણાઇને તેમાથી જેટલુ લેવાય તેટલુ લઇને તેમા ઉધુ છતુ
કરીને લોકોને ઉંધા પાટા બંધાવવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા,છતા
પણ કેટલાક ગહન અને અતિગૂઢ અધ્યાત્મિક વિષયોની વાતોમા
પોતાનામા નહી જેવુ જ જાહેર કરીને ચાલતા થયા છે જેમ
કે—સર્વજ્ઞોએ બતાવેલો (૧) પાચ જ્ઞાનનો વિષય, (૨) સર્વ
જીવોના પાચ ઇંદ્રિયોનો વિષય, (૩) તે જીવોના કર્મોના
બંધનો વિષય, (૪) આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાળથી કેવા સ્વરૂપથી

ચાલતી આવી તેના સ્વરૂપનો વિષય, તેમજ (૫) સર્વજ્ઞોએ બતાવેલી કલ્પના અતીત ગણત્રીનો વિષય, (૬) સર્વજ્ઞોએ બતાવેલા સ્યાદ્વાદનો વિષય, (૭) સર્વજ્ઞોએ બતાવેલા દેવોનો વિષય, (૮) સર્વજ્ઞોએ બતાવેલા ઇતિહાસનો વિષય

ઇત્યાદિક અનેક વિષયોમા વૈદિકોએ મોટો ફેરફાર કરેલો છે તેમાના કેટલાક વિષયો તો અમો જૈન-વૈદિકની તુલના રૂપે બતાવતા આવ્યા છીએ

તત્ત્વોના વિષયની શોધ ખોળમા મચી રહેલા આજકાલના પાશ્ચાત્યવિદ્વાનો એવો નિર્ણય બતાવે છે કે—

" હિંદુસ્તાનના પ્રાચીન સાહિત્યનો ઇતિહાસ કુદરતી રીતે બે મુખ્ય વિભાગમા વ્હેંચાઇ જાય છે પહેલો વિભાગ તે વેદના ગ્રથોનો છે એ સાહિત્ય ઘણુ કરીને ઇ સ પૂર્વે ૧૫૦૦ વર્ષ જેટલા પ્રાચીન સમયથી શરૂ થાય છે, અને એના છેલ્લામા છેલ્લા સ્વરૂપમા એ સાહિત્ય આસરે ઇ સ પૂર્વે ૨૦૦ વર્ષ સુધી પહોચે છે વૈદિક યુગના પ્રથમાર્ધનુ સાહિત્ય સગ શક્તિ અને કવિત્વથી અકિત થયલુ હતું અને સિધુ વગેરે નદીઓ જ્યા વહે છે અને હાલના સમયમા જે પજાબના નામથી ઓળખાય છે તે મુલકમા એ સમયના સુધારાનુ મુખ્ય સ્થાન હતુ

એજ યુગના દ્વિતીયાર્ધનુ સાહિત્ય અતર્ગત વસ્તુ તરફ જોતા ધર્મ વિષયક ચર્ચા ચલાવનારૂ અને બાહ્ય સ્વરૂપ તરફ

જેતા ગદ્યમા લખાયલુ હતુ અને પજાબને બદલે ગગા નદીની પાસેના પ્રદેશમા એ સમયના આધ્યાત્મિક ચિતન માટેનુ મુખ્ય સ્થાન હતુ એ પ્રમાણે વૈદિક યુગ પ્રવર્તતો હતો એટલામાજ આર્ય લોકોનો સુધારો આખા હિંદુસ્તાનમા, એટલે સિંધુ નદીના મુખ આગળથી તે ગગા નદીના મુખ સુધીના, જેની ઉત્તરે હિમાલય પર્વત આવી રહ્યો છે અને જેની દક્ષિણે વિધ્યાચલ પર્વત આવી રહ્યો છે, તે વિસ્તીર્ણ પ્રદેશમા ફેલાઇ વળયો હતો

દ્વિતીય યુગના પ્રારભમા વૈદિક સાહિત્યના છેલ્લા ગ્રથો હજી લખાતા હતા અને ઇ સ ૧૦૦૦ પછી મુસલમાનોની જીત થઇ ત્યારથી એ યુગ પૂરો થયો એ યુગ તે ખરેખરો સસ્કૃત યુગ કહી શકાય સાહિત્યમા, મુખ્યત્વે કરીને ટીકાના ગ્રથોમા સસ્કૃતનો ઉપયોગ ચાલુ રહ્યો એટલે અમુક અર્થમા આ દ્વિતીય યુગ આજ દિન સુધી ટકી રહ્યો છે એમ કહી શકાય આ દ્વિતીય યુગમા બ્રાહ્મણોનો સુધારો દક્ષિણના નામથી ઓળખાતા દક્ષિણ પ્રદેશમા પ્રવેશ પામ્યો અને ત્યા ફેલાયો આ બન્ને યુગને એકઠા લઇએ તો એટલા સમયમા હિંદુસ્તાનના સાહિત્યના લગભગ દરેક વિભાગમા મગીન અને મહત્ત્વના ગ્રથો લખાયા ” (સસ્કૃત સા૦ પ્રસ્તાવિક પૃ ૯)

આ ઉપરના લેખમા કાઇ સ્પષ્ટતા કરીને બતાવુ છુ—

વેદ કાળના બે વિભાગ તેમા પહેલો વિભાગ સિંધુ નદી તરફવી ઇ સ પૂર્વે ૧૫૦૦થી શરૂ થઇ તેનો પ્રયાસ ૨૦૦૦ વર્ષ

સુધી થનો રહ્યો એમ પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોનું કહેવુ છે ગમે તેમ હોય પણ તે તરફ તેઓને નોમવેલડીના રગના પાનની મદત મળતી હતી તેથી તે સાહિત્ય તેની માદકતાથી પણ ઉત્પન્ન થતું પણ તેમા ભળતુ તેથી તે યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળુ ધૃણાજનક અને કેટલુક બાલખ્યાલ જેવુ તેમા ભળેલુ હોય તેવુ જણાય છે તે અમે પ્રથમજ સૂચવ્યું છે

વેદયુગના બીજા અર્ધનું સાહિત્ય ગગા નદીના પાનેના પ્રદેશથી શરૂ થતુ બતાવ્યું છે પરતુ આ બીજા અર્ધની શરૂઆત થતા પહેના ઇ સ ૧૦૦૦ ના લગભગમા જૈનોના ૨૩ મા તીર્થકર શ્રીપાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞ તરફથી અધ્યાત્મિક વિષયોનો ઉપદેશ લોકોમા પસરી રહેલો હતો તે સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોની સ્પર્ધાથી બ્રાહ્મણાદિક ગ્રથોમા જે ચર્ચાવાળુ લખાતુ ચાલ્યુ ત્યાથી તે અધ્યાત્મિક તત્ત્વોના મિશ્રણ વાળુ ગણાવવાને લાગ્યુ તે ૨૩ મા તીર્થકર પછી થોડાજ વખતમા ૨૪ મા તીર્થકર સર્વજ્ઞ શ્રીમહાવીર થયા છે તેમનુ શાસન આજે નિષ્કલક પણે જ પ્રવર્તી રહેલુ છે

તે ૨૪ મા તીર્થકરના તરફથી બતાવવામા આવેલા આધ્યાત્મિક તત્ત્વોના વિષયો તેમજ પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયો તેમના શિષ્યો (ગણધરો) સાભળી પોતાના હૃદયમા ધારણ કરતા પછી તેઓ પોતાના પરિવારમા ફેલાવતા, પરતુ તે સમયમા પ્રાયે મુખપાઠ રાખવાનો રીવાજ વિશેષ હતો પછી આગળ જેમ પુસ્તક પાના પર ચઢતુ ગયુ તેમ

તે સર્વજ્ઞોના બતાવેલા આધ્યાત્મિક તત્ત્વોમાથી તેમજ પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયોમાથી વૈદિકના પ ડિતો લેતા ગયા અને તેમા ઉધુ ળતુ કરીને મોટા ફેરફારની સાથે પોતાના ગ્ર થોમા દાખલ કરતા ગયા તેમાના કેટલાક ઇતિહાસના વિષયો મારા જાણવામા આવતા ગયા તેમાના કેટલાક નહી જેવા જૈન–વૈદિકની તુલનારૂપે લખીને બતાવ્યા છે હવે તેની ખરી તુલના કરવી તે તો પક્ષપાતથી મુક્ત થએલા એવા સજ્જન પ ડિતોજ કરી શકે બાકી મે તો કેવલ આદર્શ રૂપે લખીને જાહેરમા મુકયા છે

વેદોના વિષયોને ગમે તેટલા પ્રાચાન કલ્પો પણ તે યજ્ઞ યાગાદિક વિધાના વળા આજકાલના પડિતોને તો બાલ ખ્યાલ જેવાજ લાગેલા છે જૈનોના સર્વજ્ઞ પાર્શ્વનાથ ઈ સ પૂર્વે એક હજાર વર્ષની લગભગમા થયા સર્વજ્ઞોના ત ત્વ વિચારો નવીન રૂપના ત જા બહાર પડતાની સાથે વૈદિકોમા ગડમથલ થવા લાગી,

પ્રથમ જોશમા આવી યજ્ઞ યાગાદિકની પુષ્ટિના માટે બ્રાહ્મણ ગ્રથો લખવા માડયા પણ સર્વજ્ઞોના ત ત્વો જેમ જેમ વધારે ફેલાતા ગયા તેમ તેમ બ્રાહ્મણ ગ્રથોની કિંમત પણ નહી જેવીજ થઈ પડી, પરતુ કેટલાક ચતુર પડિતો એ સર્વજ્ઞોના આશયને પકડી ઉપનિષદોના ગ્રથોની શરૂઆત કરી દીધી તેથી તે ગ્રથો કાઇક શોભા રૂપના ગણાવવા લાગ્યા પણ ભિન્ન ભિન્ન લેખકોના કારણે આપસ આપસના વિરોધને ટાળી શકયા નહી

આગળ જાતા સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થએલા પ્રાચીન ઇતિહાસન પણ તેવાજ હાન કરીને મૂકેલા છે આ પ્રકાશના સમયમા આજ કાલના કેટનાક પડિતો પોતાના વૈદિકમતમા ન્યૂન્યતાઓ જોતા હુવા એટલુ તો જરૂર લખતા ગયા કે જૈન બૌદ્ધના પડિતોએ સુધારા વધારો કર્યો પરતુ કેટનાક સત્યપ્રિય પડિતો તો જૈન બૌદ્ધના લાબા અભ્યાસથી ખરી સ્થિતિ સમજીને ટુક રૂપે સત્ય લખવામા પાછી પાણી પણ કરેની નથી તેઓનીજ સાહાયથી મે જે કાઈ લખીને બતાવ્યુ છે તેનીજ નોધ ઇસારા માત્રથી ટુક રૂપે કરીને બતાવુ છુ —

(૧) સર્વજ્ઞોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિ અનત સ્વરૂપની પ્રવાહથી ચાનતી આવેલી બતાવી છે અને છે પણ તેવાજ સ્વરૂપના છતા વૈદકના પડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમા આવી–બ્રાહ્મણ થ યેથી તે ઠેઠ પુરાણો સુધી સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિના સબધે એક બીજાથી વિરૂદ્ધ સ્વરૂપના બ્રહ્માદિક અનેક દેવો કલ્પીને બતાવ્યા અને તે કલ્પના વેદમૂલક ઠરાવવા પાછળથી નવીન નવીન અનેક શ્રુતિઓ બનાવી ઋગવેદથી તે ચોથા અથર્વવેદ સુધીમા દાખલ કરીને બતાવીઓ છે તે તપાસીને જુવો આમા સત્યતા કેટલી છે તે પણ વિચારી ને જુવો જો કદાચ સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિના બધા કલ્પિત લેખોનો સગ્રહ કરવામા આવે તો કોઈ હજારો શ્લોકોનુ મોટુ પુસ્તકજ થઇ જશે પછી વૈદિકના મોટા મેટા ગ્રથો દેખાય તેમા નવાઇ જેવુ શુ છે ? કયા ખાડી કે કોતર નડે તેવુ હતુ ?

(૨) આ અવસર્પિણીમા–યુગવધર્મનો અત લાવી વ્યવહા

રીક અને ધાર્મિક માર્ગના પ્રકાશક, ભગ્નાદિક મો પુત્રના પિતા શ્રીઋષભદેવ, પ્રથમ તીર્થંકર જૈન ઇતિહાસમા સત્ર રૂપે થી પ્રકાશિત જગ જાહેર છે છતા આધુનિક પુરાણે મા-વિષ્ણુના આઠમા અવતાર રૂપે કેવા વિકૃત સ્વરૂપના ચીત્ર્યા છે તે બન્ને માગ સામા સામી લેખોથી વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૩) ઋષભદેવ ના પુત્ર ભરત ચક્રવર્તી કે જેમના નામથી આ ભારત વર્ષ પ્રસિદ્ધ થયુ છતા પૌરાણિકોએ રાજા જડભરત કહી બળકા ચિત્ર્યા છે મગર ચક્રવર્તીને પણ રાજા સબોધી ૬૦ હજાર પુત્રોના પ્રાપ્તિ અને તેમના મરણના વિચારો જુદા જુદા રૂપે ગોઠવાયા તો તે આ કારણથી વિચિત્ર પ્રકારના ગોઠવાયા ? ઘ ન. આ પુરાણો શાતશોથી નવશો સુધીમા લખાયા છ જુવો અમારા લેખો

(૪) સેનાપતિ, પુરોહિત, હાથી, ઘોડા આદિ નવીન ઉત્પન્ન થએલી રત્ન રૂપની ૧૪ વસ્તુઓ આવીને મળે તેજ ચક્રવર્તી પદ ભોગવે અને જેને ૭ વસ્તુઓ તે વાસુદેવનુ પદ ભોગવે આ વિષયમા વદિકોએ ફેરફારની સાથે તે ૧૪ રત્નોને બ્રહ્માદિકના સમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવી ચક્રવર્તી પદ સર્વથા ઉડાવી દીધુ અને જુદા જુદા નવ વાસુદેવોમાના-પાછળના ૭ ત્રિકોમા દેવ-દાનવોની લડાઇમા વિષ્ણુ આદીને સાથમા ગોઠવી રામને વિષ્ણુના અવતાર અને કૃષ્ણને ભગવાન્ રૂપે જાહેરમા મૂકયા જુવો અમારા બધા લેખો અને કરો સત્યા- સત્યનો વિચાર

આ તો નામ માત્રથી બાર ચક્રવર્તીઓનો અને નવ વાસુદેવોના

ત્રિકોનો ઈસારો કરીને બતાવ્યો હવે રહ્યા બ્રહ્મા અને રૂદ્રો તેમા કાઇક ઈસારો કરીને બતાવુ છુ

આર્યો ॥ તહેવારોના લેખકને-ઇદ્ર અને શ્રીકૃષ્ણ એ બે વ્યક્તિઓજ ઇતિહાસ રૂપ ની લાગી છે પણ બ્રહ્મા અને રૂદ્રો ઇતિહાસ રૂપના લાયા નથી અને દ્વિવેદી મણિલાલ ભાઈને-વેદોમા ગોઠવાયેલા-યજ્ઞ પુરૂષ અને પ્રજાપતિ બ્રહ્મા નવીન રૂપના કલ્પિતજ લાયા તેમના સબધે કાઇક સૂચના રૂપે લખી બતાવુ છુ —

(૫) સર્વજ્ઞોનો ઇતિહાસ જોતા ૧૧મા, તીર્થંકરના સમયમા જિતશત્રુ રાજાએ મોહથી પોતાની પુત્રી **મૃગાવતી** ને અતેઉરમા દાખલ કરી તેથી તે લોકોના **પ્રજાપતિ** રૂપે પ્રસિદ્ધ થયા તે પુત્રીના સબધે જે પુત્ર થયો તે આ અવસર્પિણીમા નવવાસુદેવોમાના પહિલા **ત્રિપૃષ્ઠ** વાસુદેવ થયા અને તેમના પ્રતિપક્ષી **અશ્વગ્રીવ** પ્રતિવાસુદેવ થયા છે

વૈદિકોના લેખો જોતા તે અશ્વગ્રીવનેજ હયગ્રીવ વિષ્ણુરૂપે જાહેરમા મૂકયા છે અને પુત્રીના સબધવાળા પ્રજાપતિને હરિણીરૂપ પુત્રીની પાછળ હરણ રૂપે જતા બતાવ્યા છે તેમનુ આયુષ ૩૧ નીલ, ૧૦ ખર્વ, અને ૪૦ અબજ ભાગવતમા બતાવ્યુ છે કોઈ લેખમા આ બ્રહ્માની ૩૩ પુત્રીઓ ચદ્રમાને પરણાવેલી બતાવી છે અને કોઇ લેખકે-આ પ્રજાપતિને અનાદિના બ્રહ્મારૂપે કલ્પીને સૃષ્ટિની આદિ કરવાવાળા અને ચારો વેદોના પ્રકાશ કરવાવાળા પણ લખીને બતાવ્યા છે અને તે

પ્રજાપતિને હિરણ્યગર્ભરૂપે અને યજ્ઞપુરૂષ રૂપે કલ્પી તેમના સબંધની નવીન રૂપની પ્રતિઓ બનાવી—પડેલા ઋગ્વેદથી તે ચેથા અથર્વ વેદ સુધીમા દાખલ કરી દીધવી જોવામા આવે છે

કોઇ લેખકે–આ પ્રજાપતિને યજ્ઞ કરતા પણ બતાવ્યા છે ઇદ્ર પદ મેળવવા યજ્ઞો કરવામા આવતા આ અનાદિના બ્રહ્માએ કયુ પદ મેળવવા યજ્ઞોનો આરભ કરેલો હશે ? એ ખાસ વિચારવ જેવુ છે

કોઇ લેખકે લખ્યુ કે–શિવના હ થથી પેદા થયા તો કોઇ લેખકે દેવીના હાથ ઘસવાથી પેદા થયા બતાવ્યા છે પરન્તુ વિષ્ણુના અવતાર રામચદ્રજીના અને મહર્ષિ વસિષ્ઠજીના પ્રશ્નો ત્તરમા તો આ બ્રહ્માનો કોઇ પત્તો પણ બતાવેલોજ નથી

આવી રીતના અનેક પ્રકારના વિચિત્ર લેખો જોતા આર્યોના તરેવારોના લેખકને વ્યકિતરૂપના ન ભાષ્યા, અને મણિલાલભાઇને કલ્પિત નવીન રૂપના ભાસ્યા તેમા અયોગ્ય શુ છે ? સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસથી તો તે મહાન્ રાજા પુત્રીના પતિ–પ્રજાપતિનેજ વૈદિકોએ બ્રહ્મારૂપે કલ્પ્યા સિદ્ધ થાય છે આ જગો પર તો માત્ર નહી જેવી સૂચના કરીને બતાવી છે બાકી તો બધા મારા લેખોથી સત્યાસત્યનો વિચાર કરવા ની ભલામણ કરૂ છુ.

॥ સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા—અનેક વિદ્યાઓથી મોટી શકિતવાળા થતા તે રૂદ્રના નામથી પ્રસિદ્ધ થતા તેમની શરૂઆત શ્રીઋષભદેવથી તે ૨૪ તીર્થકર સુધી ૧૧ની સખ્યા જણાવેલી છે પરતુ ૨૪ મા મહાવીરના સમયમા જે ૧૧ મા સત્યકી

નામના રૂદ્ર થયા તે કામાસક્ત થએલા બતાવ્યા છે તેણે રાજાઓના અંતેઉર સુધી અનાચાર સેવેલો પણ તે વિદ્યાના બળવાળાનું કોઈથી નામ ઈ શકાતુ નહી એક વેશ્યાના સબધથી રાજાને ખબર પડી કે સભોગ વખતે વિદ્યાઓ દૂર રહે છે ત્યા ઉપાયથી સભોગ વખતે બન્નેનો નાશ કરાવ્યો પણ વિદ્યાના બળવાળા તેના શિષ્યે ભય બતાવી સભોગ રૂપની મૂર્ત્તિ લોકો પાસે પૂજાવી ત્યાથી આ ભગ અને લિંગ રૂપની મૂર્ત્તિની શરૂઆત થઈ મહાદેવને દ્વારમા થએલા બતાવ્યા છે તેથી પણ વિચારવા જેવુ છે

આ રૂદ્રના સબધમા લૈકિકોમા વિચિત્ર પ્રકારના લેખો લખાયા છે તે નામ માત્રથી જુવો—

(૧) કોઈએ ૧૦ પ્રાણ અને ૧૧ મા આત્મા લખી ૧૧ ની સખ્યા બતાવી છે

(૨) કોઈએ—બ્રહ્માના મૂલકરૂપ શરીરથી ૧૧ રૂદ્રો અથવા ૧૧ નીલલોહિત લખીને બતાવ્યા છે

(૩) કોઈએ રૂદ્ર તો એકજ પણ ૧૧ બ્રાહ્મણોના નામથી ૧૧ રૂપે પ્રસિદ્ધ થએલા લખીને બતાવ્યા છે

(૪) કોઈએ—મહાદેવ પાર્વતીના સભોગ પછી મહાદેવને પુત્ર થયો પાર્વતીજીને પુત્રી પેદા થએલી લખીને બતાવી છે

(૫) કોઈએ—મહાદેવજી વનમા કુટીયા બનાવી મત્ર બળથી સારી સારી સ્ત્રીઓ ખેચી મગાવી સભોગ કરતા રહ્યા લખ્યા છે

( ) કોઇએ–મરણ થની પાર્વતીના મસ્તકો કાપી કાપીને હારમા પરોવી પરોવીને ગળામા પહેરતા બતાવ્યા છે

(૭) કોઇએ–પર્વતની પુત્રી પાર્વતીને પરણવા જતા–જાનમા બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પણ લેતા ગયા બતાવ્યા છે

(૮) ભિક્ષા માટે ગયા ત્યા ઋષિ પત્નાઓની લાજ લુટતા ઋષિઓના શાપથી લિગ વિનાના થઇ બેઠા બતાવ્યા છે

(૯) કોઇએ–લિગ ત્રુટી પાતાળમા પેઠુ તેની પાછળ મહાદેવજી પણ પતાળમા ચડના ગયા બ્રહ્મા–વિષ્ણુ લિગ પૂજવાનુ કબૂલ કરી પાછા મનાવીને લાવ્યા એમ પણ લખીને બતાવ્યુ છે

(૧૦) કોઇએ લખ્યુ કે–લિગનો પત્તો મેળવવા બ્રહ્મા ઉપર ગયા અને વિષ્ણુ પાતાળમા પેઠા પણ પત્તો મેળવ્યા વગર પાછા આવ્ય

(૧૧) એક અસુરને બીજા ઉપર હાથ મૂકી બળી મારવાનો વર આપ્યો તેના ભયથી મહાદેવ પોતેજ ભાગતા ફર્યા પણ લખી બતાવ્યા

ઇત્યાદિક અનેક બાબતોમા વિકૃત સ્વરૂપના મહાદેવને જગતની આદિમા–બ્રહ્મા–વિષ્ણુને ઉત્પન્ન કરીને જગતની ઉત્પત્તિ કરવાવાળા પણ લખીને બતાવ્યા છે

ઇત્યાદિક હજારો બાબતો સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમા આવી લખી વાળી પરી એક વાત એવી પકડાવી દીધી કે–હાથી મારવા

આવગે હોય તો તેના હાથે મરી જવું પણ જૈનોના ઉપાશ્રયમા જઈને આપણા પ્રાણ બચાવવા નહી સત્યાસત્યના વિચાર વિનાની ભોળી દુનીયાએ આ વાત મજબુત પકડી લીધી હવે તેમને સત્યાસત્યનો વિચાર કયે ઠેકાણેથી મળી શકે ?

પોતાના સ્વાર્થની ખાતર આ બધુ ઉભુ કરવાવ ગા પોતે સમજતા હતા કે–અમારી વાતનો ભેદ કોઇ જાહેરમા આવશે તો આ સર્વજ્ઞોના અનુયાયીથીજ આવશે, બાકી અમારી ચાલાકી બીજા કોઇથી પણ જાહેરમા આવશે નહી પણ કુદરત એવી છે કે આખરમા સત્યાસત્ય જાહેરમા આવ્યા વગર રહેતુ નથી આ અજૈનોના સાહિત્યનો છાપાને બહાર પડી જવાથી અને જગો જગો પર લાયબ્રેરીઓના સાધનથી સત્યપ્રિય સજ્જનોના હૃદયમા ખળભળાટ પેઠો, તેમના સહવાસથી ભોળી દુનીયા પણ હુબહુ ડખળ થઈ પડી આવી સ્થિતિમા સત્યપ્રિય પંડિતો પણ પોતાના ટુક ટુક સ્વરૂપના વિચારો જાહેરમા મૂકતા ગયા એટલે આ ભોળી દુનીયા પણ કાઇક સત્યાસત્યનો વિચાર કરવાને ઉત્સુકતા ધરાવનારી થઇ, મહાત્મા ગાંધીજી જેવા સર્વજ્ઞોના મતના વિચારોને કાઇક ઠીક ઠીક સમજ્યા હશે પણ દુનીયાને એકત્ર સંગઠન કરવા અહિંસાત્મક રહેવુ અને સત્યપ્રિય થવુ એટલુજ બતાવી દુનીયાને એવો ચમત્કાર બતાવ્યો કે જેઓ હિંસાની હિમાયતી કરવાવાળા હતા તેઓ પણ અહિંસાત્મકના સ્વરૂપનેજ વળગી પડયા જો કદાચ આ ચાલતા વિગ્રહમા અહિંસાત્મક સ્વરૂપને વળગ્યા ન હોત તો તેમની સર્વપ્રકારની હૈયાતી પણ જોખમ ભરેલીજ થઇ પડતી મે જે આ બધુ લખ્યુ છે તે સત્યપ્રિય સજ્જનોને શોધ ખોળ કરવાના માટેજ

જ લખ્યુ છે અને તે જૈન-વૈદિક બન્ને બાજુના વિચારોને મૂકીનેજ લખ્યુ છે પરન્તુ એક તરફના વિચારો માત્ર લખીને બતાવ્યા નથી માગ લેખ સિવાય સર્વજ્ઞોના વિચારો ઘણા ઘણા પ્રકારના સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારવાના બાકી છે તેમાનો એક અંશ માત્ર પણ હુ બતાવી શકયો નથી તેથી આગળ આગળના વિચારો નિષ્પક્ષપાત પણાથી વિચારવાની ભળામણ કરૂ છુ, હુ એક પામર કયા સુધી લખી લખીને બતાવી શકવાનો હતો?

હજારો ઋષિ પડિતોએ-ઇન્દ્ર, વરૂણ, સૂર્ય, સોમ, અગ્નિ આદિ દેવોની સ્તુતિઓ કરીને પ્રાયે તેઓ પોતાના સ્વાર્થની માગણીઓ કરતા નજરે પડે છે તે સ્તુતિઓનો જે સગ્રહ તે વેદોના નામથી પ્રસિદ્ધમા મુકવામા આવ્યો પરતુ તેનો કોઈ એક નિયતા કે પ્રવર્તક જાહેરમા જણાયા નથી તેથી તેમા એક વાકયતા ન હોય તે તો સ્વાભાવિકજ છે છતા તે વેદો ઈશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા છે એમ જાહેરમા મુકાયા બીજી વાત એ છે કે ઘણા ખરા પુરાણો ૭૦૦ શોથી તે ૯૦૦ સુધીમા લખાયલા છે તેથી તેની ઉત્પત્તિ ઈશ્વરથી ન બતાવતા વ્યાસના નામથી જાહેરમા મૂકવાનો પ્રયત્ન થયો તેથી તે સત્યનિષ્ઠાથી લખાયલા હોય તેમ જણાતા નથી આવા પ્રકારના લેખકોમા સત્યનિષ્ઠા કેટલી હોય તે સહજથી વિચારી શકાય છે

વ્યાસજીની ઉત્પત્તિ આદિ પણ વિચિત્ર પ્રકારની બતાવેલી છે કોઇએ લખ્યુ કે-અઢારે પુરાણ વ્યાસજીએ બનાવ્યા છે, બીજાએ લખ્યુ કે-અઢારે પુરાણ જન્મતાની સાથે બનાવી વનમા

ચાલ્યા ગયા, વ્યાસજીની માતા માછગી હના ધૂમ્ર વર્ષાવી પારાસરે તેમની સાથે જબર જસ્ની કરી,

વિષ્ણુએ ૨૪ અવતાર ધારણ કર્યા તેમા વ્યાસજીનો ૧૯મો અવતાર બતાવ્યો વિષ્ણુએ માયાવી પુરૂષ પેદા કરી જૈન બૌધ્ધનો નાસ્તિક ધર્મ ચલાવ્યો

દુનીયાને ઉધાપાટા બધાવવાને કેવા કેવા પ્રયત્નો કરેલા છે વેદ સમયના ઋષિઓ કેટી વસ્તુના અને માસાદિકના લાલચવાળા હશે તેથી ધર્મના બહાને તે વસ્તુઓને છુટથી મેળવવા યજ્ઞ યાગાદિકનો પ્રબંધ કરી રાજરજવાડાઓમા તેની પ્રવૃત્તિ દાખલ કરી દીધી હોય તેઓની આજીવિકા પણ મુખ્યપણે વિદ્યાજ હતી તેથી રાજરજવાડાઓમા અગ્રપદ પામેલા હતા અને રાજાઓ મોટા કાર્યમા પ્રાયે તેઓની સલાહથી પ્રવૃત્તિ કરતા એમ સહજથી દેખાઇ આવે છે તેઓ યુક્તિ પ્રયુકિત કરવામા કુશળ હતા તેથી સોમવેલડીને પણ એક મોટો દેવ કલ્પી તેની સેકડો પ્રકારની શ્રુતિઓ અને વિચિત્ર પ્રકારની કથાઓ બનાવી વેદાદિકમા લખી દીધેલી હોય તે સમયના ઘણા પડિતો એકમતના થયા હોય અને તેવા કોઇ દયાળુ ત્યાગવૃત્તિ વાળા સમર્થ વિદ્વાનોની રોક ટોક થએલી ન હોય તો ચાહે તો તેની યોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ કે અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ સહજથી ચલાવી શકાય છે તેથી ધર્મના બહાને યજ્ઞયાગ આદિકની પ્રવૃત્તિઓ ચાલેલી હોય એવુ મારૂ અનુમાન છે માનવુ ન માનવુ એ તો પોત પોતાની મરજીની વાત છે- કારણ કે તે સમયમા થએલા કેટલાક નિવૃત્તિ માર્ગને પસદ કરવાવાળા આજીવકપથ, બૌદ્ધ

જૈનાદિકના સમર્થ સાધુસંતોને તે યજ્ઞ યાગાદિકની પ્રવૃત્તિઓ અયોગ્ય રૂપની લાગવાથી તે પ્રવૃત્તિઓને છોડવી પડી હતી, તેથી તે કલ્યાણના માટે સત્ય પ્રવૃત્તિઓ ન હતી અને જે સંત સાધુઓએ ચલાવેલી સત્ય પ્રવૃત્તિઓ છે તેનો ઇન્કાર કોઇથી પણ આજ સુધી થઇ શકેલોજ નથી તેના માટે ભર્તૃહરિ પણ કહી ગયા છે કે—

प्राणाघातान्निवृत्ति परधनहरणे सयम सत्यवाक्य ।
काले शक्त्या प्रदान युवतिजनकथामूकभाव परेषा ॥
तृष्णास्रोतोविभगो गुरुषु च विनय सर्वभूतानुकपा ।
सामान्य सर्वशास्त्रेष्वऽनुपहतविधि श्रेयसामेष पथा ॥

ભાવાર્થ–૧ કોઇ પણ જીવને મારવાથી નિવૃત્ત રહેવુ ૨ બીજાના ધનનુ હરણ નહી કરવુ ૩ હમેશા સત્ય બોલવાની ટેવ રાખવી, ૪ વખત આવે શક્તિ પ્રમાણે દાન કરવુ ૫ પારકી સ્ત્રીયોની કથા કરવામા મૂકભાવ સેવવો ૬ અતિ તૃષ્ણાનો રોધ કરવો ૭ વડીલો હોય તેમનો યોગ્ય આદર સત્કાર કરવો ૮ સર્વ પ્રાણી માત્રની હમેશા દયા ચિતવવી, આ બધી વાતો સર્વ શાસ્ત્રોમા એક સરખી માન્ય થએલી છે તેથી ખરો કલ્યાણનો માર્ગ જ ઉપર બતાવેલો છે

આ લેખથી આપણે વિચારવાનુ એ છે કે–યજ્ઞ યાગાદિકના બહાને જે જીવ હિંસાદિકની પ્રવૃત્તિઓ થએલી છે તે ધર્મના માટેજ થએલીઓ છે એમ આપણાથી એકાત કબૂલ ન કરી શકાય ઘણી ખરી તે પ્રવૃત્તિઓ તો ધન પુત્રાદિકના લોભ લાલ-

ચ્વી થએલીઓ હોય એમ તે સૂકતોથી જ માનગ પડી જાય છે બીજી વાત એ છે કે-ધર્માત્માએ જીવોના પર ઘાત ન કરવો તેજ યોગ્ય ગણાય છતા બૌધ્ધ સાથેના વાદ સમયે-રે, રે, मांगत नीचतर ! कि कि जल्पसि ? अहिंमा कथ धमा मन्तिुमहति ! ઇ યાદિક જે લેખ છે તે કેટલી સભ્યતાવાળો અને કટલા વિવેક વાળો તે સહજથી વિચારી શકાય તેમ છે મામની લાલચમા પડેલા મોટા મોટા પડિતો પણ ખરો વિચાર નથી કરી શકયા તેથી તેઓ લખી ગયા છે કે-" બ્રહ્માએ યજ્ઞના માટે પશુઓ બનાવ્યા "

મનુષ્ય-પશુઓ સ્ત્રી-પુરૂષના સયોગથી પણ ઉત્પન્ન થતા પ્રત્યક્ષમા દેખાઈ રહયા છે, તેજ પ્રમાણે પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિમા બ્રહ્મા કયે ઠેકાણેથી આવીને મનુષ્ય પશુઓને ઘડી ગયા? કદાચ વેદનુ પ્રમાણ બતાવશો ત્યારે શુ બ્રાહ્મણ ગ્રથાદિકથી પુરાણો સુધીના પ્રમાણો માન્ય નહી કરવા પડે! તેમ કરતા તો એક પણ પ્રમાણ સત્યરૂપનુ નથી કરી શકતુ જુવો-" વૈદિક દૃષ્ટિએ જગત્ " નામનો અમારો લેખ

શ્રાદ્ધાન્હિકમા જે માસ ન ખાય તેના માટે નરકાદિકની મોટી મોટી શિક્ષાઓ લખીને બતાવી છે તે શા કારણથી?

યજ્ઞમા મરાતા પશુઓ સ્વર્ગે જતા-કોઈ પૂછે કે સો પુત્રની આશા બતાવી એક પુત્રને હોમવાનુ બતાવ્યુ તે પુત્રને કયે ઠેકાણે મોકળવા?

રતિદેવ પાસે બબ્બે હજાર ગાયો-બકરાના માસના દાન અપાવનાર માસનો લાલચુ કેવો હોવો જોઇએ?

આજે પણ નાત જાતોના આગેવાનો જે પોતાને પ્રિય હોય તેવી રનોઇઓ કરાવતા નજરે પડે છે

અતિથીરૂપ બ્રાહ્મણાદિકના માટે બલદ-બકરાના માસનો ઉપદેશ તે કયા ધર્મના માટે ?

રામચન્દ્રજીની પાસે અનેક જીવોના માસથી દશરથનુ શ્રાદ્ધ કરાવી જમદગ્નિ જેવા મોટા મોટા ઋષિઓ જમી ગયા

જૈન ઇતિહાસ જોતા-રામચન્દ્રને અને જમદગ્નિને ઘણુ છેટુ છે

શ્રાદ્ધના માટે એવા પણ ઘણા લેખો છે કે જેવા જેવા પશુઓ તેટલા તેટલા માસ સુધી પિતૃઓની તૃપ્તિ માસના ખાનારા તૃપ્ત થાય કે વગર ખાનારા ?

કૌશિના ૭ પુત્રો-ગાય મારીને ખાઇ ગયા, ઘરમા જણાવ્યુ કે વાઘ મારીને ખાઇ ગયો અને વૈદિક બળથી પાપથી પણ છુટી ગયા આવા લેખો શુ ખરા જ્ઞાનીઓથી પ્રગટ થયેલા હશે ?

યજમાન પાસેથી સ્ત્રીઓનુ દાન, સૂર્યના બહાને વેશ્યાનુ દાન, કયા હેતુના માટે લેવા દેવાનુ લખી ગયા હશે ?

બ્રહ્માદિ ત્રણે દેવોએ મળીને ૧૮ હજાર બ્રાહ્મણોને નિર્માણ કર્યા પણ આ ત્રણે દેવોનોજ ખરો પત્તો નથી તો પછી આ વાત કયા કાળની અને કયા ઠેકાણાની ?

બધા દેવોમા બ્રાહ્મણ દેવ મોટા-જેના મુખમા બેસીને દેવતાઓ હોમની વસ્તુઓ, પિતરો શ્રાદ્ધનુ ભોજન, કરી રહ્યા છે તેનાથી બીજો મોટો કોણ ?

બ્રાહ્મણોને કોપ કરાવતો—અગ્નિ સર્વભક્ષી, સમુદ્ર અપેય, અને ચદ્રમા ક્ષીણ થયા

વન્નિમા મોટા માનો પણ દેવોથી મોટા વિચારણીય છે—કેમ કે વેદોની શ્રુતિઓથી ધન પુત્રાદિકની માગણીઓ પોતે કરી રહેલા છે, તો પછી પોતે તેમનાથી મોટા શાથી ? અગ્નિ સર્વભક્ષી આદિની વાત તો સ્વભાવિક જણાય છે

દ્રૌપદીએ એક વર માગ્યો— મહાદેવે પાચ આપ્યા દેવનોજ પત્તો નથી તો પછી લેવા દેવાની વાત શી ? કર્માનુસાર બને છે

વિષ્ણુના છઠ્ઠા અવતાર—પરશુરામે, માતાને મારી એ કલક કોને ? આમા સત્ય શુ ?

કાશ્યપની દીકરીઓથી હાથી ઘોડા પેદા થયા
ગાયનુ દોહન કરતા—હાથી ઘોડા મકાનાદિ નીકળ્યા
નારદને પુરૂષ મટી સ્રી રૂપે થતા ૬૦ પુત્રો પેદા થયા
જમીનના ઘડામાથી સીતાજી બહાર નીકળ્યા
વિશ્વામિત્રે એક નવીન સ્વર્ગની રચના કરી

સ્વર્ગમા જતો નહુષ ઋષિના શાપથી અજગર થઇ નીચે પડયો. કાશ્યપની બે સ્રીઓ—કદ્રુથી સર્પો વિનતાથી ગરૂડો, પેદા થયા યજ્ઞોથી ઇદ્રપદ મેળવી નહુષ સ્વર્ગે ગયો, ઇદ્રે પાછો ધક્કેલી મુકયો. ઇદ્રપદ આપનાર કોણ ? સત્તા આપનારની કે ધકકેલી મુકનારની ?

ઘડામા પડેલા મિત્રાવરૂણ દેવોના વીર્યથી અગસ્ત્ય મુનિ નરનારાયણ તપ કરવા લાગ્યા, વિઘ્ન કરવા અપ્સરાઓ

મોકળી નરથી નારાયણ થવાના ઉપદેશકોએ નારાયણનેજ ઈંદ્રપદના માટે ફાફા મારતા બતાવ્યા ? આમા સત્ય શુ ?

સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોના તરફ બારિક નજ-થી જોનારા-પરદેશી તેમજ દેશી મહાન્ પડિતોએ જૈનોના સ્યાદ્વાદ (અનેકાત વાદ) ના સિદ્ધાતને સિદ્ધરૂપનો કહી જાહેરમા મુકયો છે તેવા અનેક મહાપુરૂષોના લેખો મે પણ લખીને બતાવ્યા છે તે સિવાય બીજી પણ સર્વજ્ઞોની અનેક બાબતોમાની-કોઇએ એક વાત, કોઇએ બે વાતો, એમ જે જે વાતો જેના જાણવામા આવી તે તે નિર્મલબુદ્ધિના પડિતો પ્રકાશમા મુકતા ગયા છે તે તે વાતો જાણીને હુ પણ વૈદિક ધર્મ જાણવાને પ્રેરાયો અને જે જે મોટી વાતો હુ જાણતો ગયો, તે તે વાતો જૈન વૈદિકની તુલનારૂપે પૂર્વના લેખોમા બતાવતો આવ્યો છુ ફરીથી વિચાર કરતા એવો ભાસ થયો કે-મૂળના વેદોનો ધર્મ કોઇ જુદાજ પ્રકારનો હતો અને પઠન પાઠનના ધધાવાળા ભદ્રિક પરિણામી અક્ષરોના પડિતોથી ચાલતો હતો, તેઓ સૂર્યાદિક તેજસ્વી દૃશ્ય પદાર્થની પ્રાર્થના કરતા અને ઐહિક સ્વકાર્યની સિદ્ધિ થતા દેવની કૃપા થઇ એમ સમજતા પણ માસ મદિરાની લાલચથી છુટેલા ન હતા કોઇ રાજ રજવડાનો સારા આશ્રય મળતા યજ્ઞ યાગાદિકનો ઉપદેશ આપી માસ મદિરાદિકનો છુટથી ઉપયોગ કરતા એવો જે સમય હતો તે વૈદિક સમય ગણાતો તે સમયને આજકાલના બાહોસ પડિતો તો બાલ ખ્યાલ જેવો બતાવે છે

અહીં આ વાત વિચારવાની છે કે-જ્યારે જ્યારે સર્વજ્ઞ

તીર્થંકરો થતા, ત્યારે ત્યારે આધ્યાત્મિક જ્ઞાનની પ્રવૃત્તિ થતી, અને સર્વજ્ઞોનો લાભ વિરહ પડતા તે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ઘસાતુ ઘસાતુ નહી જેવુ થઇ પડતુ તે પ્રમાણે જૈનોના ૨૨મા તીર્થંકરને અને ૨૩ મા તીર્થંકર ને ઘણુ લાબુ છેટુ પડવાથી તે-આધ્યાત્મિક જ્ઞાન નહી જેવુ થઇ પડેલુ તે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ૨૩ મા પાર્શ્વનાથ ભગવન્ તીર્થકરથી પુનઃ પ્રવૃત્તિમા આવતા, સ્વાર્થી લોકોના તરફથી મોટા મોટા ઉપદ્રવો થવા લાગ્યા અહીં મારૂ અનુમાન એવુ થાય છે કે તે સ્વાર્થી પડિતોએ પોતાનો રોફ ઠાળવવાને માટે પ્રથમ બ્રાહ્મણ ગ્રંથો લખવા માડયા હોયી પ તુ તે સર્વજ્ઞોના તરફથી બહાર પડતુ આધ્યાત્મિકજ્ઞાન, જેમ જેમ લોકોમા વધારે ને વધારે ફેલાતુ ગયુ તેમ તેમ-યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળા વેદો તો નહી જેવાજ થઇ પડયા હતા, પણ તેની પુષ્ટિના માટે લખાયેલા બ્રાહ્મણ ગ્રંથો હતા તે પણ નિર્માલ્ય જેવાજ થઇ પડેના લાગે છે તે વાત આજકાલના બાહોસ પડિતો પણ લખવાને ચુકયા નથી અને બીજા મધ્યસ્થ પડિતો તો તે બ્રાહ્મણ ગ્રથોને બેવકુફી ભરેલાજ બતાવવાને આગળ પડયા છે -

તે વેદના સમયમા હજારો પઠન પાઠનના ધધાવાળા અક્ષરોના પડિતોનુ તો સ્વતત્ર રાજ્યજ ચાલતુ હતુ, તેથી તેમનુ નામ પણ દઇ શકે તેવું કોણ હતુ ? અર્થાત્ કોઇ પણ તેઓનુ નામ દઇ શકે તેવુ હતુજ નહીં પરતુ બ્રાહ્મણ ગ્રંથોથી જ્યારે પાછા પડયા ત્યારે સર્વજ્ઞોથી અધ્યાત્મિક જ્ઞાન મેળવતા ગયા અને ઉપનિષદો નામના ગ્રંથોમા દાખલ કરતા ગયા, અને કેટલાક

અત્યત પરોક્ષના વિષયમા જુદા પણ પડતા ગયા, ત્યારે સમાજમા મરક પમ ટેકવતા થયા હોય તે સિવાય સર્વજ્ઞોના તત્ત્વથી અતિ પ્રાચીન–ઇતિહાસના વિષયોનો ઉપદેશ થતા, તેનો પણ સગ્રહ કરવા મડી પડયા હોય કારણ કે–ઇશ્વરની પ્રેરણાથી મેળવેલા વેદોમા–જે પ્રાચીન ઇતિહાસનુ નામ નીશાણ પણ જણાતુ નથી, તેવો અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસ સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળાઓએ પાતાથી કયા સર્વજ્ઞોથી મેળવ્યો ? તે વખતે સર્વજ્ઞોના સપ્રદાયમા ચઉદે પૂર્વો સુધીનુ જ્ઞાન મુખપર પરાથીજ ચાલતુ હતુ, પરતુ લખવામા આવતુ એવુ જાહેર જાણવામા આવેલુ નથી

તેવીશમા સર્વજ્ઞના પછી અઢાઇસો (૨૫૦) વર્ષના આતરે ૨૪ મા તીર્થંકર ' શ્રી મહાવીર સર્વજ્ઞ ' તત્તજ થયા છે તેમણે પણ ફરીવી તેજ અધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો, અને તેજ અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસના જ્ઞાનનો ઉપદેશ પોતાના શિષ્યોને આપેલો છે તે જ્ઞાન પણ પ્રાયે ઘણા કાળ સુધી મુખ પરપરાથીજ ચાલતુ રહેલુ જણાય છે, પરતુ સર્વજ્ઞોનુ જ્ઞાન સપૂર્ણ તો કોઇ કાળે પણ પુસ્તક પર ચઢેલુ જણાતુ નથી, અને કોઇ કાળે ચઢવાનુ પણ નથી એ નિર્વિવાદજ છે પરતુ આ અવસર્પિણીમા છેલ્લા તીર્થંકર ' શ્રીમહાવીર ભગવાન્ મોક્ષે ગયા ત્યાર બાદ ૯૮૦ વર્ષ પછી તેમેનુ બતાવેલુ–અધ્યાત્મિક જ્ઞાન, તેમજ અતિ-પ્રાચીન ઇતિહાસનુ જ્ઞાન, વિસ્મૃત થતુ જોઇ–બાહોશ જ્ઞાની સાધુઓએ–સર્વજ્ઞોની પરપરાના શિષ્યોને એકત્ર કરીને, તેઓની પાસેથી જેટલુ જેટલુ મેળવતા ગયા, તેટલુ પાના પુસ્તક પર

ચઢાવી દેવાનોજ પ્રયત્ન કરેલો છે પરંતુ પોતાની નવીન કલ્પ નાનો એક અંશ માત્ર ઉમેરો કરેલો નથી તેથીજ તે પૂર્વાપર વિરોધ રહિત લખાયેલુ છે આજકાલ સત્ય તત્વોની શોધ ખોળમા લાગેલા–પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો સર્વજ્ઞોના અધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો તો સત્યકારજ બતાવી રહ્યા છે પરંતુ કેટલાક વિદ્વાનો– મોટા મોટા વૈદિક પુરાણો જોઇને, સર્વજ્ઞોએ બતાવેલો ટુક ટુક સ્વરૂપનો–અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસ દેખી, શંકાશીલ થઇ રહેલા જોઇને મે જૈન–વૈદિકનો કેટલોક ઇતિહાસ તુલનાત્મક સ્વરૂપનો લખીને બતાવ્યો છે, તે જોઇને તેમને નિશંકિત થવાની ભલા-મણુ કરૂ છુ

હવે કેટલીક નહી જેવી પરચૂરણુ બાબતો પણ જૈન–વૈદિ કમાની વિચાર કરવાને લખી બતાવુ છુ —

સર્વજ્ઞોએ સૂક્ષ્મ અસખ્ય અથવા અનત જીવોથી, વ્યાપ્ત થતા અથવા થઈ રહેલા, કેટલાક પદાર્થો પોતાના જ્ઞાનમા દેખી તેવા વિશેષ પાપથી વિવેકી પુરૂષોને બચાવવા તેનુ પણ સ્વરૂપ બતાવતા ગયા છે, અને તેવા પાપથી દૂર રહેવાનો ઉપદેશ પણ કરતા ગયા છે જેમ કે—

> मद्ये मासे मधुनि च नवनीते तक्रतो बहिर्नीते ।
> उत्पद्यते विपद्यते सुसूक्ष्मा जतुराशय ॥ १ ॥

ભાવાર્થ–મદ્યમા (મદિરામા), માસમા, મધમા, અને છાસથી બહાર કાઢયા પછી માખણમા, પણ સૂક્ષ્મ અસખ્ય જીવો થોડા થોડા વખતમા ઉત્પન્ન થતા રહે છે, અને મરણ

થતા પણ રહે છે અર્થાત્ સૂક્ષ્મ જીવોને ઉત્પન્ન થવા માટે, અને નાશ થવાને માટે, એક સ્થાનજ બની રહે છે તેથી સાધુઓને તો સર્વથા ત્યાગજ કરવાનો ઉપદેશ કરી ગયાછે અને વિવેકી ગૃહસ્થોને તે વિશેષ પાપથી બચાવવા વિવેકપૂર્વક સમજુતી આપવાનુ બતાવતા ગયા છે પણ તેમના પર હુમલો કરવાનુ બતાવતા ગયા નથી

વૈદિકો પણ પોતાના—યજ્ઞ યાગાદિકના વિષયવાળા, વેદ ધર્મને મુખ્ય રૂપે બતાવતા, સર્વજ્ઞોના બતાવેલા તેવા પ્રકારના અનેક વિષયો પોતાનામા દાખલ કરતા ગયા છે, તે તો ઘણુ ઉત્તમજ કરતા ગયા છે પરતુ પોતાના વર્તનના મુકવાનો કે મુકાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો જોવામા આવતો નથી, છતા પણ તેમા વિશેષ એ છે કે સર્વજ્ઞોથી પણ અમો ઘણા જ્ઞાની હતા અને છીએ, એવુ ડોળ બતાવવા મર્યાદા રહિત, અને વિવેક વિચાર વિનાનુ, એવુ તો લખતા ગયા છે કે ન તો કોઇથી બની શકે, તેમજ ન તો બનાવી શકાય, તેમજ ન તો શ્રદ્ધિત રૂપે કરી શકાય, એવા લખાણુથી પરિણામ એવુ આવે કે-વિચારી લોકો કે પડિતો, अतो भ्रष्टस्ततो भ्रष्ट જેવા થઇ પડે કેમ કે તે લેખો ન તો સર્વજ્ઞોની સાથે મળતા છે, તેમજ ન તો વેદધર્મને અનુસરતા છે તેવા કેવળ દિશામાત્ર બતાવવાને લખીને વિચાર કરવાની ભલામણ કરીશ જુવો મહાભારત શાતિપર્વના પ્રથમ પાદમા-જણાવ્યુ છે કે—

देवानामयशो दत्वा, कृत्वा प्राणिवध नरा ।
ये भक्षयति मासानि, ते व्रजत्यधमा गतिम् ॥ १ ॥

यूप कृत्वा पशून् हत्वा, कृत्वा रुधिरकर्दमम्
यद्येव गम्यते स्वर्गे, नरके केन गम्यते ? ॥ २ ॥

ભાવાર્થ–દેવોના નામે જીવોનો વધ કરીને અને દેવોને કેવળ અપયશજ આપીને જે માંસનું ભક્ષણ કરે છે, તે તો કેવળ અધમગતિમાંજ જાય છે અર્થાત્ નરક ગતિમાંજ જાય છે ॥૧॥

યજ્ઞાદિકના બહાને–યૂપને (પશુઓને બાંધવાના થાંભલાને) રોપીને, અને જીવોના લોહિનો કાદવ કીચડ કરનારા, જ્યારે સ્વર્ગમાં જશે, ત્યારે નરકમાં કયા કર્મથી જવાતું હશે ? એમ યુધિષ્ઠિર પ્રતિ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન્ પોતેજ કહી રહ્યા છે ॥ ૨ ॥

ઇત્યાદિક હિંસા નિષેધના વિચારોથી ભરેલા શ્લોકો જો બધા પુરાણોના ભેગા કરવામાં આવે તો, તેનું એક મોટું પુસ્તકજ બની જાય પુરાણોના પંડિતો પણ વેદનોજ પક્ષ કરવા વાળા છે વેદ ધર્મની સ્થાપના–ઇશ્વરની પ્રેરણાથી થએલી માનીએ, ત્યારે પુરાણોના લેખકોને–કયા બીજા નવીન ઇશ્વરની પ્રેરણા થએલી ? આ બધાએ હિંસાનિષેધક પુરાણકારોના વિચારોની ઉપેક્ષા કરીને શંકર સ્વામીએ અહિંસાના સામે જાહેરમાં મોટો વિરોધ બતાવી, વેદની હિંસાનું જે સ્થાપન કર્યું તે શું ધર્મના માટે કે અધર્મના માટે ? આ વેદધર્મના પ્રેરક ઇશ્વર ખરા કે પુરાણ ધર્મના પ્રેરક ઇશ્વર ખરા ? આ બેમાના કયા ઇશ્વરનો ઉપકાર આપણે માનવો ?

વેદના ઋષિઓએ જીવોની હિંસાથી–દેવોની તૃપ્તિ કરીને સ્વર્ગમાં ઘુસવાનો માર્ગ બતાવ્યો, પુરાણકારોએ તેજ માર્ગ નરક ગતિનો પણ બતાવ્યો, આ એકજ પક્ષના પંડિતોમાં આકાશ

પાનાંક જેટલો ફરક શાથી ? તે ખાસ વિચારવાનું ખરૂ કે નહી ?
હવે આગળ વિશેષ જુવો કે—

સર્વજ્ઞોએ અનંતા અનંત જીવોને અનાદિ ના કાળથી આ સંસાર સાગરમા ગોથા ખાઈ રહેલા જોઇ-વિવેકી મનુષ્યોનેજ ઉપદેશ કર્યો છે કે જો તમારે પોતનું જીવન ઉચ્ચ કોટીમા મુકવાની ઇચ્છા હોય તો-અધિક અધિક પાપથી તમે તમારો બચાવ કરતા રહેશો, તેથી તેઓ પોતાના જ્ઞાનથી દેખીને બતાવતા ગયા છે કે-માસમા, મદિરામા, મધુમા, અને માખણમા, કંદમૂળાદિકમા, રાત્રી ભોજનમ-અધિક પાપ જાણીને તેનો પણ ત્યાગ કરવાનું બતાવતા ગયા છે, તેમા સસારના સગર્ગથી મુકેલાઓને સર્વ પ્રકારથી ત્યાગ કરવાનું સૂચવ્યુ છે, અને તે પ્રમાણે તેઓ કરી પણ રહેલા છે પરંતુ બધા ગૃહસ્થો સર્વ પ્રમાણે ન થઈ શકવાથી, તેમને વિવેક કરવાનુ તો સૂચવવુજ છે, અને કેટલાક ત્યાગ પણ કરી રહ્યા છે પરંતુ પૌદ્ગલિકોએ ને વાતોને લઇને-કેવા સ્વરૂપમા લખી છે તે વિચા-રાને કિંચિત્ રૂપથી બતાવુ છુ આસના માટે જણાવ્યુ છે કે—

> યાવંતિ પશુરોમાણિ, પશુગાત્રેષુ ભારત !
> તાવદ્વર્ષસહસ્રાણિ પચ્યંતે નરકે નરા ।।૧।।

ભાવાર્થ—ભગવાન્ કહે છે કે હે ભારત ! (હે અર્જુન !) જે માણસ જે પશુનુ માસ ખાય છે, તે પશુના શરીર પર જેટલા રોમ (કેશ) હોય તેટલા હજાર વર્ષ તે નરકમા પચ્યા કરે છે, અર્થાત્ દુઃખ ભોગવે છે સર્વજ્ઞે એ માસનુ ભક્ષણ

જીવોના જીવનને બગાડે છે અને અધોગતિમા લઈ જાય છે, પણ તેનુ અમુકજ ફળ છે એવો ખાસ નિર્ણય કરીને બતાવેલો નથી

પુરાણોમા મધુના માટે લખ્યુ છે કે —

सप्तग्रामेषु यत्पाप-मग्निना भस्मसात् कृते ।
तत्पाप जायते जन्तो , मधुबिंदुकभक्षणात् ॥१॥

ભાવાર્થ–જે માણસ મધુના એક બિંદુનુ ભક્ષણ કરે છે, તે માણસને અગ્નિ મુકીને બાળી નાખેલા સાત ગામના જેટનુ પાપ થાય છે, એમ પૌરાણીકોએ નિશ્ચય પણ કરી બતાવેલો છે, તે સર્વજ્ઞોના જ્ઞાનથી અધિકપણાનો છે બાકી પાપ તો સર્વજ્ઞોએ પણ બતાવેલુ છે

રાત્રીભોજન માટે પણ, નિષેધક શ્લોકો–ઘણા લખાયેલા છે

रक्तीभवंति तोयानि अन्नानि पिशितानि च ।
रात्रौ भोजनासक्तस्य, ग्रासे तु मासभक्षण ॥२॥

ભાવાર્થ–રાત્રીમા પાણીને લોહીના બરોબર થતુ બતાવ્યુ, અને અન્નને માસ રૂપે થઇ જતુ બતાવ્યુ, તેથી રાત્રિનુ ભોજન કરવાવાળાને ગ્રાસ ગ્રાસમા લોહી માસનાજ–ભક્ષણ કરવાવાળ જ પૌરાણિકોએ બતાવ્યા છે તેવા તેવા પ્રકારની વાતોનુ પાલન ન તો પોતે કરીને બનાવતા ગયા છે તેમજ ન તો અજાણ્યા વર્ગને તેવા અયોગ્ય માર્ગથી બચાવવાનો પ્રયત્ન કરીને બતાવેલો છે ત્યારે આપણે આવી બધી કોરે કોરી

લખી મુકેલી વાતોથી શુ સમજવુ ? મને તો એજ લાગે છે કે-સર્વેના ઉપદેશમાથી લઇને, પોતે જ્ઞાની પણાનુ ડોળ કરીને તેમાનુ ઉધુ છતુ લખીને બતાવતા ગયા છે પરતુ તેમના ખરા હૃદયનુ જ્ઞાન લોકોને બતાવેલુ નથી

હવે હુ ખાસ એકાદ મુદ્દાની વાત વિચારવાની લખીને, આ વાતથી નિવૃત્ત થવા ચાહુ છુ વિષ્ણુપુરાણમા જણાવ્યુ છે કે—

पृथिव्यामप्यह पार्थ ! वायावग्नौ जलेऽप्यहं ।
वनस्पतिगतस्याह, सर्वभूतगताऽप्यह ॥ १ ॥
जले विष्णु स्थले विष्णु, विष्णु पर्वतमस्तके ।
ज्वालामालाकुले विष्णु, सर्वं विष्णुमय जगत् ॥२॥
यो मा सर्वगत ज्ञात्वा, न च हिंसेत् कदाचन ।
तस्याह न प्रणस्यामि, स च मे 'न प्रणस्यति ॥३॥

ભાવાર્થ—શ્રી કૃષ્ણભગવાન પાર્થને (અર્જુનને) કહી રહ્યા છે કે-હે પાર્થ ! પૃથ્વીમા હુ રહેલો છુ, વાયુમા, અગ્નિમા, અને જળમા, તેજ પ્રમાણે વનસ્પતિમા પણ હુ રહેલો છુ, એટલુજ નહી પણ સર્વભૂત ગણ માત્રમા પણ હુજ રહેલો છુ ॥ ૧ ॥

જળમા વિષ્ણુ છે, સ્થલમા વિષ્ણુ છે, પર્વતના મસ્તક પર વિષ્ણુ છે, જ્વાલામાલાકુલે (અગ્નિમા) પણ વિષ્ણુ છે, એટલુજ નહી પણ સર્વ જગત્ વિષ્ણુ સ્વરૂપનુજ છે ॥ ૨ ॥

તેથી હે પાર્થ ! હુ તને કહુ છુ કે-મને સર્વ જગો પર રહેલો જાણીને જે માણસ જીવની હિંસા કોઇ દિવસે કરશે નહી,

તેને હું નમસ્કાર કરીશ નહી, અને તે મને પણ નમસ્કાર કરશે નહી ॥ ૩ ॥

આ લેખમા વિચારવાનુ કે—

પૃથ્વી, વાયુ, અગ્નિ અને જળ એ બધામા જીવોને ઉત્પન્ન થવાની જુદી જુદી લાખોના હિસાબે યોનિયો છે અને એકેકી યોનિમા અસખ્ય જીવો જીવન મરણ પારમ્વાર કરે છે અને તે બધાએ પોત પોતાના કર્મના વશમા પડેલા, ઘણા લાબા કાળ સુધી તો પ્રાયે એકજ જાત ની લાખો યોનિયોમાજ ફર્યા કરે છે બીજી યોનિયોમાં પણ જલદીથી પ્રવેશ કરી શક્તા નથી કોઈ અસખ્ય કાળે અવધિ પૂરી થયા પછીથીજ બીજી યોનિમા પ્રવેશ કરી શકે છે

અને વનસ્પતિના જીવોની પણ લાખો યોનિયો છે, તેમાની કેટલીક અસખ્ય અસખ્ય જીવોથી વ્યાપ્ત, અને કેટલીક અનત અનત જીવોથી વ્યાપ્ત તેથી અસખ્ય અસખ્ય કાળ સુધી, કે અનત અનત કાળ સુધી, તેની તે યોનિયોમા મરણ જીવન કર્યાજ કરે છે તેથી તે અઘોર દુ ખમાજ પડેલા છે તે જીવો પણ અનત શક્તિ વાળાજ છે, પણ તે તેમની શક્તિ તેમના તેવા પ્રકારના કર્મોએ ઢાકી દીધેલી છે સર્વજ્ઞની આ વાતને ધ્યાનમા લઈને, આ પુરાણકારે બધા જીવોને વિષ્ણુ ભગવાન્ રૂપે લખી દીધા છે ખરા, પણ પૂર્વાપરનો વિરોધ જરા પણ ટાળી શકયા નથી, તે યથાર્થ રૂપે નથી આ લેખકે તે બધા જીવોને-વિષ્ણુ રૂપના બતાવ્યા છે, પણ તે હાલ વિષ્ણુ રૂપના નથી તે વાત ‘ હુ ’ અને ‘ તે ’ એવા જે અતમા, બે શબ્દો છે,

તેજ એક સ્વરૂપની ના પાડે છે પૃથ્વી આદિની યોનિયોમા પડેલા અસખ્ય અને અનત જીવોનેજ હાલમા વિષ્ણુ તરીકે માનીએ ત્યારે તો ૮૪ લાખની યોનિયોમા ભટકવાવાળા વિષ્ણુ ભગવાન્ કહેતા કેટલુ અયોગ્ય ગણાય ?

કદાચ આ પુરાણકારની વાતને ઉડાવી દેવાનો રસ્તો લેશે, માટે ગીતાના વાકયથી વિચારવાનુ બતાવુ છુ ગીતામા શ્રી કૃષ્ણ પોતેજ કહી રહ્યા છે કે દુષ્ટોનો નાશ કરવા, અને સજ્જનોનો ઉદ્ધાર કરવા હુ યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરૂ છુ એમ કહી વિષ્ણુ પોતેજ બધા પ્રકારની સત્તા જાહેર કરે છે, તે શુ યથાર્થ છે ? બીજા અનેક પુરાણોના લેખો જોતા, તે વાત પણ કર્ત્રિમ રૂપનીજ લાગે છે

૧ પ્રથમ ઉધેઇઓના પ્રયોગથી વિષ્ણુ પોતે-માથુ કપાવી હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામથી* પ્રસિદ્ધ થયા હતા જુવો મહાભારત જેટલુ મોટુ સ્કદપુરાણ

૨ દેવ દાનવોની લડાઇમા-તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી નાખ્યા અને ઇદ્ર-વિષ્ણુ આદિને જેમ વાઘ પશુઓને પકડે તેમ પકડી લીધા જુવો મત્સ્યપુરાણમા

સ્કદપુરાણમા તો તારકાસુરને હજાર વર્ષ ગર્ભમા રહેલો, અને અયુત વર્ષ સુધી તપ કરીને ત્રણ લોકને જીતવાવાળો બતાવ્યો છે

૩ મેરૂક દૈત્ય સાથે વિષ્ણુ પોતે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી લડયા, પછી નાસી જઇને બારા યોજનની ગુફામા જઇને સૂતા જુવો બ્રહ્માડપુરાણમા આ વાત વિસ્તારથી લખેલી છે

૪ મધુ અને કૈટભ એ દૈત્યો–વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થયા ને બ્રહ્માને મારવા દોડયા, પણ વિષ્ણુએ પાચ હજાર વર્ષ સુધી તેઓની સાથે યુદ્ધ કરીને, બ્રહ્માને તો બચાવ્યા, પણ છેવટમા વિષ્ણુ પોતે નાશી છુટયા જુનો માર્કંડેય પુરાણમા

વળી પ્રાચીનમા પ્રાચીન ગણાતા વાયુપુરાણમા તો, અચાનક પણે આવેલા મધુ–કટભે બ્રહ્માને કહ્યુ કે તૂ અમારો ભક્ષ થઇશ, એ સાભળતાની સાથે વિષ્ણુનુ રક્ષણ માગવા પાતાળમા ગયા આ પ્રસગ ઘણાજ વિચિત્ર પ્રકારનો ચિતરેલો છે અને બ્રહ્માના દેહ ત્યાગથી ૧૧ રૂદ્રો પણ ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે

૫ શુભ,નમિ, એ બે દૈત્યોની સાથની લડાઇમાથી ગદાનો અને પરિઘનો માર ખાઇને ગરૂડ અને વિષ્ણુ એ બને નાશી છુટેલા બતાવ્યા છે જુવો મત્સ્યપુરાણ

આવા પ્રકારની અનેક બાબતો–મે આગ પૂર્વના લેખમા ટુક ટુક સ્વરૂપની તુલનાત્મક રૂપે લખીને પણ બતાવી છે, અને વિશેષ સ્વરૂપ તે તે ગ્રથોથી તપાસીને નિર્ણય કરી લેવાની ભલામણ પણ કરૂ છુ

હવે એક મહત્ત્વનો બાબતનો થોડોશો વિચાર કરવાનુ યોગ્ય ધારૂ છુ મહત્વની બાબત એ છે કે–સર્વજ્ઞના ઇતિહાસમા વાસુદેવનો, અને પ્રતિવાસુદેવનો–ઇતિહાસ તદ્દન ટુક સ્વરૂપનો પણ ક્રમવાર લખાયલો છે વૈદિકોના પડિતોએ આપસ આપસના વિરોધ વાળા, અને ચાર લાખ શ્લોકોના પ્રમાણવાળા, મોટા

મોગ પુનણો લખતા, તે સર્વજ્ઞોના તરફના ઠુક સ્વરૂપના ઇતિહાસને તોડી ફોડીને, અને પોતાનામા ઉધાછત્તા સ્વરૂપનો લખીને, કોઇ ફ્ર હૂગના જુદા જુદા વિષયમા ફેકી દીધેલો હોવાથી, આજ સુધીમા તદ્દન અધાનામાજ પડી રહેલો હતો બીજા તો જાણી શકયા ન હતા, પણ તેમના ઘગના પડિતો પણ જાણી શકયા ન હતા તેવા સમયમા પૂગ પુસ્તકો હાથ ન ચડવાથી જૈનોના પડિનો ન જાણી શકે એ તો સ્વાભાવિકજ છે આ પ્રકાશના સમયમા—જૈનોના પડિતો આપસ આપસની ધમાલમા પડેલા હોવાથી કોણ શોધ કરી શકે? અને હેર્મુત શાહેબની શકાનુ સમાધાન ન મળવાથી ઇતિહાસના વિષયમા જે જે સ્થાનમા જેવા જેવા પ્રકારનુ સમજવામા આવતુ ગયુ, તેવા તેવા સ્વરૂપનુ નિશક પણાથી લખતા ગયા પણ કોઇનો પક્ષપાત કરેલો નથી એવા સ્વરૂપની તેમની નિપક્ષપાતપણાની નિર્મલ બુદ્ધિ જોઇ મને ઘણોજ આનદ થયો અને હુ તેમને મા I સત્ય હૃદયથી ધન્યવાદ પણ આપતો રહ્યો તેમના તરફથી લખાયલો **જૈનધર્મ** નામનો ગ્રથ બહાર પડતા પહેલા મારો આ 'જૈન-વૈદિકની તુલનાત્મક" સ્વરૂપનો ગ્રથ ઘણા ભાગે છપાવવાને આવેલો હતો, તેથી બ્રહ્માના સબધની તેમની શકાનો ખુલાસો વિશેષ કરી શકયો ન હતો, તેથી અહીં કાઇક કરીને બતાવુ છુ, તેથી તેઓ પોતાનો નિર્ણય કરી લેશે, અને બીજા પડિતોને પણ વિચાર કરવાનો અવકાશ મળશે

હેર્મુત સાહેબના **જૈનીઝમ**નો ગૂજરાતીમા તર્જુમો પૃ ૨૮૧ માથી,—

"શ્રેયાસના સમયમા **પોતનપુર**મા **રિપુપ્રતિશત્રુ** નામે રાજા

હતો એની અજ્ઞા જ્યારે ગર્ભવતી હતી ત્યારે એકવાર એણે આઠ પ્રખ્યાત સ્વપ્ન જોયા, અને થોડાજ સમયમા એક પુત્રને જન્મ આપ્યો 'અચલ'* લા-બલદેવ હતા ત્યાર પછી રાણીને એક પુત્રી અવતરી તેનુ નામ-'મૃગાવતી' પાડયુ યુવતી થતા એ કન્યા એવી સુદર થઇ કે તેના પિતા તેના ઉપર મોહ પામ્યો, અને તેના સાથે લગ્ન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો ધારેલા લગ્ન વિષે લૌકિક સમ્મતિ મેળવવાને માટે એણે મોટી સભા બોલાવી, અને તેમા પ્રશ્ન કર્યો જે મારી ભૂમીમાથી રત્ન જડે તો તે કોનુ ?" સૌએ ઉત્તર આપ્યો, જે "આપ પૃથ્વીના સ્વામી છો અને તેથી સર્વના સ્વામી છો" એણે ફરીવાર એનો એ પ્રશ્ન કર્યો, ને ફરીવાર એનો એ ઉત્તર મળ્યો, તેથી એણે ગાધર્વ લગ્નની પ્રણાલીએ મૃગાવતીની સાથે પોતાની પ્રજાને આશ્ચર્યચકિત કરીને લગ્ન કર્યુ અને તેથીજ પ્રજાપતિ કહેવાયો ભદ્રાને આથી પોતાના સ્વામી ઉપર એટલો ક્રોધ ચડયો કે-પોતાના પુત્ર અચલને લઇને તે દક્ષિણ દેશમા ચાલી ગઇ અચલે **માહેશ્વરી** નામે નગરી વસાવીને માતાને ત્યા રાખી પછી પોતે પોતનપુર પાછા આવ્યા

રિપુપ્રતિશત્રને ત્યા મૃગાવતીના પેટે પુત્ર અવતર્યો તે પુત્ર ગર્ભમા હતો ત્યારે માતાએ ૭ સ્વપ્ન જોયા ને તેથી વાસુદેવના જન્મની સૂચના થઇ જન્મ પછી પુત્રનુ નામ 'ત્રિપૃષ્ઠ' પાડયુ

---

* પ્રજા તિ શબ્દના બે અર્થ છે પ્રજાનો પતિ એટલે રાજા અને પ્રજા એટલે સૃષ્ટિ તેના પતિ એટલે બ્રહ્મા હિંદુ કથા પ્રમાણે બ્રહ્માએ પોતાની પુત્રી સરસ્વતી સાથે લગ્ન કર્યુ હતુ (આ ટીપ ગ્રથકારેજ મુકેલી છે)

મરીચિનો જીવ આ ત્રિપૃષ્ઠ રૂપે અવતર્યો હતો અને છેવટે ૨૪ મા તીર્થંકર મહાવીર રૂપે અવતરશે પોતાના બાપાપને એકમેક સાથે અણબનાવ હોવા છતાં અચલ અને ત્રિપૃષ્ઠ વચ્ચે સારો બંધુભાવ હતો અને એકમેક પ્રત્યે સારી રીતે અનુરક્ત હતા

તે સમયે रत्नपुर' મા રાજા 'अश्वग्रीव (हयग्रीव) હતો તે ૧ લો પ્રતિવાસુદેવ હતો अलका ના રાજા मयूरग्रीव અને તેની રાણી नीलांजनાનો એ પુત્ર હતો પૃથ્વીના મોટા ભાગને પોતાની સત્તા નીચે આણ્યા પછી એક વાર એણે નિમિત્તજ્ઞને પ્રશ્ન કર્યો જે " મને જીતીને કોઇ મારી શકશે ખરો ? " નિમિત્તજ્ઞે ઉત્તર આપ્યો કે જે પુરૂષ તારા દૂત चंडवेगનુ અપમાન કરશે ને તારા સિંહને મારી નાખશે તે પુરૂષના હાથે તારૂ મૃત્યુ થશે " આ ઉત્તર સાભળીને અશ્વગ્રીવને અતિશય ચાનિ થઈ,તે રાત દિવસ વિચારવા લાગ્યો કે એ ભયકર ભાવીને કેવી રીતે દૂર કરવુ, ત્યાર પછી થોડે કાળે એણે દૂત ચંડવેગને પ્રજાપતિના દરબારમા મોકલ્યો ત્યા ત્રિપૃષ્ઠે એ દૂતનુ અપમાન કર્યું ને ત્યાર પછી અશ્વગ્રીવના સિંહનો પણ વધ કર્યો આથી અશ્વગ્રીવને ત્રિપૃષ્ઠ ઉપર ભયકર ક્રોધ ચડયો એ ક્રોધ વધવાનુ એવામા બીજુ કારણ બન્યુ વિદ્યાધરાના રાજા ज्वलनजटी ને स्वयप्रभा નામે કન્યા હતી, તેની સાથે લગ્ન કરવાની અશ્વગ્રીવને આકાક્ષા હતી, પણ તેની સાથે ત્રિપૃષ્ઠે લગ્ન કર્યુ લગ્ન થઇ ગયા પછી પણ અશ્વગ્રીવે ज्वलनजटी પાસે દૂત મોકલીને કહેવરાવ્યુ કે તારી કન્યા મારે ત્યા મોકલી

દે, આમા નિરાશ થયે તેણે ત્રિપૃષ્ઠ સાથે યુદ્ધ આરભ્યુ લાબા યુદ્ધ પછી એ પરાજય પામ્યો મરાયો ને નરકે ગયો

આ વિજયથી ત્રિપૃષ્ઠને અશ્વગ્રીવનુ ભરતખડની અર્ધી પૃથ્વીનુ રાજ્ય મળ્યુ એ પોતનપુર પાછા આવ્યા ને ત્યા અર્ધ ચક્રવર્તી રૂપે એમને અભિષેક થયો રાજ્યના અને પોતાની ૩૨૦૦૦ હજાર રાણીઓના વિલાસમા એ નિમગ્ન થઇ ગયા એમની આસપાસ સદૈવ ગવૈયા ગાન કરતા અને એ ગાનથી વાસુદેવ આનદ પામતા, શય્યાપાલને એમણે આજ્ઞા કરી હતી કે ‘ હુ ઉઘી જાઉ એટલે ગવૈયાને રજા દઈ દેવી, ’ એક વાર ગાનથી મુગ્ધ થઇ જઇને શય્યાપાલે ગવૈયાને રજા આપી નહિ અને પોતેજ તેનો આનદ લેવા લાગ્યો ત્રિપૃષ્ઠ જ્યારે જાગ્યા ત્યારે પોતાની આજ્ઞાનો ભગ થએલો જોઇને એમને એવો તો ક્રોધ ચઢયો કે શય્યાપાલના કાનમા સીસાનો ને તાબાનો ધીગ ધીગતો રસ રેડાવી દીધો આ ભયકર સજાથી શય્યાપાલ મરણ પામ્યો એક દરે કરેલા બધા પાપના ફળે ત્રિપૃષ્ઠનુ મરણ થતા તેમને નરકના પુનર્ભવ મળ્યો પોતાના ભાઇના મૃત્યુથી અચલને એટલો ખેદ થયો કે એ સાધુ થઇ ગયા ને અતે નિર્વાણ પામ્યા ”

જૈનોના ૧૧મા તીર્થંકરના સમયમા જે ‘ રિપુપ્રતિશત્રુ ’ મહાન્ રાજા હતા તેમણે પોતાની પુત્રી ‘ **મૃગાવતી** ’ ની સાથે સબધ કરેલો તેથી તે લોકોમા પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થએલા, તેમનો દુક રૂપનો લેખ તો હુ લખીનેજ આવેલો છુ હેમ્મુત શાહેબે કાઇક વિશેષ રૂપે લખેલો તેથી વિચારવાને

ફરીથી લખીને બતાવ્યો છે મારા વિચાર પ્રમાણે તો તેજ પ્રજાપતિને વૈદિકોએ બ્રહ્મારૂપે કલ્પેલા છે

હેટમુત સાહેબે–તે પ્રજાપતિની ટીપમા કોઇ જુદોજ વિચાર કરીને બતાવેલો છે, તેથી યથાયોગ્ય નિર્ણય થવા ફરીથી વિચાર કરવાનો અવકાશ લઉ .

કારણ કે–વિષ્ણુના (વાસુદેવના) જે ' નવ ત્રિકો' સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસ મા લખાયા છે તેમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ છે, તેમના પિતા તે આ પ્રજાપતિજ થએલા છે તેમના પ્રતિપક્ષી પ્રતિવાસુદેવ તે ' અશ્વગ્રીવ ' થયા છે વૈદિકોએ આ અશ્વગ્રીવને વિષ્ણુ રૂપે કલ્પ્યા છે તે એવી રીતે કે—

વિષ્ણુની શોધ કરતા દેવોએ ધનુષ ચઢાવી ધ્યાનમા બેઠેલા વિષ્ણુને જોયા જાગૃત કરાવવા જતા રાફડાથી પહોચેલી ઉધેઇઓ પાસેથી ધનુષની દોરી કપાવતા–વિષ્ણુનુ માથુ ઉડી ગયું, ત્રણ લોકમા ન મળતા વિશ્વકર્માએ ઘોડાનુ માથુ બેસાડયુ, ત્યાથી ભગવાન્–હયગ્રીવ વિષ્ણુના, નામથી પ્રસિદ્ધ થયા

અહી પહેલા ત્રિકમા 'અશ્વગ્રીવ' પ્રતિવાસુદેવને જ વિષ્ણુ ભગવાન રૂપે ઠરાવ્યા છે બાકીના આઠ ત્રિકોમાના આઠે વાસુ દેવોને–એકજ વિષ્ણુરૂપે, ઠરાવીને તેમના પ્રતિપક્ષી આઠે (૮) પ્રતિવાસુદેવોને કોઇને–અસુર, કોઇને દૈત્ય, તો કોઇને દાનવના નામથી પુરાણોમા લખી વાળ્યા

ખરૂ જોતા સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા–જુદા જુદા સમયમા જુદા જુદા આ નવે વાસુદેવો, અને પ્રતિવાસુદેવો, લખાયલા છે, અને તેઓમાજ મોટા મોટા યુદ્ધો આ પૃથ્વી પર થએલા છે,

તેના બદલે-પ્રતિવિષ્ણુઓને-દૈત્ય- દાનવો ઠરાવી, તેઓને દેવતાઓની સાથે લડાવી-કરોડો દેવતાઓનો નાશ થતો બતાવ્યો છે એટલુજ નહી પણ એ દૈત્ય-દાનવોને, એટલા બધા બલિષ્ઠ બતાવ્યા છે કે-અનાદિકાળથી ધૂમી બેઠેલા, બ્રહ્મલોકના બ્રમ્હાને પણ, ભ્રષ્ટ કરવાવાળા બતાવ્યા છે બ્રહ્માનો અને દેવતાઓનો બચાવ કરવા વચમા પડેના વિષ્ણુ ભગવાન્ તો પ્રાયે બધાએ-દૈત્ય દાનવોથી નાશી છુટેલા છે તે વિષ્ણુને-યુગ યુગમા ભકતોના ઉધ્ધારક, અને પૃથ્વી આદિ બધા જગતમા વ્યાપક થઈ બેઠેલા બતાવ્યા છે તે તો પ્રસગે પ્રસગે સૂચવતોજ આવ્યો છુ

આ જગો પર તો કાઇક થોડુ-બ્રમ્હાના સબધમા જ સૂચવીશ ઉપર બતાવેના પહેલા [નપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા મહાન્ રાજા પુત્રોના પતિ છે, તેનેજ વેદકના પ[તિઓએ-બ્રમ્હા રૂપે કલ્પીને આ બધી દુનિયાના ઉત્પાદક, અને જગતની આદિ કરવાવાળા, અને બ્રમ્હલોકની કલ્પના કરીને સરસ્વતીની સાથે અનાદિકાળના ત્યા બેઠેના બતાવ્યા છે ત પ્રજાપતિની અનેક પ્રકારની શ્રુતિઓ બનાવીને, ચારો વેદોની આદિમા, અને અતમા લખીને વેદમૂળક ઠરાવ્યા છે ત્યાર બાદ બ્રામણ ગ્રથોમા, ઉપનિષદોમા, સ્મૃતિના ગ્રથોમા, છેવટે ચાર લાખ શ્લોકના પ્રમાણવાળા મોટા મોટા પુરાણો વેદવ્યાસના નામથી લખીને, લોકોને મોટા ભ્રમ ચકમા નાખી દીધા છે એટલુ જ નહી પણ બ્રમ્હવાદીઓએ અનાદિકાળના બ્રમ્હાએ બ્રમ્હલોકમાથી પોતાની માયા ફેલાવી, પોતાના અશોથી આ બધી દુનિયા ભરી દીધેલી બતાવીને, અને પોતાના અદ્વૈતવાદની સિદ્ધિ કરીને, પોતાની મહામાયાની જાળમા-આ બધી દુનિયાને ફસાવી મુકી છે

મનુમહારાજે તો પોતાની મનુસ્મૃતિના પાચમા અધ્યાયમા લખ્યુ છે કે--

प्राणस्याऽन्नमिदं सर्वं, प्रजापतिरकल्पयत् ।
स्थावर जगम चैव, सर्वं प्राणस्य भोजन ॥ २८ ॥
यज्ञार्थं पशवः सृष्टा, स्वयमेव स्वयभुवा ।
यज्ञस्य भूत्यै सर्वस्य, तस्मात् यज्ञे वधोऽवधः ॥ ३९ ॥
यज्ञार्थं ब्राह्मणैर्वध्या, प्रशस्ता मृगपक्षिणः ।
भृत्यानां चैव वृत्त्यर्थ-मगस्त्यो ह्याऽचरत् पुरा ॥ २२ ॥
औषध्यः पशवो वृक्षा-स्तिर्यञ्चः पक्षिणस्तथा ।
यज्ञार्थं निधन प्राप्ताः प्राप्नुवन्त्युत्सृती पुनः ॥ ४० ॥

ભાવાર્થ—સ્થાવર જીવોની–એક ઠેકાણેથી બીજે નહી જઇ શકે તેવા જીવોની જ ગમ જીવોની–બીજે ઠેકાણે હરિફરી શકે તેવા જીવોની રચના પ્રજાપતિ કરી ગયા છે, તે સર્વ જીવેનુ ભોજન છે ॥ ૨૮॥ અને યજ્ઞના માટે સ્વયભૂ ભગવાન્ પશુઓની રચના કરી ગયા છે તે યજ્ઞની અને સર્વની મહત્ત્વતાના માટે છે, તેથી યજ્ઞમા થતો વધ, વધ તરીકે બતાવેલો નથી ॥ ૩૯ ॥

તેથી યજ્ઞના માટે-બ્રાહ્મણોએ સારા સારા મૃગોને અને પક્ષીઓને મારવા પૂર્વ કાળમા અગસ્ત્ય ઋષિએ પોતાના પરિવારની આજીવિકાના માટે પણ તેમ કરેલુ છે ॥ ૨૮ ॥

ઔષધિઓ, પશુઓ, વૃક્ષો, તિર્યંચો, અને પક્ષીઓના જીવો જે યજ્ઞના માટે મરેલા છે તે બધાએ જીવો ઉચી ગતિનેજ મેળવે છે ॥ ૪૦ ॥

આ જગોપર મારા જેવો તદ્દન અજ્ઞ, વિચાર કરવા ઉભો થાય તે તો કેવળ હાસ્યનુજ પાત્ર ગણાય કારણ કે-જગતની આદિ કરનારા, પ્રજાપતિ કે જે લાખો કે કરોડો વેદના પડિતોથી માન્ય થએલા, અને જે ચારા વેદોમા દાખલ થએના, અને બીજા વિષ્ણુ ભગવાન કે જે સવલોકમા વ્યાપીને રહેલા, અને સપૂર્ણ વૈદિકના નાયક થઇ લાખો કે કરોડોના બવકન અગજ્ઞોના અબજો પાડતોન ઉપાસ્ય થઇ ગએલા છે તેવા બે મહાન દેવોનો પણ વિચાર કરવાને ઉભો થયો છુ તેમા તો સર્વજ્ઞોના તત્વે જ મારા મનને પ્રેરે છે, તેથી કાઇક લખીને બતાવુ છુ આમા કેવળ મારીજ અકકલ વાપરેલી નથી

વિષ્ણુપુરાણમાથી લખાયુ હતુ કે—પૃથિવ્યામપ્યહ્ પાર્થ! ઇત્યાદિક શ્લોકોથી વિષ્ણુ ભગવાન કહી ગયા હતા કે-હે પાર્થ! મને નવ જગતમા વ્યાપી રહેલો જાણીને-કોઇ પણ જીવનો ઘાત કરવો નહી, અને કરશે તેનાથી હુ ઘણોજ દૂર છુ

આ જગો પર મનુમહારાજ કહે છે કે-પ્રજાપત્તિએ જીવોની રચના જીવોના ભોજન માટે કરી છે પૂર્વના લેખથી વિચાર કરીએ ત્યારે તો સર્વ જગોપર વિષ્ણુ ભગવાન્ વ્યાપીને રહેલા છે, તે વાત ખરી કે પ્રજાપતિએ સ્થાવર જગમ જીવોની રચના કરી તે વાત ખરી? એટલુજ નહી પણ યજ્ઞના માટે પ્રજાપતિએ પશુઓ જુદા પણ બનાવીને આપેલા બતાવ્યા છે

શકરસ્વામીએ-પ્રજાપતિને બે સ્વરૂપના બતવ્યા છે ખરા પણ માન્ય તો અદ્વૈત રૂપનાજ રાખ્યા છે સસારી પ્રજાપતિનો

વિચાર કરતા તો આ પુત્રીના પતિ નાના પ્રસિદ્ધ થએલા છે જુવો મારો પૂર્વનો બધો લેખ

વિષ્ણુ પણ એકજ બતાવ્યા છે પણ માથા વિનાના અશ્વ-ગ્રીવ નામના અને દૈત્ય-દાનવોનો માર ખાઇને જગો જગોપરથી નાશી છુટેલા અનેક સ્વરૂપના બતાવ્યા છે, તેઓનો પણ વિચાર કરીને જુવો

વળી આ પુત્રીપતિના સબધે વિચારવાનુ કે-આ પ્રજાપતિ એક મહાન્ નાજ છે અને આ અવસર્પિણીના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતાજ છે તે પ્રજાપતિ ઋગ્વેદની આદિમા બધા જગતની આદિ કરવાવાળા, ઋગ્વેદના અતમા વારવાર જગતની ઉત્પત્તિ કરવાવાળા, ત્યાથી આગળ ચારો વેદોમા ફેલેલા, પછી સપૂર્ણ જગતના માલક થઇ બ્રાહ્મણાદિક ગ્રથોમા ઘણી મહત્ત્વતાને પામેલા, અને ત પ્રજાપતિ ઉપનિષદાદિક ગ્રથોમા બધા તત્ત્વોના ઉપદેશક થઈ કાલી ફુલીને રહેલા

આગળ જાતા-મહાભારતાદિકના સમયમા અને લાખો શ્લોકોના પ્રમાણવાળા મોટા મોટા પુરાણોના સમયમા તો પોતાના બ્રહ્મલોકને છોડીને ન જાણે કયા કારણથી આપણી પૃથ્વી ઉપર ઉતરી પડેલા, અને પછી મેરૂ પર્વતના જેટલા મોટા ઇડામા આ બધા જગતને લઇને ઘણા કાળ સુધી તેમા ભરાઇ બેઠેલા, પછી તે ઇડાના બે ભાગ કરીને આકાશ રૂપે અને પૃથ્વી રૂપે બે કરીને પોતે ન જાણે કઇ જગોપર જઇને બેઠેલા, એક વખત આ પ્રજાપતિની મહાદેવજીની સાથે કોઇ તેવા કારણથી તકરાર થતા તેમનાથી પોતાનુ પાચમુ માથુ કપાવીને બેઠેલા પુત્રીનો સુદર ઘાટ

જોઇ મોહ પામી તેની પછળ દોડેલા, પોતાની સ્રી સરસ્વતીની સાથે દિવ્ય નો સો વર્ષ સુધી ભોગોથી પણ નહી ધરાયલા, આગળ જતા મોટા મોટા યજ્ઞો કરી મોટુ પુણ્ય મેળવવા જતા અનેક વ્યક્તિયોની સાથે પોતે પણ શાપને વશ થએલા ઇત્યાદિક અનેક કલ્પિત વિષયોથી વેદથી તે પુરાણો સુધી લખાયલા, પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ એક મહાન્ રાજાજ છે, અને તે આ અવસર્પિણીમા નવ વાસુદેવમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતાજ છે, પણ બીજા કોઇ નથી, એમ હુ ભાર દઇનેજ કહુ છુ અને તે પ્રમાણે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા લખાયલા છે અને મણિલાલ નભુભાઇ દ્વિવેદીને તેવા પ્રકારના ભાસેલા છે પણ જરા મતના મોહમા તણાયા છે જુવો તેમનો લેખ વિચારવાનુ એટલુજ કે તે 'પ્રજાપતિ' વૈદિક ધર્મના સર્વ ગ્રંથોમા-કયા કાળથી ઘુસીને બેઠા, અને બધી જગત્‌ના માલક થઇ ગયા? જો કોઇ ઇતિહાસનો વેત્તા આ પ્રજાપતિની તવારીખ કાઢીને આપે તો સમજાય કે વેદોનુ મૂળ કયાથી રોપાયુ અને સર્વજ્ઞોનો ધર્મ કયા કાળથી ઉત્પન્ન થનો છે?

આ ચાલતા વેદોની સ્થિતિ-હાલનમાના સર્વજ્ઞોના પરિચયના પહેલાની ઘૃણાજનક કોઇ જુદાજ પ્રકારની હતી

સર્વજ્ઞોના પરિચયમા આવતા લોકોને તદ્દન અરૂચિ કર થઇ પડવથી તેમા મોટી ઘાલમેલ થવા લાગી

વેદના પક્ષકારો પોતાની મહત્ત્વતા જાળવવાને માટે—સર્વજ્ઞોના તત્ત્વના વિષયોને અને તેમના ઇતિહાસના વિષયોને ગ્રહણ કરતા ગયા અને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ઉલટ પાલટપણે

પોતાના નવીન ગ્રથોમા દાખલ કરી લોકોને ઉધાપાગ ળધ વવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા

આ સૃષ્ટિ–ઉર્ધ્વ, અધો અને મધ્ય, એમ ત્રણ વિભાગવાળી અનાદિના કાળથી ચ લતી આવેલી, પ્રત્યક્ષ નજરે પડી રહેલી છે અને સર્વે મર્વજ્ઞો બતાવતા આવેલા છે એવી તાજી વાત પ્રકાશમા આવતા આ અત્ય ત પરોક્ષના વિષયમા વદ્દિકના પ ડિતો વિરૂધ્ધમા આવ્યા

મર્વજ્ઞોએ પ્રકાશમા મુકેલા ઇતિહાસમા–ઘણા કરમા ન્હેલા પુત્રીના પતિ ‘ **પ્રજાપતિ** ’ ને ઓળખી કાઢીને તેમને બ્રહ્મારૂપે કલ્પ્યા, અને તેમના પુત્ર આ અવસર્પિણીમા પહેલાજ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ થયા હતા તેમને સર્વથા છોડી દઇને તેમના પ્રતિપક્ષી પ્રતિવસુદેવ ‘ **અશ્વગ્રીવ** ’ ને ઘોડાના માથાવાળા કલ્પીને ‘ **હયગ્રીવ વિષ્ણુ** ’ ઠરાવી, વિષ્ણુને પણ સ પૂર્ણ વૈદિક ધર્મના અધિકારવાળાજ સ્થાપતા ચાલ્યા

જુવો પ્રથમ વેદધર્મની મહ ત્વતા દર્શાવવાને લખવામા આવેલા બ્રાહ્મણ ગ્રથો

(૧) શતપથ બ્રાહ્મણ ગ્રથમા–લખ્યુ છે કે–એકલા બ્રહ્માને બહુ થવાની ઇચ્છા થતા—કૂર્મનુ રૂપ ધરીને આ સૃષ્ટિની રચના કરી ત્યાથી તે ‘ **કાશ્યપી** ’ કહેવાઇ

(૨) ફરીથી એજ શતપથમા એવુ પણ છે કે—પ્રથમ જળજ હતુ તેમા રહેલી પૃથ્વીને–બ્રહ્મા વરાહનુ રૂપ ધરીને બહાર ખેચી લાવ્યા

(૩) ગોપથ બ્રાહ્મણમા લખાયુ છે કે—બ્રહ્મા તપ તપ્યા પછી પોતાના ત્રણ અગથી ત્રણ લોકની સ્થાપના કરી

ઋગ્વેદના એક દશમાજ મડળમા, આ પ્રજાપતિના ત્રણ મોટા સૂકતો વિસ્તારથી લખાયા છે

(૧) પ્રલય દશાના સૂકતમા—સૃષ્ટિની અનિર્વચનીય દશા બતાવીને જણાવ્યુ છે કે—ન કોઇ લોક હતો, ન પૃથ્વી, ન અત રિક્ષ આદિ કાઇજ ન હતુ માત્ર ગૂઢ તમજ તમ હતુ "ત્રામીદિદ તમોભૂત" એમ મનુ મહારાજ પણ લખી ગયા છે પ્રશસ્તપાદ મહાભાષ્યમા પણ પ્રલય દશાનુ વર્ણન એવા સ્વરૂપનુ છે

આ સૃષ્ટિ કેવી રીતે બની તેની કોઇને ખબરજ ન પડી ઇત્યાદિ

(૨) હિરણ્યગર્ભ—પ્રજાપતિનુ બીજુ ઠાઇક મોટુ સૂક્ત છે તેમા જણાવ્યુ છે કે—સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ પહેલા એકલા પ્રજા પતિજ હતા તેમણે પૃથ્વી, આકાશાદિક બધુએ બનાવી દીધુ અને કીડાદિ જીવો પણ બનાવી દીધા

(૩) યજ્ઞપુરૂષ—(પુરૂષ સૂક્ત) ઉપરના બે સૂકતોથી પણ મોટુ છે તેમા જણાવ્યુ છે કે—'તે આદિ પુરૂષથી બ્રહ્માડ દેહ ઉત્પન્ન થયો, તે ચારો દિશામા બ્રહ્માડથી પણ દશગુણ વધીનેજ રહ્યો સર્વ જીવાદિક તેનાથીજ ઉત્પન્ન થયા "

આગા જરા વિચારવાનુ કે—આ પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ સપૂર્ણ વૈદિકગ્રથોમા તરે તરેના સ્વરૂપથી લખાયા છે. તો તે પુત્રીના પતિ—પુત્રીની સાથે સબધ કર્યા પછી બધે ઠેકાણે લખાયા કે પહેલા ? પુત્રીનો સબધ કર્યા પછી અનાદિના કેવી

રીતે ૦ ાવ્યા ? અથવા આ બ્રહ્માને અનાદિના માનીએ ત્યારે પુત્રીના પતિના નામથી સંપૂર્ણ વૈદિક ગ્રથોમા કયા કાળથી દાખલ કરવામા આવ્યા ? બ્રહ્મા પુત્રીના પતિ તો જગોજગોપર લખાયલાજ છે

આ અવસર્પિણીમા—વાસુદેવો (વિષ્ણુઓ) પણ નવ નામના—નવસ્વરૂપના જુદા જુદા કાળમા થતા આવેલ છે તેમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ તે આ પ્રજાપતિના પુત્રજ થએલા છે, તે ઋગ્વેદના પહેલા મડલના ૨૨ મા સૂક્તના મત્ર ૨૦-૨૧ મા નાચે પ્રમાણે લખાયલા છે—

तद्विष्णो परमपद सदा पश्यन्ति सूरयः दिवीव चक्षुराततम्॥२०॥
तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवास समिन्धते विष्णोर्यत् परमपद॥
ऋ म १ मत्र २१ मा ॥

भावार्थ-विद्वान् लोकज ते विष्णुना परमपद ने अन्तरिक्षमा प्रकाशमान् सूर्यनी पेठे देखे छे ॥ २० ॥ विष्णुनु जे परमपद छे तेने जागरूक विद्वानज जाणी शके छे

વૈજ્ઞાનિક પક્ષના પડિતો આ મત્રોને મધ્યાન્હના સૂર્યની તરફ લગાવે છે (ઋગ્વેદાલોચન દ્વિતીય પ્રકાશ પૃ ૨૦૧)

આમા પણ જરા વિચારવાનુ કે-આ વિષ્ણુ ગીતામા યુગ યુગમા ભક્તોને રક્ષણ કરવાનુ વચન આપીને ગએલા બતાવ્યા છે પુરાણો જોતા આ વિષ્ણુ અનેક જગોપર દૈત્ય દાનવોથી નાશ ભાગ કરી નાશી છુટેલા બતાવ્યા છે વિષ્ણુપુરાણમા બધા જગતના જીવોમા વ્યાપીને રહેલા બતાવ્યા છે

આમા ફરીથી વિચારવાનુ કે–ઋગ્વેદમા–જણા વ્યુ હતુ કે–વિષ્ણુના પરમપદને વિદ્વાન્ લોકજ સૂર્યની પેઠે દેખે છે ગીતામા ભક્તોના માટે વારવાર આ દુનીયામા આવે છે અને ખાસ વિષ્ણુપુરાણમા—સર્વ જગતના જીવોમા વ્યાપી રહેલા ગતાવેલા છે ત્યારે કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવ ાે યોનિયોમા ભટકતા કયા જીવો મનાયલા છે

પુત્રી । પતિ પ્રજાપતિ–પ્રથમ બ્રાહ્મણ ગ્રથોમા જુદા જુદા પ્રકારથી જગત્ના ઉત્પાદક લખ્યા

ઋગવેદના છેલ્લા ૧૦ મા મડળમા પણ જગતનાજ મ બધના ત્રણ મોટા સૂકતોમા જુદા જુદા પ્રકારથીજ લખાયા છે

(૧) પહેલુ પ્રલયદશાનુ, (૨) હિરણ્યગર્ભ–પ્રજાપતિનુ

(૩) યજ્ઞપુરૂષ (પુરૂષસૂક્ત) નુ એમ એકએકથી મોટા ત્રણ સૂકતો છે

પહેલામા–બધુ અધકાર રૂપજ હતું તે હટાવીને પ્રજાપતિએ–પૃથ્વી, આકાશાદિ બધુએ ઉત્પન્ન કરી દીધુ પણ કોઇને તેની ખબરજ પડી નહી

બીજામા–સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના પહેલા એકલા પ્રજાપતિજ હતા તેણે પૃથ્વી, આદિત્ય તથા અ તરિક્ષ અને મહાન્ જળરાશિ આદિ બધુએ ઉત્પન્ન કર્યું

ત્રીજુ–પુરૂષ સૂકત તે–હજારો–માથા, આખો, અને પગવાળા લખાયા છે ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્ત્તમાનમા જે કાઇ દેખાય છે તે બધુએ આ પુરૂષથી જ ઉત્પન્ન થએલુ બતાવ્યુ છે આ પુરૂષ બધા બ્રહ્માડને વીટાળીને પછી ચારો દિશામા દશાગુલ પોતે

રીતે કહેલો બતાવ્યો છે આ પુરૂષ સૂક્ત ચારો વેદોમા જોવામાં આવે છે

શંકર સ્વામીએ અદ્વૈત મતની સ્થાપના કરી તે વખતે જ આ પુરૂષ સૂક્ત નવીન રૂપનુ ચારો વેદોમા દાખલ કરવામા આવ્યુ હોય એવુ મારૂ અનુમાન છે અને નિ પક્ષપાતપણે સજ્જનોને વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

બીજી વાત એ છે કે-પ્રલય દશાના સૂક્તમા-પ્રજાપતિથી આ સૃષ્ટિ કેવી રીતે ઉત્પન્ન થઇ તેની તો કોઇને ખબર જ ન પડી હતી,ત્યારે મનુમહારાજને યજ્ઞના માટે પશુઓ, અને સર્વ જીવોના ભોજન માટે બધા જીવો-પ્રજાપતિએ બનાવીને આપ્યાની ખબર કયા વેદથી મળી આવી ? અને યજ્ઞમા મરેલા જીવો સ્વર્ગમા જતા કયા જ્ઞાનીએ બતાવ્યા ? ત્યાથી નીકળીને તે જીવો કઇ ગતિમા જાય છે તેનો વિચાર મનુમહારાજે કેમ નહી બતાવ્યો ? સર્વજ્ઞોએ તો ખાસ બતાવ્યુ છે કે સર્વે જીવો પોત પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ઉલટ પાલટ-થઈ ભટકવાજ કરે છે આ વાત વૈદિકમા પણ કલ્પિત રૂપે છુપી છત્તો લખાઇ તો જરૂર છે તે કયા જ્ઞાનીની પાસેથી લઇને લખાઈ ?

હાલના પ્રચલિત વેદો સર્વજ્ઞોથી કોઇ અપરિચિત પ્રદેશમા રહેવા લોકના સગઠનથી લખાયા હોય તેથી તે આજ કાળના બાહોશ પડિતોને બાલખ્યાલ જેવા થઇ પડયા છે

ત્યારબાદ ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથ ઇ સ પૂર્વે

૧૦૦૦ ની લગભગમા થયા તે મવજ્ઞોના તત્ત્વો પ્રકાશમા આવ તાની સાથે વેદોનો પક્ષ પકડીને બેઠેલા અથરોના પ િતો ચમકી ઉઠયા એટલે પ્રથમ વેદોની પુષ્ટિના માટે બ્રાહ્મણ ગ્રથોની શરૂઆત કરી દીધી આ વિષયમા જુવો નીચેનો ફકરો—

(૧) સસ્કૃત સાહિત્ય પૃ ૨૩ થી—બ્રાહ્મણો આસરે ઇ સ પૂર્વ ૮૦૦ થી ૫૦૦—

વેદોના મ હિતાઓની કવિતા જે સમયે રચાઇ ત્યાર પછીના સમયમા તદ્દન જુદા પ્રકારનુ સાહિત્ય બ્રાહ્મણો એ નામના ગ્રથનુ સાહિત્ય રચાયુ એ ગ્રથોના બાહ્ય સ્વરૂપનુ ખાસ લક્ષણ એ છે કે એ ગ્રથો ગદ્યમા રચાયના છે અને એના અતસ્તત્વનુ ખાસ લક્ષણ એ છે કે એ ગ્રથોમા યજ્ઞના વિધિ સ બધી ચર્ચા કરવામા આવી છે

(૨) આગળ—સ સા પૃ ૨૮૭ મા—બ્રાહ્મણ સ હિત્યના વિકાશ ક્રમનુ છેવટનુ પગથીયુ ઉપનિષદોથી અ કિત થએનુ છે એ ઉપનિષદોને બ્રાહ્મણ ગ્રથોને છેડે મુકવામા આવ્યા છે તે ઉપરથી એને વેદાત (વેદનો છેડો) એવ નામ આપવામા આવ્યુ છે પાછળથી વેદોનો અ તિમ ઉદ્દેશ એવો એ નામનો અર્થ સમજાવવામા આવતો હતો આ ઉપનિષદોને શ્રુતિમા ગણવામા આવતા પણ સૂત્રાની ગણની સ્મૃતિના ગ્રથોમા આવતી આત્મા અથવા બ્રહ્મ (પરમાત્મા) નુ સ્વરૂપ એ સઘળા જૂના ઉપનિષદોનો વિષય છે વેદની જુ દી જુદી શાખાઓ તરફથી આ મુખ્ય વિષય સ બધી જુદા જુ । ખુલાસાઓ આ વામા આવ્યા છે પ્રથમ ઉપનિષદો ઘણી શા

જ્ઞાનકાંડના ગ્રંથો ગણાતા હતા અને બ્રાહ્મણો તે કર્મકાંડના ગ્રંથો ગણાતા હતા ઉપનિષદો પ્રાચીનમા પ્રાચીન છે તે બ્રાહ્મણ ગ્રંથો અને સૂત્ર ગ્રંથો એ બેની વચ્ચેનુ સ્થાન રોકે છે

(૩) મ મા પૃ ૨૮૩ થી—પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ સઘળા ઉપનિષદોનુ મુખ્ય તત્ત્વ છે ઋગ્વેદના પુરુષમાથી—ધીરે ધીરે આત્મન્ ના વિચારનો ઉદ્ભવ થયો સૃષ્ટિના રચનાર પ્રજાપતિમાથી ભૂતમાત્રના આદિકારણ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્મનો વિચાર ઉત્પન્ન થયો એ ક્રમનુ છેવટમા છેવટનુ પગથીયુ તે આ ઉપનિષદોમા આપણે જોઇએ છીએ

(૪) મ મા પૃ ૨૮૨ થી—જો કે ઉપનિષદ્ એ સાધારણ રીતે બ્રાહ્મણનોજ એક ભાગ હોય છે અને બ્રાહ્મણના વિચાર તત્વનો જ્ઞાનકાણ્ડ ઉપનિષદ્મા આગળ વિસ્તાર કરવામા આવ્યો હોય છે, પણ ખરુ જોતા ઉપનિષદ્ થી વિધાન તત્વ (कर्मकाण्ड) ની સાથે વાસ્તવિક વિરોધમા રહેનાર વિચારતત્ત્વ (ज्ञानकाण्ड) ના નવા ધર્મનુ સ્થાપન થાય છે દેવતાઓના માટે કોઇ પણ રીતની ખોડખાપણ વગરના યજ્ઞો કરીને પૃથ્વી ઉપરનુ સુખ મેળવવુ એવો જે ઉદ્દેશ બ્રાહ્મણોમા (બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા) દીઠામા આવે છે તે આ ઉપનિષદોમા દીઠામા આવતો નથી પણ યથાર્થ જ્ઞાનવડે કરીને જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતા થતા સસારી જીવન માથી મુક્તિ મળે એજ ઉપનિષદોનો ઉદ્દેશ જણાય છે આ કારણથી આ સ્થલે યજ્ઞનો વિધિ ગૌણ ઉપયોગી થઇ પડયો છે અને આધ્યાત્મિકજ્ઞાન સૌથી વધારે અગત્યનુ ગણાવા માડયુ છે×

× પૃ ૨૮૨ ની ટીપમા—અશોક રાજાએ બૌદ્ધ ધર્મને આશ્રય આપ્યો

નહી પણ પાણી જ્યાથી ચાખો ત્યાથી ખારૂ ને ખારૂ લાગ્યા કરે તેવી રીતે આ મહાભૂત અનત છે, અપાર છે, વિજ્ઞાનેજ જન્થો છે આ ભૂતતત્ત્વોમાથી બહાર નીકળીને એમાને એમાજ એ પાછુ વિલીન થાય છે મરણ પછી ચૈતન્ય રહેતુ નથી કારણ કે યાજ્ઞવલ્ક્યે આગળ આગળ સમજાવ્યુ છે તે પ્રમાણે જે દ્વૈતભાવ ઉપર ચૈતન્યનો આધાર રહે છે તે જતો રહ્યો એટલે ચૈતન્ય પણ જતુ રહેવુ જોઇએ

વળી એજ ઉપનિષદ્મા બીજે એક ઠેકાણે કહ્યુ છે કે–" જેવી રીતે કરોળિયો પોતાના તતુઓવડે બહાર નીકળે છે, જેવી રીતે ન્હાના ન્હાના તણખાઓ અગ્નિમાથી બહાર નીકળે છે, તેવી રીતે એ આત્મામાથી સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, સઘળા પ્રાણિયો બહાર નીકળે છે "

(૮) સ સા પૃ ૨૭૯ મા—" શતપથ બ્રાહ્મણ-સો અધ્યાયવાળુ અથવા સો રસ્તાવાળુ છે, એ ઋગ્વેદની બીજે નબરે વૈદિક સાહિત્યના આખા ક્ષેત્રમા સૌથી વધારે અગત્યનો ગ્રથ આ છે "

(પૃ ૨૮૩) થી " પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ સઘળા ઉપનિષદોનુ મુખ્ય તત્ત્વ છે ઋગ્વેદના પુરૂષમાથી ધીરે ધીરે આત્મનના વિચારોનો ઉદ્ભવ થયો સૃષ્ટિના રચનાર પ્રજાપતિ માથી ભૂતમાત્રના આદિકારણ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્મનો વિચાર ઉત્પન્ન થયો એ ક્રમનુ છેવટમા છેવટનુ પગથિયુ તે આ ઉપનિષદોમા આપણે જોઇએ છીએ ऋग्वेद મા आत्मन् એનો અર્થ

શ્વાસ એટલોજ થાય છે ઉદાહરણ તરીકે–વાયુને વરૂણનો आत्मन् કહેવામા આવ્યો છે બ્રાહ્મણોમાજ એ શબ્દનો જીવ એવો અર્થ થયો

એક ઠેકાણે आत्मन् ઉપર જેઓનો આધાર ગણવામા આવ્યો છે, તેવા प्राण ની દેવતાઓની સાથે એકઠા સ્થાપવામા આવી છે અને એવી રીતે વિશ્વનો आत्मन હોવાની કલ્પના ઉદ્ભવી છે शतपथ ब्राह्मण ના એક મોડા રચાયલા કાંડમા (૧૦,૬,) આ आत्मन् નો વિચાર વધારે ખિલવવામા આવ્યો છે અને એ આત્મન વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહ્યો છે એવુ એના વિષે કહેવામા આવ્યુ છે ऋग्वेद મા ब्रह्म (નાન્યતરજાતિ) એનો અર્થ 'प्रार्थना' અથવા 'भक्ति એથી વિશેષ કાઇ પણ થતો નહોતો પણ જૂનામા જૂના ब्राह्मणो મા પણ પ્રાર્થના, વિપ્ર અને યજ્ઞમા પ્રગટ થતી પાર્થિક વિશુધ્ધિનો અર્થ એ શબ્દમા દાખલ થએલો આપણે જોઇએ છિયે ઉપનિષદોમા प्रकृति ને મચેતન્ય કરનારૂ પવિત્ર તત્વ એવો એ શબ્દનો અર્થ થાય છે એ શબ્દનો પાછલો ઇતિહાસ લાંબો છે અને હિંદુસ્તાનના ધાર્મિક વિચારની ઉત્ક્રાંતિનુ મધ્ય તત્વ આ એક શબ્દના ઇતિહાસથીજ સૂચવાય છે आत्मन् અને ब्रह्म એ બેઉ શબ્દથી જે વિચારો જણાવાય છે તેને ઉપનિષદોમા સાધારણ રીતે એકજ ગણવામા આવ્યા છે પણ ખરૂ જોતા ब्रह्म એ વધારે પ્રાચીન શબ્દથી વિશ્વમા વ્યાપી રહેલા પરમતત્વનુ સૂચન થાય છે અને आत्मन એ શબ્દથી માનવીમા પ્રગટ થતા ચૈતન્યનુ ભાન કરાવે છે અને જ્ઞાત પરથી અજ્ઞાત પર જવુ એ સિધ્ધાંતને અનુસરીને આત્મન

એ વિશેષ જાણીતા તત્ત્વને પ્રજ્ઞ રો રાનાન તત્ત્વનો પરિચય કરાવવાના કામમા લેવામા આવ્યુ છે બૃહદારણ્યક ઉપનિષદ્ મા (૨,૮,૮, ને ૧૧) 'અક્ષર" એ નામથી આત્મન્ નુ નીચે પ્રમાણે વર્ણન આપવામા આવ્યુ છે

તેનો ભાવાર્થ માત્ર જુવે—

"એ-સ્થૂલ સૂક્ષ્મ, હ્રસ્વ, દીર્ઘ એમાનો એકે નથી તેમજ લોહી, ચરબી, છાયા, અધકાર, વાયુ અને આકાશ વગરનો છે કોઇના સગમા વળગાઇ ન જાય, સ્પર્શ ન કરી શકાય એવો એ છે એ સ્વાદ, ગધ વગરનો છે આખ કાન, વાણી, મન, તેજ, પ્રાણ, મુખ માપ, અદર અને બહાર એવુ કાઇ નથી એ કોઇનુ ભક્ષણ કરતો નથી એને કોઇ એને નથી, એ મધનુ સાભળે છે એને કોઇ મનન કરી શકતુ નથી, એ સ્ધળાનો મનન કરનારો છે એ ॥ વિષે કોઇને જ્ઞાન નથી, એ સકલ વસ્તુનો વિજ્ઞાતા છે એના શિવાય બીજો કોઇ જોનરો, સાભળનારો, મનન કરનારો, વિજ્ઞાતા નથી હે ગાર્ગી ! એ અવિનાશીની અદર આકાશ ઓત પ્રોત થઇને રહ્યુ છે"

આખી મનુષ્ય જાતિના તત્ત્વ ચિતનના ઇતિહાસમા પરમતત્વનુ ગ્રહણ કરાયલુ અને તેના વિષે ઉદ્‌ઘોષ કરાયલો સૌથી પહેલો આ સ્થળે આપણે જોઇએ છીએ

પૃ ૨૮૪ થી—કાઠક ઉપનિષદ્ મા આત્મા વિષે જણાવ્યુ છે તેનો ભાવાર્થ—"જ્યાથી સૂર્યનો ઉદય થાય છે અને જ્યા આગળસૂર્યનો અસ્ત થાય છે તેમા મધળા દેવતાઓનો સમાવેશ થઈ જાય છે તે ॥ પેની તરફ કોઇથી પણ જઈ શકાતુ નથી"

" એનુ રૂપ કદી આખથી જોઇ શકાતુ નથી કોઇ પણ માણસ ચક્ષુ વડે એને જોઇ શકતો નથી હૃદયથી, મનથી, બુદ્ધિથીજ એનુ ગ્રહણ થઇ શકે છે એને જેઓ જાણે છે તે અમર બની જાય છે

(૯) સ મા પૃ ૨૯૧ થી-" આ દુનિયામા પુનર્જન્મ થાય છે "

એવા સિધ્ધાન્તરૂપે એ વિચાર પ્રકટ થયેલો સૌથી પહેલો ઉપનિષદ્‌મો માજ જોવામા આવે છે વળી બૃહદારણ્યક મા કર્મના સિદ્ધાતની શરૂઆત થયેલી પણ આપણે જોઇએ છિયે નવો જન્મ કેવી રીતનો થાય તેનો આધાર માણસના પોતાના કર્મ ઉપર જ રહે છે, એવી આ કર્મના સિદ્ધાતની મતલબ છે બૃહદારણ્યક મા એવુ કહવામાઆવ્યુ છે કે માણસનુ શરીર જ્યારે પચભૂતમા ભળી જાય છે ત્યારે જે કર્મ વડે માણસ સારો કે નઠારો થાય છે તે કર્મ સિવાય બીજુ કઇ પણ એનુ રહેતુ નથી બૌદ્ધ ધર્મમા આત્માનુ અસ્તિત્વ બાલકુલ સ્વીકારવામા આવ્યુ નથી પણ મરણ પછી મનુષ્યના કર્મ ટકી રહે છે અને તે કર્મ એ મનુષ્યના નવા જન્મના નિર્ણાયક બને છે એ વાત કબુલ રાખવામા આવી છે ખરેખર આ કર્મનો સિદ્ધાત એજ બુદ્ધના ઉપદેશનો પાયો છે

પૃ ૨૯૨ થી--કૌષીતકિ ઉપનિષદ્‌નો વિચાર કઇક જુદી રીતનો છે એ ઉપનિષદ્ પ્રમાણે--મૃત્યુ પછી સર્વ ચદ્ર આગળ જાય છે અને ત્યાથી કેટલાક પિતૃયાનથી બ્રહ્મને પ્રાપ્ત કરે છે

અને બાકીનાઓ પોત પોતા ન કર્મ પ્રમાણે તથા પોત પોતાના જ્ઞાન પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર મનુષ્યથી તે કીટ સુધીના જુદા જુદા જીવનમાથી ગમે તે એક પ્રકારનુ જીવન પ્રાપ્ત કરે છે

काठक उपनिषद् એ સૌથી વધારે ધ્યાન ખેચે એવા અને સૌથી વધારે સુદર ઉપનિષદોમાનુ એક છે, જેમા મૃત્યુ પછીના જીવન વિષેનો પ્રશ્ન એક રૂપકકથાના રૂપમા મૂકવામા આવ્યો છે नचिकेतस એ નામના જુવાન બ્રાહ્મણ યમના રાજ્યમા જાય છે ત્યા આગળ યમ અને તેને તે ત્રણ વરદાન માગી લેવાનુ કહે છે ત્રીજા વરદાનમા "મૃત્યુ પછી માણસ રહે છે કે નહી?" એ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ માગી લે છે મૃત્યુ અને કહે છે કે "દેવતાઓ પણ આ વિષે સશયમા પડી ગયા છે, આ વિષય ઘણો સૂક્ષ્મ છે તુ કોઇ બીજુ વરદાન માગી લે" અને આમાથી મને મુક્ત કર (પૃ ૨૯૩) પરમજ્ઞાનના બદલા આ પૃથ્વીના સુખ વૈભવને એ વધારે પસદ કર એવા હેતુથી નચિકેતસને લલચાવવામા આવ્યો એ વાત ઉપરથી मार અથવા મૃત્યુ એ બુદ્ધ ને લલચાવવાના પ્રયત્ન કર્યા ની જે આખ્યાયિકા છે તેની ઉત્પત્તિ થઈ હોય એ ઘણુ સભવિત છે नचिकेतस અને બુદ્ધ બેઉ લાલચ ની સ્હામે ટકી રહીને અ તે જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ કરે છે

(પૃ ૨૭૫) આ કાઠક પ્રકરણોમા એક સ્થળે (तै ब्रा ૩ ૧૧) नचिकेतस् એ નામનોછોકરો હતો તે યમને ઘેર ગયો હતો તે વખતે યમ રાજા તરફથી તેને ત્રણ વરદાન આપવામા આવ્યા હતા આ વાતો ઉપરથી काठक उपनिषद् રચાયેલુ છે

(૧૦) પૃ ૨૯૩ થી—અલગત સઘળા ઉપનિષદો મળીને અથવા એકેક ઉપનિષદ્માંથી—વિશ્વવિષે તર્કશાસ્ત્રની પદ્ધતિ પ્રમાણે સાગી રીતે ખિલવવામા આવેલા, સપૂર્ણતાવાળા અને અસગતિ વિનાના ચોક્કસ વિચારો નીકળી આવે છે, એવુ માનવાનુ કઇ કારણ નથી અડધા કવિત્વમય, અડધા કિલ્સુફીમય, વિચારો, આધ્યાત્મિક પ્રશ્નો વિષેના કાનચવાઉ સવાદો અને ચર્ચાઓનુ મિશ્રણ આ ઉપનિષદોમા આપણે જોઇએ છિયે

(૧૧) પૃ ૨૯૪ થી—"એ વિચારોને સુ યવસ્થિત સ્વરૂપ તો વેદાંતની ફિલસુફી વડે પાછલા સમયમજ મળ્યુ એ ઉપનિષદોમાથી જે વધારે પ્રાચીન છે તેને આશરે ઈ સ પૂર્વ ૬૦૦ કરતા વધારે મોડુ રચાયલુ ભાગ્યેજ ગણી શકાશે કારણ કે એ ઉપનિષદોમા પહેલીજ વા જોવામા આવતા કેટલાક અગત્યના સિદ્ધાતો બૌદ્ધ ધર્મની શરૂઆત પ્હેલા જાણીતા હોવાજ જોઇએ એમ બૌદ્ધ ધર્મના ઇતિહાસ ઉપરથી સ્પષ્ટ માલમ પડે છે"

(૧૨) પૃ ૨૯૬ ની ટીપમાથી—પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો એકીમતે એવુ કહે છે કે—'સદ્ એટલે બેસવુ તે ઉપ થી ઉપનિષદ્ એ શબ્દ થયો છે પણ આપણા ટીકાકારો એ શબ્દને સદ્ એટલે "નાશ કરવો" અથવા જવુ એ ઉપરથી વ્યુત્પન્ન થએલો માને છે યથાર્થ જ્ઞાન વડે કરીને અવિદ્યાનો જે નાશ કરે છે તે ઉપનિષદ્ બ્રહ્મ વિષયક જ્ઞાન જેના વડે આપણી પાસે આવે છે અથવા જેના વડે આપણે બ્રહ્મની સમીપ જઇએ છે તે ઉપનિષદ્ તૈત્તરીય ઉપનિષદ્મા શંકરાચાર્યે વળી ત્રીજો ખુલાસો આપ્યો છે કે "ઉચામા ઉચુ શ્રેય જેમા સમાયલુ છે તે ઉપનિષદ્"

અમારો વિચાર

॥ જૈનોના ૨૨ મા તીર્થંકર સર્વજ્ઞ થયાને ઘણુ છેટુ પડી જવાથી ઘણાજનક વેગની ગતિ કોઇ જુદાજ પ્રકારની થઇ પડી હતી ત્યાર બાદ ૨૩ મા તીર્થંકર ઇ સ પૂર્વે ૧૦૦૦ વર્ષના લગભગમા થયા ત્યાર તે સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો પ્રકાશમા આવતા ઇ સ પૂર્વે ૮૦૦ ના સૈકા પછીના બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા તે બાજી ફેરવવાનો પ્રયત્ન થવા માંડ્યો અને તેનો પાછળના વેદો પર પ્રજાપતિની પ્રેરણાની છાપ લગાડવામા આવી પરંતુ આ પાછળના બ્રાહ્મણાદિ ગ્રંથો પર તે પ્રજાપતિની પ્રેરણાની છાપ લગાડવામા આવી નથી તેથી એજ સિદ્ધ છે કે તે વખતના સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોની પ્રભા આ નવીન પ્રકારના બ્રાહ્મણાદિ ગ્રંથો ઉપર પડી જુઓ કલમ પહેલીમા- ' વેદોની પછીના સમયમા તદ્દન જુદાજ પ્રકારનુ સાહિત્ય-બ્રાહ્મણો એ નામના ગ્રંથોનુ સાહિત્ય રચાયુ ''

સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો વિશેષ પ્રચારમા આવતા બ્રાહ્મણ ગ્રંથો પણ નિર્માલ્ય જેવા થઇ પડવાથી યોગ્ય વખતમા ઉપનિષદો નામના ગ્રંથોમા બાજી ફેરવાઇ, ને એવી રીતે કે વેદને અને બ્રાહ્મણગ્રંથોને ગૌણમા રાખીને જ્ઞાનકાંડના નામથી તે ગ્રંથોને પ્રસિદ્ધ કરવામા આવ્યા તેનો વિચાર કરી જુઓ કલમ બીજીથી

વેદોમા ઇન્દ્રાદિક દેવતાઓની પ્રાર્થનાઓ કરીને મુખ્યતાએ ધન-પુત્રાદિકની માગણીઓ પોતાના ઐહિક સ્વાર્થને ખાતર કરવામા આવતી તે સમયમા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોની ફરીથી તાજી પ્રભા પડતાની સાથે બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા પોતના સ્વાર્થની સિદ્ધિ

કરવા દોરયા દે ડી કરી મુકી તો ખરી પણ સર્વજ્ઞોના તત્વો જીવાદિક સૂક્ષ્મ તત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતા બ્રાહ્મણગ્રંથો પણ પછી પડવાથી સર્વજ્ઞન જ તત્વોમાથી અથવા તે સમયના તત્વા ઠેઇ બીજા મતના આશ્રયથી પોતાની અનુકૂળતા પ્રમાણે વિષયોને ગ્રહણ કરી જ્ઞાનકાડના નામથી ઉપનિષદો નામના ગ્રંથો લખવાનો આરભ કર્યો પણ તે યાચિતમડન રૂપ હોવાથી તેમા ખરો પાયો જનાવી શક્યા નથી જુવો કલમ ત્રીજીમા--
" પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ સઘળા ઉપનિષદે નુ મુખ્ય તત્ત્વ છે

ઋગ્વેદના પુરૂષમાથી આત્મનના વિચારો અને સૃષ્ટિના રચનાર પ્રજાપતિમાથી ભૂતમાત્રના આદિકારણ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્માનો વિચાર ઉત્પન્ન થયો એ ક્રમનુ ઉઘટનુ પરિણામ તે આ ઉપનિષદોમા આવ્યુ "

(સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ જે એક રાજા છે તેના નામનુ આ પુરૂષ સૂકત ચારે વેદોમા પાછળથી દાખલ કરેલુ છે તે અમો જગો જગોપર બતાવતા આવ્યા છિયે દરીથો વિચાર કરવાની ભલામણ કરૂ છુ)

વિશેષ-સર્વજ્ઞોએ અનાદિકાળના નાના મેટા સર્વે જીવો પોતાના કર્મના વશમા પડેના ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકતા રહેલા બતાવેલા છે

આ નીજી કલમના પ્રજાપતિથી ભૂતમાત્રની ઉત્પત્તિ માનીએ ત્યારે તે નિર્ગુણ બ્રહ્માએ ક્યા કાળમા આ જીવો ઉત્પન્ન કર્યા ?

અને તે એકસ ખા કર્મવાળા ઉત્પ ન કર્યા કે વિષમ કમવાળા ? જો તે જીવોને વિષમ કર્મવાળા ઉત્પન્ન કરી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકના કરાવવાના હોય તો તે અમારા પ્રજાપતિ કરી પણ તે અમારો કટ્ટો શત્રુજ સિદ્ધ થશે, તેથી આ પ્રજાપતિથી ભૂતમાત્રની ઉત્પત્તિ બતાવી છે તે કેવળ કલ્પિત રૂપનાંજ છે

કલમ ૪ થી મા—બ્રાહ્મણ ગ્રંથના વિચાર તત્વો ઉપનિષદમા વિસ્તારવામા આવ્યા ખરા પણ તે કર્મકાડ સાથે વિરોધમા રહેનારા હોવાથી નવા ધર્મનુજ સમર્થન થાય છે

ઓડ ખાપણ વગરના યજ્ઞો કરી પૃથ્વીનુ સુખ મેળવ યા પછી નિવાસ સ્થાન આગળ સુખમા રહેવુ એવો જે ઉદ્દેશ બ્રાહ્મણોમા હતો તે આ ઉપનિષદોમા ક્યે છે અને યથાર્થ જ્ઞાન વડે જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતા થતા મુક્તિ મળે એજ ઉદ્દેશ ઉપનિષદોથી મળે છે આ સ્થળે યજ્ઞનો વિધ બિન ઉપયોગી થઈ પડે છ અને અધ્યાત્મિક જ્ઞાનજ વધારે અગત્યનુ થઈ પડે છે

(અમે પ્રથમ કહ્યુ હતુ કે—સર્વજ્ઞોના કે તેવા કોઇ બીજા મતના વિચારોને લઇને પોતાની અનુકૂળતા પ્રમાણે ઉપનિષદોમા દાખલ કરવા માડતા ત્યારેજ તે વૈદિકમતના પડિતો આ દુનિયામા કાઈ પગ ટેકવતા થયા હતા)

આ બધા ઉપરના વિચારોથી એ સમજાય છે કે વેદ સમયના પડિતો ઘણાજનક યજ્ઞો કરીને આ લોક અને પરલોકના સુખની આશાના જ્ઞાનવાળા હતા, તે પછી બીજા જ્ઞાનીઓના

પ્રમાણમમા આવ્યા પછી બ્રાહ્મણ ગ્રંથોથી ખોડ ખાપણ વગરના થઈને કરી આ લોક ઘણુ સુખની સાથે પરમોક્ષમા યમના નિવાસસ્થાનમા જઈને સુખ શાંતિ મેળવવાના જ્ઞાનવાળા થયા પરંતુ આ ઉપનિષદોના સમયમા તો જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતાના જ્ઞાનથી સુખ શાંતિ મેળવવાના જ્ઞાનવાળા થયા

તો અહીં જરા વિચારવાનુ કે—ઋગ્વેદાદિ વેદોમાનુ જ્ઞાન કેટલા ઉચ્ચા દરજ્જાનું હતુ કે જેથી બ્રાહ્મણ ગ્રંથોથી ફેરવવું પડ્યુ અને ઉપનિષદોમા તો તે સર્વથાજ ફરી ગયુ. તે કયા નવા નાનીઓની પ્રભા પડવાથી ફેરવવુ પડયુ ? વિચારવાની લાગણી ઠરે છે

(૫) હવે પાચમીનો વિચાર જુઓ —

સૃષ્ટિ તરીકેનુ સ્થાન પ્રજાપતિના બદલે આત્મા ને આપવામા આવ્યુ વૃહદારણ્યક મા કહ્યુ છે કે-શરૂઆતમા આત્મા અથવા બ્રહ્મ તેજ આ વિશ્વ હતુ, તેને એકલા બીક લાગવાથી બીજાની ઇચ્છા થતા દેવતાઓ સુધીની આ બધી સૃષ્ટિ તૈયાર કરી દીધી ઇત્યાદિ

આમા જરા વિચાર કરીને બતાવુ છુ —

આ સર્વજ્ઞોના સમયના વૈદિક પંડિતો-પુરાણજનક વેદવિધિના ધંધાઓ પાછા પડતા, બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા તે બાજી ફેરવી, તેથી પણ પાછા પડતા ઉપનિષદોમા તો સર્વજ્ઞાદિક બીજા મતનાજ વિચારો દાખલ કરવા પડયા પરંતુ સર્વજ્ઞોના તરફથી આ સૃષ્ટિ અનાદિની છે, એવા વિચારો પ્રકાશમા આવતા, પોતાની સ્વતંત્રતા બતાવતા

આ અત્યત પરોક્ષના વિષયમા પોત નો અુદાજ પ્રકારની બાઝ એનવા માડી ત એ ી ગીને કે-શરૂ માતમા આત્મા અથવા બ્રહ્મ તેજ આ વિશ્વ હતુ, તેને એકના બ્હીક લાગવાથી બીજાની ઇચ્છા થતા દેવતાઓ સુધીનો આ બધી સૃષ્ટિ તૈયાર કરી દીધી

અહીં એક વાત યાદ આવે છે કે- કોઈ એ ટી મસામા મીયાભાઇએ કહ્યુ કે-માતનો ાાડમા ફ ચર મત મ ગના મેરા બાવા પરહ્યા જગ બાગ ત્રોજ ાકા મા વા બાધ્યા થા કોઇએ પૂછ્યુ કે-માહેબ! જગ આપ હ્રહા થે? બા ા ત્રોજનકા માડવા બાધતા ત્યેઇ ખાડી ટેકરા નડા થા કે નહી? એને પ્રથમજ કહ્યા થા કિ બાતમી ગાડમે ફ્ચર મત માગ ા તેવી વાત આ જગત સઅગના પણ વિચારવા જેવી છે

વિચારવાનુ કે--શરૂ માતમા આત્મા અથવા બ્રહ્મ એકલા હતા તો તે કઇ જગોપર હતા? અને કયાથી આવ્યા હતા? કહેવામા આવે કે તે તો અનાદેના હતા? તો વિચારવાનુ કે કેટલા કાળ સુધી બેસી રહ્યા પ છી તેમને બ્હીક લાગી? કે જેથી આ બધી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાને તૈયાર થઇ ગયા? તે તો પ્રથમ એકલાજ હતા, તો પ છી આ ની મોટી-વિશાલ પૃથ્વી, આ મોટા મોટા સાત સમુદ્રો, કે જે કૂર્મપરાણમા બતાવ્યા છે તે, અને મેરૂ પર્વતાદિક મોટા મોટા પહાડો બતાવ્યા છે તે, આ બધી વસ્તુઓના મસાલા, કયા ઠેકાણેથો મેળવ્યા? માટે તો ટુક વિચાર તો નાનુ છોકરૂ પણ કરી શકે તેવો છે વેદના ઋષિઓને આ આત્મા જગતના સ્રષ્ટા થશે કે કેમ એ વાત જડી ન હતી? તો પછી ઉપનિષદ્કારોના ઋષિઆને કયા નવા ઇશ્વરથી આ જગત

આગના વાત જહી ? પ્રજાપતિના બન્ને સ્રષ્ટા તરીકેનુ સ્થાન આત્માને આપવામા આવ્યુ, આમા મારૂ અનુમાન તો એ છે કે-પ્રથમ ઉપનિષદેમા સ્રષ્ટા તરીકેનુ સ્થાન આત્માને આપ્યા પછી, વેદોમા પછીથી પ્રજાપતિને સ્રષ્ટા તરીકેનુ સ્થાન આપવામા આવ્યુ છે એ વાત અમો જગોપર સ્પષ્ટ કરતા આવ્યા છિયે, તો પણ આ જગોપર થોડી સૂચના કરીને બતાવુ છુ—જૈનોના ૧૧ મા તીર્થંકર સર્વજ્ઞના સમયમા આ અવસર્પિણીના-નવ વાસુદેવો (વિષ્ણુઓ) માના જે પહેલા વાસુદેવ હતા, તેમના પિતા પુત્રીના પતિ થવાથી, લોકોએ પ્રજાપતિ એવુ બીજુ નામ પાડયુ હતુ, ત્યાથી વદિકોએ તે પ્રજાપતિને બ્રહ્મા રૂપે કલ્પ્યા હતા તેમના પુત્ર જે ખાસ વિષ્ણુ હતા તેમનુ નામ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ હતુ, તેમને છોડી દઇને તેમના પ્રતિપક્ષી કે જે પ્રતિવાસુદેવ અશ્વગ્રીવ હતા, તેમને ઘોડાના માથા વાળા બનાવી હયગ્રીવ વિષ્ણુ સ્થાપ્યા હતા, ત્યાથીજ આ બ્રહ્મા અને વિષ્ણુની કલ્પના ઉભી કરવામા આવી છે અને પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિને બ્રહ્મા તરીકે ચારો વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા જગતના સ્રષ્ટા તરીકે કલ્પેલા છે પ્રથમ આ પુત્રીના પતિ રાજા, તે પ્રજાપતિ બ્રહ્મા રૂપે કયા ગ્રથમા ગોઠવવામા આવ્યા અને પછી ક્યા કયા ગ્રંથોમા ગોઠવતા ચાલ્યા, તેના સબધનો વિચાર શોધ ખોળમા અગ્રભાગ ભજવનાર ઇતિહાસજ્ઞોને સોંપવાની ભળામણ કરૂ છુ અને અહી એકાદ દાખલો ટાંકીને ચાલતો થાઉ છુ—

મણિલાલ નભુભાઇ દ્વિવેદીએ-પોતાના સિદ્ધાંતસાર નામના પુસ્તકના પૃ ૪૨ થી ૪૪ સુધીમા જણાવ્યુ છે કે-યજ્ઞપુરૂષ

નવોજ દેવ કલ્પાયો અને પ્રજાપતિ બધાના મોખરે આવી જગતના સષ્ટા થઇ બ્રહ્મા તરીકે પૂજાતો થયો વિશેષ મારો ગ્રથ જોવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૬) કલમ છઠ્ઠીથી–શ્વેતાશ્વતર ઉપનિષદ્ કે જે એક મોડુ રચાયલુ છે, તેમા કહેવામા આવ્યુ છે કે– " જગત્ તે માયા છે, અને બ્રહ્મ તે એ જગત્‌ની માયાને ઉત્પન્ન કરનારો છે " " આ વિચાર પાછલા સમયની વેદાતની ફિલસુફીનો મોટામા મોટો સિદ્ધાત છે તે પહેલીવાર સ્પષ્ટ રીતે મુકાયલો આ ઉપનિષદ્‌મા જોવામા આવે છે પણ આ વિચાર જૂનામા જૂના ઉપનિષદોની સાથે જોડાયલો છે "

વિચારવાનુ કે–જે આ બ્રહ્મ છે તેના અવયવ ભૂતથી જ આ બધુ જગત્ વ્યાપ્ત છે "तद्विष्णो परमपद" આ વેદની શ્રુતિ બ્રહ્મથી જુદી પડે છે ગીતામા આ વિષ્ણુને યુગયુગમા આવવા વાળા, પુરાણોમા સર્વ જીવોમા વ્યાપીને રહેવા, અને અવતારો લઈને ધમાલ મચાવનારા બતાવ્યા છે ત્યારે પુરાણોમા બતાવેલી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમ, ભટકતા બ્રહ્માને માનવા, કે વિષ્ણુને, ? આ બન્ને દેવો એક રૂપના નથી તેમજ પ્રત્યક્ષમા દેખાતા આ બધા અનતાનત જીવો પણ સાનમા એક સ્વરૂપના નથી તો પછી આ બધી બાજી કેવા સ્વરૂપથી ખેલાઇ ?

શકરાચાર્યે–ઇદ્રાદિક બધા દેવોને એક બાજુ પર ખસેડીને અને એકલા બ્રહ્મની કલ્પના મુખ્ય રાખીને પોતાના 'અદ્વૈત' મતની સ્થાપના કરી અને જુના જૂના ઉપનિષદોના અથ કરતા

તેમા પણ આ બ્રહ્મને જોડીને બતાવ્યા અને તે બ્રહ્મને વેદમૂલક ઠગવવા તેની શ્રુતિયો બનાવી ચારો વેદોમા દાખલ કરી હોય એવુ મારૂ અનુમાન છે, વિશેષ વિચાર કરવાનુ ઇતિહાસજ્ઞોને સોપુ છુ

(૭) કલમ સાતમી–ઉપનિષદોમા પરમાત્માનુ સ્વરૂપ સમજવાને માટે ભારે ગડમથલ ચાલી રહેલી બતાવીને બ્રહ્દારણ્યક ના બે ઉદાહરણ મુકયા છે પોતાની સ્રીને સમજાવતા યાજ્ઞવલ્કય કહે છે કે–મીઠાનો ગાગડો પાણીમા ગળી ગયા પછી બહાર કાઢી શકાય નહી, તેવી રીતે મહાસત્વ મૂળ ત ત્વોમાથી બહાર નીકળીને પાછુ એમા વિલીન થાય છે મરણ પછી ચૈતન્ય રહેતુ નથી આ વિષયને આગળ સમજાવ્યા પ્રમાણે જે ભુતભાવ ઉપર ચૈત યનો આધાર રહે છે તે જતો રહ્યો, એટલે ચૈતન્યપણુ જતુ હેવુ જોઈએ એજ ઉપનિષદમા બીજે ઠેકાણે–કરોળિયો ત તુ વડે બહાર નાકળે છે અગ્નિમાથી–ન્હાના ન્હાના, તણખાઓ બહાર નીકળે છે, તેવી રીતે–આત્મામાથી સઘળા લોક, પ્રાણ, દેવતાઓ, પ્રાણિયો, બહાર નીકળે છે

આ કલમ ૭ મી મા વિચારવાનુ કે—

જૈનોના ૨૩ મા તીર્થકરનો પ્રાદુર્ભાવ થતા ઘૃણાજનક–યજ્ઞ યાગાદિકની કિમત નહી જેવી થઇ પડી એટલે પ્રથમ તેની સિદ્ધિ કરવા બ્રાહ્મણ અગ્રેસરો મા મ ડી પડયા ખરા પણ તે તો ખરા દૂધની આગળ આટાના (લોટના) ધોળા પાણી જેવાજ થઇ પડયા આગળ વિશેષ જીવાત્માના, પરમાત્માના, વિચારો લોકોમા પ્રસરતા, વેદોમા મુખ્ય ગણાતા–અગ્નિ, વાયુ અને સૂર્ય દેવો હતા

તે પણ-બાહ્ય, અંતરના, શત્રુઓને જિતવાવાળા, પ્રત્યક્ષના દેખાતા-વીતરાગ પરમાત્માઓના આગળ, નહી જેવા થઈ પડતા, તે અનીદ્રિય જ્ઞાન વિનાના પાણીમા ગળી ગએલા મીઠાના ગાગડા જેવા અને તતુઓ વડે બહાર નીકળેલા કરોળીયાના જેવા, અને અગ્નિમાથી ન્હાના ન્હાના બહાર પડેલા તણખાઓ જેવા, પરમાત્મા બનાવવા લાગ્યા પણ તેવા કલ્પિત રૂપ પરમાત્મા બનાવી વિચક્ષણ-ચતુર મહા પુરૂષોને તો સતોષી શક્યા નહી જ હોય, એટલે તે સમયના સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમા આવીને-નવીન નવીન ઉપનિષદોની રચના અને કલ્પિત સ્વરૂપના નવા નવા પરમાત્મા, લોકોને બતાવવા આગળ પડયા, તે શુ અધારામા 'ફા' ફા મારવા જેવુ અને ભોળી દુનિયાને 'ફા' ફા ભરાવવા જેવુ, કરેલુ નથી ? તે ઉપનિષદોના અભ્યાસ કરવાવાળા આજકાલના બાહોશ પડિતોને બાર ગડબથલ જોવામા આવે તેમા નવાઈ જેવુ શુ છે ? તે ઉપનિષદોમા વએલી ગડમથલ આગળના લેખોમા બતાવે છે તે જુવો

(૮) કલમ આઠમીમા—પરમાત્માના સ્વરૂપ માટે બનાવેલી ભારી ગડમથલ તેનો ટુકામા સાર—

શતપથ-એ ઋગ્વેદથી બીજે નબરે છે

પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ ઉપનિષદોનો મુખ્ય તત્વ છે

ઋગના પુરૂષમાથી આત્માના વિચારો થયા, સૃષ્ટિના રચનાર પ્રજાપતિમાથી ભૂત માત્રના આદિકારણ નિર્ગુણ બ્રહ્મનો વિચાર થયો એ ક્રમનુ છેવટ ઉપનિષદોમા થયુ

ઋગ્ મા—આત્માનો અર્થ—શ્વાસ તે વાયુ ને વરૂણનો આત્મા કહ્યો, બ્રાહ્મણોમા એનો જીવ અર્થ થયો એક ઠેકાણે આત્મા ઉપર જેઓનો આધાર તેવા પ્રાણની-દેવતાઓની સાથે એકતા સ્થાપતા, વિશ્વનો આત્મા હોવાની કલ્પના થઇ

શતપથના—એક મોડા ગ્વાયલા કાંડમા—એ આત્મા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો એમ કહેવામા આવ્યુ

ઋગ્મા—બ્રહ્મનો અર્થ—પ્રાર્થના, અથવા ભક્તિ, એટલોજ હતો, પણ જૂનામા જૂના બ્રાહ્મણોમા—પ્રાર્થના, વિપ્ર અને યજ્ઞમા વિશુદ્ધિનો અર્થ, દાખલ થયો ઉપનિષદોમા—પ્રકૃતિ ને સચેતન કરનાર, તત્ત્વનો અર્થ થયો ધાર્મિક ઉત્ક્રાતિનુ સઘળુ તત્ત્વ—આ એક શબ્દથી સૂચવાય છે, આત્મા અને બ્રહ્મ એ બે, ઉપનિષદો મા સાધારણ રીતે એકજ ગણાય છે પણ ખરૂ જોતા બ્રહ્મથી વિશ્વમા વ્યાપી રહેવા પરમાત્માનુ સૂચન થાય છે અને આત્મા એ શબ્દથી માનવીમા પ્રગટ થતા ચૈતન્યનુ ભાન કરાવે છે જાણીતા આત્માને અજ્ઞાત બ્રમ્હ ઉપર જવુ એ અર્થમા બ્રમ્હ લેવાય છે

બૃહદારણ્યક મા અક્ષર એ નામથી આત્માનુ વર્ણન છે, તેમા જણાવ્યુ છે કે—એ સ્થૂલાદિકમાનો એકે નથી એ કોઇના સગમા લપટાતો નથી કોઇને સ્પર્શતો નથી એ કોઇનુ ભક્ષણ કરતો નથી કોઈ એનુ ભક્ષણ કરતુ નથી એને કોઇ જોતુ નથી એ સકલ વસ્તુનો વિજ્ઞાતા છે, એના વિના બીજો કોઇજ નથી એ અવિનાશીના અદર આકાશ ઓત પ્રોત થઇને રહેલુ છે તત્ત્વ

ચિંતનના પરમત ત્વનો વિચાર સૌથી પ્હેલો આ સ્થળે જોઇએ છિયે " કાઠક ઉપનિષદ્‌મા—આત્મા વિષે જણાવ્યુ છે કે—

જ્યાથી સૂર્યનો ઉદય અને જ્યા અસ્ત થાય છે, તેમા સઘળા દેવતાઓનો સમાવેશ થઇ જાય છે તેની પેલી પાર કોઇ જઇ શકતુ નથી

એ આખથી જોઇ શકાતો નથી હ્રદયાદિકથી ગ્રહણ થઇ શક છે જેઓ એને જાણે છે, તે અમર બની જાય છે "

કલમ ૮ મીનો સાર વિચારવાને લખી બતાવ્યો છે
ટુકમા વિચારવાનુ કે—

પૂર્વેના વેદોની સ્થિતિ-ઘણાજનકજ થઇ પડેલી, જગ જાહેરજ હતી તેવા સમયમા જૈનોના ૨૩ મા તીર્થંકરના તરફથી અત્યત પરોક્ષના વિષયરૂપ સૂક્ષ્મ જીવાદિક તત્વોનો, અત્યત પરોક્ષના વિષયરૂપ ઇતિહાસનો, પ્રકાશ ફરીથી તાજો બહાર પડત તે સમયના વૈદિકના પડિતો—એકદમ જોસમા આવીને યઃ યાગાદિકનીજ સિધ્ધિ કરવા, પ્રથમ બ્રમ્હણ નામના ગ્રથોન લખવા મડી પડયા હોય પરતુ સર્વજ્ઞોના તત્વોનો વિશેષ ફેલાવ થતાની સાથેજ તે નહી જેવા થઇ પડતા, કેટલાક ચતુર પડિ તોએ, તે બાજી ફેરવીને જ્ઞાનકાડના નામે ઉપનિષદો નામન ગ્રથો રચવાની શરૂઆત કરી દીધી હોય, એમ સેહજે સમજ શકાય તેવુ છે તેમા કેટલાક પ્રત્યક્ષમા અનુભવાતા-જીવ કર્માદિકના વિષયોને અને જીવોની મુક્તિ સબધના વિષયોને પોતાનામા દાખલ કરતા ગયા એટલે કાઇક પગ ટેકવતા થય

હોય, પરંતુ સર્વજ્ઞોના તરફથી—આ સૃષ્ટિની અનાદિના જેવા અત્યંત પરોક્ષના વિષયોમાં, જુદા પડવાના ઇરાદાથી અને ભદ્રિક લોકોને—ગુચવાડામાં નાખી દેવાના ઇરાદાથી, આત્માથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની કલ્પના, પ્રથમ ઉપનિષદોમાં દાખલ કરી હોય ! અને ત્યાર બાદ પ્રજાપતિ આદિથી—સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિની કલ્પના થઇ ને જુદા જુદા પ્રકારની અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓ થતાં સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના ગ્રંથોમાં ઘુસાડી દેવામાં આવી હોય, એવું મારૂં અનુમાન થાય છે તે એવી રીતે કે—પ્રથમ ઉપનિષદોમાં સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની કલ્પના, આત્માથી, પછી અક્ષર શબ્દના અર્થથી, ત્યાર બાદ અગીયાર (૧૧) મા તીર્થંકરના સમયમાં થએલા પુનીના પતિ રાજા કે જે લોકોમાં પ્રજાપતિના નામથી જાહેરમાં આવેલા, તેનો અર્થ દુનિયાનો પતિ કલ્પીને બધા વૈદિકોમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હોય

મૅકડોનલ્ડ સાહેબની ૮ મી કલમમાં—એવો ક્રમ ગોઠવ્યો છે કે—"**પરમાત્મા**નો વિચાર એ ઉપનિષદોનો મુખ્ય તત્ત્વ છે, ઋગ્૦ ના—પુરૂષમાંથી, આત્માના વિચારો પ્રજાપતિમાંથી ભૂત માત્રના આદિકારણ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્માનો વિચાર, એ ક્રમનું છેવટનું પગથિયું ઉપનિષદોમાં બતાવ્યું ઋગ્૦ માં આત્માનો અર્થ—**શ્વાસ** થઇને, વાયુને વરૂણનો આત્મા, કહેવામાં આવ્યો. તેમ બ્રાહ્મણોમાં અર્થ—એ જીવનો થયો એક ઠકાણે તેવા પ્રાણ દેવતાઓની સાથે એકતા બતાવી એવી રીતે વિશ્વના આત્માની કલ્પના થઇ **શતપથ** ના એક મોડા રચાયલા કાંડમાં—એ આત્મા વિશ્વમાં સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો કલ્પ્યો છે

ઋગ્૦ મા—બ્રહ્માનો અર્થ—પ્રાર્થના—ભક્તિ જ થયો છે જુના બ્રાહ્મણોમા—પ્રાર્થના—વિપ્ર અને યજ્ઞની શુદ્ધિનો અથ થયો ઉપનિષદો મા પ્રકૃતિને સચેતન કરનારૂ તત્ત્વ બન્યુ ધાર્મિક ઉત્કાતિનુ બધુ તત્ત્વ આ એક શબ્દથી સૂચવાય છે

આત્મા અને બ્રહ્મ એ બે શબ્દોથી વિચાગ દર્શાવાય છે તેને ઉપનિષદો મા એકજ ગણુવામા આવે છે

ખરૂ જોતા બ્રહ્મ એ પ્રાચીન વિશ્વમા વ્યાપેલા ત ત્વનુ સૂચન છે અને આત્મા એ માનવીમા ચૈતન્યનુ ભાન કરાવે છે જાણીતા આત્માને અજ્ઞાત બ્રહ્મ ઉપર જવુ એ અથમા બ્રહ્મ લેવાય છે **બૃહદારણ્યક** મા અમર ક્ષર નહી તે, આત્માનુ વર્ણન વિસ્તારવાળુ છે—એ આત્મા સ્થૂલાદિકમાનો એકે નથી એને કોઈ જોતો નથી એ સઘળુ જુવે છે ઇત્યાદિ

આ બધા વિચારો વૃહદારણ્યકમા પ્હેલાજ નજરે પડે છે **કાઠક** મા સૂચના ઉત્થથી તે અન્ત સુધીમા—સઘળા દેવતાઓનો સમાવેશ થઇ જતો બતાવ્યો અને કહેવામા આવ્યુ છે કે—એ **આત્મા** આખથી જોઇ શકાતો નથી, પણ હૃદયાદિકથી ગ્રહણ થઇ શકે છે એને જેઓ જાણે છે તે અમર થઇ જાય છે”

આ કલમ ૮ મી મા—સર્વજ્ઞાના તત્ત્વોથી વૈદિક પડિતોના વિચારોની સાથે, કેવા પ્રકારનો મેળ છે, તે બતાવુ છુ—

સર્વજ્ઞાએ—આ સૃષ્ટિને અનાદિની બતાવી છે અને અનાદિકાલ સુધી ચાલવા કરવાની પણ બતાવેલી જ છે સર્વજ્ઞાએ—કેવલ જડ પદાર્થનુ લક્ષણ, જુદુ બતાવ્યુ છે અને કેવલ ચૈતન

પતાથીંનુ લક્ષણ પણ, જુદુજ બતાવ્યુ છે જડ અને ચેતનના સયોગવાળી, થઇ રહેલી આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાળથી ચાલતી આવેલી આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈ રહ્યા છિયે વિશેષ વિચારવાનુ એ છે કે—

જડની સાથે રહેલા, અનતા અનત જીવો—૮૪ લાખ જીનોની યોનિયોમા, ઉલટ પાલટપણે ભટકી રહેલા પણ આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઇ રહ્યા છિએ, તો પછી આ જીનોનો કર્તા કોણ? અને તે જીવો કર્મવાળા બનાવ્યા કે કર્મ વિનાના?

પુરૂષમાથી આત્માના વિચારો થયા, ત આત્મા શતપથમા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો બનાવ્યો તો વિચારવાનુ કે—તે નિર્મલ આત્મા અનેક પ્રકારના મહાસકટવાળી ૮૪ લાખની યોનિયોમા શુ વધારે મેળવવાને પડેલો? અને ઋગ્વેદમા—પુરૂષ અને પુત્રીના પતિ—પ્રજાપતિ જ કયે ઠેકાણેથી લાવીને ઘુસાડચો? બીજી વાત એ છે કે—વિષ્ણુ ગીતામા ભક્તોના દુખોને દૂર કરવાનુ વચન આપીને ગએલા બતાવ્યા છે તે વિષ્ણુને પુરાણોમા સર્વ જીવોમા વ્યાપીને રહેલા બતાવ્યા, તે શુ ૮૪ લાખ યોનિયોમા રહેલા જીવોના દુખોનો ભાર બોજ ઓછો કરવાના હેતુથી, તેઓમા વ્યાપીને રહેલા માનવા? આ બધી નવીન પ્રકારની બાજી, સર્વજ્ઞો વિનાના બીજા કયા નવીન જ્ઞાનીયોથી અને શા કારણથી રચાયલી માનવી?

આ ૮ મી કલમમા મૅકડોનલ્ડ સાહેબે—પ્રથમ ઋગ્વેદના પુરૂષથી આત્માનો, અને પછી પુત્રીના પતિ—પ્રજાપતિથી નિર્ગુણ બ્રહ્માનો, તે પછી શતપથમા તે આત્મા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપી

રહેલાનો ક્રમ જે બના યો છે તે ઋગવેદમા દાખલ થએલી શ્રુતિઓના પરાધીન પણુથી લખેલો માલમ પડે છે મારા વિચાર પ્રમાણે સર્વજ્ઞોના તરફથી અનાદિની સૃષ્ટિના વિચારો જાહેરમા ફેલાયા પછી, આ અત્યત પરોક્ષના વિષયમા ભદ્રિક લોકોને ગૂચવાડામા નાખી સવજ્ઞોના ભમ્ર થના અટકાવવાના ઇરાદાથી, પ્રથમ ઉપનિષદોમા વિશ્વમા વ્યાપીને રહેલા આત્મા કલ્પવામા આવ્યા હોય, ત્યા બાદ ધીરે ધીરે ઋગ્વેદમા પ્રથમ પુત્રીના પતિ–પ્રજાપતિનુ સૂકત, તેના પછી કલ્પિત પુરૂષનુ સૂકત, વેદની મહોર છાપ લગાડવાને માટે દાખલ કરેલુ હોય આ મારા વિચારો મૅકડોનલ શાહેબના સ્વતત્ર વિચારોની સાથે મળતા આવે છે જુવો પૃ ૧૭૬ મા—“ ઋગ્વેદમા છ કે સાત સૃષ્ટિ વિષયના સૂકતો છે તેમા–દત કથાના, અને ધર્મ શાસ્ત્રના વિચારોની પુષ્કલ ભેળસેળ ભેળા થઇ હોય એ તો સ્વાભાવિકજ છે ” અને તે વિચારો ઘણુા અસ્ત વ્યસ્ત સ્થિતિમા મુકાયલા છે ”

આ તેમના વિચારના ફકરાથી એજ સિદ્ધ થાય છે કે સર્વજ્ઞોના તરફથી–અનાદિની સૃષ્ટિના વિચારો ફેલાતા, તેમનાથી ખાસ જુદા પાડવાના ઇરાદાથી, આ અત્યત પરોક્ષના વિષયમા–પ્રથમ ઉપનિષદોમા–વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો આત્મા કલ્પ્યો હોય, ત્યાર બાદ ધીરે ધીરે તે વિચારોને વેદમૂળક ઠરાવવાને, વેદોમા પણુ તેની અનેક પ્રકારની શ્રુતિઓ દાખલ કરતા ગયા હોય, જુવો મૅકડોનલ સાહેબના વિચારો પૃ ૧૭૬ મા લખ્યુ છે કે—

(૧) પ્રાચીન ઋષિઓ જણાવે છે કે–દેવતાઓએ સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી

(૨) સ્વર્ગ અને પૃથ્વી એ બેઉ સઘળા દેવતાઓના મા-બાપ છે, એવો વિચાર ઘણે ઠેકાણે છે

(૩) ઇંદ્રને વિષે એવુ કહેવામા આવ્યુ છે કે-એણે પોતાના શરીરમાથી એના પિતાને અને એની માતાને જન્મ આપ્યો (મ ૧૦, સૂ ૪૫)

(૪) પૃ ૧૭૭ ૨૧-વિરોધાભાસી વિચારોમા, વધારે ને વધારે મશગુલ રહેનારા વિપ્રવર્ગની કલ્પનાને, આ વિચાર ઘણો ગમી ગયો હતો એમ સ્પષ્ટ માલુમ પડે છે

(૫) ઋગ્વેદના ધાર્મિક વિચારો-ધીરે ધીરે વિકાશ પામતા સઘળા મુખ્ય દેવતાઓથી જુદા અને એકેક એક દેવતાઓ કરતા ચઢિયાતા, એવા એક સ્રષ્ટાની કલ્પનાનો ઉદ્ભવ થયો

(૬) સૃષ્ટિ વિષયક સૂકતમા-૧ પુરુષ, ૨ વિશ્વકર્મા, ૩ હિરણ્યગર્ભ, ૪ અને પ્રજાપતિ, એવા જુદા જુદા નામોથી એ સ્રષ્ટાને-સબોધન કરવામા આવ્યુ છે

(૭) આ સૃષ્ટિ વિષયક સૂકતોમા-કોઇ મૂળ પદાર્થ ઉપરથી બનાવટ કરવામા આવી હોય અથવા કોઇ મૂળ પદાર્થમાથી ઉત્ક્રાંતિ થઇ હોય એવી રીતનુ સૃષ્ટિ વિષેનુ વર્ણન આપવામા આવ્યુ છે"

વિશેષ તે ગ્રથથી જોવાની ભલામણ કરૂ છુ અને આમા કાઇક વિચાર કરીને બતાવુ છુ

કલમ સાતેમા વિચારવાનુ કે—

"દેવતાઓએ સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી" ત્યારે તેઓ કયાથી

આવ્યા હશે ? વળી આ મહાવિશાલ પૃથ્વી અગ્નિના મશાલા કયાથી લાવ્યા હશે ? અને તે પોતે કયા ઠેકાણે ઉભા રહીને આ બધી રચના કરી હશે ?

બીજે ઠેકાણે-' સ્વર્ગ-પૃથ્વીને દેવતાઓના-મા બાપ ગતા વ્યા છે ” અહી વિચાર થાય છે કે-વનસ્પતિ-કીડાઆદિથી તે માણસ સુધીના અનત અનત જીવોના મા-બાપ કોણ મનાયા હશે ?

ત્રીજામા-“ ઇંદ્રે પોતાના શરીરથી મા-બાપને જન્મ આપ્યો ”

અહીં વિચાર થાય છે કે-આવા પ્રકારની અનેક શ્રુતિયો માત્રાધિક સોમપાનના છાકમાથી પ્રગટ થએલી હોય એમ એક ભજનપદથી સમજાય છે-' સોમવેલ રસ શુધ્ધ જે, બ્રાહ્મણ હોય તે કરે અવર વર્ણને વમન કરાવે, વેદ વાણી ઉચ્ચરે ॥ પ્રેમ રસ તેના ઉરમા ઠરે

ઉપરના જેવી અર્થ વગરની તદ્દન બેઢગી, માત્રાધિક સોમ પાનના બે-ભાનમાથી અનેક પ્રકારની શ્રુતિયો પ્રગટ થએલી જોવામા આવે છ જે વાતો નાનુ છોકરૂ ન કરી શકે, તેવા પ્રકારની વાતો, વેદ કાલના મોટા મોટા ઋષિ પડિના કેવા વિચારોથી કહી ગયા કે-ઇંદ્રે પોતાના શરીરથી માબાપને જ મ આપ્યો ? મોટા દેવ તરીકે મનાયલા સોમની સ્તુતિયોથી વેદો ભરેલા છે, તેથી તેજ ઇશ્વરની પ્રેરણા ઋષિપડિતોને થએલી મનાયી હોય એટલે વિરોધાભાસની વાતો જે દેખાય છે તે-માત્રા ધિક સોમપાનના પરાધીન પણાથી જ થએલી હોય, આગે તો મોટા પંડિતો કહે તે ખરૂ

મૅક્ડોનલ્ડ સાહેબે—કલમ પાચમીમા—ઋગ્૰ ના દેવતાઓથી જુદા એક સ્રષ્ટાની કલ્પનાનો ઉદ્ભવ બતાવ્યો છઠ્ઠીમા—તે પુરૂષદિકથી સબોધાતા બતાવ્યા સાતમીમા—તે કોઇ મૂલ પદાર્થ ઉપરથી બનાવટ થએલી બતાવી આ ત્રણે કલમોનો વિચાર લોકો ટુકમા કરીને બતાવુ છુ

મૅક્ડોનલ્ડ સાહેબની ૮ મી કલમ તેમાના—સૃષ્ટિ વિષયકના કેટલાક ફકરાઓનો વિચાર કરતા જેમ કે ઋગ્વેદ માના દેવતાઓથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ, અને સ્વર્ગ પૃથ્વી દેવતાઓના મા-બાપ અદિનો વિચાર કરીને બતાવ્યો ફરીથી તેજ વેદમાના ૫-૬-૭ મા ફકરાનો વિચાર તપાસી જોઇએ

પાચમામા—ઋગ્વેદના દેવતાઓથી જુદા એક સ્રષ્ટાની કલ્પના, છઠ્ઠામા—તે પુરૂષાદિકથી સબોધાતા, સાતમામા—તે કોઇ મૂલ પદાર્થ ઉપરથી બનાવટ થએલી, એમ મૅક્ડોનલ્ડ સાહેબે અનુમાન કરીને બતાવ્યુ આમા મારૂ અનુમાન કરીને બતાવુ છુ સર્વજ્ઞોએ—આ સૃષ્ટિને, આદિ અત વિનાની બતાવી છે તેથી તે સર્વજ્ઞોના વિરૂધ્ધની બનાવટજ છે, એમ સહજે સમજી શકાય તેવી છે પણ તે બનાવટ સર્વજ્ઞોના પ્રતિષ્ઠાનમા ૧૧ મા તીર્થંકરના સમયમા થએલા પુત્રીના પતિ રાજા, કે જે પ્રજાપતિના નામથી લોકોમા પ્રસિધ્ધ થયા હતા, તે પ્રજાપતિને વૈદિકોએ અસ્તવ્યસ્તપણાથી, પ્રાયે સપૂર્ણ વૈદિક ગ્રથોમા દાખલ કરી દીધેલા જોવામા આવે છે જુવો અમારી તત્ત્વત્રયીમીમાસાનો લેખ સહજે સમજી શકાય તેવુ છે

તે પ્રજાપતિને—વેદમૂળક ઠરાવવા, તેમના ત્રણ ચાર સૂક્તો—

જેમ કે-હિરણ્યગર્ભ નામનુ, યજ્ઞપુરૂષ નામનુ-પુરૂષસૂક્ત, પ્રથમ ઋગવેદથી ન જાણે કયા સમયમા દાખલ કરવામા આ યુ તેની શોધ કરવાનુ કામ ઇતિહાસજ્ઞ મહાપુરૂષોનુ છે આ વિષયમા-મણિલાલ નભુભાઇ દ્વિવેદી એવુ જણાવી ગયા છે કે-યજ્ઞ પુરૂષ નવોજ દેવ કલ્પાયો, અને પ્રજાપતિ-બધાના મોખરે આવી, સૃષ્ટિના નિયના થઈ-બ્રમ્હા તરીકે પૂજાનો થયો આ લેખનુ ઠામ ઠેકાણું મારા ગ્રથથી સજ્જનો સારો રીને જોઇ શકશે આ વાતને વિશેષ ન લખાવતા અહીજ સમાપ્ત કરૂ છુ

કલમ ૯ મીમા-મૅકડોનલ્ડ શાહેબે-કર્મની વાત જણાવતા બૃહદારણ્યક થી કમના સિધ્ધાતની શરૂઆત થએલી તે એવી રીને કે-(૧) માણસનુ શરીર પચ ભૂતમા ભળી ગયા પછી કર્મ વિના બીજુ કાઇ રહેતુ નથી, (૨) બૌધ્ધમા આત્માનુ અસ્તિત્વ સ્વીકારાયલુ નથી પાછળ મનુષ્યના કર્મ ટકી રહે છે, તેજ નવા જન્મનો નિર્ણાયક બને છે કર્મનો સિધ્ધાત બુધ્ધના ઉપદેશનો પાયો છે ”

(૩) કૌષિતકિ પ્રમાણે મૃત્યુપછી-સર્વે ચદ્ર આગળ જાય છે ત્યાથી પિતૃવાનમા, પછી બ્રમ્હને પ્રાપ્ત કરે છે બાકીના કર્મ પ્રમાણે અને જ્ઞાન પ્રમાણે મનુષ્યથી તે કીટ સુધીના જીવનમાથી, ગમે તે પ્રકારનુ જીવન પ્રપ્ત કરે છે

(૪) કાઠકમા-મૃત્યુ પછીના જીવન વિષે એક દતકથાથી સમજાવ્યુ છે નચિકેતસ યમના ઘરમા ગયો, યમે ત્રણ વરદાન માગી લેવાનુ કહ્યુ-ત્રીજા વરદાનમા- “ મૃત્યુ પછી માણસ રહે છે કે નહીં ” એ માગ્યુ, યને કહ્યુ બીજુ માગી લે મૃત્યુએ

બુધ્ધને વાત કરી તેવી આ વાત છે નચિકેતમ અને બુધ્ધ લાલચ સ્હામે ટકી રહીને અતે જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ કરે છે

કલમ ૧૦ મી-ઉપનિષદોમા-વિશ્વ વિષે-તર્ક પધ્ધતિ પ્રમાણે ખિલવવામા આવેલા, ચોક્કસ વિચારો નીકળે તેવુ કાઇ નથી કવિત્વમય, ફિલસુફીમય વિચારો આધ્યાત્મિક પ્રશ્નો વિષેના કામ વગડ મવાદે, ચર્ચાઓનુ મિશ્રણ ઉપનિષદોમા છે "

કલમ ૧૧ મી મા-એ વિચારોને સુવ્યવસ્થિત સ્વરૂપ તો વે તમા પાછલા સમયમાજ મળ્યુ

ઉપનિષદોમા જે વધારે પ્રાચીન તે ઇ સ પૂર્વે ૬૦૦ કરતા વધારે મોડુ ભાગ્યેજ હશે

કેટલાક અગત્યના સિદ્ધાતો બૌદ્ધની પહેના જાણીતા હોવા જોઇએ.

કલમ ૧૨ મી મા-પાશ્ચાત્યો-સદ્-બેસવુ તે ઉપનિષદ્, વૈદિક ટીકાકારો-યથાર્થ જ્ઞાનવડે કરીને અવિદ્યાનો જે નાશ કરે તે ઉપનિષદ્, જેનાવડે બ્રમ્હ જ્ઞાન આવે અથવા બ્રમ્હની સમીપ જઇએ તે ઉપનિષદ્, શ કરસ્વામીએ-ઉચ્ચામા ઉચ્ચુ શ્રેય જેમા સમાયલુ છે તે ઉપનિષદ્

આ ઉપરની કલમોમા વિચારવાનુ કે—

ઇશ્વરદત્ત કે, ઇશ્વરકૃત, વેદોના કર્તવ્યને, બાજુ પર રાખીને- જ્ઞાનકાડના નામથી ઉપનિષદો લખાઇ ખરી પણ તે જ્ઞાનની તૃપ્તિ પૂરી કરે તેવી નથી મૅકડોનલ શાહેબ કહે છે કે -ઉપનિષદોમાથી કોઇ ચોક્કસ વિચારો નીકળે તેવુ નથી તેથી ક૯૧૦૧૧૧૨ આ ચાર કલમોનો વિચાર સર્વજ્ઞના તત્વોની સાથે મેળવીને બતાવુ છુ

૧ માણસનુ શરીર પાચ ભૂતોમા ભળી જયા પછી, કર્મ વિના બીજુ કાઇ રહી શકતુ નથી એ મત વૃહદારણ્યકનો બતાવ્યો છે બૌદ્ધો પણ કહે છે કે મનુષ્યના કર્મજ ટકી રહે છે તેજ નવા જન્મનો નિર્ણાયક થાય છે એટલે ઉપનિષદોનો અને બૌદ્ધોનો મત, એક જેવો થઇ જાય છે

આ વિષયમા—બવશેનુ કથન એ છે કે કર્મથી પગ્જવનો નિશ્ચય થાય છ અગે પણ, તે કર્મ એકલા રહેતા નથી પણ તે કર્મ જીવને સાથે લઇને જાય છે શ કરસ્વામી માતાની સમજુતિ કરતા સગ ૪ મા કહે છે કે–' જીવ કર્મ પ્રમાણે સ્થૂલ દેહમા વિચર્યા કરે છે " સર્ગ ૬ ઠ્ઠા મા વૃધ્ધ બ્રામ્હણને બ્રમ્હ સૂત્રનો અર્થ સમજાવતા કહે છે ૮–' દેહ છોડીને બીજા ભવમા જતા જીવને પચ મહાભૂતો વીંટળાઇને જાય છે " " કર્મ વિના બીજુ રહેતુ નથી " એવો મત વૃહદારણ્યકનો શકરસ્વામીએ છાડી દઇને આ નવીન પ્રકારનો અર્થ કયાથી મેળવ્યો ? સર્વજ્ઞ હતા કહીને સ્વપ્ન મેળવ્યાનુ કહો તો તે સત્ય સર્વજ્ઞ ન હતા, પણ કલ્પિતજ હતા તે તેમના આચરણોના લેખથી સમજી શકાય તેમ છે

આ કર્મના અટલ સિદ્ધાતમા વૃહદારણ્યકથી શકરસ્વામીનો મત જુદો શા કારણથી પડયો ?

(ક) મૃત્યુ પછી સર્વે અર્ક આગ્રગ, પછી પિતૃયાનમા, તે પછી ચન્દ્રને પ્રાપ્ત કરે કર્મ વિના । એકલા જીવને આટલા બધા બોધામા કોણે નાખ્યા ? કેમ કે બાકીના જીવો કર્મ પ્રમાણે અને જ્ઞાન પ્રમાણે જીવન પ્રાપ્ત કરતા, બતાવ્યાછે

(૪) નચિકેતસ્ યમના ઘરમા ગયો, ત્રીજા વરદાનમા મૃત્યુ-પછી માણસ રહે છે કે નહી ” એ માગણી કરી

આ વાતમા યમે-દેવતાઓને પણ અજાણ બતાવ્યા છે, તે વાત તો ખરી માની લેવા જેવીજ છે

જુવો કે-ઇદ્રપદની લાલચો બતાવી વેદજ્ઞો રાજાઓની પાસે પશુ યજ્ઞો કરાવતા, એ વાતો પ્રસિદ્ધ છે ત્યારે ઇદ્ર પોતે કયુ પદ મેળવવા યજ્ઞ કરવાને આવતા માનવા ?

વસુરાજાની કથામા કહ્યુ છે કે-ઇદ્રે પશુ યજ્ઞ કરવાનો આરભ કર્યો ઋત્વિજો તે વાતમા આડા પડયા છેવટે વસુને મધ્યસ્થ સ્થાપ્યો ઇદ્રના પક્ષમા ભળના રાજ્યથી ભ્રષ્ટ થઇ નરકમા પડયો બતાવ્યો છે ત્યારે સાક્ષાત પશુયજ્ઞો કરાવનારની, અને કરનારની કયી ગતી કલ્પવી ? પશુઓનો યજ્ઞ કરનાર દેવતાઓનો રાજા, ઇદ્રજ જ્ઞાની ન મનાય, તો પછી દેવતાઓ જ્ઞાની કેવા રૂપના મનાય ? યમ તો તેમનાથી નીચા દરજ્જાનો છે તો પછી તેમની પાસેથી નચિકેતસે કયા પ્રકારનુ જ્ઞાન મેળવ્યુ માનવુ ?

આ ઉપનિષદોના માટે, મૅકડૉનલ્ડ સાહેબજ લખે છે એમ નથી પણ એકાદશોપનિષદ્ના ભાષાતરકાર-છોટાલાલ પ્રાણશકર દ્વેતીયા વૃત્તિ, સ ૧૯૭૮, સને ૧૯૨૨

કઠ ઉપનિષદ્ની ભુમિકાના પૃ ૨૭ મા લખે છે કે—

“ આત્માના નિદિધ્યાસન વડે જેમ જેમ દરેક મહાત્મા ઋષિઓને આત્મા સબધી જ્ઞાનનો પ્રકાશ થવા માડયો, તેમ તેમ તેઓ મત્ર રૂપે ઉપનિષદો વિષે ઉમેરો કરતા ગયા આમ હોવાથી-સર્વ ઉપનિષદોને સરખાવતા, તેમા વિચારોની સકલના

જેવામા આવતી નથી, છતા સર્વ ઉપનિષદોનુ સમ્યક્ સમીક્ષણ કરતા એક વ્યવહારિક રૂપ તથા તણુ કાલ્પનિક રૂપે પ્રશ્નો ઉત્પન્ન થાય છે

૧ પ્રથમ પ્રશ્ન એ ઉત્પન્ન થાય છે કે–મનુષ્યની ઉચ્ચતમ ધારણા શી હોય છે ?

૨ બીજો એ કે–જગતનુ નૌથી અન્તિમ કારણ શુ હશે ?

૩ ત્રીજો પ્રશ્ન એ કે–જગતના સાથે–આ કારણનો શો સબધ છે ?

તથા ચોથો પ્રશ્ન એ કે આપણે તે કારણ રૂપને કેવી રીતે ઓળખી શકીએ ?

પ્રથમ વલ્લીમા પ્રથમ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરનો સમાવેશ થાય છે ટુકમા તેમા દર્શાવેલ વિચારો નીચે પ્રમાણે છે

સાધારણ રીતે એમ માનવામા આવે છે કે–વેદનુ જ્ઞાન શ્રેષ્ઠ સુખને પ્રાપ્ત કરે છે પણ વેદ વિહિત કર્મોનુ અનુષ્ઠાન કરવાથી, તથા વેદ જ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થતુ સુખ અર્થાત્ સ્વર્ગ સુખનો ભોગ ક્ષણિક છે તથા જે મનુષ્ય અવિનાશી સુખ પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છે છે, તેના મનને તે સુખ સતોષ પમાડતુ નથી આત્મા અવિકારી સ્થિતિને પ્રાપ્ત થવાથી ઉત્પન્ન થતુ જે સુખ, તે અખડાનદ સુખ કહેવાય છે આથી એ પ્રશ્ન ઉભો થાય છે કે–ઇન્દ્રિયો તથા મન આદિરૂપ ક્ષણિક ભોગના સાધનોથી જે વિભક્ત છે, એવા આત્માનુ મૃત્યુ પછી અસ્તિત્વ શુ છે ? આ વાતને સાબીત કરવાનુ કાર્ય મહાન્ કઠિણ છે છતા તે કાર્ય ઘણાજ ઉચ્ચ પ્રકારનુ છે કારણ તે જ્ઞાન અખડાનદ પ્રાપ્ત કરાવવા સમર્થ

છે માટે કોઇ પણ આનાકાની સિવાય તે વિષયને પ્રથમ હાથમા લેવો જોઇએ

૨ દ્વિતીય વલ્લીમા—જગતનુ કારણ શુ છે, તથા આપણે તે કેવી રીતે જાણી શકીએ છિએ ? આ પ્રશ્નોનુ સાધારણ સમાધાન તેમા દર્શાવેલ છે જે સુખ લાગે છે તેથી ભિન્ન આનદ રૂપે તે છે, અને આજ કારણથી મનુષ્યને ક્ષણિક આનદ તથા અખડાનદ આ બેમાથી એકનીજ સ્પૃહા રાખવી પડે છે કારણ તે બન્ને આનદો એવા ભિન્ન પ્રકૃતિવાળા છે કે, તે બન્નેની પ્રાપ્તિ સાથે હોઇ શકેજ નહીં સમ્યક્ પરીક્ષણ પછી માલમ પડશે કે આ બે પ્રકારના સુખોમા અખડાનદનુ સુખ શ્રેષ્ઠ છે જે ચીજો આનદ ઉત્પન્ન કરે છે તે વસ્તુજ્ઞાન ખરૂ જોતા અજ્ઞાનજ છે× કારણ કે કેવલ આ જગતજ પોતાના વિષય સુખો સાથે અસ્તિત્વમા છે પણ બીજી કોઇ વસ્તુ સુખને અર્થે નથી આ રીતની માન્યતા ઉત્પન્ન કરવા વડે અર્થાત્ વસ્તુના સત્ય સ્વરૂપને

× જે જ્ઞાન પરમાત્મા સબધીનુ નથી, તે અવિદ્યા રૂપ છે આ રીતનો વિચાર તે વેદાત શાસ્ત્રનો મુખ્ય વિષય છે

વેદાન શાસ્ત્ર વિષે કહેવામા આવે છે કે—સસાર અવિદ્યા, તથા માયાથી ઉત્પન્ન થએલો છે વળી મુડકોપનિષદ્ના પ્રથમ ખડના ચતુર્થ મત્ર વિષે તો એટલે સુધી કહેવામા આવ્યુ છે કે—"द्वे विद्ये वेदितव्य इति ह स्म यद् ब्रह्मविदो वदति परा चैवाऽपरा च '

- બ્રહ્મવિત્ પુરુષો કહે છે કે વિદ્યા બે પ્રકારની છે પરા તથા અપરા અર્થાત્ બ્રહ્મ સબધી વિદ્યા 'પરા' શ્રેષ્ઠ ગણાય છે તથા વેદ વિષે દર્શાવેલ વિદ્યા ' અપરા ' ઉતરતી ગણાય છે (ગ્રથકારની ટીપમાથી)

તે ભુલાવવામા નાખી દે છે આ અવિદ્યા અજ્ઞાનનુ પરિણામ એ આવે છે કે-આત્મા મરણથી જન્મને અને જન્મથી મરણને વારવાર પ્રાપ્ત થયા કરે છે આથી ઉલટી રીતે વિદ્યા અથવા જ્ઞાન સત્ય વસ્તુ તરફ દોરવી લઈ જાય છે તથા તેનો મુખ્ય હેતુ એજ હોય છે કે મનુષ્યના આત્માનો સત્ય વિષય પ્રદર્શિત કરવો'

ઉપનિષદો વિષે સાધારણ રીતે-મૅકડોનલ શાહેબનો, અને છોટાલાલ ભાઈનો મત, જણાવી દીધો હવે હુ મારો મત જણાવું તો તે અયોગ્ય નહી ગણાય—

મૅકડોનલ શાહેબના ઉપનિષદોના વિચારોને કાઇક સ્પષ્ટ કરતો આવ્યો છુ

હવે છોટાલાલભાઇના વિચારોને, ટીકાકારોના, અને આગળ પાછળના બે વિચારોને મેળવીને બતાવુ છુ

મુડકોપનિષદ્ની ટીકામા શ્રીવિષ્ણુનુ મ ગલાચરણ—

परिपूर्ण-परिज्ञान-परितृप्तिमते सते ॥
विष्णवे जिष्णवे तस्मै, कृष्णनामभृते नमः ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માને પરિપૂર્ણ જ્ઞાન છે, એટલુ જ નહી પણ જેમને ચારે બાજુનું જ્ઞાન છે, તે પણ સાધારણ નહી પણ સપૂર્ણ તૃપ્તિવાળુ છે, તેવા કૃષ્ણ નામને ધારણ કરવાવાળાને અને જિત મેળવવાવાળા એવા વિષ્ણુને, નમસ્કાર થાવો ॥૧॥

વિષયની શરૂઆત કર્યા પછી-વેદ, વેદાગની, વિદ્યાને નિકૃષ્ટ વિદ્યારૂપે, અને બ્રહ્મ વિદ્યાને ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યારૂપે બતાવતા કહ્યુ છે કે-તે નિર્ગુણ બ્રહ્મ જ્ઞાનેન્દ્રિયના પણ વિષયરૂપ નથી વ્યાપક

છે, ભૂતોના કર્ત્તા છે, અને સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનારા છે કરો ળીયાના જાળાના દૃષ્ટાંતે તેમનાથી ઉત્પન્ન થતી અને પાછી તેમાજ લય થતી બતાવી છે

આગળ જાતા–મંત્ર વિહિત કર્મોને નિકૃષ્ટ બતાવતા જણાવ્યુ છે કે–કર્મોને પ્રાધાન્ય માનનારા–મૂર્ખ, અવિદ્યાયુક્ત, તથા અંધ સમાન છે અને તે હમેશા જન્મમરણના ફેરામા અટવાયા કરે છે અને ઘણા દુખી થાય છે ॥ આગળ જાતા–વસ્તુની ઉત્પત્તિ બ્રહ્મથી ક્રમ વિનાનીજ બતાવી છે છેવટે સર્વ આત્માના સ્વરૂપનુ બતાવતા–બ્રહ્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થયા પછી મનુષ્યને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થતી બતાવી છે

ઐતરેયોપનિષદ્‌ની દીપકાનુ મંગલાચરણ—

यस्य नि श्वसित वेदा , यो वेदेभ्योऽखिल जगत् ।
निर्ममे तमह वदे विद्यातीर्थमहेश्वर ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માના નિશ્વાસરૂપ (શ્વાસરૂપ) આ વેદો છે અને વેદોથી સંપૂર્ણ જગત્ જેણે નિર્માણ કર્યું છે, તે વિદ્યાના તીર્થરૂપ મહેશ્વરને હુ વંદના કરૂ છુ

તૈત્તિરીયોપનિષદ્‌નુ મંગલાચરણ—

यस्माज्जात जगत्सर्वं, यस्मिन्नेव विलीयते ।
येनेदं धार्यते चैव, तस्मै ज्ञानात्मने नम ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માથી આ બધુ જગત્ પેદા થયુ છે, અને જે પરમાત્મામા આ બધુ જગત્ પાછુ લય થઇ જાય છે, અને જે પરમાત્માએ આ બધુ જગત્ ધારણ કરી રાખ્યુ છે, તે જ્ઞાનસ્વરૂપના પરમાત્માને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧ ॥

ઐતરેય-અને તૈત્તિરીય એ બેઉ ઉપનિષદો પરમાત્મા સિવાય અન્ય કાઇ નથી એવા વિચારથી શરૂ થાય છે (છોટા લાલ પૃ ૫૫૮-૫૫૯)

આ ત્રણે ઉપનિષદોનો સામાન્ય રૂપે વિચાર કરીને બતાવુ છુ

સર્વજ્ઞોએ-નાના મોટા અનતાઅનત જીવોથી અને અન તાઅનત જડ રૂપ પરમાણુઓથી વ્યાપ્ત થઇ રહેલી, આ સૃષ્ટિ પ્રવાહથી અનાદિના કાલથી ચાલતી આવેલી બતાવેલી છે, અને તેમા રહેલા સર્વે જીવો પોત પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા જન્મમરણ કર્યાજ કરે છે આ બધુ આપણે પ્રત્યક્ષપણે પણ અનુભવથી વિચારી શકીએ છિએ

મુડકોપનિષદ્મા—

પરિપૂર્ણ જ્ઞાન, અને પરિપૂર્ણ સત્તાવાળા વિષ્ણુ ભગવાન્ ની સ્તુતિ કરીને નિર્ગુણ બ્રહ્મ, જ્ઞાનદ્રિયના વિષય નથી પણ વ્યાપક, ભૂતોના કર્ત્તા, અને આ બધી સૃષ્ટિના ઉત્પાદક છે અને છેવટમા મોક્ષ આપવાવાળા એજ છે પોતાના ગ્રથમા એવા જ્ઞાનનો પ્રકાશ કરેલો છે

એતરેયઉપનિષદ્મા—

પરમાત્માનો જે નિશ્વાસ છે તેજ વેદો છે અને વેદોથીજ આ બધુ જગત્ છે

તૈત્તિરીયોપનિષદ્મા—

જેનાથી આ બધુ જગત્ ઉત્પન્ન થાય છે, તેનાના જ પાછુ લય થઇ જાય છે અને તેજ જગતને ધારણ કરીને રાખે છે

ઐતરેયમા-પરમાત્મા-પરબ્રહ્મથીજ આ બધા સર્વ જગતની ઉત્પત્તિ અને આત્માજ બ્રહ્મારૂપ અથવા સ્ત્રષ્ટારૂપ છે ઐતેરેય-તત્તિરીય એ બેઉનો એજ મત છે કે—પરમાત્મા સિવાય બીજુ કાઈ નથી એજ મતની પુષ્ટિ છે

પ્રથમ-વિષ્ણુનુ અને બ્રહ્માનુ મૂળ કયા છે અને વૈદિકોમા કેવા સ્વરૂપથી ચિતરાયુ છે તેનો કાઇક ટુક સ્વરૂપથી વિચાર કરીને જોઇએ—

૧ વિષ્ણુએ ત્રણ પગલા મુકતા-પૃથ્વી અને આકાશ બનાવતા તેની સાથે સાત-સાત લોક પણ બનાવી દીધા હતા એમ ઋગના ૧-૭ મા મડલમા લખાયુ છે ફરીથી ઋગ્ના ૧૦ મા મડલમા આ બધી સૃષ્ટિના ઉત્પન્ન કરવા વાળા-**પ્રજાપતિ**-બ્રહ્માના પણ ત્રણ મોટા સૂકતો લખાયા છે આ બેમાના કયા પરમાત્મા સૃષ્ટિના ઉત્પાદક સાચા ? આ બે પરમાત્મા મૂળના એકજ વેદના છે અપૌરૂષેયાદિ મહત્ત્વના વેદોની આ વાત વિચારવા જેવી ખરો કે નહી ? ન્યાય તો આપ સજ્જનો કરો તે વિચારવાનો બીજી વાત-“ વેદો પ્રમાણુ ભુત હોય તો મને આચ આવશો નહી ” એમ કહી પર્વત પરથી પડતા તાજા માજા રહી કુમારિલ ભટ્ટે બૌદ્ધોને પરાજિત કર્યા હતા ” આ પ્રમાણુતા કયા પ્રકારના જ્ઞાનની મનાગી હશે ? કારણુ-મુડકોપ નિષદ્ કહે છે,કે-વેદવિદ્યા નિકૃષ્ટ વિદ્યા છે છેવટે મ નારના દુ ખો આપનારી એમ બતાવી પોતે ઉત્કૃષ્ટ બ્રહ્મવિદ્યા આપી મનુષ્યને મોક્ષસુધી પહોચાડવાનો દાવો કરે છે

વિચાર થાય છે કે-વેદ વિદ્યાને નિકૃષ્ટ બતાવીને પોતે બ્રમ્હવિદ્યાને ઉત્કૃષ્ટ બતાવી, કયા પરમાત્મ થી મેળવીને મોક્ષસુધી પહોચાડવાને તૈયાર થયા હશે ?

મુંડકોપનિષદ્કારે-પરમજ્ઞાન વાળા અને પરમ સત્તા વાળા વિષ્ણુ ભગવાન્ બતાવ્યા પણ-ભૂતોની ઉત્પત્તિ અને જગતની ઉત્પત્તિ તો બ્રમ્હાથીજ બતાવી છે ઋગના પહેલા સાતમા મંડલથી જગતના ઉત્પાદક ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ ઠરે છે અને ઋગ્ના દશમા મંડલથી બ્રમ્હા ઠરે છે માટે આ વાતમા કાઇક જુદું વિચારવાનુ રહે છે

વિષ્ણુ અને બ્રમ્હા, આ બેમાના એક પણ જગતના ઉ પાદક સત્યરૂપના નથી કારણ ઋગ્માજ-પાચ-સાત જગતના કર્તા લખાયા છે

(૧) પ્રથમ વિષ્ણુનેજ તપાસીને જોઈએ--

ઋગ્ના ૧ લા, ૭ મા, મંડલમા-ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુએ ત્રણ પગલા મૂકતાજ ત્રણે જગત્ની ઉત્પત્તિ કરી દીધી તે કયા કાળમા ?

(૨) ગીતામા-વિષ્ણુ યુગ યુગમા ભક્તોના રક્ષણનુ વચન આપીને ગયા વારંવાર અવતાર લેનારામાના કયા વિષ્ણુએ આ વચન આપેલુ ? આ હિસાબે વિષ્ણુની સત્તા પૂર્ણ ગણાય ?

હવે-પુરાણોના વિષ્ણુ તપાસીએ—

(૩) દેવીભાગવતે-વિષ્ણુ-પોતાનુ માથુ કપાયી ઘોડાના માથા વાળા કેમ થયા ? બોલ્યે ઉતારવાનુ કહીએ તો બોલ્યે વધ્યો છે માટે ખાસ વિચારવાની ભળામણ છે મને આમા કાઈ તર્ક

લાગે છે આથી જગના ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ પણ વિચારવાના અને ગીતામાના વિષ્ણુ પણ વિચારવા જેવા ખરા કે નહિ ?

(૪) સ્કદ પુ ખડ ત્રીજામા—વિષ્ણુના–રામાદિકથી દેવ દિકની, દેહથી–૮૮૫–૮૮૫મા જગતની ઉત્પત્તિ બતાવતા છેવટમા–ભાન ભુનીને ઉધેઇઓથી માથા વિનાના થતા વિશ્વક ર્માએ ઘોડાના માથા વાળા કરી કાયમ રાખ્યા આ તો મને નવાઇ જેવુ લાગે છે અને સાથે તેમના ભકતોને પણ લાગશેજ, માટે વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૫) મત્સ્ય પુ૦ અ ૧૫૨ મા—તારકાસુરથી–કરોડો દેવતાઓનો નાશ થતો વિષ્ણુ જોઇ રહ્યા, પોતે પણ કેદમા પડયા ઓ 'હો' તે અસુર કેટલો બધો જબરો ! ! કોણે પેદા કર્યો હશે ? ત્રિવિક્રમવાળી સત્તા કયા ચાલી ગઇ હશે ? તે વિચારવાનુ

(૬) સ્કદ પુ ખ ૧ લો અ ૧૫ થી ૧૮ બ્રહ્માએ–એક અ સુરને તારક પુત્ર આપ્યો તારકે દેવતાઓનો નાશ કર્યો જગતના ઉત્પાદક બ્રહ્માને સમજ્યુ હોત તો આ કામ કરતા ? સમજ્યા નહી તેથી અનર્થ થયો ઉપનિષદ્કારો આ બ્રહ્મનુ જ્ઞાન આપવાને બહાર પડયા છે

(૭) તુલસી રામાયણમા—રામચદ્રના ધ્યાનમા શિવજી બેઠા, તે સમયે ઉત્પન્ન તારકાસુરે સુખ સપત્તિથી રહિત કરેલા દેવતાઓ બ્રમ્હા પાસે રક્ષણ માગવાને આવ્યા બ્રમ્હા ત્રીજો રસ્તો બતાવી ખસતા થયા

સ્કદ પુ મા—બ્રમ્હાનો આપેલો તારકાસુર બતાવેલો હતો આવી વિચિત્રતા જ્ઞાનીઓ કરીને બતાવે કે અજ્ઞાનીઓ ?

(૮) બ્રમ્હાર પુ૦ અગ્યારમની કથામા—સુર દૈત્યે-બ્રમ્હાદિકોને સ્વર્ગથી ભ્રષ્ટ કર્યા, તે શિવના શરણે આવ્યા શિવે વિષ્ણુ બતાવ્યા વિષ્ણુ દિવ્ય હજારવર્ષના અંતે યુદ્ધથી ભાગ્યા બાર યોજનની ગુફામા જઇને સુતા

આમા વિચારવાનુ કે—ઋગ્વેદના ૧ લા, ૭ મા, મડલના —ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુએ, ત્રણ પગલા મુકતા ત્રણ લોક મરજી કાઢ્યા ૧૦ મા મડલના બ્રમ્હા બધા બ્રમ્હાડને ઘેરી ધાવી બ્રમ્હાડથી પણ દશાગુલ વધીને રહ્યા ત બન્ને દેવો એક સુરદૈત્યથી ભાગીને એક એકનુ શરણ ખોળતા, નાશ ભાગ કરતા બતાવ્યા આ મેરક દૈત્યને કયા નવીન દેવે ઉત્પન્ન કર્યો હશે કે જેના આગળ સપૂર્ણ જગતના કે, સપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના માલિક, બ્રમ્હાદિક ત્રણે દેવોમાના એક પણ દેવ જરા પણ ટકી શકયા નહી ?

સત્યપ્રિય સજ્જનોને મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે કે-સર્વજ્ઞોના લખના મેળથી મારી બતાવેલી ત્રણે વ્યકિતઓને ઓળખો, સત્યાસત્યનો વિચાર કરો, પણ બ૫ના કુવામા ડુબીને ન મરો, પછી ઉપનિષદ્કારોએ બતાવેલુ—બ્રહ્મજ્ઞાન લેવાને દોડો મને શત્રુ રૂપે માનો તો પણ સત્ય વિચારમા પાછા ન પડશો કારણ—મનુષ્યનો જન્મજ સત્ય વિચારના માટે છે, પણ બીજો કોઇ પણ જન્મ સદ્વિચારના માટે નથી દુકાનદારોની દુકાનો પણ ઘણી છે, તેથી તેના વશમા પણ પડશો નહી

(૯) માર્કંડેય પુ અ ૭૮ મા-" મધુ અને કૈટભ બે દૈત્યો વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઇ વિષ્ણુના નાભિકમલમા બેઠેલા

અનાદિ ।। બ્રમ્હાને મારવને દોડયા ભયભીતનો બચાવ કરવા વિષ્ણુ વચમા પડયા પાચ હજાર વર્ષે યુદ્ધના અંતે તેઓથી વિષ્ણુ પણ નાઠા ”

વિચાર કરવાનો કે—જગતના માલક એવા બ્રમ્હા—વિષ્ણુથા આ બે દૈત્યો કેટલા બધા જબરા ?

તારક દૈત્યે વિષ્ણુને—કેદમા ઘાલી દીધા, જુવો—મત્સ્ય પુ અ ૧૨૨ મા

મરૂદૈત્યે—જગતના માલક, ઋગ્વેદથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, અનાદિના બ્રમ્હાને—બ્રમ્હલોકમાથી ભગાડયા જુવો—બ્રમ્હાંડ—પુ મા વિષ્ણુને ૧૨ યોજનની ગુફામા તગેડી મુકયા

અર્વાચીનોના ઇતિહાસમાથી લઇને ઉંધુ છતુ કરી દુનિયાના ભદ્રિક જીવોને ઉંધા પાટા બધાવી કેટલા બધા ગુંગળાવી માર્યા છે સજ્જનો ! આવા પ્રકાશના સમયમા ન્યાય નહી જુવો અને સત્યાસત્યનો વિચાર નહી કરો તો પછી કયા જમાનામા સત્ય તત્ત્વ મેળવશો ? સજ્જનો ! આપ સત્ય ન્યાય જુવો અને ભોળી દુનિયાને બતાવો મનુષ્યનો જન્મ—સહજથી મળી શકતો નથી, અને આપનો દુશ્મન ન ગણશો

(૧૦) દુર્ગાપાઠ શ્લો ૬૭ થી—“ કલ્પના અંતે વિષ્ણુ નિદ્રામા, તે વખતે—મધુ—કૈટભ કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઇ જગત્-પતિ બ્રહ્માને મારવા દોડયા

જગતના પતિ—બ્રમ્હા વિષ્ણુને, માનવા કે તે બે દૈત્યોને ? આ બે દૈત્યોનુ સ્વરૂપ વાયુપુરાણમા ઘણુજ વિચિત્ર છે

છે તો પણ સત્યપ્રિય સજ્જનોના માટે તો પ્રકાશ જ કાયદો કરવા વાળો હોય છે

વિષ્ણુ કે જે ૨૬-અને ૧૦ અવતારો ધારણ કરીને મોટા મોટા પુરાણોમાથી ધૂમીને વેદો સુધીમા નજરે પડે છે તેમનુ સ્વરૂપ પ્રથમ કાઇક વિસ્તારથી અને પછી કાઇક ટુક સ્વરૂપથી લખીને બતાવ્યુ

તેજ પ્રમાણે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા પણ ચારો વેદોના પ્રકાશક, નાના મોટા બધાએ જીવોના ઉત્પાદક, સપૂર્ણ બ્રહ્માડમા ચારો બાજુનો ઘેરો ઘાળી બ્રહ્માડથી પણ દશાગુલ વધીને રહેલા, તેવા સ્વરૂપના બ્રહ્મા ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેના, અદ્વૈતમતમા તે પ્રજાપતિ -બ્રહ્મા બ્રહ્મલોકમાથો આવીને, પોતે બધા જીવોનુ સ્વરૂપ ધારણ કરીને પોતેજ આ બધી દુનિયામા પસરીને રહેના, અને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓનો રચના કરી તેમા થઇ રહેલા સુખ દુ ખનો અનુભવ કરવાને બેની રહેના, (સ જગો પર एकोऽहं बहु स्या એ વેદ ની શ્રુતિવિચારવાની) આ સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરીને પછી તેના લય કરનારા, વળી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરીને અને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોની બાજી રચીને પાતેજ બધા પ્રકારની મોજ મજા લુટનારા તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા, ચારો વેદોથી, બ્રાહ્મણ ગ્રથોથી, અને ઉપનિષદ્ ગ્રંથોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા

ઉપનિષદ્કારો-વેદોથી પણ નવીન પ્રકારનુ જ્ઞાન આપી દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરવાને બહાર પડેલા, તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મનુ જ્ઞાન

આપી મનુષ્યે ને તેમ ી અ ર્થે મેળ કરી આપવાને મહેનત કરી રહેલા

આટલી મોટી સત્તાવાળા તે પ્રજાપતિ–બ્રહ્મા પુરાણોમા કેવા સ્વરૂપના લખાયા તેને પણ થોડે વિચાર કરીને જોઇએ

(૧) ભાગવત-સ્કંધ ૩ જો અ ૩૭ મા–પુત્રીનુ રૂપ દેખીને મોહિત થતા તે હરિણીનુ રૂપ ધરીને ભાગી બ્રહ્મા મરણ રૂપે પાછળ દોડયા આ વાત અનાદિના બ્રમ્હાની કયે ઠેકાણેથી મેળવી હશે ?

(૨) મત્સ્યપુ૦ અ૦ ૩ જે–શતરૂપની સાથે બ્રમ્હા સો સો વર્ષ સુધી ક્રીડા કરતા રહ્યા આજે તેમની દશા કેવી હશે ?

(૩) પદ્મ પુ૦ ખ ૧ લો અ ૧૭ મા–બ્રહ્માએ બીજી સ્ત્રી કરી. પહેલીને ખમાવવા પગમા પડતા તો પણ શ્રાપના પાત્ર થયા આ વાત કયા કાળમા બની હશે ?

(૪) દેવીભાગવતે–દેવ ના હાથ ઘસવાથી ત્રણ દેવો ઉત્પન્ન થતા એને ખાઇ ગઇ મહાદેવે જીવતા કરાવ્યા તુ આ વાત બનેલી હશે

(૫) વિષ્ણુ પુ૦ મા–મેરૂ પર્વત જેટલા મોટા અડગા–બ્રહ્મા બધા જગતને લઇને તેમા રહ્યા તે કયાથી આવીને તેમા ભરાયા ? અને આ વાત કયા કાળમા બનેલી ?

(૬) મહાભારત દિકમા—અડમાથી નહી પણ વિષ્ણુના નાભિકમલમાથી નીકળેલા બતાવ્યા છે આ બધા લખનારોમાને કયો લેખક જ્ઞાનીરૂપનો સાચો થયેલો હશે ?

(૭) વરાહ પુ૦ માયાચક્ર, અ ૧૨૫ મા—વિષ્ણુ કહે છે કે—પ્રજાપતિને અને મહાદેવને હુ જ ઉત્પન્ન કરૂ છુ વિચારવાનુ કે-વેદોમા, વેદાતમા,આ પ્રજાપતિ ક્યા કાળમા ઘૂમ્યા ?

(૮) શિવ પુ૦ વિદ્યેશ્વર સ૦ અ ૬ મા-બ્રહ્મા વિષ્ણુને કહે છે કે-હુ તારો બાપ આવ્યો છુ, કૃષ્ણ કહે છે-કે હુ તારો બાપ, એમ હુ ને તુ કરતા ખૂબ લડયા દેવતાઓ ભયભીત થયા વિચારવાનુ કે-આ અવસર્પિણીમા ૧ લા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા પુત્રીના પતિ-લોકોમા પ્રજાપતિ તેને વૈદિકોમા બ્રહ્મા કલ્પી આ બધી ઉંધી છત્તી બાજી જાણી બૂઝીને રચેલી છે આ બધુ ભૂલથી લખાયલુ નથી પુત્રી મૃગાવતીને હરિણી રૂપે કલ્પીને, રાજાને હરણરૂપે પાછળ દોડાવેલા, જુવો કલમ પહેલીમા આ રાજાને બ્રહ્મા રૂપે કલ્પીને- સપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના અને સપૂર્ણ જગતના ઉત્પાદક અને માલક તરીકે ખોસી ઘાલ્યા છે આ વૈદિક ધર્મના મથાલકો કેટના બધા ચતુર શિરોમણિઓ હશે ?

(૯) શિવ પુ૦ જ્ઞાન સ અ ૧૭ થી ૧૮ મા—મહાદેવના લગ્નમા બ્રહ્માજીની નાડી છુટી જતા હજારો બટુકો પેદા થઇ ગયા અનાદિના જગતના પિતા બ્રહ્માના શુ આવા હાલ હોય ખરા ? જુવો કેટલા બધા આ લેખકો સત્યવાદિઓ છે

(૧૦) સ્કદ પુ૦ ખ ૩ જો અ ૪૦ મો-હરિણી રૂપ પુત્રીની સાથે રમવાની ઇચ્છાથી-દેવાદિકથી નિંદાતા-બ્રહ્મા, હરણરૂપ ધરીને ચાલ્યા પણ શિવે તો બાણ ફેકી વીધીને મૃગનક્ષત્રરૂપે બનાવી, પોતે આર્દ્રાનક્ષત્રરૂપે થઇ, પીડા કરવાને પાછળ ગયા

વિચાર થાય છે કે—જગતની ઉત્પત્તિ અને લય કરવાવાળા, વેદોથી પ્રસિદ્ધ, અદ્વૈતમતમા–અનાદિના બ્રહ્મસ્થાનમાથી આવીને, બધા જીવોના સ્વરૂપથી, આ બધી દુનિયામા પસરીને રહેલા, આ બ્રહ્મા મનાયા હશે કે કોઇ બીજા ? આવા પ્રકારના લેખકો કેટલા બધા ધન્યવાદના પાત્રો ?

(૧૧) શતરૂપા–બનાવી તેને જોવાને બ્રહ્માએ પાચ મુખ કર્યા પણ પાચમુ કપાયુ, તે એવી રીતે કે વિષ્ણુના સમક્ષ ઋષિઓએ બ્રહ્માને પુછ્યુ કે–ત્રણમા મોટો દેવ કયો ? બ્રહ્માએ કહ્યુ કે ' હુ ' વિષ્ણુએ કહ્યુ કે ' હુ ' તકરાર થતા વેદના પ્રમાણ પર જતા મોટા શિવજી ઠર્યા બ્રહ્મા યદ્વા તદ્વા કરવા જતા શિવના ક્રોધ ભૈરવે પાચમુ માથુ કાપી નાખ્યુ આ વાર્તાઓ મહાભારતાદિકમાની છે

હુ કમા વિચારવાનુ કે–આ ત્રણ દેવો જ સત્યરૂપના ન ઠરે તો પછી આ બધી ગલ્પિત વાર્તાઓ સત્યરૂપની કયાથી ઠરવાની છે ? જુનો અમારા બધા લેખો ને કરો વિચાર

(૧૨) સ્કં પુ૦ ખ ૬ ઠો અ ૧૭૯ થી ૧૯૪ સુધી– બ્રહ્માએ હાટકેશ્વરમા યજ્ઞ કરવા માડયો પ્રથમ બ્રાહ્મણોનુ વિઘ્ન આવતા નમસ્કાર કરી સંતોષવા પડયા સાવિત્રી ન આવી શકતા, ગાયના મુખથી ગોપકન્યા પ્રવેશી યોનીથી બહાર કાઢી તેને પરણ્યા, તે યજ્ઞમા અનેક વિઘ્નો નડયા, સાવિત્રીએ બધાઓને શાપિત કર્યા

અહીં જરા વિચારવાનું કે–યજ્ઞકર્મ ઇંદ્રપદની લાલચવાળા રાજાઓ કરતા બ્રમ્હા તો યજ્ઞોના માટે પશુ બનાવીને આપતા, એમ મનુ મહારાજે લખ્યું છે બ્રમ્હાડને વીંટવાઇ બ્રમ્હા ડથી પણ દશાંગુલ વધીને રહેલા બ્રમ્હા ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધમા મુકાયા અદ્વૈતમતમા બધા જીવોનુ સ્વરૂપ ધારણ કરીને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકવાને આવેના બતાવ્યા તે બ્રમ્હાને યજ્ઞો કરીને શુ મેળવવાને આવેલા બતાવતા હશે ? આ તે બધા ધર્માત્માઓ હતા કે ધર્મના ધુતારાઓ ? આ સઘા લેખકોમાનો એક પણ લેખક સત્યરૂપનુ લખીને ગયો હોય એમ લાગે છે ?

એક પણ વાત જાઠ બોલનાર કે જૂઠ લખનાર અધમ ગણાય છે, તો પછી ધમના બહાને હજારો વાતોને ઉંધી છતી લખનારને પડિત માનવો કે અધમબુદ્ધિવાળો માનવો ?

પુરાણોના બ્રમ્હા અને વિષ્ણુના માટે તો હુ જૈન–વૈદિકની તુલનારૂપે મારા ગ્રથના પૂર્વખડમા, કાઇક વિસ્તારથી જ લખીને આવ્યો છુ છતા અહી વિષ્ણુના માટે અને બ્રમ્હાના માટે જે કાઇ લખવુ પડયુ છે, તેનુ કારણ એજ છે કે–ઋગ્વેદના પહેલા અને સાતમા મડળમા–વિચિત્ર પ્રકારના જગતના ઉત્પાદક, ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુના માટેજ કેટલીક સૂચનાઓ કરવી પડી છે

અને ઋગ્વેદના દશમા મડળમા બધી દુનિયાના ઉત્પાદક અને માલક થઇ પડેલા, પુત્રીના પતિ–પ્રજાપતિ, કે જે એક

રજા હતા, તે બ્રમ્હારૂપે થઇ પડેલા, તેમના માટે જ, આટલુ ફરીથી લખવુ પડયુ છે

જો કે તે સમયના ઉપનિષદ્કારો-વેદ વિદ્યાને નિકૃષ્ટ વિદ્યા બતાવી પોતે ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા આપવાને બહાર પડયા છે ખરા પણ મૅકડોનલ સાહેબે કહ્યુ છે કે- **"ઉપનિષદોમા ચોક્કસ વિચારો નિકળે તેવુ કાઇ નથી**

છોટાલાલભાઇએ પણ જણાવ્યુ છે કે-**"સર્વ ઉપનિષદોને સરખાવતા, તેમા વિચારોની સકલના જોનામા આવતી નથી"**

અહી વિચારવાનુ કે-જે ઉપનિષદોમા ચોક્કસ વિચારો મળતા ન હોય તેમજ વિચારોની સકલના પણ મળતી ન હોય તેવા અનિશ્ચિત જ્ઞાનને સત્ય રૂપે કૈવી રીતે સ્વીકારી લેવુ ?

આ વિષયમા અમો અનેકવાર સૂચવતા આવ્યા છિએ કે-તે અધ્યાત્મિક જ્ઞાન ઉપનિષદ્કારોના ઘરનુ નથી તેમજ વેદના વિષયોમાથી પણ તેમણે મેળવેલુ નથી પરતુ તે સમયના સર્વજ્ઞોના જ્ઞાનમાંથી ત્રુટક ફુટક યથેચ્છ ડનરૂપે ગ્રહણ કરીને, વેદવિદ્યાની નિકૃષ્ટ બાજી ઉભી રાખવાના માટે, પોતાની ઉપનિષદોમા દાખલ કરેલુ, તેથી તે જ્ઞાનનો મેળ કેવી રીતે બેસી શકે ?

જે પડિત મહાશયોને-તે અધ્યાત્મિક ખરૂ જ્ઞાન મેળવવાની ઇચ્છા હોય, તેમને આજે પણ વિદ્યમાન રહેલા સર્વજ્ઞોના ગ્રથોનો, આદ્યથી તે અત સુધી અભ્યાસ કરી, તે અધ્યાત્મિક

જ્ઞાન મેળવવાની ભલામણ કરૂ છુ સાથે એ પણ સૂચવુ છુ કે–સર્વજ્ઞાના ગ્રથોનો અભ્યાસ કર્યા સિવાય, તમો તમારી જીદગીના અભ્યાસ સુધી તો શુ પણ તેવી અનેક જીદગીયો સુધી પણ મેળવી શકશો નહી અને તમે તમારી જિજ્ઞાસા પણ પૂરી કરી શકશોજ નહી માનવુ ન માનવુ તે તો આપણી સ્વતત્રતા ઉપર આધાર છે

જુવો શુદ્ધ અત કરણવાળા દક્ષિણ પ્રદેશના, એક પડિત લક્ષ્મણ રઘુનાથ ભિડે, તે પડિત મહાશયે તેવા પ્રકારનો અભ્યાસ કરી, પોતે ઉત્તમ પ્રકારનુ જ્ઞાન મેળવી, પોતાના તરફથી તેવા પ્રકારના ટુક ટુક સ્વરૂપથી દશ પ્રકારના લેખો બહાર પાડી, બધી દુનિયાના પડિતોને પણ પ્રેર્યા છે તેમના લેખોનો બારિક પણાથી અભ્યાસ કરી, તેમનુ અનુકરણ કરવાની ભલામણ કરૂ છુ

વૈદિકોના કેટલાક દુરાગ્રહી પડિતોએ— સર્વજ્ઞોના સત્ય તત્વોનો વિચાર કરવાનુ છોડી દઇને, સર્વજ્ઞોમાની અનેક પ્રકારની વસ્તુઓને લઇને, કોઇ જગો પર તો અધિક જ્ઞાનીપણાનુ ડોળ કરતા, જણાવ્યુ કે–" મૂલકનુ ભક્ષણ તે પુત્રના માસ ભક્ષણ બરોબર છે "

રાત્રિભોજનના વિષયમા–" લોહી માસની તુલના કરીને બતાવી "

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસની ફેરફારી કરતા–દરેક સમયના વાસુ દેવોના નામો ઉડાવી દઇ, તેમના પ્રતિપક્ષીરૂપ–પ્રતિવાસુદેવો કે જે

મહાન્ રાજાઓ થઇ ગયા છે તેઓને અસુર, દૈત્ય, દાનવના નામથી વિપરીત રૂપના લખીને, દેવ દાનવોની લડાઇ રૂપમા ગોઠવી દીધા છે

જેમ કે–તાત્કાસુર, મેરક દૈત્ય, મધુ કૈટભના, નામથી કોઇને ઓગ્રી ઘાલ્યા ઉત્તરમા, તો કોઇને ઓગ્રી ઘાલ્યા દક્ષિણમા, પછી મોટી મોટી કલ્પિત કથાઓ લખીને–મોટા મોટા પુરાણો બનાવી દીધા, કે જેમાથી કોઇને સ્નોજ જડી શકે નહી આ વાત મારા લેખથી પણ આપ સજ્જનો વિચારી શકશો

ઇત્યાદિક સકડો, હજારો બાબતો, સર્વજ્ઞોના ગ્રથમાની લઇને–જાણી બૂજીને ઉધા ઇત્તા સ્વરૂપની લખીને, એવુ તો હોકડુ ગૂચવ્યુ છે કે મોટા મોટા પડિતોને પણ મોટી ભ્રમ જાળમા નાખી દીધા છે પરતુ મને ખાતરી છે કે મારા ગ્રથનુ અવલોકન કરતાની સાથેજ, તેઓ નિ શક થઇને તરતજ પોતાની સત્યપ્રિય તાને જાહેર કરશે એવી મને મારા ગ્રથની ખાતરી છે

આ તો મારા ગ્રથનુ ટુક સ્વરૂપ જોવાને માટે, **પ્રસ્તાવના** કહો કે, **પ્રવેશિકા** કહો, છે માત્ર જૈન–વૈદિકોના મુખ્ય દેવોનુ સ્વરૂપ વિશેષ જોવાની ઇચ્છા હોય તો જુવો રોયલ આઠ પેજી ફારમ ૫૯, પૃ ૪૭૨ નો " **તત્ત્વત્રયી મીમાંસા** " નામના ગ્રથનો ખડ પહેલો

આગળ ટુકમા ગુરૂનુ સ્વરૂપ, વેદોનુ, શકર દિગ્વિજયનુ, નિ પક્ષપાતી સજ્જનોના ઉદ્ગારો, બ્રાહ્મણ ગ્રંથોનુ, ઉપનિષદોનુ,

અને જૈનોના સ્યાદ્વાદ તત્ત્વનુ સ્વરૂપ,કાંઇક વિસ્તારથી જોવું હોય તો જુવો **તત્વત્રયી મીમાંસાનો** ખંડ બીજો રોયલ આઠ પેજી ફોરમ ૫૫ પૃ ૪૫૦ નો અને કરો મધ્યસ્થતાથી વિચાર,

વૈદિકધર્મ કોઇ સ્વતંત્રનો ધર્મ નથી કેવલ સર્વજ્ઞોમાની એક પ્રકારની વાતો ને લઇને, જાણી બુઝીને તેમા ઉંધુ છતુ કરી, કલ્પિત મોટા મોટા ગ્રંથો લખી, ભોળી દુનિયાને ઉંધા પાટા બંધાવવાનો ધંધો કરેલો છે હે સજ્જનો ! આપ સત્યપ્રિય થઇ તમો તમારા આત્મકલ્યાણના માર્ગની ખોજ કરશો !!

હે સર્વજ્ઞોના ભક્તો ! શ્વેતાંબર દિગંબરના મહાશયો ! પૂર્વે અંધકારના સમયમા, તમે અંપસ આપસની ફુટથી, સર્વજ્ઞ પિતા શ્રીમહાવીરના-તત્ત્વના વિષયોના, અને તેમનાથી મેળવેલા પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયોના, ખજાનામાથી કેટલો બધો ખજાનો લુંટાયો છે અને તે લુંટારાઓ પોતાની સાહુકારી પ્રગટ કરી તમોને કેટલા ગધા ઢગાવ રૂપે લોકોમા જાહેર કર્યા છે, તે જરા આવા પ્રકાશના સમયમા તો આખ ઉઘાડીને તો જુવો? સર્વજ્ઞોના જ વિષયોને પોતાના ગ્રંથોમા ઉંધા છત્તા લખીને, તે સમયથી ભોળી દુનિયાને કેવી રીતના ઉંધા પાટા બંધાવ્યા છે, તે જરા તપાસો

તે ધર્મના ધૂતારાઓએ-એવા તો કોયડે ગુંચવેલ છે કે મોટા મોટા પંડિતો તેવા પ્રકારના ઉંધી છત્તી વાતોને સમજી રહેલા છે, તો પણ તે ગુંચવની જાળ ઉકેલવાને સમર્થ થઈ શકતા નથી

મે જે આ કોયડો ઘણો ઉકેલ્યો છે, તેની પ્રેરણા મને કોઇ કુદરતે કરી હોય, અથવા આજકાલના સત્યપ્રિય સજ્જનોના ભાગ્યની પ્રેરણા થઇ હોય, એમ હુ માનુછુ તેવીજ હુ કાઇ આટલા દરજ્જા સુધી તે કોયડો ઉકેલવાને સમર્થ થયો હોય, તે સિવાય હુ મારી સત્તા નઇ પણ જોઇ શકતો નથી

આપ સજ્જનોને મારી પ્રાર્થના એ છે કે–તે અધકારના સમયમા બધાવેના ઉધા ઇત્તા પાટાઓથી આજકાલની ભોળી દુનિયા પણ અત્યત ગભરાઇ રહી છે માટે અધકારના ખાડામા પડેલી દુનિયાને મારા ગ્રથનો પ્રકાશ આપી બહાર કાઢી મોટુ પુણ્ય ઉપાર્જન કરો ! જો કદાચ દુનિયા સ્થિર થશે તો સર્વજ્ઞના તત્વના પ્રકાશથીજ સ્થિર થશે. બાકી તેમની ભ્રાતિ કોઈ જગો પરથી પણ દૂર થવાની નથી જયરે તે દુનિયાને જૈન વૈદિકની તુલનારૂપનો લેખ જોવામા આવશે ત્યારે તેમના મનની ભ્રાતિ આપો આપ દૂર થઇ જશે બાકી તે સિવાય બીજા સેકગે ઉપાયથી પણ તેમની ભ્રાતિ જલદીથી દૂર થઇ શકવાની નથી આ મારી સૂચના ધ્યાનમા રાખી હે સર્વજ્ઞના પુત્રો ! આપ કટીબધ થઇ દબેલી દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરો !

આ તો મારા ગ્રથની **પ્રસ્તાવના** સમજો કે **પ્રવેશિકા** સમજો વિશેષ જોવાની ઇચ્છા હોય તો–રોયલ આઠ પેજી દોઢસો કાગળના જેટલા મારા ગ્રથના બે ખડ જોવાની ભલામણ કરૂ છુ

ફિલસુફી (તત્વ) સબધેના વિચારો.

હિદુસ્તાનની ફિલસુફીના સબધે યુરોપના પડિતોએ ઘણા

આદિક વિચારી કરીને બતાવ્યા છે તેમા હુ સર્વજ્ઞોના સ્વરો પૂરીને બતાવુ તો તે પણ વિચારવાને કામ લાગશે

સર્વજ્ઞોનુ સિદ્ધાત એ છે કે—

(૧) સમ્યગ્ દર્શન-જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગ

ભાવાર્થ —જે જીવે સમ્યક-યથાર્થ-શ્રદ્ધાન જ્ઞાન અને ચારિત્ર, આ ત્રણે પુરેપુરા મેળવ્યા હોય તેજ મુકતરૂપે થઇ શકે છે પરતુ કેવળ ભકિતમાત્રથી, કે કેવળ શ્રદ્ધાનમાત્રથી, કે કેવળ જ્ઞાનમાત્રથી, તેમજ કેવળ ક્રિયાકાડ માત્રથી જીવો ઉપરના દરજ્જે ચઢી શકે, પરતુ મુક્ત રૂપે થઇ ગડતાજ નથી આ સર્વજ્ઞોનો અટલ સિદ્ધાત છે

(૨) બીજી વાત એ છે કે-આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાલથી પ્રવાહ રૂપે ચાલતી આવેલી છે અને અનાદિ કાલ સુધી જ રહેશે

આ સૃષ્ટિ નાના મોટા અનતા અનત જીવોથી ભરેલી છે, તેથી તે અનાદિ અનત કાલના સ્વરૂપવાળી જ છે, અને તે જીવો પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓમા ભટકીજ રહેલા છે, તે આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઇએ પણ છિએ માત્ર જે જીવ પૂર્ણ શ્રદ્ધાનાદિક ત્રણે મેળવે તેજ ૮૪ લાખના ફન્દમાથી મુક્ત થાય તેનુજ નામ મોક્ષ છે

પરતુ આ સૃષ્ટિ તો હાનિ વૃદ્ધિ રૂપે (અવસર્પિણી-ઉત્સર્પિણી કાલના સ્વરૂપે) સદાકાલ ચાલ્ય જ કરવાની છે તેનુ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોના લેખથી પ્રથમ જ અમે લખીને બતાવ્યુ છે ત્યાથી વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

આ લેખમા કાઈક વિશેષ વિચાર કરીને બતાવુ છુ—
દુનિયામા ચાલી રહેલા જેટલા મત મતાતરો નજરે પડે છે
તમાનો કેઇ પણ મતવાળો સર્વજ્ઞોના વિચારોથી આગળ વધીને
ગએલો હોય તેમજ ભવિષ્યમા જશે તેવો એક પણ નજરે
પડશે નહીં

જીવ—એટલે એક ઇદ્રિયના-પૃથ્વીના, પાણીના અગ્નિના,
વાયુના અને વનસ્પતિના-ઝાડ બીડાદિકના અનતા અનત
જીવોના વિચારો

બે ઇદ્રિયના અનેક જાતિના કીડા આદિના અસખ્યાતા
અસખ્યતા જીવોના વિચારો

એજ પ્રમાણે અનેક જાતિની કીડીઓ, મકાડા આદિ ત્રણ
ઇદ્રિયના જીવોના વિચારો

એજ પ્રમાણે—અનેકજાતિની માખીયો, મચ્છરો, કરોળીયા,
ભમરાઓ, તીડાદિક ચાર ઇદ્રિયના જીવોના વિચારો

તે સિવાય વધારામા પાચમી ઇદ્રિયને મેળવીને તિર્યંચની
ગતિમા પડેલા હજારો જાતિના-સ્થલચરના જીવો, આકાશમા
ફરતા અનેક જાતિના પખી આદિના અસખ્ય જીવો આપણી
નજરે પડી રહેલા છે તે બધાનુ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોના શાસ્ત્રોથી
જેટલુ જોઇ શકશો તેટલુ સાખ્ય આદિ કોઇ પણ મતવાળાના
સિદ્ધાતથી જોઇ શકશો જ નહી

નરકના જીવો-તેમના શરીરનુ, આયુષ્યનુ, દેવતાઓના શરીરનુ, તેમના આયુષ્યનુ પ્રમાણુ સ્વર્જ્ઞના સિદ્ધાતમા છે વૈદિકોમા-વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા નથી તેઓ તે ગતિમા પડેલા આદિના છે, પણુ અનાદિના નથી તેથી યાચિતમડન રૂપના હોવાથી વિચારવાની જરૂર છે

વૈદિકના પડિતો ગગા નદીના પ્રદેશોમા પસર્યા પછી જે પોતાની ઉપનિષદોમા અધ્યાત્મિક તત્ત્વોના નામથી જ્ઞાનકાડ ઉભો કર્યો છે તે અને પુરાણોમા પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઈતિહાસ લખ્યો છે તે તેમના સ્વત જ્ઞાનનો વિષય નથી પરતુ સર્વજ્ઞોના વિષયમાથી લઈને તેમા ઉધુ છતુ કરીને તેમાની કેટલીક વાતો વદમૂળક ઠરાવવાને વેદોના આગમા સુદ્ધા ખેસી ઘાલેલી નજરે પડે છે તેથી મોટા મોટા પડિતો પણુ મોટા ગુચવાડામા પડી ગએલા નજર પડે છે

મહાવિચક્ષણુ અગ્રેજો કાઇક નવીન તત્ત્વ મેળવવાની અ શાથી પ્રાચીનમા પ્રાચીન ગણાતા વૈદિકોના મોટા મોટા ગ્રથો જોઇ પોતાના ધનનો, તનનો મોટો ભોગ આપી, સેકડો પડિતો શોધખોળ કરવા મડી પડયા પણુ છેવટમા પહાડ ખોદતા ઉદર હાથ લાગવા જેવુ થતા નિરાસ થઈને નહી જેવા સમુદાયવાળા સર્વજ્ઞોના ગ્રથો તરફ દ્દષ્ટિ કરવા લાગ્યા તે ગ્રથો જોતા કાઇક આશાવાદી થતા આગળ વધવાનો પ્રયત્ન કરતા રહ્યા છે પરતુ પછળ ગએલા અમકાના પડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિષયોમાથી લઈને એવુ તો કોકડુ ગુચવી દીધેલુ છે કે તે ગુચ ઉકલવાને હજુ સુધી તેઓ

સમર્થ થઇ શક્યા નથી પરન્તુ એટલુ તો જરૂર બતાવતા ગયા છે કે—"પ્રથમનુ વૈદિક સિદ્ધાંત સિંધુ નદના પ્રદેશથી દેખાતુ ત જુદા જુદા પ્રકારનુ છે અને તે ગંગા નદીના પ્રદેશથી દેખાતુ તે જુદા પ્રકારનુ છે," આવા પ્રકારની જે શોધ કરી છે તે કોઇ સાધારણ પ્રકારની નથી

જ્યારે આપણે ખરા વિચારમ ઉતરીશુ ત્યારે એજ માલમ પડશે કે વૈદિકના પડિતો જ્યારથી સર્વજ્ઞના પરિચયમા આવ્યા છે ત્યારથીજ તેઓ સર્વજ્ઞ માથી લઇને પોતાની બધી બાજી ફેરવતાજ નજરે પડે છે કેટલીક વાતો પછળથી વેદોના પણ દાખલ કરેલી નજરે પડે છે

જુવો કે—ઋગ્વેદમા જગતના સ્રષ્ટા અનેક દાખલ કરીને પણ સતોષ ન માનતા-વિષ્ણુને પણ જગતના ઉત્પાદક તરીકે ઋગના આદ્ય મંડળમા દાખલ કરી દીધા છે તેટલાથી જ પણ સતોષ ન થતા ઋગ્વેદના દશમા મંડળમા પ્રજાપતિના ત્રણ ચાર સૂક્તો દાખલ કરેલા નજરે પડે છે તે બધા પ્રકારના જગતના ઉત્પાદક શુ વાસ્તવિક સ્વરૂપના છે કે પાછળથી કલ્પિત રૂપના છે ?

બીજી વાત આ પણ વિચારવાની છે કે—

સાખ્ય, નૈયાયિક, વૈશેષિક, અદ્વૈત મતાદિનુ સ્થાપન કરવાવાળા જે મતવાદીઓ છે તે બધાએ પ્રાયે વસ્તુના એક એક અશને મુખ્ય માનીને તેનુ સ્થાપન કરવાવાળા છે નવીન વસ્તુના

દરેક જુદા જુદા અંશોની અપેક્ષા નાખીને વસ્તુનુ સ્વરૂપ બતાવ વાવાળા છે પરતુ એકજ પક્ષના કદાગ્રહવાળા નથી તેઓ **સ્યાદ્વાદી**ના નામથી ઓળખાય છે અને તે બધાએ એકાત-વાદીઓને પોતાની કક્ષામા લઇને ચાલવાવાળા હોવાથી સર્વાગ સિદ્ધ રૂપના ગણાય છે આજકાલના જેટના વિચક્ષણ પડિતો છ તે બધાએ પડિતોએ અનેકાતના પક્ષને સહકાર જ આપેલો છ તેમાના ઘણા ખરા પડિતોના વિચારો મારા ગ્રથથી પણ જોઇ શકશો તો પછી સર્વજ્ઞોની ઉત્પત્તિ સાખ્યાદિક અસર્વજ્ઞોથી લખવામા જે આવી છે તે ભ્રમમૂલક ગણાશે પણ સત્યરૂપની ઠરશે નહીં

છેવટના બે શબ્દો

જૈન, બૌદ્ધ અને વૈદિક એ ત્રણે આ ચાલતા સમયમા પણ હિંદુસ્તાનમા ધર્મના પાયા નાખવાવાળા છે ઇ સ પૂર્વે એક હજાર વર્ષના લગભગમા ૨૩ મા તીર્થકર હતા થોડા વખત પછી ૨૪ મા તીર્થકર શ્રી મહાવીર પણ નાયક હતા મહાવીર સર્વજ્ઞપણાનો દાવો કરે છે એમ બૌધ્ધો પણ કહેતા બૌધ્ધો સર્વજ્ઞપણાનો દાવો કરતા નથી તેઓ તો કહે છે કે-**सर्वं पश्यतु मा वा इष्टमर्थं तु पश्यतु** વૈદિકોમા કોઈ નાયક જણાતો નથી તેમનામા સ્વતત્રપણાનુ જ્ઞાન યજ્ઞ યાગાદિકનુ હતુ તેથી એજ સિદ્ધ થશે કે-બીજામાથી લઇને પોતાનામા ઉધુ છત્તુ કરેલુ છે સર્વજ્ઞમાથી લઇને જે ઉધુ છત્તુ કર્યું છે તે તો જૈન-વૈદિકની તુલના રૂપથી કેટલુક લખીને બતાવ્યુ છ

નર્વજ્ઞોએ અનેકાત મતને જાહેર કરી બીજા બવાએ એમાત પક્ષવાળાઓને પોતા ી કક્ષામા લઇને ચાલવાનુ કહેલુ છે કહુ છે કે–"જિનવરમા સઘળા દશન છે, દર્શને જીનવર ભજન રે, સાગરમા સઘળી તટિની સહી, તટિની એ સાગર ભજનારે" અને એ અનેકાતના પક્ષને આજકાલના બાહોશ પડિતોએ મહકારજ આપેલો છે યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર વિચક્ષણ પડિતો કરી શકે છે એટલુ જ કહીને હુ નિવૃત્ત થાઉ

જૈનધર્મની પ્રવૃત્તિ મહાવીરથી કે ઋષભદેવથી ?

જૈનધર્મની પ્રવૃત્તિ ઋષભદેવથી થએલી જૈનો માને છે પૂર્વના તીર્થંકરોને ઘણુ લાબુ છેટુ પડી ગયુ છે પરતુ–૨૩મા તીર્થંકર તો ઇ સ પૂર્વ ૧૦૦૦ ના સૈકામા વિદ્યમાનજ હતા આ વાતને તો ઇતિહાસકારો કબૂનજ રાખે છે તેથી એક હજારમા સૈકાથી સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો નવીન રૂપના કરીથી કેનાયા પછીથીજ તે બધા દર્શનકારો ી નવીન રૂપથી ઉત્પત્તિ થએલી છે એવો વિચાર કરવાથીજ ઇતિહાસકારોથી થએલી ભૂલ સુધરશે ઇ સ પૂર્વ છઠ્ઠા સૈકામા ૨૪માતીર્થંકર વિદ્યમાન હતા બીજા પણ ત્યાગીઓના ટોળા ફરતા હતા વૈદિકોમા ત્યાથી ચાલેલી ભેલસભર ગડમથલ ઇતિહાસકારોને દેખાઇ રહી છે તેના પૂર્વકાલમા સૂક્ષ્મ રૂપે ચાલેલી ગડમથલ તેઓની નજર તળે આવેલી જણાતી નથી આ ચાલુ જમાનામા ઇ સ પૂર્વે એક હજારના સૈકા પછી સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોજ દર્શનકારોની ઉત્પત્તિ થવામા મુખ્યતાએ કારણ છે, એવુ ફરીથી વિચારમા આવશે

ત્યારેજ ઇતિહાસ વેત્તાઓને સત્યરૂપે સમજાશે જેનોનો છઠ્ઠા સૈકાથી જે વિચાર ક વામા આવે છે તે ભૂન ભરેલો ચાલે છે એમ હુ મારા અનુભવથી ચોક્કસ કહી શકુ છુ અને આ જગોપ -ડૉ હર્મન્ જેકોબીના વિચારો ટાકીને બતાવુ છુ -**જેન સૂત્રોની પ્રસ્તાવના ભાગ બીજામા**-ડૉ જેકોબી લખે છે કે-" વૈશેષિક દર્શન સાથે જૈનોના કેટલાક વિચારો મળતા આવતા હોવાથી જૈન-દર્શનની ઉત્પત્તિ તેના પ્રીથી થઇ છે એવો જે મત ડૉ ભાંડારકરે ઉપસ્થિત કરેલો છે તેના સાથે હુ સમત થઇ શકુ તેમ નથી (જુએ જૈનેતર દષ્ટિએ જૈન, ભાગ બીજો પૃ ૭૯) આગળ પૃ ૭૯ મા-વૈશેષક અને જૈન દર્શન વચ્ચે મૂળ સિદ્ધાતોમા ભેદસૂચક એવા કેટલાક ઉદાહરણો નીચે પ્રમાણે છે-પહેલાના મતે આત્માઓ અનત અને વ્યાપી (વિભુ) છે પ તુ-બીજાના (જૈનોના) મતે તેઓ મર્યાદિત પરિમાણવાળા છે વૈશેષિકો-ધર્મ અને અધર્મ ને આત્મના ગુણો માને છે પરતુ ઉપર જણાવ્યુ તેમ જૈનો તે બન્ને એકજાતના દ્રવ્યો માને છે એક બાબતમા એક વિરૂદ્ધ વશેષિક વિચાર અને તદ્દભિન્ન જૈનસિદ્ધાત વચ્ચે કેટલુક સાદશ્ય જોવામા આવે છે વૈશેષિક મતમા ચાર પ્રકારના શરીરો માનેલા છે-પાર્થિવ શરીર જેવુ કે-મનુષ્ય-પશુ આદિનુ, જલીય શરીર જેમ વરૂણની સૃષ્ટિમા છે, અગ્નીય શરીર જેમ અગ્નિની સૃષ્ટિમા, અને વાયવીય શરીર જેમ વાયુની સૃષ્ટિમા મળી આવે છે આ વિચિત્ર વિચાર સાથે સદ્દશતા ધરાવનારો જૈનદર્શનમા પણ એક વિચાર છે જેનો-પૃથ્વીકાય અપ્કાય, તેજસ્કાય અને વાયુકાય એમ ચાર

કાય માને છે આ ચાર (૪) મૌલિક પદાર્થો કે જે મૂળતત્ત્વો છે અથવા તો તે ા પણ સક્ષ્મ ભાગો છે, તેની અદર એક એક વિશિષ્ટ આત્મા રહેલો છે એમ તેઓ માને છે આ જડ-ચતન્ય વાદનો સિદ્ધાત ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અસલ અચેતનવાદનુ પરિણામ છે આ બન્નેમા જૈનમત વધારે પ્રાચીન છે (વિશેષ ત્યાથી જોઇ લેવાની ભલામણ કરૂ છુ)

એજ ડૉ જેકોબીએ-**જૈનસૂત્રોની પ્રસ્તાવના** ભાગ પહેલામા જૈનોની માન્યતાવાળા " પૂર્વો " નો અર્થ સમજાવતા તેની ટીપમા જણાવ્યુ છે કે- "પૂર્વ શબ્દનો અથ જૈનાચાર્યોએ નીચે મુજબ સમજાવેલો છે-તીર્થંકરે પોતેજ પ્રથમ પોતાના ગણધર નામે પ્રસિદ્ધ શિષ્યોને પૂર્વોનુ જ્ઞાન આપ્યુ હતુ ત્યાર પછી ગણધરોએ અગોની રચના કરી આ કથન, પહેલાજ તીર્થંકરે અગો પ્રરૂપેલા છે એવા આગ્રહ સાથે જેટલે અશે અંકગ્ય ધરાવતુ નથી તેટલે અશે તે ખરેખર સત્યાભિત લેખવા યોગ્ય છે " (જૈનેતર ભાગ બીજો પૃ ૨૪ ની ટીપમા)

ડા જેકોબીના કથનનો તાત્પર્ય એ છે કે—

બીજા મતવાળાઓ કહે છે કે અમો અનાદિઅનાદિના છિએ જૈનો નજીકમા થએલા તીથકર શ્રીપાર્શ્વનાથનુ પણ શાસન જાહેરમા ન બતાવતા આજે ૨૪ મા તીર્થંકર શ્રીમહાવીરનુ શાસન માન્ય કરેલુ બતાવે છે તેથી આ અવસર્પિણીમા પહેલા ૧, ઋષભદેવથી જૈન શાસન ચાલતુ આવેલુ એમ જે જૈનો કહે છે તે સત્યરૂપનુ જ ઠરશે વૈદિકોએ વિષ્ણુના-મત્સ્ય, કૂર્માદિક

૨૪ અવતારો બતાવતા ઋષભદેવને ૮ મા અવતાર રૂપે ગોઠવ્યા છે, તે પણ ડૉ જેકોબીના કથનની સત્યતાની સાક્ષીની જ બતાવે છે કે જૈનધર્મ ઋષભદેવથી જ ચાલતો આવેલો છે પણ જૈનોનો ઇતિહાસ કલ્પિત રૂપનો નથી

॥ વૈદિક સાહિત્ય બે પ્રકારના સ્વરૂપવાળુ છે

(૧) પ્રથમનુ કોઈ અતિ પ્રાચીન મનાતુ સિંધુ નદીના પ્રદેશમા કર્મકાંડના નામથી મોટી પ્રસિદ્ધિને પામેલુ

(૨) બીજા પ્રકારનુ વૈદિક સાહિત્ય ગગા નદીના પ્રદેશથી જ્ઞાનકાંડના નામથી પ્રસિદ્ધ કરવામા આવેલુ

પ્રથમના સાહિત્યનો વિષય-અગ્નિ, વાયુ અને સૂર્ય એ ત્રણ દેવોના નામથી ઋગ્-યજુ અને સામ એ વેદત્રયીની પ્રસિદ્ધિને પામેલુ

ઇદ્ર, વરૂણ આદિ દેવો ની પાસે મ્હોટા ભાગે પોતાના સ્વાર્થ ની પ્રાર્થનાઓથી ભરેલુ

યજ્ઞ યાગાદિક વિધાનના લોભોથી અનેક પારત્રિક સુખ સપત્તિની લાલચવાળુ, રાજા મહારાજાઓથી મ્હોટા આડ બરથી થતુ આવેલુ તેથી તે કર્મકાડ મ્હોટી પ્રસિદ્ધિને પામેલુ પરતુ આજ કાલના શોધક પડિતોને તમા પુનર્જન્મનો સિદ્ધાત તેમજ અદષ્ટરૂપ કર્મનો સિદ્ધાત નજરે ન પડવાથી બાલખ્યાલ જેવુ ગણી કાઢેલુ તે વૈદિક સાહિત્ય પ્રથમ પ્રકારનુ હતુ

બીજુ ગગા નદીના પ્રદેશથી જ્ઞાનકાડના નામથી પ્રસાર પામેલુ વૈદિકસાહિત્ય તે ઉચા દરજાનુ ગણવામા આવતુ

જૈનોની માન્યતા પ્રમાણે એ ભૂમિ પર ૨૪ તીર્થંકરો થતા આવ્યા છે પહેલા તીર્થંકર શ્રીઋષભદેવથી તે ૯ મા, ૧૦ મા તીર્થંકર સુધી તો એ બ્રાહ્મણ વર્ગ તીર્થંકરોના તત્ત્વને માન્ય રાખીનેજ ચાલવા વાળો હતો પછી કોઇ કાળદોષના પ્રભાવથી સર્વજ્ઞોના શાસનનો સર્વથા લોપ થતો ગયો એટલે ઉપદેશના અધિકારવાળો આ બ્રાહ્મણ વર્ગજ સ્વતંત્ર રૂપનો બન્યો પછીથી જે તીર્થંકરો થતા આવ્યા તેમની સાથે કેટલાક મળતા થઇ જતા તો કેટલાક વિરોધમા પણ રહેતા, એમ ચાલ્યા કર્યું પરંતુ તેવીશમા તીર્થંકરના સમયમા અનેકમતના ત્યાગીઓના તરફથી યજ્ઞ યાગ દિકનો અનાદર થતા ગૃહસ્થોના તરફથી પણ તે યજ્ઞ યાગા દિકનો આદર ઓછો થતા તે ત્યાગીઓના મળતા થઇ તેમનામાથીજ પોતાની અનુકૂલતા પ્રમાણે વિષયોને લેતા ગયા અને જ્ઞાનકાંડના નામથી ઉપનિષદો તૈયાર કરવા માંડી તે કર્મકાંડની બાજી પ્રાયે બ્રાહ્મણગ્રંથોથી ફેરવતા ઉપનિષદોમા તો તદ્દન ફરી ગએલી માલમ પડે છે મોટા ભાગે તો સર્વજ્ઞોમાથીજ લઇને વધારે ઉધુ ઘત્તુ કરેલુ નજરે પડે છે ઘણા ખરા વેદના પક્ષ કરવાવાળાએ સૂત્રાદિક ગ્રંથોની રચના કરવાવાળા છે જીવાદિક વાતોનુ કે પાપ-પુણ્ય આદિ કર્મની વાતોનુ જે વેદોમા નામ નીશાણ પણ જણાતું ન હતુ તેવા પ્રકારની વાતો પાછલના નવીન ગ્રંથોમા કયા નવીન જ્ઞાનીઓની પાસેથી મેળવીને લખવામા આવી ? ભલે તેઓ પક્ષમા મોટા હશે પરંતુ સર્વજ્ઞોથી જ્ઞાનમા તો મોટા નથી જ સર્વજ્ઞોના વિષયોમાથી લઇને પોતે મહર્ષિક બન્યા છે તેમને જ ગોજગોપર હળકા ચિતરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે તે

તેઓની મજ્જનતા કેટલી બધી હશે ? તે તો ભાગ્ય ગ્રથી પણ આપ મજ્જનો જોઈ શકશો ? જો કે તે મર્વે દશ નકારોએ અને ઉપનિષદ્કારોએ અગ્રજ્ઞાના તત્ત્વોમધી લઈને પોતાના ગ્રથોમા ક્રમ વિનાના તે ત્ત્વો ઉધા છત્તા લખ્યા છે તેથી પણ યૂરોપ દેશના પડિતો ચકિત થાય છે, ત્યારે સર્વજ્ઞોનાના ક્રમવાર તે વિષયોને જોના તો જરૂર આનન્દિત થશેજ જેમ હેન્-વૈદિક પડિત વાસુદેવ નરહર ઉપાધ્યે-જૈન વિષે એ શબ્દો લખન છેવટમા લખે છે કે—" ગૌદ્ધ અને જૈન ધર્મો એનો જેનો જેવો સબધ તેઓની નજરમા આવનો જશે તેમ તેમ આ નવીન મળેલી વિલક્ષણ રત્નોની અગાધ ખાણ દેખીને તેઓનુ મન આનદ સાગરમા તલ્લીન થઇ જશે એટલુજ આ ઠેકાણે કહેવુ બસ છે "

વળી જુવો-દક્ષિણના વૈદિક પડિત લક્ષ્મણ રઘુનાથ ભીડે જૈનોના સબધે દશ લેખો આપતા દશમા લેખમા લખે છે કે—" જૈનધર્મ એ વિકૃત હિદુધર્મ છે એમ કહેવામા આવે છે પરતુ વસ્તુત સનાતન અને પુરાતન એવા જૈનધર્મનુ વિકૃત સ્વરૂપ એ હિદુધર્મ છે આ વાત જૈનધર્મનુ સપૂર્ણ જ્ઞાન થએવાઓને સ્વીકારવી પડશે "

આ ફકરાઓથી વિચારવાનુ કે-જૈન ધર્મની-ઉત્પત્તિ કોઇએ વૈશેષિક મતથી, તો કોઇએ સાખ્ય મતથી લખીને બનાવી છે ખરી પણ જ્યાર તેઓ આવા અનેક મહાપુરૂષોની પેઠે જૈન ધર્મનુ ખરૂ સ્વરૂપ સમજશે ત્યારે તેઓને પોતાની ભૂલો

સુધારીને સર્વ દર્શનકારોમા અને સર્વે મતાવલંબીઓમા આદિ અનાદિના જૈન ધમ નેજ સત્યરૂપનો સ્વીકારવો પડશે

વળી—અમારા ગુરૂવર્યના ઉપર યોગજીવાનદ પરમહંસનો આવેલો પત્ર—તેમાથી કિંચિત્—" એક જૈન શિષ્યકે હાથ હો પુસ્તક દેખા વો લેખ ઇતના સત્ય, વો નિ પક્ષપાતી, મુઝે દિખ પડા કે—માનો એક જગત્ છોડ કરકે દૂસર જગતમે આન ખડે હો ગયે આબાલ્યકાલ ૭૦ વર્ષમે જો કુછ અધ્યયન કરા, વો વૈદિકધર્મ બાધે ફિરા સો વ્યર્થસા માલુમ હોને લગા પ્રાચીન ધમ, પરમ ધર્મ, સત્ય ધર્મ, રહા હો તો જૈન ધર્મ થા જિસકી પ્રભા નાશ કરનેકો વૈદિક ધર્મ, વો ષટ્શાસ્ત્ર, વો ગ્રથકાર ખડે ભયે થે વેદિક વાલે કહી વો લી ગઈ સો સબ જૈન શાસ્ત્રોસે નમુના ઇકટ્ઠી કીઇ હૈ, ઇસમે સદેહ નહી હૈ "

(વિશેષ જુઓ—જૈનેતરદ્રષ્ટિએ જૈન પૃ ૭૮)

એ ગ્રથમા—૪૦—૪૫ મોટા મોટા પડિતોના લેખો એવાને એવા જોઇ શકશો કિંમત રૂ ૧)

પુનર્જન્મના સિદ્ધાત વિષે મૅકડોનલ શાહેબના વિચારો —સ સા પૃ ૫૧૨ થી—

"ખરેખર હિંદુસ્તાનના લોકોનો પુનર્જન્મનો સિદ્ધાત જો કે આપણને વિચિત્ર લાગે એવો છે તો પણ એ સિદ્ધાતમા બે રીતની ખૂબી રહેલી છે

એક તો એ કે—જગતના નીતિમય શાસનમા ન્યાયનુ જે તત્ત્વ જરૂરનુ ગણાય તે એ સિદ્ધાત વડે પૂરૂ પડે છે

અને બીજુ એ કે દરેક માણુસનુ ભાગ્ય માણુસના પોતાના હાથમા છે એ અગત્યના નૈતિક નિયમનુ પણ એ સિદ્ધાતની સાથેજ આપણુને ભાન કરાવાય છે કારણ કે જેમ આ જીદગીમા કરેલા દરેક પાપકર્મનુ પ્રાયશ્ચિત કર્યા વિના માણુસનો છુટકો થતો નથી, તેમ દરેક પુણ્ય કર્મનુ શુભ ફળ પણ બીજી જીદગીમા એને પ્રાપ્ત થયા વગર રહેતુ નથી જે કર્મ કરાઈ ચૂકયા હોય તેના ફળ ભોગવ્યા વિના માણુસને ચાલતુ નથી કારણ કે મહાભારતમા કહ્યુ છે તે પ્રમાણે —

यथा धेनुसहस्रेषु वत्सो गच्छति मातरं।
तथा यच्च कृतं कर्म कर्तारमनुगच्छति ॥

"હજાર ગાયોમાથી પણ વાછરડુ જેવી રીતે પોતાની માતાને શોધી કાઢયા વગર રહેતુ નથી, તેવીજ રીતે આગળ કરાયલુ કૃત્ય તે કરનારની પાછળ ગયા વગર રહેતુ નથી

જીવની આ પરપરાને 'સસાર" એવુ નામ આપવામા આવ્યુ છે એ "સસર" તે અનાદિ ગણુવામા આવે છે કારણુ કે આ જન્મનો દરેક અનુભવ તે આગના જન્મના કૃત્યનુ પરિણામ છે, તે જન્મનો દરેક અનુભવ તે તેનાથી આગલા જન્મના કરેલા કૃત્યનુ પરિણામ છે, અને એ પ્રમાણે આપણે ગમે તેટલા પાછળ જઈશુ તો પણ એની એજ સ્થિતિ રહેશે પાપ-પુણ્યની ફળ આપવાની શક્તિને માટે સાધારણ રીતે "अदृष्ट" એ શબ્દ વપરાય છે, પણ ઘણી વાર એને માટે "कर्म" એ વધાર સાદો શબ્દ પણ વાપરવામા આવે છે "

૨ સા પૃ ૫૧૩થી—

' એ કર્મ તે મનુષ્યના જીવનનુ નિયામક છે એટલુજ નહી પણ જગતની દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિકાસનુ નિયમન પણ એ કર્મ વડેજ થાય છે કારણ કે જે કઇ બનાવ બને છે તેની ગમે તે પણ કોઇ પ્રાણી ઉપર અસર થયા વગર રહેતી નથી અને તેથી, પાપ–પુણ્યના ફળ વિષેના નિયમ પ્રમાણે તે પ્રાણીના કોઇ આગળના કૃત્યને લીધે તે બનાવ બનેલો હોવો જોઇએ

બીજી રીતે કહીએ તો, પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે પણ સચેતન પ્રાણીઓના પાપ–પુણ્યનુજ પરિણામ છે આ પ્રમાણે સઘળી વસ્તુઓનુ નિયમન કરનાર " કર્મ " ની સત્તા આગળ ઇશ્વરના સ્વતત્ર રાજ્યને માટે બીલકુલ અવકાશ રહેતો નથી આ કારણથી, જે દર્શનોમા ઇશ્વરનુ અસ્તિત્વ સ્વીકારવામા આવ્યુ છે તેમા પણ ઇશ્વરથી પણ ન તોડી શકાય એવા પાપ–પુણ્યના ફળ વિષેનો નિયમ બરાબર જાળવીને જગતને તથા પ્રાણિમાત્રને દોરવવુ એટલુજ ઇશ્વરનુ કર્ત્તવ્ય ગણવામા આવ્યુ છે આ સિધ્ધાતને વધારે મ્હોટા પાયા ઉપર લઇ જઇને વિશ્વનો જુદા જુદા કલ્પને અતે પ્રલય અને વળી પુનરૂત્પત્તિ કલ્પવામા આવ્યા છે તે પણ " સસાર " ના સિધ્ધાતનોજ એક ભાગ છે

જેના વડે કરીને જન્મ પરપરાનો અત આવે છે તે મોક્ષનો સિધ્ધાત પણ સઘળા દર્શનોમા સાધારણ છે અને તે પુન ર્જન્મના સિધ્ધાત જેટલોજ પ્રાચીન છે પ્રવૃત્તિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે, અને એ ઇચ્છાની ઉત્પત્તિ " અવિદ્યા " ને લીધે છે

લેખનો સારાશ- ‘ કર્મ ’ તે મનુષ્યના જીવનનું નિયામક, દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિકાસનું નિયમન એજ કર્મ વડે થાય છે તેથી તે પ્રાણીના આગળના કૃત્યને લીધે બનાવ હોવો જોઇએ

બીજુ—પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે સચેતન પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનુજ પરિણામ છે કર્મની સત્તા આગળ ઇશ્વરના માટે અવકાશ રહેતો નથી ઇશ્વરથી ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના નિયમને જાળવીને પ્રાણીમાત્રને દોરવવુ એટલુજ કર્તવ્ય ગણાય જન્મપરંપરાનો અંત તે મોક્ષ, સર્વ દર્શનોમા છે અને પુનર્જન્મના જેટનોજ પ્રાચીન છે પ્રકૃતિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે ”

મૅકડોનલ્ડ સાહેબના વિચારો કર્મના સબંધનાજ છે

કેટલાકો કર્મને અદષ્ટરૂપે કહે છે ખરા પણ તે આત્માની સાથે સૂક્ષ્મ પરમાણુઓના સબંધવાળુ થએલુ સર્વજ્ઞોએ દષ્ટ રૂપનુજ કહેલુ છે તેથી તેની ફેરફારીનુ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોએ હજારો શ્લોકોથી વર્ણન કરીને બતાવેલુ છે સર્વજ્ઞોએ તે કર્મની મૂળની ૮ પ્રકૃતિઓ કહી છે તે બધાના ઉત્તર વિભાગો ૧૪૮ બતાવેલા છે તે તો તેમના ગ્રંથોથીજ સમજી શકાશે પણ અહી લખવામા આવશે નહી

કેટલાકો-આત્માને વળગેલી અદષ્ટ શક્તિ, અવિકારી, પડરૂપે આત્માની સાથે જતી બતાવે છે પણ તે વસ્તુ કેવા સ્વરૂપની છે, તેનુ પરિણામ કેવા રૂપથી થાય છે તેના વિષે કંઈ પણ ખુલાશો કરીને બતાવેલો નથી

વળી કે ટલાકો કહે છે-"તે કર્મને પ્રકૃતિના તત્ત્વોની અસ્પૃષ્ટ રૂપે રહેવી શક્તિ આત્માને ચોટતી નથી" તો પછી તે પોતાનુ પરિણત આત્માના ઉપર કેવી રીતે જમાવે છે? તેનો ખુલાસો કેમ નહી કરતા ગયા હશે?

શાકરસ્વામીએ-બ્રહ્મસૂત્ર-ત્રીજા અધ્યાયના પ્રારભ સૂત્રનો અર્થ-એક વૃધ્ધ બ્રાહ્મણને સમજાવતા કહ્યુ છે કે-મરણ સમયમા એક દેહ છોડી બીજા દેહના જવુ પડે છે ત્યારે જીવને દેહનો આરભ કરનાર-પચીકૃત "પાચ મહા ભુતોના સૂક્ષ્મ ભાગો વીટલાઇ ને જાય છે" સાભળતાની સાથે તે વૃધ્ધ વ્યાસ રૂપે પ્રગટ થયા ને ખુસી થઇને ૧૬ વર્ષનુ આયુષ વધારીને આપ્યું, પછી ચાલતા થયા

વિચારવાનુ કે-અનુભવની સાથે સર્વજ્ઞોનો સિધ્ધાત જોતા અનતાનત જીવોને જ્ઞાનાવરણ આદિ માતે કર્મ વીટલાઇનેજ રહેલા છે કદાચ પરભવનુ આયુષ બાધી શકયો ન હોય તો છેવટના ભાગમા પણ બાધીનેજ જાય એટલુજ વિશેષ છે વ્યાને ૧૬ વર્ષનુ આયુષ વધારીને આપ્યુ તે સત્તા શુ તેમના હાથમાની હતી? બીજુ વિચારવાનુ કે-વેદના ઋષિઓથી તે વેદવ્યાસ સુધીમા અબજોના અબજો ઋષિઓ થઇ ગયા હશે છતા કર્મના (પાપ કે પુણ્યના) સબધમા કઇ પણ વિશેષ ખુલાસો લખીને ગએલા હોય એમ જણાતુ નથી તેથી આધુનિક શકર સ્વામીએ કેવળ નામમાત્રથી કર્મનુ સ્વરૂપ બતાવ્યુ તેટલા માત્રથી વેદ વ્યાસ ભગવાન્ મુગે મોઢે અગીકાર કરીને ખુસ થઇને

લેખનો સારાંશ-' કર્મ ' તે મનુષ્યના જીવનનું નિયામક, દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિકાસનું નિયમન એજ કર્મ વડે થાય છે તેથી તે પ્રાણીના આગળના કૃત્યને લીધે બનાવ હોવો જોઇએ

બીજુ—પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે સચેતન પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનુજ પરિણામ છે કર્મની સત્તા આગળ ઇશ્વરના માટે અવકાશ રહેતો નથી ઇશ્વરથી ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના નિયમને જાળવીને પ્રાણીમાત્રને દોરવવુ એટલુંજ કર્તવ્ય ગણાય જન્મપરંપરાનો અંત તે મોક્ષ, સર્વ દર્શનોમા છે અને પુનર્જન્મના જેટલોજ પ્રાચીન છે પ્રકૃતિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે "

મૅકડૉનલ્ડ સાહેબના વિચારો કર્મના સંબંધનાજ છે

કેટલાકો કર્મને અદષ્ટરૂપે કહે છે ખરા પણ તે આત્માની સાથે સૂક્ષ્મ પરમાણુઓના સંબંધવાળુ વર્ણવેલું સર્વજ્ઞોએ દષ્ટ રૂપનુંજ કહેલુંછે તેથી તેની ફેરફારીનુ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોએ હજારો શ્લોકોથી વર્ણન કરીને બતાવેલુ છે સર્વજ્ઞોએ તે કર્મની મૂળની ૮ પ્રકૃતિઓ કહી છે તે બધાના ઉત્તર વિભાગો ૧૪૮ બતાવેલા છે તે તો તેમના ગ્રંથોથીજ સમજી શકાશે પણ અહી લખવામાં આવશે નહી

કેટલાકો-આત્માને વળગેલી અદષ્ટ શક્તિ, અવિકારી, પડરૂપે આત્માની સાથે જતી બતાવે છે પણ તે વસ્તુ કેવા સ્વરૂપની છે, તેનુ પરિણામ કેવા રૂપથી થાય છે તેના વિષે કંઈપણ ખુલાશો કરીને બતાવેલો નથી

વળી કે ટલાકો કહે છે– તે કર્મને પ્રકૃતિના ત ત્વોની અસ્પૃષ્ટ રૂપે રહેવી શક્તિ આત્માને ચોટતી નથી' તો પછી તે પોતાનુ પરિણામ આત્માના ઉપર કેવી રીતે જમાવે છે ? તેનો ખુલાસો કેમ નહી કરતા ગયા હશે ?

શ કરસ્વામીએ–બ્રહ્મસૂત્ર–ત્રીજા અધ્યાયના પ્રાન્ભ સૂત્રનો અર્થ–એક વૃધ્ધ બ્રાહ્મણને સમજાવતા કહ્યુ છે કે–મરણ સમયમા એક દેહ છાડી બીજા દેહના જવુ પડે છે ત્યારે જીવને દેહનો આર ભ કરનાર–પ ચીકૃત "પાચ મહા ભૂતોના સૂક્ષ્મ ભાગો વી ટલાઇ ને જાય છે" સાભળતાની સાથે તે વૃધ્ધ વ્યાસ રૂપે પ્રગટ થયા ને ખુસી થઇને ૧૬ વર્ષનુ આયુષ વધારીને આપ્યુ, પછી ચાલતા થયા

વિચારવાનુ કે–અનુભવની સાથે સર્વજ્ઞોનો સિધ્ધાત જોતા અનતાનત જીવોને જ્ઞાનાવરણ આદિ સાતે કર્મ વી ટલાઇનેજ રહેલા છે કદાચ પરભવનુ આયુષ બાધી શકયો ન હોય તો છેવટના ભાગમા પણ બાધીનેજ જાય એટલુજ વિશેષ છે વ્યાસે ૧૬ વર્ષનુ આયુષ વધારીને આપ્યુ તે સત્તા શુ તેમના હાથમાની હતી ? બીજુ વિચારવાનુ કે–વેદના ઋષિઓથી તે વેદવ્યાસ સુધીમા અબજોના અબજો ઋષિઓ થઇ ગયા હશે છતા કર્મના (પાપ કે પુણ્યના) સબ ધમા કઇ પણ વિશેષ ખુલાસો લખીને ગએલા હોય એમ જણાતુ નથી તેથી આધુનિક શ કર સ્વામીએ કેવળ નામમાત્રથી કર્મનુ સ્વરૂપ બતાવ્યુ તેટલા માત્રથી વેદ વ્યાસ ભગવાન્ મુખે મોઢે અ ગીકાર કરીને ખુસ થઇને

આતતા થયા તેથી વિચાર થાય છે કે–શ કર સ્વામીએ આ નામ માત્રનો પણ કર્મનો સિધ્ધાંત કયા નવા ઇશ્વર પાસેથી શોધીને વેદ વ્યાસને ખુશ કરી દીધા હશે ?

સાથે એ પણ વિચારવાનુ છે કે–કેવળ જગતના કર્તા ઇશ્વર છે એવી માન્યતાવાળા વેદોને મુખ્ય રાખીને ઘણા ખરા દર્શનકારોની ઉત્પત્તિ થએલી છે તે બધા દર્શનકારોને પણ આ કર્મના સિધ્ધાંતને પોતાનામા દાખલ કરવો પડયો છે કે જે કર્મની સ તા આગળ તે બધાએ ઇશ્વરોને રાકડા જેવુ થવુ પડયુ છે તે કર્મના સિધ્ધાંતને બતાવનારા ઇશ્વર મોટો માનવો કે કર્મની સ તા આગળ રાકડા બનેલા ઇશ્વરોને મોટા માનવા ?

" ઇશ્વરથી તોડી ન શકાય એવા–પાપ–પુણ્યના નિયમને જાળવીને પ્રાણી માત્રને દોરવવુ એટલુજ કર્તવ્ય ગણાય "

આમા વિચારવાનુ કે–જેવી રીતે તેઓ અઘોર કર્મોની સ તાને તોડીને પોતે સર્વજ્ઞ ઇશ્વરો થયા છે તેજ સત્યત ત્વોનો માર્ગ અમોને પણ બતાવતા ગયા છે એ ઉપકાર કઇ અમારા પર ઓછો થએલો નથી તેથી તેમના–ધ્યાનથી ગુણગ્રાનથી, અને તેમના બતાવેલા સત્યત ત્વોના માર્ગથી જો અમો ચાલીશુ તો અમો પણ તેઓના જેવાજ સર્વજ્ઞ ઇશ્વર બનવાનાજ જો તેઓ અમોને પોતાના સત્યતત્ત્વના માર્ગે દોરી ગયા ન હોત તો આ અનાદિકાળના અઘોર સ સારમા અનેક ધુતારાઓના હાથમા ફસી પડેલા એવા અણુઓની અમારી શી દશા થતી ? માટે તે થઇ ગએલા સર્વજ્ઞ ઇશ્વરોનોજ અમાન પર પરમ ઉપકાર થએલો છે

અને તેટલા પ્રમાણથી તેઓ અમોને જરૂર જ દોરીને ગએલા છે બાકી તેઓ અમારા ધર્મની મ તામા હાથ ઘાલતા નથી તેઓનો બતાવેલો જે મત્યત ત્વોનો સિધ્ધાત છે તે અમોને મત્યતત્ત્વના આગે દોરી જવામા અમોને ઓછા ઉપકારી થએલા નથી એજ વાત સિધ્ધ રૂપની છે

પ્રવૃતિ માત્ર ઇચ્છને આધીન છે તેમ કેવળ નથી તેમા પણ કર્મ તો પ્રેરક રહેવાના એટલુ વિશેષ છે કે પૂર્વ પુણ્યના સયોગથી તેવા સત સમાગમથી સુધારા પર ચઢી શકાય છે અને પાપના યોગે અનિષ્ટ સમાગમથી નીચેના દરજ્જે પણ ઉતરી જવાય છે મનુષ્યના ભવમા એટલુ વિશેષ સાધનપણુ રહેલુ છે

સસ્કૃત સાહિત્ય પૃ ૫૧૨ માનો લેખ મૅકડોનલ સાહેબનો લખીને બતાવ્યો છે, તેનો વિચાર સર્વજ્ઞોના સિધ્ધાતથી કરીને બતાવુ છુ

જગતની નીતિમ જે ન્યાયનુ તત્ત્વ છે તેને પુરૂ પાડનારો અને અનાદિ કાળના "સસાર" ની સ્થિતિને બતાવનારો, એવો પુનર્જન્મનો સિદ્ધાત સર્વજ્ઞોએ બતાવેલો મૂળથીજ સિદ્ધ રૂપનો છે કદાચ વચમા વ્યવધાનવાળો થયો હશે તો પણ, જૈનોના ૨૩મા તીર્થંકર ઇ સ પૂર્વે હજારમા સેકામા વિદ્યમાન હતા, ત્યાથી તો સતત ચાલતો આવેલો વર્તમાન કાળમા પણ દેખાઇ જ રહ્યો છે જૈનોની માન્યતા એવી છે કે જે તીર્થંકર થાય તેમનુજ શાસન મનાય, એટલે છેલ્લા ૨૪મા તીર્થંકરનુ શાસન ઇ સ પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકાથી મનાતુ ચાલ્યુ એટલુ જ વિશેષ છે

આમા બીજુ વિચારવાનુ કે—૧ નરક, ૨ તિર્યચ ૩, મનુષ્ય, અને દેવ એ ચાર ગતિના જીવોનો વિચાર સર્વજ્ઞના સિદ્ધાન્તમા વિસ્તારથી કરવામા આવેલો છે એક એક જાતિમા અનેકા અનેક ભેદો છે બીજી તિર્યચના ગતિમા પણ અનેક ભેદો છે તેના જે કેવળ એકેંદ્રિયના જીવો છે તેનાજ મોટા પાચ ભેદો બતાવેલા છે ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેજસ્કાય (અગ્નિકાય), ૪ વાયુકાય, અને ૫ મો વનસ્પતિકાય આ પાચે કાયના જીવોને એકેંદ્રિયના સ્વરૂપવાળાજ બતાવેલા છે તેમા જે પૂર્વના ચાર ભેદ છે તે તો અસખ્ય–અસખ્ય જીવોથી વ્યાપ્ત સ્વરૂપના બતાવેલા છે અને તે જીવો પ્રાયે અસખ્યાતા કાળસુધી પોતાની જાતિમાજ મરણ જીવન કર્યાજ કરે છે પછી કોઇ ભવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની ગતિઓમા ચઢતા જાય છે, પાચમો જે વનસ્પતિ કાયનો ભેદ છે તેના પણ બે મોટા વિભાગ છે ૧ પ્રત્યેક વનસ્પતિ નામનો અને બીજો સાધારણ વનસ્પતિ કાયના નામનો છે પહેલો ભેદ—વૃક્ષ કે, વેલ, આદિના નામથી ઓળખાય છે તેમા છાલ, પત્ર ફુલ, ફળ, આદિમા જુદા જુદા જીવો રહેલા છે તેથી તે પ્રત્યેક વનસ્પતિના નામવાળો છે તેથી તે જીવો પણ પ્રાયે અસખ્યાતા કાળસુધી એકેંદ્રિયની જાતિમાજ જન્મ અને મરણ કર્યા કરે છે પછી ભવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની જાતિમા ચઢતા જાય છે જે વનસ્પતિના જીવો એકજ પિડમા અનત જીવો વ્યાપીને રહેલા હોય છે તે સાધારણ વનસ્પતિના નામથી ઓળખાય છે અને તે જીવો પ્રાયે અનતા કાળ સુધી તેમાને તેમા જ મ રણ કર્યાજ કરે છે પછી કોઇ ભવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની

પાયરીપર ચઢતો જાય છે કેટલાક જીવો બતાવેલા કાળથી ઓછા કાળમા પણ ઉપરની પાયરી પર ચઢતા જાય તેથી સર્વત્ર પ્રાય શબ્દથી સૂચના કરવામા આવી છે

આ ઉપર બતાવેલા જીવો હળવામા હળવા કેવળ પોતાના શરીર માત્ર ના સાધનથી નિર્વાહ કરી મરણ-જીવન કરી રહેલા છે તેથી એકજ ઇંદ્રિયના મનાયલા છે

તેથી અધિક પુણ્યના યોગે જેણે શરીરની સાથે જીભ મેળવી છે તેવા હાલતા ચાલતા બે ઇંદ્રિયોના જીવો મનાય છે દુનિયા આખથી જોઇ શકે તેવા અનેક જાતિના કીડા

શરીર, જીભ, અને નાસિકા આ ત્રણ ઇંદ્રિયો જેણે મેળવી છે તેવા જીવો-કીડિકા, ગકણ, મંકોડા આદિની અનેક જાતિઓ છે,તે પણ અધિક પુણ્યના યોગથી ઉપરની પાયરીએ ચઢેલાજ છે

તેથી પણ અધિક પાયરીપર ચઢેલા—શરીર, જીભ, નાસિકા અને ચોથુ ચક્ષુનુ સાધન જેને મળેલુ છે તેવા જીવો—માખીઓ, મચ્છરો, કરાળિઆ આદિની અનેક જાતિઓ છે તે પણ અધિક પુણ્યના યોગથીજ ઉપરના દરજ્જે ચઢેલા છે

જેને શરીર, જીભ, નાસિકા, અને તેની સાથે સાભળવાના માટે કાનનુ સાધન મળેલુ છે તેવા જીવો-જળમા ફરનારા, પૃથ્વીપર ફરનારા, આકાશમા ઉડનારા, બે પગના કે ચાર પગના
૫ અથવા પગ વગરના જેટલા બધા જીવો છે તે તિર્યંચ પંચેંદ્રિયના નામથી ઓળખાય છે આ ઉપર બતાવેલા એક ઇંદ્રિયના જીવોથી

લઇને પચેદ્રિય સુધીન જીવો છ તે બતાવાએ તિર્યંચની જે બીજી ગતિ બતાવી છે તેનાજ ભેદો છે

વ્યકતપણે દુ ખ ભોગવવાના માટે જે આપણા પગની નીચેનુ સ્થાન છ તે નરકનુ સ્થાન બતાવેલુ છે

અને વ્યકતપણે જે સુખ ભોગવવાનુ સ્થાન આપણા મસ્ત કના ઉપર દેખાઇ રહ્યુ છે તેને સ્વર્ગના નામથી બતાવેલુ છે

નારકીમાનો જીવ અને સ્વર્ગમાનો જીવ ત્યાનો જન્મ પુરો કર્યા પછી મનુષ્યની ગતિમા કે ઉપર બતાવેલી તિર્યંચની ગતિમા નવો જન્મ ધારણ કર્યા સિવાય તેઓની ફેરફારી ત્યાને ત્યા થતીજ નથી

મનુષ્ય પોતાની મનુષ્યની જાતિમા લાગ લગટ સાત કે આઠ ભવ સુધી જન્મ ધારણ કરી શકે છે પછી તો જરૂર જ માણસની યોનિ બદલવીજ પડે છે એમ સર્વજ્ઞોના સિદ્ધાતમા સ્પષ્ટ પણે બતાવેલુ છે

આ ચારે ગતિના જીવો પાપ-પુણ્યના બધ બધવાથી થએલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓમા અનાદિકાળથી ઉચા કે નીચા ભટકયાજ કરે છે

વૈદિકોમા ૮૪ લાખ યોનિઓ લખાઇ છે ખરી પણ તે જૈનોના ૨૪ તીર્થંકરોના અનુકરણ રૂપે જેવી રીતે એકજ વિષ્ણુના મત્સ્ય, કૂર્મ, આદિ ૨૪ અવતારો ઉભા કર્યા છે તે ની પેઠે કલ્પિત રૂપની ઉભી કરેલી છ

પ્રથમ પાચ પ્રકારથી એકજ ઇંદ્રિયના જીવો જે બતાવ્યા છે તેમનાથી જ આ દુનિયાનો મોટામા મોટો ભાગ રોકાઇને રહેલો છે તેમાના અનત જીવો હજી સુધી પણ બહાર નીકળવાને પામ્યાજ નથી કેટલાક અનતા કાળ પછી તો કેટલક અસખ્યાતા-અસખ્યાતા કાળ પછી ધીરે ધીરે ઉપરની પાયરી પર ચઢતા ચઢતા તિર્યંચ પચેંદ્રિય સુધી આવી પહોચેના આપણી નજર તળે ફરી રહેલા છે હવે તેમાના કેટલાક જીવો સમભાવના યોગથી મનુષ્યની યોનિ પણ મેળવે છે પણ ઉપરની યોનિઓ મેળવવામા ઘણીજ દુસ્કર ઘટનાઓ સર્વજ્ઞોએ બતાવેની છે છતા પણ ૮૪ લાખ જીવોની યોનિના ચક્રમાથી છૂટકી જવાનો માર્ગ પણ મનુષ્યની યોનિમાથીજ મળે છે સર્વજ્ઞો થયા છે તે પણ મોટા ભાગે મનુષ્યની યોનિમાથીજ વધતા ગયા છે અને જેવી રીતે તેઓ મોક્ષના માર્ગ સુધી પહોચ્યા છે તેવાજ પ્રકારનો માગ અમોને પણ બતાવતાજ ગયા છે જો તેઓનો બતાવેલો માર્ગ અમો પકડીશુ નહી, ત્યારે તો જેવી રીતે બીજા જીવોના હાલ હવાલ થઇ રહ્યા છે તેવા હાલ અમારા પણ થયાજ કરવાના અમારી બગડેલી હાલત અમારા પુરૂષાર્થથીજ સુધરશે પણ કોઇ ઇશ્વર કે પરમેશ્વર આવીને સુધરવાનોજ નથી

સ મા પૃ ૫૧૧ થી લખાયલા લેખનો સારાશ—

" જે મહત્વના લીધે દુખ દાવની સ્થાપના થઇ તે સિદ્ધાત ઘણો અગત્યનો છે

ઋગ્ ના છેલ્ના મડલમા-મરનારનો આત્મા પાણી તરફ કે ઔષધિઓ તરફ જાય છે એ સિવાય ઋગ્ મા કઇ પણ નીશાણી

નથી એક બે ઉડતા તરંગોથી આવો વ્યાપક સિદ્ધાંત નીકળ્યો હોય એ સંભવિત નથી આ પ્રેરણા હિંદુસ્તાનના મૂળ વતની ઓથી થઇ હોય

મૃત્યુ પછી માણસનો આત્મા ઝાડના થડમાં કે પશુઓના શરીરમાં પ્રવેશ કરે છે એવી માન્યતા જંગલી લોકોમાં જણાતી એ માન્યતા ઉપરાંત પુનર્જન્મનો સિદ્ધાંત આગળ વધ્યો નથી

આર્ય લોકોએ હિંદુસ્તાનના મૂળ વતનીઓથી લીધો હોય તો પણ જીવનની પરંપરાનો સિદ્ધાંત પાપ-પુણ્યના બદલાનો નૈતિક સિદ્ધાંત સાથે ગાઢ સંબંધ છે તે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો તે યશ તો તેમને જ ઘટે છે સંસારમાં સુખ દુઃખનું કારણ શું ? એ પ્રશ્નનો ખુલાસો આ સિદ્ધાંત વડે મળે છે ”

આ લેખથી વિચારવાનું કે—

મૃત્યુ પછીના જીવનની પરંપરાનો સિદ્ધાંત દુનિયામાં ખાસ હોવોજ જોઇએ અને તે મહત્ત્વનો છે એટલું જ નહીં પણ નૈતિક સિદ્ધાંતની સાથે પણ તેનો ગાઢો સંબંધ છે, છતાં પ્રાચીન ગણાતા ઋગ્વેદમાં ઉડતા તરંગ રૂપનો દેખાતો હોય તો પછી તેની પ્રાચીનતાની કિંમત શી ? હિંદુસ્તાનના વતનીઓ પાસેથી લીધાની જે કલ્પના છે તે કોઇ તેવા સાધારણ પાસેથી મળેલો ન હોય પણ તે સિદ્ધાંત ખાસ સર્વજ્ઞોથીજ લીધેલો સિદ્ધ થશે સર્વજ્ઞની માન્યતા મુખ્યતાએ જૈનોમાં જ છે, અને તે જીવનની પરંપરાનો સિદ્ધાંત નવીન રૂપનો સ્થાપિત કરવામાં આવેલો નથી પણ અનાદિના કાળથી સિદ્ધ રૂપનો આજે પણ જૈન સિદ્ધાંતોમાં

તેવાને તેવા સ્વરૂપનો વિદ્યમાન છે વિશેષ એટલુજ કે બીજા મતવાળાઓએ તે સર્વજ્ઞોમાથી ઉપર ચોટીઓ ગ્રહણ કરેલી જોવાથી આજકાલના બાહોશ પંડિતો ચકિત થઇ યશવાદ આપવાને તૈયાર છે તો પછી સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમા જો કદાચ વિશેષ ઉતરશે તો તેઓના આનદને પાર રહેશે નહી અને અધારામા પડેલી દુનિયાને બહાર ખેચી કાઢવામા તેઓ જરા પણ પાછી પાની કરશે નહી એમ હુ ઘણા સજ્જન પુરૂષોના નિમળ વિચારોથી જોઇ શકુ છુ

મ સા પૃ ૫૧૦ થી—

"મૃત્યુ પછી દરેક મનુષ્ય-સ્વર્ગમા અથવા નરકમા અથવા માનવીઓ અને પશુઓના શરીરમા અથવા પૃથ્વી ઉપરના વનસ્પતિઓમા—નવા નવા જીવન ધારણ કરે છે અને ત્યા આગળ તેના આગલા જન્મના પાપ-પુણ્યનો બદલો તેને મળે છે એ સિદ્ધાત ઈ સ પૂર્વે છઠ્ઠા સકામા એનો તો ચોક્કસ સ્થાપિત થઈ ચૂક્યો હતો કે બુધ્ધે કઇ પણ વિચાર કરવા ન થોભતા તત્કાલ પોતાના ધાર્મિક દર્શનમા આ સિદ્ધાતનો સ્વીકાર કર્યો અને એ પ્રાચીન સમયથી તે અત્યાર સુધી હિદુસ્તાનના લોકોની એ સિદ્ધાત ઉપર અચલ શ્રદ્ધા રહી છે આ વિચિત્ર સિદ્ધાત જેની સત્યતા કોઇ પણ રીતે પ્રમાણે કદી સાબીત કરવામા આવી નથી, તે કેવળ જડવાદીઓ સિવાય હિદુસ્તાનના પ્રત્યેક દર્શનમા અને પ્રત્યેક ધર્મમા ૨૫૦૦ વર્ષ સુધી સ્વત — સિદ્ધ તરીકે સ્વીકારવામા આવ્યો એનો બનાવ માનવ બુદ્ધિ

સૃષ્ટિની સાથે સાથે બીજી એક નિરીશ્વરવાદી અને આનુભવિક ફિલસુફી ઉત્પન્ન થઇ તે ઇ સ પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામા બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયારૂપ થઇ પડી હતી

લેખનો સારાશ—ફિલસુફીની પ્રારંભસ્થા ઋગ્‌ના મોડા સૂકતોમા, અને અથર્વ એ બેમા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ—અને સ્થિતિનો વિચાર છે યજુ મા વિચિત્ર દંત કથા છે તેમા યજ્ઞ વડે કરીને સઘળી વસ્તુઓને સષ્ટા ઉત્પન્ન કરે છે એનુ વર્ણન છે વેદના અને ઉપનિષદોના વિચારો મ્હોટે ભાગે તેજ જોવામા આવે છે જે છે તે સઘળુ બ્રહ્મ છે બ્રહ્મ સિવાય કઇ નથી (બુદ્ધિવાદ) એ ફિલસુફીના પણ મુખ્ય સિદ્ધાતો છે આની સાથે નિરીશ્વરવાદી આનુભવિક ફિલસુફી ઉત્પન્ન થઇ તે ઈ સ પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામા— બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયા રૂપે થઇ પડી હતી

આ ફકરામા વિચારવાનુ કે—

ઉત્પત્તિના ત્રણ મોટા ઋગના છેલ્લા મડળના—સૃષ્ટિની સૂકતોજ પોતાનુ કલ્પિતપણુ જાહેર કરે છે

(૧) પ્રલય દશાનુ સૂકત કહે છે કે—'પ્રજાપતિએ આ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરી તેની તો કોઇને ખબરજ ન પડી"

વિચાર થાય છે કે—લેખકને ખબર તો પડીજ નથી તો પછી ઋગના છેલ્લા મડળમા કયાથી લાવીને ઓમી ઘાલી !

(૨) "હિરણ્યગર્ભ—પ્રજાપતિ એકલોજ હતો"

ऋग् मा मरेलाने कहेवामा आव्यु छे के—" पेला पूर्वना पथथी तु जा ? आपणा पितृओ गया छे त्या जा ? त्या तु यमने अने वरुणने हविओ वडे हर्षाता जोईश ? ईत्यादि घणु छे आजे तो बानख्याल जेवु जणाशे

बीजी वात ए छे के—मरना ने कहवामा आव्यु छे के–पितृओ गया छे त्या तु जा ? बीजा भवमा जनार जीवोने केवळ कर्मना आधीन थएनाओने सत्रज्ञो विना बीजा जोइ शके खरा के ?

स सा पृ ५०९ थी—फिलसुफी

हिंदुस्तानी फिलसुफीनी प्रारभदशा केवी हती ते ऋग्वेद ना मोडामा मोडा रचायला सूकतो अने अथर्ववेद ए बेमा आपणे जोइए छिए सृष्टिना उत्पत्ति विषे अने ए सृष्टिनी उत्पत्ति अने स्थितिना कारणरूप जे सनातन तत्त्व छे तेना विषे ए सूक्तोमा विचार करवामा आव्यो छे ए उप रात यजुर्वेद- मा सृष्टिनी उत्पत्तिने लगती केटलीक विचित्र तकथा छे तेमा सर्वशक्तिमान् यज्ञ वडे करीने सघळी वस्तुओने साचा केवी रीते उत्पन्न करे छे तेनु वर्णन आपवामा आव्यु छे आ वेद समयना विचारोनी साथे प्राचीन उपनिषदोना विचारोने घणो गाढो सबध छे, एटलुज नही पण म्होटे भागे एउमा तेना तेज विचारो जोवामा आवे छे जे छे ते सघळु ब्रह्म छे अने ब्रह्म सिवाय कइ पण नथी (विश्वदेवतावाद) अने बाह्य वस्तुओना तत्त्वपरीक्षा बुद्धिना पाया उपरज थवी जोइए (बुद्धिवाद) ए आ फिलसुफीना मुख्य सिद्धातो छे आ फिल-

સુફીની સાથે સાથે બીજી એક નિરીશ્વરવાદી અને આનુભવિક ફિલસુફી ઉત્પન્ન થઇ તે ઇ સ પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામા બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયારૂપ થઇ પડી હતી

લેખનો સારાશ—ફિલસુફીની પ્રારંભદશા ઋગ્ના થોડા સૂકતોમા, અને અથર્વ એ બેમા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ-અને સ્થિતિનો વિચાર છે યજુ મા વિચિત્ર દત કથા છે તેમા યજ્ઞ વડે કરીને સઘળી વસ્તુઓને સ્રષ્ટા ઉત્પન્ન કરે છે તેનુ વર્ણન છે વેદના અને ઉપનિષદોના વિચારો મ્હોટે ભાગે તેજ જોવામા આવે છે જે છે તે સઘળુ બ્રહ્મ છે બ્રહ્મ સિવાય કઇ નથી (બુદ્ધિવાદ) એ ફિલસુફીના પણ મુખ્ય સિદ્ધાતો છે આની સાથે નિરીશ્વરવાદી આનુભવિક ફિલસુફી ઉત્પન્ન થઇ તે ઈ સ પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામા-બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયા રૂપે થઇ પડી હતી

આ ફકરામા વિચારવાનુ કે—

ઋગના છેલ્લા મડળના-સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના ત્રણ મોટા સૂકતોજ પોતાનુ કલ્પિતપણુ જાહેર કરે છે

(૧) પ્રલય દર્શાતુ સૂકત કહે છે કે—'પ્રજાપતિએ આ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરી તેની તો કોઇને ખબરજ ન પડી"

વિચાર થાય છે કે—લેખકને ખબર તો પડીજ નથી તો પછી ઋગના છેલ્લા મડળમા ક્યાથી લાવીને ઓસી ઘાલી!

(૨) "હિરણ્યગર્ભ-પ્રજાપતિ એકલોજ હતો"

વિચાર થાય છે કે—કોઇ પણ જાતની સામગ્રી તો હતીજ નહી તો પછી કયા મસાલાથી આ ત્રણ લોક ઉત્પન્ન કરી દીધ ?

(૩) "વિરાટ પુરૂષ–પુરૂષ સૂકત–આ સૂકત ચારો વેદોમા છે આ પુરૂષ તે (પ્રજાપતિજ) ગોળાકરૂપ બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલીને તેનાથી પણ દશાગુલ વધીને જ રહ્યો છે

"પુરુષ એવેદ યદ્ય ભૂતયદ્ય ભાવ્યમ્

જે આ બધી દુનિયા થઇ ગઇ છે અને થવાની છે તે" આ પુરૂષના સ્વરૂપની જ છે "

વિચાર થાય છે કે—આ અમો પ્રત્યક્ષમા દેખાતા શુ તે પુરૂષ સ્વરૂપના ચિહ્નો ? જો તેમ હોય તો આ અમારી દુર્દશા કોણ કરી રહેલો છે આ સૂકત કેટલા બધા પ્રૌઢ વિચારથી લખાયુ છે ? પુરૂષ વિના બીજો કોઇ પદાર્થજ નથી એમ જો ઋગ્વેદની શ્રુતિઓ કહેતીઓ હોય તો આ ફિલસુફી નથી પણ હિંદુસ્તાનની કુજેતીજ થએલી છે

વિચાર કરો કે—આ એકજ પ્રજાપતિના એકજ વેદમા છેલ્લા ત્રણ સૂકતો શાથી ? આ પ્રજાપતિ તે પુત્રીનોપતિ નાજ છે વેદની છાપ લગાડવા પાછળથી ખોસી ઘાલ્યો છે મણિલાલભાઇ –સિદ્ધાતસારમા લખે છે કે–"યજ્ઞ પુરૂષ નવો જ દેવ કલ્પાયો (તે પુરૂષ સૂકત જ) અને તે પ્રજાપતિ જગતનો નિયતા થઇ બધાના મોખરે મોટી બ્રહ્મા તરીકે પૂજાનો થયો "

વેદ જેવા પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથોમા આવી અનેક ખોટી વાતો લખનારાઓને વેદની શ્રદ્ધા કેમ્હી આપી શકે ?

પાપ-પુણ્યના વિચારો વિનાના વેદોમા કેવળ પક્ષપાત કરનારા તે આસ્તિકો અને બધી દુનિયાને માન્ય થએલા એવા અનુભવગમ્ય-પાપ-પુણ્યના વિચારોને બતાવનાના તેમને નાસ્તિકના કહેનારા શુ સત્યવાદીઓ છે ?

આ અનાદિકાલથી ચાલતો આવેલો સ સાર, અનતા અનત જીવોથી ભરેલો, તે જીવો પોતાના પાપ-પુણ્યના સ જોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ઉચા-નીચા ભટકી રહેના છે, તેમા કલ્પના થઇ કે-એકજ પ્રજાપતિએ આ બધી દુનિયાને ઉત્પન્ન કરી, વેદમૂળક ઠરાવવા ઋગ્વેદના છેલ્લા ૧૦ મા મ ડળમા તે લખાયા એટલુ જ નહી પણ ત્રેતાયુગમા થએલા વિષ્ણુ કે જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના નામથી જાણીતા હતા તેઓ તો ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણે લોકની રચના કરતા ગયા એમ ઋગ્વેદના ૧-૭ મા, મ ડળમા લખાયા હતા તે કયા કાળમા લખાયા હતા ? અને આ પ્રજાપતિએ ફરીથો કયા કાળમા આ સૃષ્ટને ઉત્પન્ન કરી ? વિષ્ણુના હકમા પ્રજાપતિએ શા કારણથી હાથ ઘાલ્યો ? પુરાણોના લેખો જોતા બ્રહ્મા અને વિષ્ણુ આ બન્ને દેવો-દૈત્ય, દાનવોની મોટી આફતોમા આવી પડેલા બતાવ્યા છે, માટે પડિતોને સત્યાસત્ય વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ કે જેથી સત્યનો પ્રકાશ બહાર પાડે

પૃ ૫૦૯ થી—સ સા. મા મૅકડોનલ્લ શાહેબના વિચારો

ઉપનિષદોની ફિલસુફી અવ્યવસ્થિત દશામા છે પણ આસરે ઇસ્વી-નના પહેલા સૈકાગા માઠીને ધીમે ધીમે આ તેમજ બીજા વિચારોને સુવ્યવસ્થિત કરીને ગ્રથના રૂપમા મૂકવામા આવ્યા

હના, બધા મળીને નવ દર્શનો જોવામા આવે છે તેમાના કેટલાકની ઉત્પત્તિ ઇસ્વીસન પૂર્વે છઠ્ઠા સૈકામા થઇ ચુકી હતી એમ ચોકકસ જણાય છે

જે છ દર્શનો આસ્તિક કહેવાય છે તેમાના આખા ચાર અગાઉ નિરીશ્વરવાદી હતા, અને એક તો હમેશાજ નિરીશ્વરવાદી રહ્યુ હતુ આ વાત પ્રથમ દશને કદાચ નવાઇ ભરેલી અને આશ્ચર્યકારક લાગશે પણ બ્રાહ્મણ વર્ણના અધિકારનો મ પુણ અને વેદના પ્રામાણ્યનો નામનો પણ સ્વીકાર કરવામા આવે એટલુજ આસ્તિકપણાને માટે અપક્ષિત છે અને વેદના દરેક દરેક સિદ્ધાતને પુરપુરા કબુલ કર્યો અથવા તો ઇશ્વરના અસ્તિત્વને માન્ય નાખવુ એવુ કઇ આસ્તિકપણાને માટે બીલકુલ જરૂરનુ નથી એવી તે વખતની સાર્વત્રિક માન્યતા હતી તેનો આપણે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને આશ્ચર્ય પામવાનુ કઇ પણ કારણ રહેતુ નથી બ્રાહ્મણ વર્ણન અધિકારને માન આપવામા આવે અને વે નુ પ્રામાણ્ય અમે સ્વીકારીએ છિએ એટલુ બહારથી પણ દર્શાવવામા આવે તો પછી બ્રાહ્મણ ધર્મમા મનુષ્યના વિચારો ઉપર બીજી કોઇ પણ રીતના અકુશો ન્હોતા અને તેઓને તત્ત્વચિતનના વિષયમા સ્વતત્ર વિચાર કરવાની છુટ હતી આને પરિણામે ફિલસુફીની નિરકુશ ચર્ચાઓ અને લોકમાન્ય ધર્મને અનુસાર વર્તન એ બેઉ અકકી વખતે બીજા કોઇ પણ દેશના કરતા હિંદુસ્તાનમા વિશેષ જોવામા આવતુ આસ્તિક દર્શનોમા વેદાતનો વિશ્વદેવતાવાદ અને સાખ્યનો નિરીશ્વરવાદ એ સૌથી વધાર અગત્યના છે વેદાનમ ઉપનિષદોના સિદ્ધાતોને

ચાલુ રાખવાના આવ્યા છે, તેને લીધે વેદોનો સમય પુરો થયો ત્યારથી તે અત્યાર સુધી એ દર્શને હમેંસા બ્રાહ્મણ ધર્મની ઉત્કૃષ્ટ ફિલસુફી તરીકે સબલ સ આશ્રય મેળવ્યુ છે અને સાખ્ય દર્શને જગતના ઇતિહાસમા પહેલીજ વખતે માનવ બુદ્ધિનું સપૂર્ણ સ્વાતત્ર સ્થાપિત કર્યું છે અને તત્ત્વચિંતનના ગભીર પ્રશ્નોનો કેવળ બુદ્ધિ વડેજ નિર્ણય કરવાનો એણે પ્રયત્ન કર્યો છે

પૃ ૫૨૦ થી—સાખ્ય દર્શન ઉપરથી બૌદ્ધ અને જૈન એ બે નાસ્તિક દર્શનોની ઉત્પત્તિ થઇ એ દર્શનોમા વેદનુ પ્રામાણ્ય સ્વીકારવ મા આવ્યુ નથી અને બ્રાહ્મણોની વર્ણવ્યવસ્થાનો તેમજ યજ્ઞયાગાદિકનો તિરસ્કાર કરવામા આવ્યો છે

અહિ વિચારવાનુ કે—

જૈન દર્શનની ઉત્પત્તિ સર્વજ્ઞોના સ્વતત્ર જ્ઞાનમાથી થએલી છે એમ આજ કાલના બાહોસ પડિતોથી જગજાહેર થઇ ચૂકી છે યજ્ઞયાગાદિકના પક્ષમા ભળીને સાખ્યાદિમતવાળા આસ્તિક થવા ગયા હોય તો ભલે તેઓ જાય પરતુ સઘા જગતના જીવોનુ કલ્યાણ ઇચ્છનારા એવા જૈન—અને બૌદ્ધ તેવા પ્રકારની આસ્તિકતા મેળવવાને જાય તેવો સભવ જણાતો નથી જો કદાચ તે સમયના વૈદિકના પડિતો સર્વજ્ઞોના આધ્યાત્મિક તત્ત્વોમાથી લઇને ઉપ નિષદાદિકના ગ્રથ ઉભા ન કરતા અને સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લઇને ઉધો છત્તો પણ ઇતિહાસ પોતાનામા દાખલ ન કરતા તો તેમનુ આસ્તિકપણુ કેવા પ્રકારનુ લોકોમા રહેતુ તે વિષે કાઇ કહી શકાય તેમ નથી જો કદાચ તેઓનુ આસ્તિકપણુ સત્ય સ્વરૂપનુ હોત તો આજકાલના યૂરોપના બાહોશ પડિતો જરૂર

(૧) જૈનોમા ઋષભદેવના પહેલા યુગલ ધર્મ ચાલતો હતો નાભિરાજા અંતમા કુલકર હતા, તે મરૂદેવીની સાથે જન્મેલા હતા તેમના પુત્ર ઋષભદેવ-ત્રણજ્ઞાન યુક્ત જન્મ્યા તેમણે યુગલ ધર્મનુ નિવારણ કરી લોકોને વ્યવહાર માગમા દાખલ કર્યા પછી તેઓ દીક્ષિત થઇ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી સત્યધર્મનો પ્રકાશ પણ કરતા ગયા અને પોતે આ અવસર્પિણીમા પહેલા તીર્થંકર થઇ મોક્ષમા ચાલ્યા ગયા

વૈદિકોમા—નાભિરાજાએ-મેરૂ પર્વતની * દીકરી, મેરૂ દેવીના સાથે લગ્ન કર્યું પુત્રના માટે× યજ્ઞારંભ કર્યો

ત્યા §§ વિષ્ણુ આવ્યા, પુત્રપણે થવાનુ કબુલ કરીને પછી ઋષભદેવ પણે જન્મ્યા તે આઠમા અવતાર રૂપે થયા લોકોને શિક્ષા આપી સન્યાસી થયા પછી ગાંડા થઇને કુટકાચલ પર ગયા, ત્યા દવથી બળી મુઆ બતાવ્યા છે આમા સત્યાસત્યનો વિચાર કરવાનો ભલામણ છે

---

* પર્વતને દીકરી કાના સયોગથી ? દીકરીને દેવી કોણ કહે છે? વિચારવાનુ

× સર્વેનોનો ઇતિહાસ જોના પર્યાયદ્ધ કિના વિચારો-યાજ્ઞવલ્કય, પિપ્પલાદ, વસુ રાજા, પર્વત આદિના પછીથી જ વૈદિકમા યૂપેના નજરે પડે છે

§§ આ અવસર્પિણીમા—પહેલા વાસુદેવ ૧૧ મા તીર્થંકરના સમયથી થયેલા છે ત્યારથી 'વિષ્ણુ' ની કલ્પના અને તેમના પિતાથી-'પ્રજા-

(૨) જૈનોમા–ઋષભદેવના મોટા પુત્ર ' ભરત ' આ અવસર્પિણીમા પહેલા ચક્રવતી થયેલા બતાવ્યા છે

વૈદિકોએ–તે ભરતને એક રાજા તરીકે જાહેર કરી જડ ભરતના નામથી પ્રસિદ્ધિમા મુકેલા છે

(૩) સર્વજ્ઞોમા—સ્વાભાવિક રીતે સાઠ (૬૦) હજાર પુત્રના પિતા ' સગર ' બીજા ચક્રવર્તી થએલા તેમના પુત્રો ગગાને અષ્ટાપદના ઘેરાના માટે લાવતા નાગકુમાર દેવતાના કોપથી ભસ્મ થએલા બતાવ્યા છે

વૈદિકોના–મહાદેવના વરદાનથી સાઠ હજાર પુત્રના પિતા સગર રાજાને યજ્ઞ કરતા બતાવી, તેમના પુત્રો ઘોડો લેવાને ગયા, ત્યા કપિલના નેત્રાગ્નિથી બળીને ભસ્મ થયા ચોથી પેઢીના ભગિરથે–ગગા સ્વર્ગમાથી ઉતારી, તેઓને લાખો વર્ષ પછી સ્વર્ગમા પહોચતા કર્યા તેમના પુત્રોને કે, ભસ્મને ? એનુ જરૂર વિચારવાનુ

(૪) સર્વજ્ઞોમા–૧૧ મા તીર્થંકરના સમયમા 'જિતશત્રુ' એક મહાન રાજાએ–પોતાની પુત્રી મૃગાવતીની સાથે, સબધ જોડ્યો તથા લોકોએ પ્રજાપતિ બીજુ નામ પડ્યુ

વૈદિકોમા–તે પ્રજાપતિને–બ્રહ્મા રૂપે ઓળખાવી, મૃગિરૂપ પુત્રીની પાછળ હરણ રૂપે દોડતા બતાવ્યા બીજા પણ અનેક વિકૃતિવાળા સ્વરૂપથી ચિત્રીને, તે પ્રજાપતિને ચારે વેદોમા, જગતના કર્તા હર્તા રૂપે દાખલ કરી દીધા હોય, એમ સમજાય છે

બધી વાતોમા સાચુ શુ હશે ? વિચાર વાની ભલામણ કરુ છુ

(૫) સર્વજ્ઞોમા—આ અવસર્પિણીમા—વાસુદેવના નવ ત્રિકો, ×સુધીમા થએલા બતાવ્યા છે

તેના પહેલા ત્રિકનુ મડાણ પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ થી શરૂ ાટમુ, ત્રિક—રામ લક્ષ્મણ અને રાવણનુ છે ૯ મુ, ત્રિક—ભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરાસધનુ થતા ાવે ત્રિકો સમાપ્ત ેલા છે

, પરતુ પહેલા ત્રિકમા આ પ્રજાપતિથી—અચલ—બલદેવ, પૃષ્ઠ-વાસુદેવ છે તેમના શત્રુભૂત અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવ છે તેવાસુદેવ વાસુદેવના હાથથીજ મરે એવો અનાદિનો નિયમ તે પ્રમાણે આ અવસાપણીમા નવે ત્રિકોમા બનેલુ છે, અને પ્રમાણે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા લખાયલુ પણ છે હાલ ાહરણમા—લક્ષ્મણના હાથે રાવણનુ, અને શ્રીકૃષ્ણના હાથે રાસધનુ, મરણ થએલુ લેખાવાન મુકેલુ છ

આ પ્રજાપતિથી લઇને નવે ત્રિકોનો વિષય વૈદિકોમા વેદોથી ઇને પુરાણો સુધીમા—કેવા વિકૃતિના સ્વરૂપથી લખે છે, તેના ાણ પે કાઇક નહી જેવુ થે ડુ ઇસારા માત્રથી અહીં નુચના રૂપે ખીને બતાવુ છુ —

(૧) ૧ા મા તીર્થકરના સમયમા થએલુ પ્રજાપતિના ાથે સબધવાળુ—અચલ-બલભદ્ર અશ્વગ્રીવાદિકનુ પહેલુ ત્રિક ામમાત્રથી તો લખીનેજ બતાવ્યુ છે

(૨) ૧૨માના સમયમા—વિજય દ્વિપૃષ્ઠ અને તારક ા ત્રણનુ બીજુ ત્રિક છે

(૩) ૧૩ માના સમયમા–ભદ્ર, સ્વયભૂ અને મેરક આ ત્રણનુ ત્રીજુ ત્રિક છે

(૪) ૧૪ માના સમયમા–સુપ્રભ, પુરૂષોત્તમ અને મધુકૈટભ આ ત્રણનુ ચોથુ ત્રિક છે

(૫) ૧૫ માના સમયમા–સુદર્શન, પુરૂષસિહ અને નિશુભ આ ત્રણનુ પાચમુ ત્રિક છે

આ પાચે ત્રિકો ૧૧ માથી ને ૧૫ મા સુધી ક્રમવાર તેમના સાથમાજ થતા આવ્યા છે

છઠ–સાતમુ આ બે ત્રિકો ઘણા લાબા સમયના છેટે થએલા છે, તેથી હાલ અહીં સૂચનામા લીધા નથી આઠમુ નવમુ ત્રિક જે થયુ છે તે બે આપણા નજીકમાના છે અને જૈન–વૈદિક બન્નેમા તેઓના ઈતિહાસ લખાયલા છે તેથી આગળ પર સૂચવવામા આવશે

બલદેવ અને વાસુદેવ, આ બે તો એકજ બાપના બે પુત્રો હોય અને પૂર્ણ પ્રેમવાળા જ હોય, ત્રીજા પ્રતિવાસુદેવની સાથે શત્રુભાવ થતા લડાઇ થાય પણ બલદેવ ભાઇના સાહાય્યથી વાસુદેવના હાથથીજ પ્રતિવાસુદેવનુ મરણ થાય તે પ્રમાણે આ બધા નવે ત્રિકોમા થએલુ છે આ તો સર્વજ્ઞોના લેખથી સૂચન માત્રથી લખીને બતાવ્યુ છે

વૈદિકોમા—બધા વાસુદેવોને પ્રાયે એકજ વિષ્ણુના નામથી ઘણા ઠેકાણે ઓળખાવવામા આવેલા છે પ્રતિવાસુદેવોના નામ, પ્રાયે સર્વજ્ઞોના લેખમા બતાવેલા નામ પ્રમાણે, લેવાને તેવાજ

રહેલા આપણી નજરે પડે છે માત્ર કાર્ય ક્રમમા ભેદે થએલા આપણા જોવામા આવે છે

જેમ કે-(૧) અશ્વગ્રીવ (હયગ્રીવ) (૨) તારક, (૩) મેરક, (૪) મધુકૈટભ, (૫) અને નિશુભ ઈત્યાદિક આ બધા નવે પ્રતિવાસુદેવોજ છે, અને વાસુદેવોના (વિષ્ણુના) શત્રુભૂતના જ થએલા છે તે આપ સજ્જનો મારા લેખથી જોઈ શકશો

હવે જે કાય ક્રમમા ભેદ છે તે સૂચના માત્રથી બતાવુ છુ–સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા–પ્રતિવાસુદેવોને, ત્રણે ખ ડના રાજાઓની સાથે લડાઇ કરીને તે બધાએ રાજાઓને પે તાને તાબે કરનાર બતાવેલા છે અને જે વાસુદેવો થાય તે પ્રતિવાસુદેવોનો નાશ કરીને પોતે ત્રણે ખ ડના રાજ્યનો નિર્વિઘ્નપણાથી ભોગ કરે પણ એ બન્ને આ ભૂતલપરના અર્થાત્ આ પૃથ્વીપરના મહાન્ રાજાઓ જ છે એ વાત ખાસ ધ્યાનમા રાખી લેવા જેવી જ છે

સર્વજ્ઞોમા––અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવને ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે મારેલો છે

વૈદિકોમા––આ જગો પર ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવનુ કોઇ પણ સ્વરૂપમા નામ નિશાન પણ જણાતુ નથી માત્ર પ્રતિવિષ્ણુ અશ્વગ્રીવને જ માથુ કપાયા પછી ઘોડાના માથા વાળા ઠરાવી હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામે દેવીભાગવતથી, અને સ્કદ પુ૦ ખ૦ ૩ ના અ ૧૪-૧૫મા પ્રગટરૂપે લખેલા મારા ગ્રથથી જોઇ શકશો પહેલા અશ્વગ્રીવ––પ્રતિવાસુદેવ માથા વિનાના થયા પછી હયગ્રીવવિષ્ણુના નામથી જાહેરમા આવેલા વૈદિકોના બનાવ્યા

(२) તારક, (૩) મેરક (૪) મધુ-કૈટભ (૫) મા નિશુભ, આ ચાર પ્રતિવાસુદેવોને—દૈત્ય—દાનવોના નામથી, વિષ્ણુના સબધવાળા, વૈદિકોના પડિતોએ, કેવા પ્રકારથી વિકૃત સ્વરૂપના ચિત્રીને, લોકોને ઉધાપાટા બધવ્યા છે તે અહીં ટુક રૂપે સૂચના માત્રથી જણાવુ છુ

(૨) તારકાસુરે-કરોડો દેવતાઓને માર્યા, એટલુ જ નહીં પણ વારે ચઢેલા વિષ્ણુને પકડી લઈને કેદમા પૂરી દીધા અને તે તારકાસુર જગો જગો પર અનેક વિકૃતિના સ્વરૂપથી લખાય પ્રથમ જુવો-મત્સ્ય પુ૦ અ ૧૫૨ મા, ૨૬૬ પુ૦ ખ ૧ લા ના અ ૧૫ થી ૧૮ મા, નામાવણાદિકમા પણ અનેક વિકૃતિના સ્વરૂપના લખાયા છે

આમા જરા વિચારવાનુ કે-વિષ્ણુ જબરા કે તારકાસુર? પૂર્વકાળમા થએલા વૈદિકોના પડિતોએ પોપાબાઈનુ રાજ્ય ચલાવેલુ છે કે નહીં? વધારે શુ લખુ?

(૩) મેરક પ્રતિવાસુદેવને-કોઇ અત્યત પૂર્વ કાળમા થએલા મુરૂ દૈત્ય ઠરાવી-કૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે-તે દૈત્યે બ્રહ્માને બ્રહ્મસ્થાનથી ભ્રષ્ટ કર્યા વારે ચઢેલા વિષ્ણુને બારા યોજનની ગુફામા તગેડયા

વિચારવાનુ કે-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મુરૂ દૈત્ય-આ ત્રણમા મોટી સત્તાવાળો સત્ય રૂપનો થએલો ગણતીમા કોને રાખવો? જુવો બ્રહ્માડ પુ૦ માગસર સુદિ ૧૧ નો કથામા

(૪) મધુ-કૈટભ-પ્રતિવાસુદેવને-વિષ્ણુના કાનના મેલથી

ઉત્પન્ન થએના, બે દૈત્યો કનકી–બ્રહ્માને મારવા દોડેના બતા યા વારે ચઢેલા વિષ્ણુ પણ પાચ હજાર વર્ષ યુદ્ધના અતે નાઠા આ બધા લેખકો કેટલા બધા સત્યવાદીઓ હશે? અને આ બધુ તૂત કોણે ઉભુ કર્યું હશે? (જુઓ–માર્કંડેય પુ૦ અ ૭૮ મો અને દુર્ગાપાઠ અ ૧ લાના શ્લો ૬૭ થી ૬૯ મા)

(૫) નિશુભ–પચમા પ્રતિવાસુદેવ–પુરૂષસિંહ વસુદેવના હાથે ૧૫ મા તીર્થ કરના સમયમા મરેલા છે આ જગોપર નિશુભ–નમિ બે દૈત્યો લખીને, સાક્ષાત્ ગરૂડ સાથે વિષ્ણુને યુદ્ધમા ઉતારી, નાશના ભાગતા બતાવી, તે બે દૈત્યોની સત્તા મોટી બતાવી, ઉધા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પ્રત્યક્ષ રૂપે દેખાય છે (જુવો–મત્સ્ય પુ અ ૧૫૧ મો)

૯ ત્રિકોમાના પાચ ત્રિકો બનાવ્યા આગળ બાકી રહેલા ચાર ત્રિકો અવસર આવ્યેથી સૂચવીશ

આ પ્રજાપતિ–બ્રહ્મામા અને ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુમા, ટુકથી વિચારવાનું કે–

ઋગ્વેદના–૧ લા, ૭ મા, મડળના ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ, કે જે વિષ્ણુએ ત્રણ પગલા મૂકતા, ત્રણ લોકની રચના કરી દીધેલી છે અને **ગીતામા** યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરી, ભક્તોને રક્ષા કરવાનુ વચન આપી, પોતાના વૈકુંઠમા ચાલ્યા ગયા છે, તે વિષ્ણુનો વિચાર કરવાનો છે

અને બીજા પ્રજાપતિ–**બ્રહ્મા** કે, જે **ઋગ્વેદ**ના દશમા મડળમા–પ્રલય દશા થયા પછી, એકદમ સૂર્યના કિરણોના

પ્રકાશની પેઠે, આ બધી સૃષ્ટિની રચના કરી દીધી છે, તે પ્રજાપતિ –બ્રહ્માનો અને વિરાટ્નુ રૂપ ધરીને–બધા બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલી, તેનાથી પણ દશાંગુલ વધીને, ચારો દિશામા પોતે રહેલા છે, તે પ્રજાપતિ–બ્રહ્માનો વિચાર કરતા, આપણે સપૂર્ણ વૈદિક ધર્મનો, વિચાર કરવાને સમર્થ થઈ શકીશુ

અહીં હવે હુ મારા વિચારો કરીને બતાવુ છુ—

(૧) ઋગ્વેદના–૧ લા, ૭ મા મડળમા, જે વિષ્ણુને ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા બતાવ્યા છે, તે શુ સત્યરૂપના લખાયા છે ? મને તો વિષ્ણુના બીજા કાર્ય જોતા, આ વાત કોઈ બીજી વાત ઉપરથી કલ્પના કરીને, કોઈએ આ ઋગ્વેદમા ઘોસી ઘાલેલી લાગે છે

મારા બતાવેલા વિચારો ઉપરથી આપ સજ્જને પણ વિચાર કરવાને શક્તિમાન્ થશો

(૧) જો વિષ્ણુને ત્રણ પગલા મૂકતા, ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા સત્યરૂપના માનીએ, ત્યારે શું તે વિષ્ણુના સમક્ષ એક તારકાસુર કરોડો દેવતાઓને મારી શકતો ખરો કે ? અરે !! એટલુજ નહી તેણે તો વિષ્ણુને પણ કેદમાજ પૂરી દીધા આ બધા લેખકો મોટા પડિતો છે, તેથી ખાસ વિચારવા જેવુ છે

(૨) બીજી વાત એ પણ વિચારવાની કે—

જે વિષ્ણુ વૈકુઠમા જતા–ભક્તોને રક્ષા કરવાનુ વચન ગીતાથી આપતા ગયા છે, અને તે વિષ્ણુ દેવતાઓની વારે ચઢેલા છે, છતા તેમના દેખતા, એક તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી

નાખ્યા, છતા પોતે કાઇ ન કરી શકયા, પણ ઉલટા તેના કેદી રૂપના બન્યા, તે વિષ્ણુ અમારી રક્ષા કરવાને આવશે એવી આશા રાખી બેસવાથી અમારૂ શુ વળશે? આ બધા પડિતોએ મત્યરૂપનુ લખ્યુ છે કે કોઇ સત્ય જ્ઞાનીઓના વચનોમાથી લઇને ઉધુ છતુ કરીને લખેલુ છે? આ બધુ સજ્જનોને વિચારવાને મુકયુ છે મારા પર રોષ ન કરતા, તેવા મોટા મોટા પડિતોની સત્ય નિષ્ઠા કેટલી બધી હતી, તેનો ખરો ખ્યાલ કરીને, સત્ય

તત્ત્વોની ખોજ કરવાનો પ્રયત્ન કરશો

(૩) મેરક પ્રતિવાસુદેવ સર્વજ્ઞોમા છે, તેને વૈદિકોએ મુર દૈત્ય લખીને–પ્રલય દશામા એકદમ બધા જગતની રચના કરી દેવાની મહા સત્તાવાળા, અને બધા બ્રહ્માડને વીટલાઇને તેનાથી પણ દશાગુલ વધીને ચારો દિશામા ઘેરો ઘાલીને બેઠેલા, અને તે ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા પ્રજાપતિ–બ્રહ્માને તે દૈત્યે બ્રહ્મસ્થાનથી ભ્રષ્ટ કર્યા, તે રાક જેવા થઇ સમર્થ વિષ્ણુના શરણે આવ્યા, સમર્થ વિષ્ણુ પણ તેની સાથે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી યુદ્ધ કરીને છેવટે નાશી જઇને બાર યોજનની ગુફામા જઇને સુતા, ત્યારે આ મુરદૈત્ય બ્રમ્હા વિષ્ણુથી કેટલી બધી મોટી સત્તાવાળો હશે? અને કયા નવીન રૂપ બ્રહ્માડમાથી આવ્યો હશે? અને તે કોણે પેદા કર્યો હશે? અને આ બધુ તુતે તુત કયા નવીન જ્ઞાનીથી ઉભુ કરવામા આવ્યુ હશે? વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા લખાયલા–બ્રહ્મા વિષ્ણુ આ બે મહાન્ દેવો–તારક, મુરૂ આદિ દૈત્યોના બળથી કયા કાળથી નષ્ટ ભ્રષ્ટ

થતા આવ્યા હશે ? કોઇ ઇતિહાસવેત્તા ઇતિહાસ ખોળીને બતાવશે ?

(આ બધો લેખ બ્રહ્માંડ પુ૦ મા, માગશર સુદિ ૧૧ ની કથામા છે)

(૪) મધુ-પ્રતિવાસુદેવ છે, તેના પક્ષના કૈટભ છે એમ સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા છે

વૈદિકોમા-પ્રાચીન ગણાતા વાયુપુરાણ અ ૨૫ મા આ મધુ અને કૈટભ કોઇ વિચિત્ર પ્રકારના લખાયા છે પરતુ-માર્કંડેય પુ૦ મા અને દુર્ગાપાઠમા મધુ-કૈટભ બે દૈત્યોના સ્વરૂપથી વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઇ બ્રહ્માને મારવા દોડયા ભયભીત બ્રહ્માની વારે ચડેલા વિષ્ણુ પણ પાચ હજાર વર્ષ સુદ્ધના અંતે નાઠા બતાવ્યા છે આ ત્રણેમા મોટી સત્તાવાળા કોને માનવા ?

(૫) સર્વજ્ઞોમા-નિશુભ પ્રતિવાસુદેવ છે, નમિ તેના પક્ષના છે પુરૂષસિહ વાસુદેવના હાથે નિશુભ મરેલા છે

વૈદિકોમા-શુભ-નમિ બે દૈત્યે થી ભક્તવત્સલ વિષ્ણુ ગરૂડ સાથે માર ખાઇને નાઠા (મત્સ્ય પુ૦ અ ૧૫૧ મા લખાયા છે) આમા સત્ય માનવા જેવુ શુ છે ?

(૬-૭) છઠ્ઠુ સાતમુ ત્રિક-બલિ અને પ્રહ્લાદના સબધવાળુ ઘણાજ લાબા કાળના છેટે થએલુ સર્વજ્ઞોમા લખાયલુ છે વૈદિકોમા ઉલટ પાલટના લાબા વિકારવાળુ લખાયલુ મારા તુલનાત્મક ગ્રથથી જોવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૮) રામ, લક્ષ્મણ અને રાવણના સબંધવાળુ આઠમુ ત્રિક છે

(૯) બલભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરાસંધના સબંધવાળુ નવમુ ત્રિક છે આ બન્ને ત્રિકો જૈનોમા અને વૈદિકોમા કાંઇક ન્યૂનાધિક રૂપે વિસ્તારથી લખાયલા જ છે ત્યાંથી જોવાની ભલામણ કરૂ છુ અને આ બધામા જે કાંઇ વિશેષ સૂચનાઓ કરવા જેવી છે તે સ્પષ્ટ રૂપે થવાને માટે ફરીથી પણ લખીને બતાવુ છુ

સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસ પ્રમાણે–વિષ્ણુઓ–અને પ્રતિવિષ્ણુઓ.

(૯) વાસુદેવોના નામ	(૯) પ્રતિવાસુદેવોના નામ.
૧ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ	૧ અશ્વગ્રીવ. પ્રતિવાસુદેવ
૨ દ્વિપૃષ્ઠ. વાસુદેવ	૨ તારકનામા. પ્રતિવાસુદેવ.
૩ સ્વયભૂ. વાસુદેવ	૩ મેરકનામા પ્રતિવાસુદેવ
૪ પુરૂષોત્તમ વાસુદેવ	૪ મધુ–કૈટભ પ્રતિવાસુદેવ.
૫ પુરૂષસિંહ વાસુદેવ	૫ નિશુંભ. પ્રતિવાસુદેવ
૬ પુંડરીક વાસુદેવ.	૬ બલિનામા પ્રતિવાસુદેવ
૭ દત્ત નામા વાસુદેવ	૭ પ્રલ્હાદ પ્રતિવાસુદેવ.
૮ લક્ષ્મણ વાસુદેવ	૮ રાવણ પ્રતિવાસુદેવ.
૯ શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ	૯ જરાસંધ પ્રતિવાસુદેવ

આ ત્રિપૃષ્ઠાદિક નવે વાસુદેવો છે અને અશ્વગ્રીવાદિક નવે પ્રતિવાસુ દેવો છે (વિષ્ણુ–પ્રતિવિષ્ણુઓ છે) ૧૧ મા તીર્થંકરના સમયથી જે પ્રમાણે થતા આવ્યા તે પ્રમાણે–નામ, ઠામ, ઠેકાણાની સાથેજ સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસથી લખીને આવ્યા છિએ

પ્રતિવિષ્ણુઓના મરણ વિષ્ણુઓના હાથથીજ થએલા તે પણ બતાવતાજ આવ્યા છિએ

આ અવસર્પિણીમા–છએ ખંડના ભોકતા તરીકે ૧૨ ચક્રવર્તીઓ અને આ નવ ત્રિકોજ, અર્ધ ભરતના–ત્રણ ખંડના, મહર્ધિક પુરૂષો થએલા છે પણ બીજા કોઈ પણ એટલા બધા ઉંચા દરજાના રાજ પુરૂષો થએલા જ નથી તેથીજ એ બધા (૨૭) મહર્ધિક પણાથી જાહેરમાં આવેલા છે

વૈદિકોના પંડિતોએ–સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લઇને, તેમા અનેક પ્રકારની ઉંધી છત્તી કલ્પનાઓ કરીને, તે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસનેજ પોતાનામા દાખલ કરેલો છે પણ તેમના કોઇ ખરા જ્ઞાનીના તરફથી ખરો ઇતિહાસ લખાયલો નથી એવી ખરી ખાતરી બતાવવાના હેતુથી, તેનુ સ્વરૂપ ફરીથી અહીં ટુંક રૂપે સૂચવુ છુ

આ અવસર્પિણીમા–વાસુદેવો અને પ્રતિવાસુદેવો–જુદી જુદી વ્યકિતના કોઇ ઘણા ઘણા લાબા કાલે નવ ત્રિકોના સ્વરૂપવાળાજ આજ સુધીમા થએલા છે તે અમોએ નામમાત્રથી તો ઉપરજ લખીને બતાવ્યા છે

વૈદિકોના પંડિતોએ–તે વાસુદેવોને એક વિષ્ણુના નામથી જ બતાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે

પરંતુ–અશ્વગ્રીવ આદિ પ્રતિવાસુદેવોના નામો સર્વજ્ઞોના બતાવ્યા પ્રમાણે નવે નામો કાયમ રાખેલા છે જો તે પ્રતિ વાસુદેવોના નામ વૈદિકોના પંડિતોએ કાયમ રાખેલા ન હોત તો

સર્વજ્ઞોના સત્ય ઇતિહાસનો ખરો પત્તો મેળવી આપવાને અમો ત્રણ કાળમા પણ સમર્થ થઇ શકતાજ નહિ

જુવો કે–૧૧ મા તીર્થંકરના સમયથી તે આજ સુધીમા –પ્રજાપતિ આદિ જે મોટી મોટી વ્યક્તિઓ પ્રસિધ્ધિમા આવેલીઓ છે તે બધી વ્યક્તિઓમા વૈદિકોના પડિતોએ કેવા કેવા પ્રકારથી ઉધુ છત્તુ કરી લોકોને ઉધા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે તેનુ સ્વરૂપ સૂચનમાત્રથી અહીં ફરીથી લખીને બતાવુ છુ

જુવો કે-પ્રજાપતિની, વાસુદેવોની અને પ્રતિવાસુદેવોની ઉંધી છત્તી ચ્યાલી આવેલી બાજી ૧૧ મા તીર્થંકરના પછીથી કેવા સ્વરૂપની છે, તેનુ સૂચન કરીને બતાવુ છુ (૧) પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા જિતશત્રુ મહાન્ રાજા છે પોતાની પુત્રી મૃગાવતીનો સબધ કરવાથી તે રાજા લોકોમા–પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા વૈદિકોના પડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમા આવીને તે પ્રજાપતિને બ્રહ્મા રૂપે કલ્પીને જગત્‌ના સ્રષ્ટા તરીકે પ્રથમ–બ્રાહ્મણ ગ્રંથોમા દાખલ કર્યા હોય, પછી ઉપનિષદોમા દાખલ કરી તે પ્રજાપતિને વેદમૂળક ઠરાવવા તેની કલ્પિત શ્રુતિઓ ચારે વેદોમા દાખલ કરી હોય ત્યાર બાદ સપૂર્ણ વૈદિકોના ગ્રથોમા જગત્સ્રષ્ટાની કલ્પના થવા પામી હોય

વૈદિકોના અનુકરણ રૂપે બીજા મત વાળાઓએ પણ પોત પોતાના ઇશ્વરોને જગત્‌ના સ્રષ્ટા તરીકે કલ્પ્યા હોય આ મારૂ અનુમાન–બતાવવામા આવતી સૂચનાઓથી આપ સજ્જનો પણ

સત્ય વિચારમા ઉતરીને ભુલેલી દુનિયાના ઉદ્ધારના માટે સત્ય માર્ગનો પ્રકાશ કરવા જરૂર બહાર પડશો, એવી મને આશા છે

(૧) એક મહાન્ રાજા પુનીના પતિ–પ્રજાપતિ, તે વૈદિકોમા બ્રહ્મા, તેમના પુત્ર પહેલા વાસુદેવને સર્વથા ઉડાવી દઇને તેમના શત્રુભુત અશ્વગ્રીવને માથુ કપાયા પછી હયગ્રીવવિષ્ણુ રૂપે બતાવ્યા ગીતામા તે વિષ્ણુને અવતાર ધારણ કરી યુગ યુગમા ભકતોના રક્ષક રૂપે જાહેર કર્યા

આ પ્રજાપતિ–બ્રહ્મા અને માથુ કપાયા પછી જાહેરમા આવેલા હયગ્રીવ વિષ્ણુ સત્ય સ્વરૂપના ઠરે છે ? કે જાઇ બીજા પ્રકારની સત્ય વસ્તુમાથી લઇને વૈદિકોના પંડિતોએ તેમા કંઇ છ તુ કરીને મુકેલુ છે વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ (આ હયગ્રીવ વિષ્ણુ–દેવી ભા૦ અને સ્કંદ પુ૦ ખ ૩ થી માલમ પડે છે

(૨) તારકાસુરના સબધે એકજ વાત વિચારૂ છુ કે—

ઋગ્વેદમા લખાયલા ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ કે– ત્રણ પગના મુકતા ત્રણ લોકની રચના કરી દેવાની સત્તાવાળા લખાયા છે તે વિષ્ણુના દેખતા એક તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી નાખ્યા અને તે વિષ્ણુને પણ કેદમા પૂરી દીધા આ તારકાસુરે કયા બ્રહ્માડમાથી આવીને આટલો બધો મોટો ઉત્પાત મચાવ્યો હશે ? આના સબધે બીજી પણ ઘણી વિચિત્ર વાતો લખાયલી ઘણો જગોપર નજરે પડે છે (જુવો–મત્સ્ય પુ૦ અ ૧૫૨ સ્કંદ પુ ખ ૧લો)

(૩) મેરકના ઠેકાણે સુરદૈત્ય ની કથા–બ્રહ્માડ પુ૦ મા–શ્રીકૃષ્ણ અને અર્જુનના સવાદરૂપથી લખાયલી છે તેમા સુરદૈત્યની સત્તા

એટલી બધી મોટી બતાવી છે કે-એ મુરૂદૈત્યે બ્રહ્મસ્થાનમાથી બ્રમ્હાને, નજીકમાના દેવતાઓને ભ્રષ્ટ કર્યા તે બધા વિષ્ણુના શરણે આવ્યા વિષ્ણુ શિક્ષા કરવાને ગયા તે ની હાકળમાત્રથી બ્રમ્હાદિક તો ભાગ્યા વિષ્ણુ-દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી યુધ્ધ કરીને નાઠા ને બાર યોજનની ગુફામા જઇને સુતા

અહી વિચાર થાય છે કે—

પ્રજાપતિ બ્રમ્હા-બ્રમ્હાડને ઘેરો ઘાલી દશાગુલ બહાર વધીને રહેલા, સૃષ્ટિ રચી દેવાની મોટી સત્તાવાળા અદ્વૈતમતે જડ-ચેતન રૂપથી જગતમા પસરીને રહેલા, ચારે વેદોથી મોટી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા અનાદિના બ્રમ્હાને મુરૂદૈત્યે કયા નવીન બ્રમ્હાડમાથી આવીને બ્રમ્હસ્થાનમાથી ભ્રષ્ટ કર્યા ?

તે મુરૂદૈત્યથી-ત્રણ લોકની રચના કરી તેનાપર, ત્રણ પગલા મૂકવાની સત્તાવાળા, યુગયુગમા ભકતોની રક્ષા કરવાનુ વચન આપીને ગએલા, जले विष्णु स्थले विष्णु ના સ્વરૂપથી બધાએ જીવોના સ્વરૂપથી પોતે જગત્મા વ્યાપીને રહેલા, તે વિષ્ણુ ૧૨ યોજનની ગુફામા જઇને સુતા, તો પછી દુનિયાને શરણ કોનુ ? શુ આ બધુ સત્ય રૂપનુ લખાયલુ છે ? કે સર્વજ્ઞોમાથી લઇને વિકાર રૂપનુ ઉભુ કરવામા આવેલુ છે ? સજ્જનોને વિચાર કરવાની ભલામણ કરૂ છુ (જુવો-શ્લો ૧૨ હજાર ના પ્રમાણવાળુ-બ્રમ્હાડ પુ૦)

(૪) મધુ-પ્રતિવાસુદેવ છે, તેના ભાથી કૈટભ છે તેઓને વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા આમા વિશેષ

ખૂણી છે તે જુઓ-તેઓ ઉત્પન્ન થતાની સાથે જગતના સર્જક એવા બ્રમ્હાને મારવા દોડયા, બ્રમ્હા ભયભીત થયા એટલુજ નહી પણ ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા, વિષ્ણુ પણ તેઓથી નાશી છુટયા આ બધા પ્રકારની વાતો કેટલા દરજાની સત્યરૂપની ભાશે છે ? આ બધુ ધાધલ જાણી બુજીને સવ ગ્રંથોમાથી લઈને ઉધુ છતુ કલ્પિતરૂપનુ ઉભુ કરેલુ છે કે નહી ? આપ સજ્જન પડિતો પણ અધાર પીછેડો ઓઢાવ્યા કરો તેથી આપણા ભરૂશે અજાણ પ્રજા કુટાયા કરે તે શુ આપની સજ્જનતાને શોભે ? મારી સમજ તો એ છે કે- સત્યવસ્તુની સ્થિતિ લોકોમા પ્રકાશીએ ત્યારેજ સત્યપ્રિયતાનો ખરો લાભ મેળવી શકીએ ?

(૫) નિશુભ-પ્રતિવાસુદેવ છે તેના ઠેકાણે વૈદિકોમા-શુભ -નમિ બે દૈત્યો લખાયા છે તેઓથી વિષ્ણુ ગરૂડ બન્ને માર ખાઇને નાઠેલા બતાવ્યા છે વિચાર થાય છે કે ત્રણ પગલા મુકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા, અવતારો ધારણ કરવાવાળા, ભક્તોની રક્ષા કરવાવાળા, પેલા બે દૈત્યોથી વિષ્ણુ ગરૂડ સાથે માર ખાઇને કેમ નાઠા ? (જુવો-શ્લો૦ ચઉદ હજારના પ્રમાણ વાળા મત્સ્યપુ અ ૧૫૧ મો)

(૬-૭) છઠ્ઠા-બલિ, સાતમા-પ્રલ્હાદ, એ બન્ને જુદા જુદા સમયના બન્ને પ્રતિવાસુદેવો છે વૈદિકોમા તેઓના સબધે ઉધી છત્તી અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓ કરેલી છે તેમાની માત્ર એકજ સૂચના બતાવુ છુ બે નામના જુદા જુદા વિષ્ણુના (વાસુદેવના)

શત્રુભૂત તો એ બન્ને છેજ પણ પ્રલ્હાદને તો વિષ્ણુએ પોતાનો ભકત માની, ઇંદ્રાસન પર બેઠાડ્યો છે સો યજ્ઞ કરી ઇદ્રાસન લેવાની ઇચ્છાવાળા બલિને અટકાવવા વિષ્ણુ તેને છળવા ને આવ્યા છે, તે એવી રીતે કે-વિષ્ણુએ વામન રૂપ ધરી બલિના પસે ત્રણ પગલા જમીન માગી, વિકરાલ રૂપ ધરીને ત્રણે લોકને માપી લીધા, છેલ્લુ પગલુ બલિના માથા પર મૂકીને તેને પતાલમા ખોસી ઘાલ્યો અને પ્રહ્લાદને ઇદ્રાસન પર કાયમ રાખ્યો વળી કોઈ લખે છે કે-શિવભકત પ્રહ્લાદના બાપને નૃસિંહ રૂપે થાભલામાથી નીકળીને ચીરી નાખ્યો એવી અનેક પ્રકારની બહાદુરીની વાતો વિષ્ણુના સબધે લખાઇ છે ગ્રથાતરથી જુવો

(૮) આઠમુ ત્રિક—રામ, લક્ષ્મણ અને રાવણનુ છે

(૯) નવમુ ત્રિક—બળભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરાસંધનુ છે આ બન્ને ત્રિકોના મુખ્ય પાત્રોમા કદાચ મોટો ફેરફાર નહી થયો હોય, પણ તેના અતરમા તો મોટા વિકારો થએલા નજરે પડે છે નવીન કવિઓથી નવા વિકારો વધારેજ ઘૂસતા ગયા છે થોડા ઘણા મારા ગ્રથથી જોઇ શકશો છેવટમા એટલુ તો જરૂરજ કહુ છુ કે વૈદિકોના ઉપનિષદાદિકના ગ્રથોમા જે અધ્યાત્મિક વિષયોના વિચારો, ત્રુટક ફુટક સ્વરૂપના દેખાય છે તે, અને પ્રાચીન રૂપ ઇતિહાસના વિષયો કે જે જગોજગોપર ઉધા છત્તા સ્વરૂપના દેખાય છે તે, સર્વજ્ઞના કથનમાથી લઇને-તેમા ઉધુ છતુ કરીને, તેવા ઢોઈ મૂળના લેખકોએ જાણી બુજીને લોકોને

ઉધા પાટા બધાવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે અને પ્રમાણ વિનાના મોટા મોટા ગ્રંથો લખીને, લોકોને ભ્રમિષ્ટ કરવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા છે તેથી આજકાલની વિચક્ષણ પ્રજા ભ્રમિષ્ટ થઇ રહી છે બીજા સજ્જનો પણ મારી પેઠે અભ્યાસ કરીને જોશે તો, તેઓ પણ જરૂર સત્યાસત્યનો વિચાર કરી શકશે, એમ હુ પૂર્ણ ખાતરીથી કહી શકુ છુ

આ તો માત્ર નવ ત્રિકોના સબધની સૂચના થઇ

બીજી વાત જુવો કે—પહેલા વાસુદેવના પિતા કે જે પુત્રીના સબધથી લોકોમા-પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હતા, તેનેજ વૈદિકોના પડિતોએ બ્રહ્મા રૂપે કલ્પીને-ચારે વેદોમા, બ્રામ્હણ ગ્રથોમા, ઉપનિષદોમા, જગતના માલક બનાવી દઇને, સપૂર્ણ વૈદિકોના ગ્રંથોમાજ ખોસી ઘાલ્યા છે

વળી ત્રીજી વાત જુવો કે—વાસુદેવો નવ (૯) થયા છે, કેટલાક તેમાના નામો સર્વથા ઉડાવી દઇને એકજ વિષ્ણુના નામથી-સર્વજ્ઞ તીર્થકરોના અનુકરણ રૂપે-મત્સ્ય, કૂર્માદિક ૨૪ અવતારો કલ્પીને તેમા સાચી જૂઠી કલ્પનાઓ ભેળવીને-મત્સ્ય પુo કૂર્મ પુo વરાહ પુo આદિના નામથી મોટા મોટા કલ્પિત લેખો લખી, ચાર લાખ (૪૦૦૦૦૦) શ્લોકના પ્રમાણવાળા ૧૮ પુરાણો ઉભા કરી દીધા છે અમો આદિ અનાદિના છિએ, એવુ ડોળ બતાવવાના માટે, જુદે જુદુ ધાધર કેવા સ્વરૂપનુ ઉભુ કરી દીધુ છે

કેવળ અજ્ઞાન પ્રજાનો લાભ લઇને, આ બધા અક્ષરોના

પડિતોએ દુનિયાને ઉધા પાટા બધાવવાને માટે કેવુ વિપરીત સાહસ ખેડયુ છે ?

વળી એક ચોથી વાત જુઓ કે– આ અવસર્પિણીમા, ચક્રવર્તીઓ ૧૨ થએલા સર્વજ્ઞોએ બતાવેલા છે જેને પુણ્યના યોગથી–હાથી, ઘોડાદિ, મહાપરાક્રમી ૧૪ રત્નો આવીને મળે તેજ ચક્રવર્તી થાય, તેવા ૧૨ જ થએલા છે

વૈદિકોએ–તેમાના ભરત, સગર, સનત્કુમારાદિ, બે ચાર નામોને સાધારણ રાજાઓ તરીકે લખીને, તેઓના ઇતિહાસમા ઉધુ છત્તુ ચિત્રીને, તેમના સબધના ૧૪ રત્નોને, બ્રમ્હાદિક દેવોના સમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે

આ ઉપર બતાવેલી અનેક પ્રકારની સૂચનાઓથી સહજે સમજી શકાય તેવુ છે કે–વૈદિકોના પડિતોએ, જે ઇતિહાસ લખ્યો છે તે, સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લઇને, તેમા ઉધીછત્તી કલ્પનાઓ કરીને, અજાણ વર્ગને ઉધા પાટા બધાવવાનોજ પ્રયત્ન કરેલો છે બાકી વૈદિકોમા પાછળથી લખાયલો પ્રાચીન ઇતિહાસ ન તો કોઇ ભુતનો બતાવેલો છે કે, નતો, કોઇ સુતનો? એમ ઘણા પડિતોને તો ચોખ્ખુ દેખાઇ આવશે એટલુજ નહી પણ મધ્યમ વર્ગ પણ નિર્ણય કરી લેવાની ઇચ્છાવાળો, આ પ્રકાશના સમયમા, બીજાની સહાયતા વિનાજ, નિર્ણય કરી લે તેવા પ્રકારનો આ સમય છે કારણ કે લાયબ્રેરીયોના સાધનથી, કોઇને પૂછવાની પણ જરૂર પડે તેમ નથી માત્ર નિપક્ષપાત બુદ્ધિથી વિચારવાની જરૂર છે

અહીં સુધી જૈન-વદિકના ઇતિહાસની તુલના કરીને જોતા, વિકારી સ્વરૂપનો ઇતિહાસ, કોનામાથી લઈને કોણે ઉભો કર્યો છ, એ સહજથી વિચારી શકાય તેવુ છે

હવે આપણે પ્રાચીન ગણાતા વેદોની મૂળની સ્થિતિનો વિચાર દુકથી તપાસીને જોઈએ—

વેદોમા—યજ્ઞ યાગ દિકના વિધાનવાળુ તત્ત્વજ્ઞાન કેટલુ બધુ ઉચ્ચા દરજ્જાનુ હતુ, તે તો આપ સર્વ જાણો છો છતા તેની ગરિમા જોતા-વેદો અનાદિના છે, સૃષ્ટિની આદિમા-બ્રહ્માએ પોતાના ચારે મુખથી, ચારે વેદોના પ્રકાશ કર્યો એવા પ્રકારની અનેક વાતો, કેટલા મત્ય દરજ્જાની સત્ય રૂપ ની ભાસે છે ?

વૈદિકોના પડિતો સર્વજ્ઞોના પરિચયમા વિશેષ આવતા, સર્વજ્ઞોના તરફનુ સત્ય વસ્તુનુ જ્ઞાન સત્ય રૂપે ન ગ્રહણ કરતા, કેવળ સ્વાર્થના તરફ દોરવાઇને બીજી અજ્ઞાન પ્રજાને પણ ઉંધા પાટા બધાવવાનોજ પ્રયત્ન કરતા ગયા તે વાત તો આપ મારા તુલનાત્મક લેખોથી કબુલજ કરશો

સર્વજ્ઞોના અધ્યાત્મિક તત્ત્વોમા પણ તેવાજ પ્રકારની બાજી ખેલાઇ છે, પન્તુ તે અધ્યાત્મિક તત્ત્વ જ્ઞાનના વિષયમા, ઇતિહાસના વિષય જેવી, પુરેપુરી બાજી ખેલી શકયા નથી માત્ર ઉપર ચોટીયુ ગ્રહણ કરી તેમા ઉધુ છતુ તો જરૂર કરતા ગયા છ જેમ કે-મુડકોપનિષદ્મા—

(૧) " નદીઓ વહેતી વહેતી જેવી રીતે સમુદ્રમા અદૃશ્ય થાય છે, અને પોતાનો નામ તથા રૂપ છોડી દે છે, તેવી રીતે

વિદ્વાન્ માણસ, નામ તથા રૂપથી વિમુક્ત થઇ, પરથી પણ પર એવા દિવ્ય પુરૂષમા લીન થઇ જાય છે ”

(સસ્કૃત માહિત્ય પૃ ૨૯૮ થી)

સર્વજ્ઞાનુ સિદ્ધાત જોતા-જેણે બોધિબીજ મેળવ્યુ હોય, અર્થાત્ સતજ્ઞાન અને સતદર્શનની રૂચિ થઇ હોય, અને રાગાદિ આતરના ષટ્રિપુઓથી સર્વથા છટકી ગયો હોય,તેવા મહા પુરૂષો, થોડા વખત મુક્ત રૂપે થઇ, દિવ્ય પુરૂષોની સાથે મળી શકે છે અગર જો તે ષટ્રિપુઓથી સપડાતો રહેતો હોય તો અબજોના અબજો વર્ષો સુધી કે અનેકાઅનેક ભવો સુધી પણ, સસારમા રખડવુ જ પડે છે ઉદાહરણમા—ઋષભદેવના પુત્રના પુત્ર ‘ મરીચિ ’ પૂર્વકાળના મનુષ્યના ભવમા સદ્બોધની રૂચિ થયા પછી પણ એક કુળમદરૂપ શત્રુના સપાટામા સપડાતા એક કોટા કોટિ સાગરોપમ સુધી, સસારમા ભટકયા ત્યારબાદ ૨૪મા તીર્થંકર રૂપે થયા તો પછી સતજ્ઞાનની રૂચિ વિનાનો કેવળ અક્ષરોના જ્ઞાનથી વિદ્વાન્ ગણાતો, અને કેવળ દુરાગ્રહમા પડેલાની જલદીથી મુક્તિ થઇ, દિવ્ય પુરૂષોમા મળી જવાનુ, જૈન સિદ્ધાત સ્વીકારતુ નથી

(૨) વૃહદારણ્યકમા—એક ઠેકાણે યાજ્ઞવલ્કય-આત્માને અતર્યામી તરીકે વર્ણવે છે—

“ જે સર્વ પ્રાણીઓની અદર રહે છે, જે સર્વ પ્રાણીઓ થી જુદો છે, જે સર્વ પ્રાણીઓ પર અદરથી રાજ્ય ચલાવે છે, ત ત્હારો આત્મા છે, તે અતર્યામી છે, તે અમૃત છે ”

વિચારવાનુ કે-સર્વજ્ઞોમા—નાના મોટા સર્વે જીવો, કર્મથી પરાધીન પણે, જન્મ અને મરણુ વારવાર પ્રાપ્ત થતા, પોત પોતાનુ શરીર નવુ નવું ધારણુ કર્યાજ કરે છે તો પછી સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર અંદરથી રાજ્ય ચલાવનારા બીજો આત્મા અતર્યામી થએલો, તે શુ બધા જીવોને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ગબડાવ્યા કરે છે? યાજ્ઞવલ્કયે આ માન્યતા કયા બીજા સર્વજ્ઞથી મેળવી?

(૩) સ સા પૃ ૨૯૧—બૃહદારણ્યકમા એવુ પણુ કહેવામા આવ્યું છે કે—" માણુસનુ શરીર જ્યારે પચભૂતમા ભળી જાય છે, ત્યારે જે કર્મ વડે માણુસ સારા કે નઠારા થાય છે, તે કર્મ સિવાય બીજુ કઇ પણુ એનુ રહેતુ નથી "

આ ઉપનિષદ્કાર ઉપના લેખમા કહે છે કે-સર્વ પ્રાણીઓ પર, અદરથી રાજ્ય ચલાવે છે તે ત્હારા આત્મા છે, તે અતર્યામી છે આ જગોપર કહે છે કે—" જે કર્મ વડે માણુસ સારા કે નઠારા થાય છે, તે કર્મ શિવાય બીજુ કઇ પણુ એનુ રહેતુ નથી "

વિચાર થાય છે કે-જ્યાથી એ જીવ માણુસ રૂપે થવાને આવ્યો ત્યાથી કર્મ લઇને આવ્યો હશે કે કર્મ વિનાનો? અને અહી એકલા કર્મને મુકીને પોતે કયે ઠેકાણે જઇને છુપી બેઠો? અને તે એકલા કર્મ કેવુ સ્વરૂપ ધારણુ કરીને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ભટકવા લાગ્યા? અને તે કર્મના વડે પોતે કેવા સ્વરૂપથી તે ગતિમા પ્રાપ્ત થતા સુખ દુઃખનો, અનુભવ કરવાને

, લાગ્યો ? આ ઉપનિદ્કારો શુ લોકોને બ્રહ્મજ્ઞાન આપવાને નીકળ્યા છે કે, અગડ બગડ લખીને—દુનિયાને ભ્રમજાળમા ભટકાવી મારવાને, ઉભા થયા છે મુકતપણે વિચારવાની ભલામણ કરૂ છુ

આ જગોપર—મૅકડોનલ્ડ શાહેબ-સ સા ના પૃષ્ટ ૨૮૭ મા કહે છે તે ફરીથી વિચરવાને મુકુ છુ—

"આ ઉપનિષદ્ ગ્રંથોમા—પરમાત્માનુ ખરૂ સ્વરૂપ સમજવાને માટે સર્વત્ર ભારે ગડમથલ ચાલી રહેલી જોવામા આવે છે, અને એ ગડમથલને પરિણામે—કોઈવાર એક રૂપક વાપરવામા આવ્યુ હોય તો, કોઇવાર બીજુ રૂપક વાપરવામા આવ્યુ હોય, એવુ બન્યુ છે—ઉદાહરણ તરીકે—બૃહદારણ્યક ઉપનિષદ્મા યાજ્ઞવલ્કય ઋષિ, સસાર છોડી વનમા જવાની તૈયારી કરતા હોય છે તે વખતે, એની સ્ત્રી મૈત્રેયી એને પ્રશ્ન કરે છે, તેના જવાબમ એ કહે છે—જેવી રીતે એક મીઠાનો ગાગડો, પાણીમા નાખ્યો હોય તો તે પાણીમા ગળી જાય, અને તેને પાછો બહાર કાઢી શકાય નહી, પણ પાણી જનાથી ચાખો ત્યાથી ખારૂને ખારૂ લગ્યા કરે, તેવી રીતે મહાસત્ત્વ અનત છે, અપાર છે, વિજ્ઞાનનો જત્થો છે, આ મૂળતત્ત્વોમાથી બહાર નીકળીને, એમાને એમાજ એ પાછુ વિલીન થાય છે, મરણ પઠી ચેતન્ય રહેતુ નથી, કારણ કે યાજ્ઞ- વલ્કયે આગળ આગળ સમજાવ્યુ છે તે પ્રમાણે, જે દ્વૈતભાવ ઉપર ચેતન્યનો આધાર રહે છે, તે જતો રહ્યો, એટલે ચૈતન્યપણુ જતુ જ રહેતુ જોઇએ

વળી એજ ઉપનિષદ્‌મા બીજે એક ઠેકાણે કહ્યુ છે કે-જેવી રીતે કરોળિયો, પોતાના તતુઓ વડે બહાર નીકળે છે જેવી રીતે ન્હાના ન્હાના તણખાઓ-અગ્નિમાથી બહાર નીકળે છે, તેની રીતે એ આત્મામાથી-સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, સઘળા પ્રાણિયો બહાર નીકળે છે ”

અહીં મારા વિચારો—વેદકાળના સમયમા-લોકો વૈદિકપડિતોના બતાવ્યા પ્રમાણે-યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનથી, પોતાના કાર્યની સિદ્ધિ થતી માનીને, તે કાર્ય કરતા હોય પન્તુ એક તરફ સર્વજ્ઞોનો, અને બીજી તરફ બે ચાર તેવા ત્યાગીઓનો પ્રાદુર્ભાવ થતા તેઓના પરિચયવાળા લોકોની, યજ્ઞયાગાદિકની ભાવના છુટવા લાગી હોય એટલે તેવા ધધાવાળા પડિતોનો, સ્વાર્થ પણ અટકી પડવા લાગ્યો હોય, અર્થાત્ કર્મકાડના વિધાનવાળુ વેદજ્ઞાન પણ નહી જેવુ થઇ પડેલુ હોય, એટલે તે સમયના ચતુર પડિતોએ વેદ વિદ્યાને નિકૃષ્ટ વિદ્યા બતાવીને જ્ઞાનકાડના નામથી ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા બતાવવાના હેતુથી ઉપનિષદોની રચના શરૂ કરી દીધી હોય, જે મતના વિચારો જેને ગોઠતા આવતા, તેમા પોતાની મરજી મેળવી નખવા માડયુ તેથી તેમા ગડમથલ થએલા જેવુ લાગે તે, સ્વાભાવિકજ છે પન્તુ હુ સર્વજ્ઞોના વચનને અનુસરીને, પૂર્વના લેખોમા જે પ્રમાણે લખતો આવ્યો તે પ્રમાણે, અહીં લખીને બતાવુ તો તે અયોગ્ય નહીં ગણાય

આહીં યાજ્ઞવલ્કયનાજ વિચારો જુવો—

(૧) “ જે સર્વ પ્રાણીઓપર અદરથી રાજ્ય ચલાવે છે તે ત્હારો આત્મા અતર્યામી છે ”

(૨) બીજી વાત—" જે કર્મ વડે માણસ મારો કે નઠારો થાય છે તે કર્મ સિવાય બીજુ કઇ પણ એનુ રહેતુ નથી"

(૩) ત્રીજી વાત—" મહામત્ત્વ બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમા વિલીન થાય છે જેમ મીઠાનો ગાગડો પાણીમા ગળી ગએલો બહાર કાઢી શકાતો નથી

(૪) ચોથી વખતે એજ ઋષિએ-કરોળીયાના તતુના દૃષ્ટાતથી, અને અગ્નિના ન્હાના હાના તણખાઓના દૃષ્ટાનથી જણાવ્યુ છે કે-આત્મામાથી સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને સઘળા પ્રાણિઓ બહાર નીકળે છે "

આ યાજ્ઞવલ્કય ઋષિનીજ, ચારે વાતોનો વિચાર કમથી સર્વજ્ઞોના વચનને અનુસરીનેજ બતાવુ છુ—

(૧) સર્વ પ્રાણિઓનો અતર્યામી બનેલો આત્મા, જ્ઞાની હશે કે અજ્ઞાની ? જો તે જ્ઞાની છે તો અમારી પીડાઓ શા માટે નિવારણ નથી કરતો ? અદર બેઠો બેઠો શા માટે તમાસો જોયા કરે છે ? કહેવામા આવે કે પોતાના કમથી જીવો પીડાઓ ભોગવે છે, તો પછી અમારા અતર્યામી બનેલા આત્માએ અમારૂ શુ ઉકાળ્યુ ? માટે આ થએલી કલ્પના કોઇ જ્ઞાનીની છેજ નહી

(૨) " સારા કે નઠારા કર્મ સિવાય માણસનુ બીજુ કઇ રહેતુજ નથી "

આ કલ્પના પણ અત્યત અનિષ્ટજ થએલી છે આમા તો કર્મનો કરવાવાળો જીવજ ગુમ થઇ જાય છે, તો પછી કર્મનો ભોગ ભોગવનાર કોણ ? કરેલા કમ જડ પના જડરૂપમા મળી

ગયા આ કલ્પના શુ આસ્તિક રૂપની કે કેવળ સર્વથા નાસ્તિક સ્વરૂપની ?

(૩) " મહાસત્ત્વ-બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમા વિલીન થાય છે મીઠાનો ગાગડો પાણીમા ગળી ગએલો બહાર કાઢી શકાતો નથી "

આ કલ્પના પણ કોઈ મહા અજ્ઞાન દશાની ઘેલછામાથી પ્રગટ થએલી જણાય છે આ દુનિયામા-અનતા અનત જીવો, પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા, અનતાઅનત કાળથી ભટકી રહેલા, અને નાના પ્રકારના અઘોર દુખોને સહન કરી રહેલા, પ્રત્યક્ષમા દેખાઈ રહેલા છે તે શુ પેલો મહામત્વ-પોતેજ ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા, દુખોનો અનુભવ લેવાને નીકળેલો માનવો ? આ કલ્પના કેટલી બધી અનિષ્ટ થએલી છે ? ઉપર બતાવેલા વિચારો, સિવાય અનેક વિચારો વૈદિકના ગ્રંથોમાથી પણ, ઉધા છત્તા કલ્પેલા મળી આવશે

(૪) આ ઉપનિષદ્કારે ચોથા ફકરાથી પરમાત્માનુ જ્ઞાન બતાવતા એવુ બતાવ્યુ છે કે—

આત્મામાથી—સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને સઘળા પ્રાણીઓ, બહાર નીકળે છે "

આ ઉપનિષદ્ કાર યાજ્ઞવલ્કય એક મહાન્ ઋષિ મનાયલા છે તેમના આત્માના સબધના બે ચાર વિચારો જોતા, એવુ સમજાય છે કે-દુનિયામા કોઈ એક-મહામત્ત્વ છે, તે પોતેજ

પોતાના સ્વરૂપથી બધી દુનીયાના જીવોના સ્વરૂપથી પસરીને રહે છે તેના સિવાય બીજો કોઇ પણ મોટી સત્તાવાળો હોય એમ તેમના કથનથી સમજાતુ નથી પરતુ આગળ પાછળનો વિચાર કરી જોતા આ યાજ્ઞવલ્કયનુ કથન કોઇ સદ્‌જ્ઞાનના વિચારમાથી પ્રગટ થએલુ હોય એમ સમજાતુ નથી આપ સજ્જનો પણ જો સદ્‌વિચારમા ઉતરશો તો, આ મારી વાતને કબૂલજ કરશો

તે શિવાય–કીડા, મંકોડા, પશુઓ, પખીયો, જલચર, થલચર, આદિ અનેકાઅનેક યોનિયોમા અનેક પ્રકારના છેદન ભેદન આદિના અઘોર દુ ખોને સહન કરી રહેના, અનેકા અનેક જીવો પ્રત્યક્ષપણે, આપણે દેખી પણ રહેલા છિએ

તે શિવાય–નરકમા પડી રહેલા, અસખ્ય જીવો, મહા અઘોર દુ ખોને સહન કરી રહેલા, જૈનોમા તેમજ વૈદિકના કૂર્મપુરાણ, મનુસ્મૃતિ, આદિ ગ્રથોથી પણ જાહેરમા આવી રહેલા આપણે સાભળીએ છિએ

આ ઉપર બતાવેલા બધાએ પ્રકારના જીવોના સ્વરૂપને ધારણ કરી રહેલો, આ એક મહાસત્ત્વ (આત્મા) ને માનવો કે, તે મહાસત્વ વિનાના કોઇ બીજા પ્રકારના જીવો પોત પોતાના સ્વરૂપને ધારણ કરીને રહેલા માનવા ?

(૧) કલમ પહેલીમા આ ઋષિએ જણાવ્યુ હતુ કે—
" જે સર્વ પ્રાણીઓ પર અદરથી રાજ્ય ચલાવે છે તે ત્હારો આ મા અતર્યામી છે "

આ કલમ પહેલીથી એવુ સમજાય છે કે–સર્વ પ્રાણીઓ જુદા હોય અને તેઓના પર અંદરથી રાજ્ય ચલાવનારો અંતર્યામી થઈ રહેલો આત્મા કોઈ જુદો હોય, એવો બોધ નીકળે છે

(૨) કલમ બીજીથી સમજાય છે કે—"માણસના કર્મ સિવાય બીજુ કંઈ રહેતુ નથી"

વિચાર થાય છે કે—માણસના પડી રહેલા એકલા જડરૂપ કર્મના ઉપર, ને અંતર્યામી આત્મા પોતાનુ રાજ્ય કેવા પ્રકારનુ ચલાવતો હશે ?

(૩) કલમ ત્રીજીમા જણાવ્યુ હતુ કે—મહાસત્ત્વ બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમા વિલીન થાય છે મીઠાનો ગાંગડો પાણીમા ગળી ગએલો પાછો બહાર કાઢી શકાતો નથી"

આ કલમ ત્રીજીમા કહ્યુ કે—આ મહાસત્ત્વ પોતાના સ્વરૂપથી બહાર નીકળ્યા પછી, ગળી ગએલા મીઠાના ગાંગડા જેવો પાછો બહાર કાઢી શકાતો નથી એટલે તે મહાસત્ત્વ પોતે નષ્ટ થઈ ગએલા જેવો, પાછો પોતાના સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી એવોજ બોધ મેળવી શકાય છે (૪) કલમ ચોથીથી જણાવ્યુ છે કે—"આત્મામાથી સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને સઘળા પ્રાણીઓ, બહાર નીકળે છે,"

આ કલમ ચોથીથી વિચાર થાય છે કે—આ બધા પ્રકારના સ્વરૂપને ધારણ કરવાવાળા, તે આત્માનુ અને તેણે ધારણ કરેલા

સ્વરૂપોનુ, પાછળથી કેવા પ્રકારના પરિણામો આવતા હશે ? તેના સબધને કોઇ વિશેષ બોધ મળી આવેલો જણાતો નથી તેથી આ બધા પ્રસગોમા કાઇક વિશેષ વિચાર કરવાની જરૂર પડેછે

પ્રથમ પૂર્વે થઇ કાળાતર પહેલા સૃષ્ટિની આદિમા પ્રજાપતિ –બ્રહ્માથી ચાર ઋષિઓ દ્વારા ચારો વેદોની પ્રાપ્તિ થએની વૈદિકના પડિતો બતાવતા હતા પછી સવરૂના ત ત્વોની હરિફાઇમા આવતા તે વેદવિદ્યાને અવિદ્યા એટલે આત્મસ્વરૂપના સાધનમા નિકૃષ્ટ વિદ્યા બતાવી ઉપનિષદો દ્વારા બ્રહ્મજ્ઞાન સબધિની ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા બતાવવાને બહાર આવ્યા તેના સબધિની ચાર કલમો બૃહદારણ્યક ઉપનિષદ્‌ની લઇને બતાવી છે તેનુ જુદુ જુદુ સ્વરૂપ જોતા તે ચારે કલમો બ્રહ્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરાવવાવાળી મને નથી લાગતી પણ તેના વાચનથી મોટા મોટા પડિતો પણ ભ્રમજ્ઞાનજ પેદા કરી લેવે તેથી કાઇ વિચાર કરીને બતાવુ છુ

કલમ ચોથીમા–આત્મામાથી સઘળા લોકાદિક બહાર નીકળે છે એવુ બ્રહ્મજ્ઞાન ઉપનિષદકારોએ કયાથી મેળવ્યુ હશે ? કારણ ઋગ્વેદના પહેલા મડળથી એવુ જાણવામા આવ્યુ છે કે–'ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુએ ત્રણ પગલા મૂકતા સાથે લોકની રચના કરી દીધી હતી, તો પછી આ નવીન આત્મા કયાથી પ્રગટ થયા કે જે પોતે સઘળા લોકમા પસરીને રહ્યા

બીજી વાત એ છે કે–ઋગ્વેદના દશમા મડળમા પ્રજાપતિ બ્રહ્મા ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુથી તો કોઇ જુદાજ છે તે પ્રજાપતિએ–પ્રલય થયા પછી આ સૃષ્ટિને એકદમ એવી તો રચી દીધી કે કોઇને પણ

ખબર પડવા દીધી નહી, એટલુ જ નહી પણ બધા બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલીને તેનાથી પણ પોતે દશાંગુલ બહાર વધીને રહ્યા

અહીં વિચાર થાય છે કે-વિષ્ણુએ ત્રણ લોકની રચના કર્યા પછી બ્રહ્મા બધા બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલીને બેઠા હશે કે પહેલા? કારણ ઋગ્મા પહેલા વિષ્ણુ ત્રણ લોકની રચના કરવાવાળા લખાયા છે અને પછીથી પ્રજાપતિ બ્રહ્મા બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલી બેઠેલા જણાવ્યા છે માટે ખાસ વિચારવા જેવુ છે

ત્રીજી વાત એ છે કે-ઉપનિષદ્કારો તો વર્તમાન સર્વજ્ઞોના પ્રાદુર્ભાવ થયા પછીના છે તેઓને ન તો જણાયા વેદના ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ, તેમજ ન તો જણાયા પ્રજાપતિ બ્રહ્મા માત્ર એક, આત્માજ બધા જગતમા પસરી રહેલા ન જાણે કયે ઠેકાણેથી મળી આવ્યા? આ બધા જગતના માલીક થનારાઓનો રાફડો શાથી ફાટી નિકળ્યો?

વળી વિચાર થાય છે કે—ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણ લોકની રચના કરી દેનારા મહા સત્તાવાળા વિષ્ણુને—એક તારક નામના દૈત્યે કયા કાળમા કેદમા પુરી દીધા? અને કયા કાળમા છેડી દીધા? તેની તો હજુ ખબરજ નથી પડી ન જાણે ત્રણલોકની રચના કરતા પહેલા પુરી દીધા હતા કે પછીથી?

બીજી વાત એ છે કે-સુરદૈત્યે અનાદિકાળના પ્રજાપતિ બ્રહ્માને બ્રહ્મસ્થાનમાથી કયા કાળમા ભ્રષ્ટ કર્યા? અને ફરીથી તેમણે પોતાનુ બ્રહ્મસ્થાન કયા કાળમા મેળવ્યુ? અને કયા કાળમા પાછા બ્રહ્માંડને ઘેરો ઘાલીને બેઠા?

અનાદિકાળના વિષ્ણુ તારક દૈત્યની કેદમા પડયા અને

અનાદિકાળના પ્રજાપતિ બ્રમ્હા સુરદૈત્યથી બ્રમ્હસ્થ નમાથી ભ્રાઃ થયા અને આ બન્ને મહાન્ દેવો અનાદિકાળના ઋગ્વેદથી પ્રસિદ્ધિમા આવેલા છે તેથી વિચાર થાય છે કે આ બે દૈત્યો, કેટલા જણરા હશે ? અને કોણે પેદા કરેલા હશે ? આ બધા પ્રમગો વિચારવા જેવા ખરા કે નહી ?

બ્રહ્મજ્ઞાન વિષે બે બોલ—

ચાર ઋષિઓના હૃદયમા ચારો વેદોનો પ્રકાશ કરતા પ્રજાપતિ બ્રમ્હાએ તેમા પોતાના બ્રમ્હજ્ઞાનનો પ્રકાશ નહી કર્યો હોય ? કે જેથી આ બધા ઉપનિષદ્કારોને ઘણા લાબા કાળના છેટે બ્રહ્મજ્ઞાન આપવાને બહાર આવવુ પડયુ ? અને તેઓ કયા નવીન ઇશ્વરથી મેળવને આવ્યા ?

બીજી વાત–યાજ્ઞવલ્કયે ભણેના વેદોનુ જ્ઞાન ગુરૂને પાછુ આપવાને માટે ઓકી કાઢીને કહ્યુ કે, લ્યો તમારૂ જ્ઞાન એમ કહીને સૂર્યની ઉપાસન કરી, પછી સૂર્યના ઘોડાના કાનમા રહી સૂર્યથી નવીન વેદોનુ જ્ઞાન મેળવ્યુ, તેમા પણ સર્વ બ્રમ્હજ્ઞાન આપવાનુ ભૂલી ગયા હશે કે જેથી આ ઋષિને વૃહદારણ્યક ગ્રથની રચના કરીને ફરીથી બ્રમ્હજ્ઞાન આપવાને બહાર આવવુ પડયુ ? અને તે કયા દેવની પાસેથી મેળવીને આવ્યા ?

ત્રીજી વાત–ઋગ્વેદમા મોટી સત્તાવાળા વરૂણદેવ સર્વજ્ઞે પોતાના પુત્ર ભૃગુને બ્રમ્હજ્ઞાન શિખવ્યુ હતુ, તે બ્રમ્હજ્ઞાન ઉપયોગમા ન લેતા આ ઉપનિષદ્કારો નવીન પ્રકારનુ બ્રમ્હજ્ઞાન આપવાને શા કારણથી બહાર આવ્યા ?

જો કે વેદોમા વરૂણ દેવને- સર્વજ્ઞ બ્રહ્મજ્ઞાની અને ભૃગુપુત્રના પિતા બતાવ્યા છે કે। લેખકે ભૃગને બ્રહ્માના પુત્ર લખ્યા છે ખને પણ સર્વજ્ઞોના સિધ્ધાન્તથી એક પણ વાત સત્યરૂપની ઠરતી નથી એટલુજ નહી પણ વદિકોના લેખોથી પણ અસત્યજ નીવડે છે

જુવો કે-આ વરૂણ દેવે હરિશ્ચંદ્રને પુત્રનુ વરદાન આપી તેનુ બલિદાન લેવાને તૈયાર થયા, તે ન મળવાથી જલોદરના રોગથી પીડિત કર્યા છે અને મહાભારતાદિકમા ઉતથ્ય ઋષિની પુત્રીનુ હરણ કરવાવાળા બતાવ્યા છે છેવટમા એક સમુદ્રના દેવ તરીકે વર્ણવ્યા છે આવા પ્રકારના અનીતિના કાર્ય-સર્વજ્ઞ, કે બ્રહ્મજ્ઞાની, કરી શકે ખ । ? આ બધો ફેરફાર શાથી ? મારી સમજ પ્રમાણે તો યાચિત મ ડન રૂપે ગ્રહણ થએલા હોય તેથી હશે ?

એક તરફ સર્વજ્ઞોના ત ત્વોનો અને સર્વજ્ઞોના ઈતિહાસનો, બારિક અભ્યાસ કરી જોનારા િપક્ષપાતી પડિતોને એજ કબુલ કરવુ પડશે ક વદિકોમા જે જે ઉત્તમ તત્વો અને પ્રાચીન ઇતિહાસનો વિષય વેદોના પછીના ભાગમા લખાયો છે તે કોઇ તેમના જ્ઞાનીના તરફથી સ્વતત્રનો ઉત્પન્ન થએલો મને લાગતો નથી તેમજ આ બ્રાહ્મણ વર્ગ પણ મૂળમા સ્વતત્રથી ઉત્પન્ન થએલો જણાતો નથી

સર્વજ્ઞોનો ઇતિહાસ જોતા-ઋષભદેવના પુત્ર **ભરત** ચક્રવર્તીથી એક ઉપદેશક વર્ગ સ્થાપવામા આવેલો, તે બ્રાહ્મણ

ગણ્ફથો પ્રમિવ્વિમા આવ્યો તે વર્ગ—નવમા, દશમા, સીથ ક૭ સુધી તો ઘણા મોટા ભાગે એ-જ નિષ્ઠાથી આનનો આવેલો નજરે પડે છે પછી સવજ્ઞોના ગામનના વિચ્છેદના પ્રસગો પ્રાસ થતા, તે બ્રાહ્મણવર્ગ સ્વતત્ર રૂપનો બનનો ચાલ્યો એટલે નાયક વિનાનો થઇ પડ્યો પછી ઇન્દ્રિયોના વિષયમા પડી જવાથી ખાન પાનના નિયમથી પણ રહિત થતો ગયો લાલચમા પડેના માણસોને, એકદમ વ્યસન છોડી દેવુ તે ઘણુ દુષ્કર હોય છે તથી સર્વજ્ઞોના ઉપદેશોનો પ્રસગ પ્રાપ્ત થતા પણ ઢેટનાઢો તો અના રજ કરતા રહ્યા પરતુ છેવટના આ બે સર્વજ્ઞોના સમયમા કેટલાક બીજા મહાત્માઓ પણ નિવૃતિ માર્ગને પસદ કરવાવાળા જાહેરમા આવતા ગયા તેથી આ બ્રાહ્મણ વર્ગને, અનિચ્છાએ પણ તે મહાત્માઓના અનુકરણ પે પોતાનુ વળણ ફેરવવાની જરૂર પડી હોય, તે બ્રાહ્મણ વર્ગનુ પૂવ કાળનુ ધાર્મિક સ્વતત્ર સબધી જ્ઞાન જોતા, મોટા ભાગે યન યાગાદિકના સબધ-વળીજ નજરે પડે છે પરતુ તે યન યાગાદિકનુ જ્ઞાન અનેક મહાત્માઓના નિવૃતિમય જીવનના આગળ નિસ્તેજ-તળુ લાગવાથી, યજ્ઞ યાગાદિકમા ફેરફાર કરેલો મૂળમા તેઓ અક્ષરોના તો પડિતો હતાજ, તેથી બીજાના વિચારો—પોતાની અનુકૂળતા પ્રમાણે પોતાનામા દાખલ કરી લેવામા બાહોશજ હતા, પરતુ પોતા ની મહત્વતાનો ફાંટો રાખના જુવા, ઘણા મોટા ભાગે તા સનજ્ઞોના વિષયોમાથીજ લઇને પોતાનામા ઉધુ છતુ કરી ગએલા છે તેનુ દિગદર્શન—તુલનાત્મકના લેખથી અમો કરાવતાજ આવ્યા છિએ તેથી પિષ્ટપેષણ કરવાની કઇ જરૂર

નથી મે જે વિચાર કરીને બતાવ્યો છે તે ખાસ મુદ્દાઓના પાત્રોનાજ કર્યો છે બાકીના પાત્રોના વિચારોમા પ્રાયે ઉતર્યોજ નથી તેથી સત્યના શોધકોને વિચાર કરવાની ભલામણ કરીને હુ આ માગ લેખની પણ સમાપ્તિ જ કરૂ છુ

॥ ઇતિ શ્રી **વિજયાનન્દસૂરીશ્વરજી** (પ્રસિદ્ધનામ **શ્રી આત્મારામજી**)મહારાજના લઘુશિષ્ય મુનિ શ્રી **અમરવિજય** દક્ષિણ વિહારી વિરચિત "તત્ત્વત્રયી મીમાસા નામના ગ્રંથની પ્રસ્તાવના (પ્રવેશિકા) સપૂર્ણ ॥
